BSB Bayerische StaatsBibliothek
MDZ Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Kircher, Athanasius

Athanasii Kircheri prodromus Coptus sive Aegyptiacus

Romae 1636

Augsburg, Staats- und Stadtbibliothek -- 4 Spw 227
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11223856-7

4° Spre.
227

ATHANASII KIRCHERI
FVLDENSIS BVCHONII
E SOC. IESV.

PRODROMVS
COPTVS SIVE ÆGYPTIACVS.

Ad

Eminentiſſ: Principem S. R. E. Cardinalem

FRANCISCVM BARBERINVM.

in quo

Cùm linguæ Coptæ, ſiue AEgyptiacæ, quondam Pharaonicæ, origo, ætas, viciſſitudo, inclinatio; tùm hieroglyphicæ literaturæ inſtauratio, vti per varia variarum eruditionum, interpretationumque difficillimarum ſpecimina, ita noua quoque & inſolita methodo exhibentur.

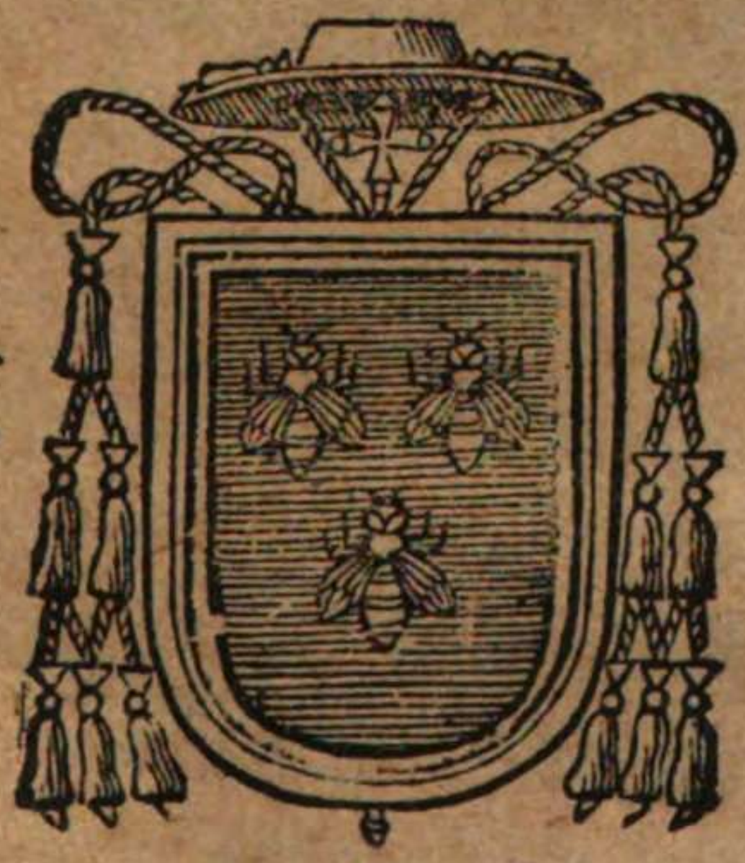

Μηδὲν κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσε⁊

Μηδὲν κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσε⁊

Λυκ. 8.

Romæ. Typis S. Cong: de prop ag: Fide. 1636.

Superiorum permiſſu.

RHODIUS

APOLLONIUS RHODIUS

Eminentissimo Principi

FRANCISCO CARD: BARBERINO

S.R.E. Vicecancellario

ATHANASIVS KIRCHERVS

è Soc: IESV

perpetuam felicitatem.

IAcienda est, Eminentissime Princeps, mihi penè dixerim inuito, existimationis alea; dum hasce Coptæ, seu AEgyptiacæ linguæ primitias, sub Eminentissimi Nominis tui splendore mentis oculorumque arbitrio committo, æqua atque iniqua variorum iudicia non iniquo animo præstolaturus. Et latuissent illa sanè cum suo Authore, sicuti reliqua omnia, quæ de priscâ, atque hucusque incognitâ AEgyptiorum symbolicâ sapiẽtiâ indefesso studio, conatu pertinaci, iam compararam supellectilia; nisi officiosa amicorum importunitas, armata deprecatio & amica quædam vis, quotidiana penè expostulatione de manibus extorsisset. Quorum ego, si authoritatẽ æquè ac rationes eneruare valuissem, animum meum procul du-

bio

bio obfirmassem, priuataque delectatione contentus illud Antigenidæ vsurpassem: *Intus mihi cano & musis*. Nam quod nõnulli cõmemorabant, vestigium aliquod relinquẽdum esse, quo me posteritati vixisse testarer; ne totus morerer, magnaq; pars mei vitaret libitinam; nihil admodum me commouebat, cui sola nominis immortalitas nimis exile præmium tantorum laborum semper est visa. Memineram etiam prẹclarè illud à Seuerino Boetio, sapienterque pronunciatum.

Quod si putatis longius vitam trahi
Mortalis aura Numinis.
Cum sera vobis rapiet hoc etiam dies
Iam vos secunda mors manet.

Porrò si gloriæ posteritatisque recordationi velificandum est, aliud à Propheta Regio viris Religiosis æquor aperitur, vt assidua nimirum virtutum solidarum, exercitatione, atque apparentium bonorum contemptu, nunquam interituram nominis immortalitatem consectentur: In memoria enim æterna iustum fore, diuino illius vaticinio, multò iam ante didiceram. Plus igitur aliquantò eorum rationes videbantur momenti, qui neminem sibi vni natum esse contendebant; ac proinde quæ quis talenta à Deo O. M. sibi concredita assecutus

esset

esset publica luce aliorum iudicio non indigna, publico nequaquam inuidenda . Sed habebam tamen non pauca quæ his opponerem ; ac primum quidem tenuitatis meæ mihi conscius, non satis incorruptum Iudicem esse arbitrabar amicorum in me beneuolentiam. Quin & continuò illud animo obuersabatur meo: quis leget hæc? aut si legere possit. quis animum, linguas adeò peregrinas, tantumque ab orbe nostro remotas vt intelligat, adijciet? Neque enim ignorabam acria Criticorum ætatis huius ingenia, & Aristarchis suis hoc sæculum abundare. Nam si presso pede eorum, qui de rebus maximè arduis scripserunt vestigijs insistero, styli barbariem seueriòribus obeliscis mox iugulabunt: sin aliquantò liberiùs in philologiæ campos excurrero, rebus grauioribus verborum ampullis fucum obducendo, iniuriam me facere dictitabunt. Hisce rationibus hoc apud amicos agebam, vt nihil agerem Neque tamen idcirco verborum lenocinia, fucosque, & calamistra in materia graui difficilique sum sectatus ; hanc hederam scriptis suis appendant licet, qui re totâ sunt destituti; nobis difficilium, rerumque abditarum inquisitio, natiuo suo cultu castiùs videtur nitere.

Plus itaque omnibus hisce honoris Dei, in quem

vnicum collimabam, & boni publici cura poterat, qua factum eſt, vt ego, qui popularem auram nunquam magni æſtimaui: ne maledicentiæ quidem fluctus, declinare latendo potuerim, & cùm negotij nil fuerit ſilendo ſapientem videri, nunc in eam me palæſtram dederim in qua non rarò, vt cum Comico loquar, exiſtimationis damno *deſudaſcitur*. Verùm in hac ambiguâ mentis luctâ, me reficit, ac reſtaurat vnicum Eminentiſsimi Nominis tui patrociniũ; cuius eximio ſplendore frontem huius operis vt inſignirem, varijs ſum rationibus adductus. Imprimis quia Eminentia tua, vt huiuſmodi aggrederer, iuſsit; vt auderem, animauit; vt poſſem, neceſſaria ſuppeditauit; vt feruentius progrederer, ſtimulũ addidit tuus in reconditis literaturis inueſtigãdis ingẽs cura, & ſtudiũ incredibile; vt demum cautè agerem & conſideratè, tùm in ijs percẽſendis, acerrimum permouit iudicium, aliæque virtutes, quæ quantæ ſint, malim ſilentio prædicare, quàm, vt quondam de Auguſto dicebat Suetonius, parcè & ieiunè attingere. Acceſsit hiſce demum omnibus, ſingularis tuus in Societatem noſtram affectus, cui tametſi ex æquo me reſpondere poſſe diffidam, in parte tamen gratiarum reponendum eſt, non ingratum eſſe conari.

His

His igitur rationibus motus ecce Prodromus iſte Coptus ſeu AEgyptiacus, tandem poſt diuturna itineris difficilis pericula, laboreſq; varios integer & incolumis Eminentiſsimo conſpectui tuo ſe ſiſtit, vti nouarũ, ita rararum recõditiſsimarumque rerum Nuncius fidelis. Tuum erit, eâ quâ rerum nouarum proſcænia ſoles fronte eum excipere. Etſi enim ſermo eius fuerit ſimplicior, & prima fronte neſcio quid impolitum, & aſperum præ ſe tulerit, placebit tamen ni fallor mira quædam eius in loquendo varietas, & quod rei caput, rerum incognitarũ multiplex manifeſtatio, alio autem eum fine non pręmiſi, quàm vt, quid in reliquo de ſacris AEgyptiorum ſculpturis ſecuturis operibus molirer patefacerẽ, & quàm ingens linguarum exterarum notitia ſecretioribus ſtudijs & diſciplinis lumen adferret, propalàm demonſtrarem. Quod ſi verò id expectationi tuæ non ita reſponderit, excuſes id velim, ceu opus non niſi ſubceſiuarum horarum elucubratione partum. Alterum verò opus (quod hôc tanto futurum eſt excellentius, quanto non immeritò altior & ſublimior Philoſophia Grãmaticâ cenſeri ſolet.) Hieroglyphicorum, inquam, ęnigmatum rediuiuum Oedipum, omnem prioris defectum facilè ſuppleturum tibi perſuadeas. Hoc

enim

enim exiguum esse fateor, & non nisi rudimentum quoddam, seu quasi primam quandam adumbrationem: qualecunque tamen sit, splendorem à purpura tua habiturum confido, & (fas sit dicere) tuam ab eo aliquem, vt nimirum ad exteros & posteros dimanet hic tuus in optimas artes vel amor vel honor; dimanet, inquam, in laudem tuam, in aliorum exemplum. Quod cùm factum comperero, fructum me laboris mei non exiguum consecutum putabo. Deus Eminentiam tuam Ecclesiæ Catholicæ decus, atque ornamentum quam diutissimè seruet incolumem. Vale. Romæ è domo Professa Soc: Iesu. 14 die mensis Coptici ⲑⲱⲟⲧ seu 2. Augusti, anno Christi 1636. Coptitarum Martyrum 1352.

CYN Φ†

AD EMINENTISSIMVM

S. R. E.

FRANCISCVM

CARD. BARBERINVM

PRODROMI COPTI

Siue Aegyptiaci.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

CVM olim, Eminentiſsime Princeps, repentino quodam apud Corinthios rumore percrebuiſſet, Philippum Macedonum vrbi cum vaſto exercitu imminere, ciuesq; ad obſidionem ferendam impigrè, quæ forent ex vſu paraſſent: Fertur ἡμεροβίος ille Diogenes depoſito philoſophico & pileo, & pallio, ſordidatus, & ſqualore obſitus, dies aliquot, ſuum illud dolium ἄνω τε κὴ κάτω, quaſi magnum quippiam moliturus per collem vrbi vicinum

nouo quodam & ante hac inuiſo laboris genere voluiſſe, reuoluiſſe, ſubuoluiſſe, & deuoluiſſe. Quod cùm pleriq; mirarentur, atque adeo inuſitato rei ſpectaculo attoniti: ecquid inſueta hac vaſis volutatione ſibi vellet? rogarent; reſpondiſſe; ne ipſe, alijs omnibus negotioſis, ſolus otioſus videretur. Intelliges ni fallor (Magne Princeps) quid hac Prodromi mei proluſione velim. Cum ſingulari fauore tuo in Vrbem accerſitus, doctiſſimos quoſuis in hoc orbis theatro legendo, ſcribendo, docendo, & aliter certatim de literis, ac poſteritate bene mereri viderem; palladijſque machinis aduerſus ἄγνοιαν felici marte pugnare; ac eam in rem nouas ſubinde acies inſtruere, quæ & cæſim & punctim in illam eiusq; ſocios, ac fœderatos ſub præſtantiſſimis ducibus irruant. Mihi Diogenæi illius, digni ſanè tanto Philoſopho apophthegmatis memori viſum eſt, pro mea tenuitate, in medium cum illis prodire, ne inter tot egregios probatæ virtutis milites, vnus de multis ceſſator haberer: & proinde, Heſiodi illud in me cadere meritò agnoſcerem, ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. Verum cum in hac velitatione, ac verè Apollinea expeditione oportunum dolio hoc philoſophico voluendo locum inquirerem, atque in tanta occupationum, ac ſtudiorum, quibus ſingulos iam intentos intuebar varietate, ſedulò circumſpicerem,

Heſiodus. Theog.

rem, qua in parte huius literarij campi indu-
ſtriam meam potiſſimum collocarem; ecce ſ
ſtationibus iam ſingulis occupatis, ſola mihi re-
ſtare video antiquiſſima illa Aegyptiorum ru-
dera, ac temporis iniuria ſemiſepultas moni-
mentorum parietinas; Nam præter difficilem
illam antiquitatum Aegyptiacarum, ſacrorumq;
myſteriorum, ſub hieroglyphicis diſciplinis la-
tentium à nemine hucuſque (quantum quidem
mihi ſcire licet) tentatam inueſtigationem, idio-
matis quoq; Aegyptiaci antiqui, quod Coptum
vocamus, reſtauratio mihi commiſſa tanto maio-
rem laborum copiam, quantò & materia rarior
eſt, & difficilior, ſuppeditauit. Præſertim cum in
ſumma illa rerum humanarum inconſtantia, &
viciſſitudine nil difficilius ſit, ac arduum ma-
gis, quam earum rerum, quas vetuſtas tempo-
rum paulatim ab hominum memoria longè re-
motas, ita abdidit; vt omnem intellectus lucem
effugere videantur, deſcribere narrationem: in
qua præobſcuram ambiguitatem ſcribentibus
præbet rerum inexplorata antiquitas; & legen-
tibus quandoque fidem detrahit abſtruſa ac infi-
nitis diſſentientium Authorum controuerſijs in-
tricata, & admodum perplexa temporum de-
ſcriptio. An non igitur in me campum adeo
confragoſum, ac innumeris difficultatibus im-
peditum, potiſſimum ſine duce viarum gna-

Difficul-
tas tractã-
dæ mate-
riæ.

ro, ingredientem appositè quadrabit, nota illa Hebræorum מְרֻבֶּה חֹשֶׁךְ מִרְבֶּה תוֹעִיָּה ? vbi enim multa tenebrarum caligo, ignota adhæc via, multos errores & lapsus, frequentesq; offensiones contingere necesse est. Ac proinde periculosæ plenum aleæ opus me aggredi non ignoro; dum non de communi aliquo, ac familiari nobis idiomate, sed Sapientum Aegyptiorum antiquissimo, lingua vti in hunc diem Europæis incognita, sic vetustatis apud ipsosmet Aegyptios adhuc incompertæ, ac plurimarum gentium commixtione succedentibus seculis vitiata aliquid certi adstruere contendo. Sed enim cum nullæ tenebræ tantæ sint, in quibus non aliquis saltem lucis effulgeat radius; nec tanti rerum nodi, quos non humani ingenij veritatis amore flagrantis sagax dissoluat industria; Ego certè non reconditioris tantùm antiquitatis studiosis; sed & toti Reip: literariæ rem haudquaquam ingratam me facturum existimaui. Si, vti in cæteris Aegyptiacis, quæ hucusque delituere monumentis eruderandis; ita in eorundem lingua seù idiomate restaurando, operam meam quantulamcunq; collocarem; opusq; non tam proprio ingenij ad quæuis difficilia cæteroqui prompti motu; quam doctissimorum virorum, quos inter principem sane non immeritò locum obtinet Amplissimus Dominus Nicolaus Fabri-

Multæ tenebræ multus error.

cius de Peiresc Christianissimo Regi à secretis consilijs armatâ deprecatione extortum aggrederer, idq; ab alijs derelictum, ad incudem reuocarem. Ne verò laborem difficultatemque subeundam pertimescens & ego animum propositumq; exequendi operis abijcerem, Ecce causa fuit antiquissimus Codex manuscriptus, seu Onomasticon Copto-arabicum, quod Illustrissimus D. Petrus à Valle Patritius Romanus non ita pridem ab omni temporum, tinearumq; iniuria vindicatum, ex Aegypto secum transportauit: cuius ex arabicis tenebris in lucem latiam deducendi curam cum mihi aliorum rogatu Emin. Princeps commendasses. tantum è continua eiusdem tùm versione, tùm rerum in eo occurrentium consideratione profeci, vt cum eius linguæ Coptæ non iam planè ignarus, quamplurimas ad Aegyptiorum antiquitatem pertinentes difficultates eius opera me soluere posse confiderem, hieroglyphicis (quibus tum magno ardore enodandis incumbebam) adeoq; alijs omnibus occupationibus tantisper suspensis hoc præsens opus cæteris secuturis lucubrationibus meis adeò fructuosum, sine mora aggressus fuerim; memor illius Tatiani: πρὸ πολέμου σιώπησις· ὑπόδυσις ὅτι δ λαμπρότητος πρὸ ὑστέρου. Et quamuis tota hæc materies ad hyeroglyphicos tractatus commodius differri potuisset; quia tamen Thesaurus

linguæ Coptæ, ſicuti & alia de Romanorum obeliſcorum interpretatione molimina hanc tractationem veluti προδρομὸν atque adeo ſeparatam vendicare videbantur, eam ceu Prodromum quendam, laudabili amicorum importunitate extortum, ac ſecuturorum operum veluti exhibitorem abſque vlla dilatione mox expediendum exiſtimaui. Sed, ne antequam rem aggrediamur, ἀταξίας vitium ſubrepat, vti in huiuſmodi miſcellis diſſertationibus fieri ſolet; haſce noſtras exercitationes in certas claſſes, ſeù capita diſpertiri viſum eſt.

CA-

CAPVT I.

De Etymo vocis Coptos.

ETymorum, vocumq; peregrinarum perperam intellectarum imperitam explicationem magnis passim erroribus scriptores implicuisse, vt alia multa eruditorum monumenta, ita & illi demonstrant, qui vocem κόπτος, inrerum diuersarum sententiam distraxerunt.

Koptos non deriuatur à voce Aegyptus.

Atque ij quidem, qui hoc vocabulum, κόπτος, idem esse volunt cum voce (Aegyptus) frigidis sanè coniecturis fulti, exiguos monstrant, vt postea videbimus in Arabicæ, & Coptæ linguæ cognitione progressus. Alij vero, qui eius etymon ab eo Rege, qui primus Mitsraim, Aeriam aut Oceaniam antiquitùs dictam, Aegypti nomine insigniuit, quemq; Aegyptij, teste Leone Africano, vulgari lingua Chibth appellant, deducere volunt; eo longius à vero aberrant, quanto inter Coptos, & Chibth maior censenda est differentia: Alij denique qui totius vocis huius ἐτυμολογίαν ab vrbe Coptos deriuant, præ reliquis videntur, ita loqui fas sit, κοπτίζειν. Veruntamen cum singulis iam recensitis opinionibus, rationes vtrinque non incongruæ occurrant; visum fuit eas hic ad examen reuocare; vt eorum rationibus & argumentis primo

Neque ab Aegypto primo Rege quem Chibt appellant.

Ioannes Leo Africanus l 8.

Koptos ab Vrbe Copto deducitur.

tru-

trutinatis, quid de ſingulis ſentiendum, ſtatuendumq; ſit, patefiat.

Primi itaque qui (Τ κόπτος) cum voce (Aegyptus) paſſim confundere ſolent; aliam opinionis ſuæ rationem non adducunt, niſi ſolam affinitatem, quam vox Arabica قبطى Kopti, & Copta vox γύπτιος, aut γύπτως, tum ſono, tum ſignificatione obtinent ad vocem (Aegyptus) Verum hoſce infirmo fundamento inniti, nemo non videt. Nam ſi dicta vocabula paulò penſiculatiùs diſcutiantur, affinia quidem ea, & ὁμόφωνα; non ὁμόνυμα eſſe reperientur. Nam ijs, qui vel extremis labris, dictarum linguarum elementa deguſtarunt, compertum eſſe exiſtimo; hanc vocem γύπτιος hoc loco propriè Aegyptum, nec lingua Copta; nec قبطى (Kopti) Arabica ſignificare. Cum Aegyptum Coptitæ propriè denotent per dictionem χήμι; quemadmodum eandem per dictionem مصر (Meſra) ſignificant Arabes; patent hæc luculenter ex Onomaſtico noſtro Copto-arabico; cuius Author, quandocunque rerum ad Coptitas pertinentium titulos in Onomaſtico dicto Copto-arabicè ponit; nequaquam Meſra, vel χήμι, quibus verbis cæteroquim Aegyptum propriè dictam indicat, vtitur. Sed μετγύπτιος & قبطى Copti, queis nil aliud niſi Coptorum, ſeu Coptitarum in Aegypto ſectam vult ſignificare. Sic ti-

Coptitæ Aegyptũ proprio nomine chemi, & Arabes Meſra.

tulus

tulus νιαβοτμεγυπτιος Menſes Copticos, non Aegyptios denotat. Cui & arabica verſio conſonat; quæ dictum Copticum interpretatur الشهور القبطيه hoc eſt menſes Copticos. non الشهر المصريين videlicet menſes Aegyptios. Pari ratione Onomaſticon Copto-arabicum numeros Coptitarum, non appellat πιαριτμοσυχήμι hoc eſt numerum Aegyptium; ſed πιαριτμοσυηγυπτιος ſeu numerum Copticum. Vti & Arabes الحساب القبطى. Multa ſimilia theſaurum linguæ Coptæ voluenti occurrent; χήμι itaque etymo deducto à primo Aegypti cultore Chamo Noëmi filio, ſiquidem Beroſo credimus, propriè lingua Copta Aegyptum ſignificat; Quemadmodum in Arabica lingua مصر Meſra, à Miſraim Chami filio deducto nomine; Priori ſubſcribit Plutarchus libro de Oſiride, & Iſide in quo Aegyptum antiquis ſeculis χημιαν, hoc eſt vas μελαίγγειον, à nigrore nimirum & pinguedine terræ vocatam ait. Poſterius, Arabes, Chaldæi, Syri, Aethiopes, Armeni, Perſæ, omnes deniq; Orientales populi communi conſenſu aſſeuerant. γυπτιος vero & قبطى Kopti, propriè ab vrbe Coptos, Originem deduxere. Vnde & linguam Coptam, &ſi eandem cum antiqua Aegyptia faciamus, negamus tamen à voce Aegyptus eam deriuatam, ſed ab vrbe Coptus, & non ſecus ac Latinam linguam à principe vrbe Roma, Ro-

Niabotme meggiptios.

Alſchahur elKaptihe. Alſchahur almeſriin.

Piaritmos nichemi.

Alhheſab elKopti.

Chemi deriuatur à Chamo, & Meſra à Mitſraim eius filio.

Plucarchus l. de Oſir. & Iſide.

Meſes Aegyptiorũ antiquorũ & lingua eorum ab vrbe Coptana vocatur Copta; ſicuti Menſes & lingua Latinorũ ab vrbe Roma dicitur Romana.

manam, aut Indicam à Mexico, Mexicanam dictam asserimus. Notandus hic error quidam, in quem cum plurimi ex non infimis Authoribus inciderint, eum nequaquam dissimulandum censuimus, est autem iste, quod κόπτος, & κόφθος passim imperitè confundant; cum tamen tantum absit vt ea nomina idem sint, vt etiam toto cælo diuersa reperiantur. de Copto paulò ante dictum est, de quo & in sequentibus fusius dicemus. κόφθος vero nihil aliud est, quam à Mahumetanis confictum vocabulum, quo Christianos Aegyptios, seu Monachos aliosq; religiosæ vitæ sectatores Cophthos, quasi dicas incisos, per contemptum appellare solent, quæ diligenter notanda sunt. nec enim κόφθος apud priscos Authores vnquá me legisse memini. Sed nos his notatis, eo vnde digressi sumus reuertamur. Porrò alij qui vocem Coptos. à primo Rege Aegypto, quem vernacula lingua Chibth appellant, deriuare conantur, non minus quam priores decipiuntur; Cum illud vocabulum Chibth, quo in vulgari Arabico Idiomate Aegyptum significant, aliam deriuationem nesciat, quam eam, quam à Græcis, Romanis, alijsq; exteris gentibus hausit. Nam Aegyptij, cum regnum suum magno hominum commercio frequentatum viderent, eamq; Aegyptum passim nuncupari animaduerterent consimili no-

Coptos & Cophthos non sunt idem.

Cophthi qui dicantur.

Coptos non deriuatur à Chibth.

mine Aegyptum, Chibth appellare cæperunt. Vnde nulla ratione concedendum est; γυπτιος, & Chibth &si affinia, eadem esse, vti diximus. Cum & etymo, & pronunciatione differant. Nam si ijs qui aliquam huius linguæ notitiam in Aegypto ab ipsis Coptitis instructi hauserunt credimus, hoc vocabulum γυπτιος, υ in ου mutato, γουπτιος, non γύπτιος pronunciandum esset; quod & in Aethiopum libris quoque obseruatur. qui à vicinis Coptitis instructi, Aegyptũ alio nomine non appellant, nisi ⲙⲉⲇⲟⲩⲣⲁ ⲅⲟⲃⲍⲱ: Medura gobzo. hoc est terram Aegypti. Quæ cum ita sint optimè ipsi sentiunt, qui huius Etymon à Copto celeberrima olim Aegypti vrbe, & Thebaidos metropoli deducunt. Hæc enim est à qua Coptitæ eorumq; lingua nomẽ inuenit, vti ante insinuauimus. Fuit autem hæc vrbs Coptos (quæ & Cana Ramusio dicitur) Ptolomæo teste Nomi Coptici metropolis sub 26 latitudinis gradu, & longitudinis 62 sita: cuius quoque meminere Fl. Iosephus & Aegesippus. Strabo eam Thebaidos caput, Arabum & Aegyptiorum commune appellat emporium, verba eius hic addere libuit. *Post Veneris inquit Templum est Isidis fanum, deinceps sunt ea quæ Typhonia vocantur, & fossa quæ Coptum defert communem Arabum, & Aegyptiorum vrbem; deinceps est Isthmus in rubrum mare porrectus, iuxta Bere-*

Ab vrbe Copto deriuatio horũ nominũ desumenda. *F. Ios. l. 4. c. 11. de bell. Iud. Aegesipp. l. 4 c. 35. Cedrenus. Ptolomæus c. 35.*

Situs vrbis Coptanæ. *Strabo l. 17*

nicen vrbem, quæ quanquam sine portu est, tamen propter opportunitatem Isthmi idonea diuersoria habet: dicunt Philadelphum primò hanc viam exercitu aperuisse, cum aquis ea careret; ac diuersoria constituisse, tam pedibus iter agentibus, quam Camelis; Idq; effecisse, quoniam rubrum mare difficulter nauigaretur, præsertim ex intimo recessu. Enimuero experientia vtilitatem maximam demonstrauit, atque nunc omnes Indicæ & Arabicæ merces, ac Aethiopicæ etiam, quæ Arabico sinu aduehuntur, Coptum deferuntur, istarum rerum emporium. Non procul à Berenice est Muris statio, quæ vrbs nauale habet. A Copto quoque non multum abest Apollinis Ciuitas, quarum duæ vrbes Isthmum terminantes vtrinque sunt. Sed Coptus & Muris statio nunc excellunt, ijsq; omnes vtuntur. Hæc de vrbe Coptos Strabo.

Plinius l. 5. c. 9.

Plinius inter cæteros Aegypti nomos, seu præfecturas, vrbis Nomiq; Coptitis quoq; meminit.

Plutarchus l. de Osiride & Iside circa medi.

Plutarchus plurimis iu locis huius mentionem facit. Isidem enim cum Osiridem maritum à Typhone interfectum audisset, hic lugubri veste indutam, tonsisq; capillis nunquam satis Osiridis quærendi initium fecisse. *Isis, inquit, hæc audiens protinus capillos suos tondet, & lugubrem stolam induit. ex quo vrbi Coptos adhuc nomen manet, tametsi alij hoc nomine priuationem denotent. Nam κόπτειν priuare significat.* Citato quoque

Coptos Isidis tépore celebris.

libro Coptitas, ait, certis quibusdam solemnibus Asinum præcipitare solitos, & homines rufos insectari, eo quod, qui Osiridem occidit, Typhon, rufo & Asinino colore fuisse tradatur. In Copto quoque Hori simulacrum altera manu Typhonis pudenda tenens Coptitas coluisse, idem Plutarchus author est. Fanum seu adytum Isiacum, ad quod magni hominum vtriusque sexus oraculis consulendi gratia fieri concursus solebant, Copti quoque extitisse tradit Pausanias in Phocicis. Τότε οὖν τ Ρωμαῖον ὃς ἐπεστάτει τῶ Αἰγυπτίου, ἄνδρα ἔφη χρήμασιν ἀναπείσαντα ἐς τὸ ἄδυτον καταπέμψαι τῆς Ισιδος τὸ ἐν Κόπτῳ ἢ ὁ ἐκπεμφθεὶς ἀνέστρεψε μὲν ἐκ τοῦ Αδύτου, διηγήσατο δὲ ὁπόσα ἐθεάσατο, ἢ τὸν αὐτίκα ἐπιτυθανόμενον τῆδε τῆσαι. *Eo ipso, inquit, tempore Romanum hominem qui Aegyptum Prouinciam obtinebat, quendam mercede conductum, iussisse Isidis adytum, quod Copti erat, intrare, rediisse illum mox, at quæ conspexerat, exposuisset, è vita discessisse.* Coptitas studiosos quoque Crocodilorum cultores ex Plutarcho tradit Volateranus. Vinum Thebaicum, maxime quod circa Coptum nascitur, ijs qui calidioribus morbis infestantur, commendatur ab Athenæo in dipnosophisticis. Cui adstipulatur Geographia Arabica, quæ vinum & fructus Coptenses commendat his verbis. فنقول ان من مغار الرقيم الى جب جليمة خمسة وثلثون ميلا

Plutarchus cit. loc.

Coptitæ præcipitant Asinũ ex odio in Typhonẽ.

Plucarchus cit. loc.

Hori simulacrũ Copti quale.

Fanũ Isiacũ Copti celebre.

Pausanias in Phocicis.

Coptitæ crocodilorum cultores.

Volateran. de Aegypto l. 1.

Vinũ Copticũ bonũ febrientibus.

Athenæus in dipnosoph. l. 2. circa finẽ.

Geograph. Arabica p. 3. cli. 2.

ميلًا ومن جُب حلبمة الى وادى نخيل خمسه
وثلثون ميلًا ومن وادى نخيل الى جب الميدان
خمسة وثلثون ميلًا ثمّ الى مرح الشيخ ثلثون
ميلًا ثمّ الى القوبطه عشرون ميلًا كان به خمر
وثمر كثير.

Phencul en men maagraletraquim ala giabb halimeth chams votolatum milan, vamen Giabhhalimeth ala vaadinahhil chams voatoltun milan omen vaadinahhil elagiab el milan chams voatholtun milan thom ala marahh elfcheich tholtun milan tfom ala elcopto hafchrun milan kana beh chams vtamar ketir.

Dicimus itaque quod à Maaralraqim vfq; ad habhalimta quindecim milliaria. hincq; ad Vadinahhil totidem; & à Vadinehhil ad habalmidan totidem. ad Marahh verò antiquam tredecim milliaria, ſicuti hinc ad Kuopte in qua vinum & fructus ſeu palma multa, tredecim milliaria ſimiliter computentur.

Vinum Coptum, & fructus Copti ami boni.

Atque ex hiſce & ſimilibus fusè allegatis teſtimonijs patet, Coptum vrbem cum ob rerum copiam ſitusq; opportunitatem; tum ob famoſa deorum Aegyptiorum delubra, & adyta, in quibus Sacerdotes paſſim Mithræ, aut Serapidis conſulendi gratia morabantur, ob feſta denique frequentia in Iſidis, Oſiridis, aut Serapidis honorem ibi celebrari ſolita, vrbem fuiſſe anti-

Celebritas vrbis Coptæ, & antiquitas eius.

antiquiſſimam, atque poſt Thebas à quibus non procul diſtabat, totius Aegypti celeberrimam: quamuis hodierno tempore nimia vetuſtate collapſæ, bellorumq; iniuria deſtructæ, vti ab ijs, qui Aegyptum luſtrarunt, fide digniſſimis viris percepi, vix ruinas reperias. Cæterum qui plura de ſitu Copti vrbis deſiderat, conſulat ſyntagma primum apparatus noſtri hieroglyphici; in quo Veteris hodiernæq; Aegypti chorographiam vnà cum ſingulorum Nomorum, Vrbiumq; celebrium exacta deſcriptione, reperiet. Atque hæc de Etymo Vrbis Coptenſis ſufficiant. Nunc ad Coptitas eorumque inſtituta progrediamur.

CA-

CAPVT II.

De Coptitarum moribus, & institutis.

COptanæ vrbis situ, fama, etymo alijsq; ad eam spectantibus præcedente capite expensis, nihil iam restat, nisi vt, quales illi Coptitæ, à quibus lingua Copta nomen deduxit, quod vitæ illorum institutum fuerit, paucis quoque declaremus. ne quid in hac materia considerationedignum omisisse videamur. Aduertendum igitur, quod toto illo salutis humanæ aduentum antecedente tempore, Coptanæ vrbis incolæ religione alia non erant imbuti, nisi ea, quæ toti Aegypto erat communis, videlicet Solis, Lunæ, ac brutorum animantium, canum dico, felium Crocodilorum, aliorumq; similium cultu. cui vsque adeo immersi erant; Vt non immeritò Satyricus poeta, in eos inuehi videatur;

Quæ religio Coptitis ante Christiaduentum?

Brutorum cultus.

Iuuenalis Satyr. 15.

Quis nescit Volusi Bithynice qualia demens
Ægyptus portenta colat? & paulo post
Oppida tota Canem venerantur, nemo Dianam.

Verum cum Aegypto, temporum successu, Sole iustitiæ mundo exoriente, per Sanctos Apostolos, eorumq; successores, ad veram Christi

fidem

fidem adducta Christianæ religionis proiecta semina cùm vbique locorum; tum in Aegypto potissimùm, vtpote Euangelij noui fonti vicina, felici segete adolescerent. Multi ex Aegyptijs amore euangelicæ perfectionis instigati, ad ea se loca contulerunt, quæ à rerum vanarum strepitu semota, cælestium contemplationi maximè apta erant, cuiusmodi Thebaidos solitudinem fuisse scribit Palladius: cui cùm vrbs Coptos proxima esset, monasticæ vitæ sectatores partim rerum, quæ ipsis necessariæ esse poterant, comparandarum commoditate allecti, eum, vtpote deserto adiacentem, à quo & Coptitæ quoque postmodum dicti sunt, elegerunt; partim etiam, vt locus iste, in quo tanta superstitionis monumenta intuebantur, quiq; dæmonum furijs erat infestus, pijs Monachorum studijs, & sanctis Christianæ vitæ disciplinis initiatus, in Spiritus sancti habitaculum mutaretur.

Coptitarũ ad Christũ conuersorum, amor religionis.

Palladius in lausiaca.

Atque ij sunt, qui antiquam illam Aegyptiacam linguam, etsi, vt in regnorum mutationibus plerumq; fieri solet, admodum corruptam, ab interitu, à quo crescente Mahumetis imperio non longè aberat, vindicarunt; scriptis varijs illustrarunt, atque ad hæc vsque tempora propagatam ab oppido Coptos, vt quæ in tota reliqua Aegypto alijs iam linguis introductis, extincta à solis Coptitis vrbis accolis conseruata,

Coptitæ primi linguam antiquã Aegyptiacã ab interitu vindicarunt, & ab vrbe Coptoptam primi appellarunt.

floreret, Coptam appellarunt. Vidi ego non in Vaticana solùm, sed & in alijs quoque celebrioribus vrbis Bibliothecis multos adhuc Copto charactere, linguaq; conscriptos codices; quorum alij grammaticas, onomastica, atque dictæ linguæ dictionaria, è quorum numero thesaurus ille linguæ Coptæ (quem ex arabico in latinum vertimus, & cuius ratione hunc Prodromum præmittendum censuimus) vnus quoque fuit. Alij verò sacræ Scripturæ fragmenta varia, libros, vt vocant, rituales, vitas martyrum, aliasq; sacras historias continent. quorũ catalogum vide in cap. 7. huius Prodromi. Retulit mihi quoq; supra citatus Petrus à Valle, multa egregia monumenta lingua Copta conscripta in Aegypto adhuc supereſſe; inter ea IV prima Concilia, Ecclesiasticam historiam, item Ecclesiæ Coptæ computum, aliaq; permulta ad rem Ecclesiasticam facientia; quæ si per Viros linguarum gnaros publici iuris fierent, non exiguum Reip. literariæ incrementum breui accessisse videremus. Verùm, vt plerumque fit, cùm in nullius, siue boni communis promouendi neglectu, siue excolendarum linguarum incuria cædere censeantur emolumentum, in blattarum lusus, & tinearum necesse est, vt abeant, alimentum. Sed spero, Eminentissime Princeps, te pro egregio illo tuo, ad literas instaurandas studio, affectuq;

Multi Coptici libri in Bibliotheca Vaticana.

Vtilitas librorũ Coptorum.

ctuq; admirabili, ad posteritatem tibi hoc immortali beneficio deuinciendam, vti in omnibus alijs rerum bene gerendarum occasionibus, ita in huiusmodi quoque curando negotio partes tuas desiderari nequaquam passurum. quod & mecum de tua magnificentia, quotquot reconditioris literaturæ amore feruntur, sibi indubitanter spondent. Sed redeamus ad Coptitas.

Innocentia, & zelus Coptitarum in fide.

Porrò è sacris historijs lingua Copta scriptis apparet, innocentissimæ vitæ homines fuisse Coptitas, atque adeò feruentes Christianæ vitæ cultores, vt nullis vnquam suppliciorum generibus à suscepta semel fide, vitaq; abduci potuerint. Patet id è crudeli illa atque formidanda Diocletiani Imperatoris persecutione; in qua anno dicti Cæsaris decimo nono, Marcellini Papæ septimo, salutis nostræ 302. teste Baronio, ad viginti millia Christianorum crudelitate inaudita, innumeris alijs in exilium amandatis, vitam glorioso agone finierunt. Quos inter Philoromus, & Philetas, (hic Thmui, alter Alexandriæ episcopali munere fungebatur) eximium sanè Christiani certaminis exemplum posteritati præbuere. Meminit huius crudelissimæ persecutionis Chronicon Alexandrinum.

Persecutio Christianorum Aegyptiorum sub Diocletiano. *C. Baron. ann. cit.*

Chronicon Alexandrinum anno 19. Diocletiani

Ετυς, inquit, ἰθ δ Διοκλητιανῦ βασιλείας κέ μαρτίυ ἐν ἡμέρᾳ δ ἑορτῆ τῦ πάχα, ἤπλωθ παν ἄχόσε ἐν τῆ Αιγύπτῳ κῳ) Θηβαίδι Βαζιλικὰ γεάμματα, τὰς μὲν ἐκ-

κλησίας ἔδαφος φέρδν, τὰς δὲ θείας γεφυρὰς ἀφανῆς πυρὶ χωνεύσας, καὶ τὰ τιμῆς καὶ ἀξίας ὁπλισμένους ἀτίμους; τὰ δὲ ἐν οἰκετίαις, εἰ ὅπλοις τὴν τῶ χριστιανισμῶ προδόσαι ἐλευθερίας ὑπερῆδαι προαγορεύσας. μετ' ὀλίγον δὲ ἕτερα φοιτήσαντα γράμματα πρὸς ἅπαντας τὰ τῶν ἐκκλησιῶν προέδρους, καὶ πάντας τόπους, καὶ πάντα τόπον, πρῶτον μὲν δεσμοῖς παραδίδοσθαι, εἶτα ὕστερον πάσῃ μηχανῇ θύειν ἀναγκάζεσθαι. ὡς πολλοὺς μὲν ἐν τῷ ποικίλως βασανισθέντας τελειωθῆναι, πολλοὺς δὲ χαυνωθέντας καταπεσεῖν ὑπὸ δειλίας τοῦ ψυχικοῦ προναρκήσαντας.

Anno, inquit, *Diocletiani* 19. *vigesimo quinto die Martij, ipso die paschatis vbiq; tum maximè in Ægypto, & Thebaide Imperatorum edicta sunt proposita, quibus iubebantur Christianorum templa à fundamentis euerti, sacrorum voluminum paginæ deleri, magistratus & honoribus insignes dignitatibus priuati in ordinem redigi; reliqui in familijs libertate exui, ni exuerent mentem Christianam. Nec multo post aliæ venerunt literæ, quæ imperabant, vti Ecclesiarum Antistites, omnesque, vbicumq; locorum essent, Christiani vinculis mandarentur, dein omni suppliciorum genere ad sacrificia cogerentur. Quo factum est, vt ab eo tempore multi exquisitis varijsq; tormentorum cruciatibus pro Christo occumberent, nec pauci stolidè præsidentes, postea animo præ metu cadentes ante supplicia deficerent ac laberentur.* & paulò ante, Olimpiade videl. 245: Πολλοὶ ἐμαρτύρησαν ὑπὸ Ἀλεξανδρείας καὶ Αἰγύπτου καὶ Αὐγουσταμνικῆς καὶ ἕως Θηβαίδος καὶ πό-

Persecutio.

καὶ κόπτε. *multiq; ab Alexandria, & Ægypto, atque Augustanica, in Thebaidem & Coptum vsque cæsi occubuere.* Qua persecutione sanè maxima Aera Martyrum nomen inuenit, hoc est Epocha annorum, quam à gloriosa Martyrum circa Copton occisorum victoria ordiuntur. Verùm vt & annus Diocletiani, & Aera martyrum, similiaque meliùs intelligantur, visum fuit rem gestam vtpotè paucis notam, & vix ab aliquibus tractatam, ea, qua ex Arabicis, & Copticis monumentis fide eam desumpsi, breuiter hic & summatim interserere. Res itaque sic se habet.

Aera Martyrũ quid?

Euectus ad imperij culmen Diocletianus, cum inter cæteras prouincias bello subactas, Aegyptus maximè Achilla duce rebellasset, ex indignatione summa, ob contumeliam, vt ipse putabat, sibi à Refractarijs illis illatam, in furorem versus, mox ea expugnata non satis esse ratus est, Achillam iam in potestatem suam redactum, feris dilaniandum obijcere; sed vindictam quoque omni crudelitatis genere refertam, sibi exercendam existimans, in cuiuscunq; conditionis homines fœdum in modum debacchatus est. Verùm inter alia, tria potissimùm quæ persecutionem vehementer auxere, contra eos machinatus est. Primum fuit, vt omnes cùm aliorum, tum Christianorum libros sacros hinc inde per vniuersam Aegyptum collectos,

Aegyptus rebellat Diocletiano.

abo-

aboleret, his enim abolitis, ad Romanorum ritus facilius eos allectum iri confidebat. Alterum erat, vt artem transmutationis metallorum interdiceret timebat enim, ne inde locupletiores facti Aegyptij, collectoq; exercitu multum Romanis imposterum fortassis facescerent negotij; Tertium denique erat, vt computus anni Aegyptijs vsitatam rationem, Romano stylo accommodaret. Duo prima, etsi multum in eis desudauerit, assequi nunquam potuit; hoc, vti voluit, ita & perfecit eo quo sequitur modo.

Annum Aegyptium antiquum vniuersum 1031 cuius vltimus dies fuit 12 Iunij, à Nabonassaro progredi permisit. & 311. annos assumens, ob 77 vices, quater à primo Imperij Octauiani Cæsaris Augusti anno elapsas, in quibus omnes præterlapsi bissextiles comprehendebantur, iussit; vt 13 die mensis illius totidem etiam dies numerarentur tanquam intercalares. Tum dies 78 anni currentis 312. in diem incideret sequentem post nouilunium Virginis, (quod fuit in 28. diem) in feriam scilicet sextam diei 29. Augusti, & dies hic semper imposterum ipsum principium esset mensis Thoth noui illius anni reformati. Et sicuti post vltimũ mensem semper illi dies 5. intercalabantur: hoc non fieret nisi in 3 primis annis cõmunibus Iulianis, & in quarto bissextili, alter item

Anni Diocletianæi institutio.

dies

dies ad eos adijceretur, vt essent 6. sic annus ille continuo progressu, & æquali meta perpetuo ad annum Romanum responderet, & à suo nomine imposterum vocaretur annus Diocletiani. Obseruata quidem hæc omnia fuerunt dum ritus stetit paganus; & quidem ob eorum iam inolitam consuetudinem semper continuatam, vsque ad ætatem Abbatis Dionysij; qui consignatione annorum Christi proposita, iuxta suam computationem, statim recepta fuit à multitudine. Ad quod exemplum Aegyptiæ gentes, annum, quem habebant, retinentes, & conditione sua melius considerata, nomen odiosum profani illius Imperatoris in nomen alterum, videlicet fortissimorum Martyrum, qui sanguinem sub ipso fuderant, quem & posteri eorum in hunc diem seruant, mutarunt. Primò itaq; Thebais, & vicina Copto loca; postmodum Alexandrina sedes tanquam Metropolitana, quæ primo iuxtá Dionysij computum, annos suos à primò Ianuarij, mortem SS. Innocentium insecuto, sumere solebat, suam etiam & ipsa particularem æram, vna cùm Ecclesia Coptana, ob similem alterum euentum, accepit: nempe à primo Thoth, qui mortem subsecutus est magnorum illorum Athletarum qui agonem suum dicto Diocletiani tempore gloriosè finierunt, initium faciens. atque hanc æram, nunc ab vrbe Copto

Institutio æræ Coptæ.

ثر

Tarich alſchahada.

تاريخ القبطى tarich alkubti, nunc تاريخ الشهدا hoc eſt æram martyrum poſteri, quæ & in hunc diem durat, appellare cæperunt. Meminit huius perſecutionis, atque æræ martyrum Ignatius Antiochenus Patriarcha qui à Scaligero de ijs conſultus ita in quadam epiſtola arabica ad quæſita reſpondet.

وايضًا انكم قد سالتم عن تاريخ الشهدا المستعمل من القبطى ما هو وما هو سبب تسميتها بهذا الاسم واعلم انها مبدى من السنه التاسعه عشر الملك ديوقليطيانوس الاكبر التى فيها زاد الاضطهاد على النصرة وامر بهدم كنايسهم وبقتل كلّ من ما يذبح الاصنامهم واستشهد بهذا الامر على يده من مومنين واليه القبطى. مايه واربعه واربعين الف وسبعمايه نفر ومن هذا اليوم يبدى تاريخ القبطى وبسمه تاريخ الاشهد اى هولاى الذين اسفك دمهم ديوقليطيانوس.

Vvaaigdan enakom ked ſaaltom han tarich elſchiahed el meſtahemel men alkobti mahu vomahu Sabab teſmiteha behada eleſm voahalem ennaha mebadi men alſaneh elteſahet haſcher almelk Diuclitianus elkabar elledi phiha zad eladtahad alnazareth veamer behadm kanaiſhom,

hom, vaiaqtol kol men la ijdbahh elleſſanamhom voeſtaſched behad ellemer hala iadhoh men muminin vealih alkobti maiet voarbaheh voarbahain alf voſabha maieh nafar vomen had eliaum iebadi tarich alcopti vuiiſmaneh tarich elleſchad aihulai alledin eſphak damhom Dioclitianus.

Rurſus ait, quæſiuiſtis ſuper æra Martyrum vſitata à Coptitis, quæ & quam ob cauſam ita appellata ſit. Scito eius initium eſſe ab anno Regis Diocletiani impij decimo nono, in quo auxit perſecutionem contra Chriſtianos, cum edixiſſet eorum Eccleſias deſtruendas; item, vt quicunq; idolis non ſacrificaret, interficeretur. Quocirca hoc edicto martyrio coronati ſunt fidelium Terræ Coptæ centum quadraginta quatuor millia, ſeptingenta autem in exilium acta. Ab eo tempore incipit æra Copta, quam vocant æram Martyrum, eorum nempe quorum ſanguinem fudit Diocletianus. hæc Patriarcha. Vocat autem, hic Scaliger, manifeſto nomine Terram Aegypti, Terram Copti ab vrbe celeberrima Copto, ſicut æram Philippi, quà à morte Philippi Aegyptij vtebantur, Albategnius vocat تاريخ القبطى Tarich Elkupti. Sequuntur hos Aethiopes Abyſſini, qui hunc annum Diocletiani vocant. ዓመተ: መሐተረ። Amath macharath, hoc eſt annum gratiæ & miſericordiæ, neque alia hodie epocha vtuntur Abyſſini; quem-

Ignatius Patriarcha

Ex Coptitis Chriſtianis martyrio coronantur. 144000. 700. in exilium miſſa.

Scaliger l. 5 de emend. Temp. fol. 245. ed. pariſ.

Albategn. de computu annorum.

Aethiopes æram Coptam vocant annũ gratiæ.

admodum ex eorum computu conſtat; in quo Epactas aliosq; cyclos inueſtigaturi, de anno gratiæ pro radice computus accipiendo monentur. verùm quandoquidem ea verba ſæpè in eorum diarijs, ſeu Ephemeridibus occurrunt, viſum fuit aliquot eius ſchemata hic adiungere. ſic igitur dicunt.

Ratio cõputus Aethiopici.

Ex Ephemeride Aethiopica Bibl. Vatic. locul. num. 18.

ታአሚረ፡አም፡አደም፡አሰክ፡ይትፈጸም፡ዓለም ። ለዘይትገበረ፡ዓመታት፡ ወወለታት፡ወሰንበታት፡ዘከረስቶስ፡ያመተ፡መሐረት፡ ትአንዝ ።

Tamiru, am, adam, aſcha, iitfazam, alam, laziatgabara, amatat, vaabatat, vvaſanbatat, zachroſtos, amata, machrat, tachaz.

Hoc eſt, vt ſcias ab Adam vſq; ad conſummationem ſæculi, quomodo fiant anni, dies, ſabbatha Chriſti; Accipe annum gratiæ in quo es. hæc ex Codice Abyſſino Vaticano. In literis quoq; ab Aethiopibus hic Romæ commorantibus ad me datis. in fine ſic ponitur.

Ex Epiſtola Aethiopica ad me data.

በሬማ፡ዓመተ፡መሐረት፡ ር፡ዐ፡ሮ፡ዐ ። ወበንሰበ፡ራቱዐ፡ ዘከም፡ዘንሰብ፡ከሎሙ፡ከራስቲኤን፡ ርየ፡ጊ፡የ፡ሀበዐ ።

Beroma, amath, macharath, 334, vvabachaſaba, rithua, zacham, zachaſaba, chalomu, chriſtian, 1634.

Hoc eſt. *Romæ anno gratiæ iuxta minorem numerum* 334, *iuxta computum verò rectum, quo omnes Chriſtiani vtuntur.* 1634. Sed hæc & ſimilia vbiq; paſſim in eorum libris obuia ſunt. Ego certè cum

Ratio Aethiopum computãdi annos.

mul-

multùm de Aeræ Coptæ ratione dubitarem, vtpote cui antehac de ea tractanti mihi non ſine fundamento ſuſpecta eſſet, verùm eam non in alijs tantum Arabicis Authoribus; ſed & in hoc Codice, vel ipſis Coptitis confirmantibus, tandem veram deprehendi. Nam in libris ſuis paſſim Authoris, & profeſſionis indicato nomine, ei annorum à Martyrum ſuorum tranſitu elapſorum numerum mox ſubiungunt. Sed quia res eſt ſcitu digna, viſum fuit hic formulam eius ex fine Codicis noſtri Copto-arabici decerptam ſubiungere. Sic author ſcribit.

Author Theſauri Coptarabici, in fine Codicis.

وناقله المسكين العادم الدربة التمكين الراهب الحقير غبريال ابن الرشيد عرف بكاتب قطليك وكان الفراغ من نقله بدير طمويه فى يوم الجمعه الحادى العشرون من بابه سنة سته وثلثين والف الشهدا الاطهار رزقنا الله شفاعتهم امين والحمد لله دايمًا:

Vanaqleh elmaskin, eldurbeth eltamkin elraheb, elhaquir Gabriel ebn elraſchid haraph bectab catolika vcana alphraga men nacloh bdair Tamuih phi iaum elgemaha elhhadi elhaſchiarin men ſchiahr Baba ſaneth ſateh votlhatim volf elſchiada elethahar razacna allah ſchaphahatom Amin voalhhemd lilah daiman.

Hoc est. *Et translator eius pauper & inops, directionis & firmitatis indigus, Monachus seu Religiosus humilis, & abiectus, Gabriel filius Arreschid, notus in libro* قطليك KadeliKa, *& perfecta fuit translatio eius in monasterio Thmui die Veneris, vigesima prima die mensis Papa (hoc est* 18. *Octobris) anno millesimo trigesimo secundo SS. Martyrum nostrorum, det nobis Deus terminum cum ijs Amen*. quibus vltimis verbis respondet Copticũ.

Hentiró-pi namartyros niethuab.

ϩⲉⲛⲧⲓⲣⲟⲫⲓ ⲛⲁⲙⲁⲣⲧⲩⲣⲟⲥ ⲛⲓⲉⲑⲟⲩⲁⲃ. &c.

hoc est. *anno Martyrum nostrùm sanctorum &c.*
E quibus luculenter patet huius Codicis nostri Coptarabici Authorem Monachum professione fuisse, hominem religiosum, & modestum, abhinc trecentis annis scripsisse; patet quoque eos nequaquam Christianorum æram; sed Martyrum suorum obseruare; quam & vernaculo, seu Copto nomine

Piopent-egiptios.

ⲡⲓⲥⲁⲛⲧⲉⲓⲛⲧⲓⲟⲥ ⲥ

hoc est. *Aeram seu computum Coptum* vocant. quod nomen Scaliger se nescire fatetur l. v. de emendatione temporum, vbi ait, *Nullum dubium relinquitur in initio annorum Diocletiani; constat enim illud initium competere anno* 284. *Hoc non solum confirmatur ex epilogismis Theonis; sed*

etiam ex Ægyptijs Coptitis Christianis, qui ad hanc diem ea Epocha vtuntur, vocantq; eam arabicè تاريخ قبطى الشهدا *hoc est æram Coptam Martyrum. Quomodo autem sua lingua vocent, quæ est vetus Ægyptiaca, & qua in sacris & ritibus Ecclesiæ suæ vtuntur, equidem nescio.* hæc ille. Scaligor. l. v. fol. 245 lin. 8. Tarich Kubti Ischahada.

Hanc vero Martyrum æram in Aegypto in hunc diem durare, testantur literæ, quæ conseruantur in actis Apostolicis vnionis Aegyptiacæ Ecclesiæ cum Romana, quæ contigit Romæ sub Clemente Octauo in Vaticano, publico in Consistorio, anno Gregor. 1595. Expeditionis ipsius patriarchæ libelli, signati erant Cairi, Mesre vulgo dicta, feria 2. die 22. Nouemb. anno 1593. hac subscriptione facta.

فى يوم عشره سته من شهر هتور المبراك سنه
عشر وثلثمايه والف الشهدا الاطهـــــــار.

hoc est die 16. Mensis Hatur benedicti, anno à Sanctis Martyribus 1310. Epistola verò Ioannis Commus his verbis subscribitur

فى يوم السبت فى عشره اثنى من شهر كيهـــك
القبطى فى سنه عشره وثلثمايـه والـف من
السبـــى الشهـــدا الاطهـــــــــــار.

Hoc est, die Sabbati 12. Mensis Coptici Choeac anno 1310. à captiuitate Martyrum Sanctorum. Atque hæc sunt, quæ de æra

Mar-

Martyrum dicenda existimaui, nunc ad alia progrediamur.

Ritus Coptitarum similes ritibus Aethiopicis.

Porrò inter cæteros Orientalium Ecclesiarum ritus, Copticos seu Aegyptiacos in sacris administrandis, Aethiopicis ritibus maximè assimilari, non Ritualia tantum (vt vulgo dicuntur) sed & Liturgiæ vtriq; genti communes abundè demonstrant. Nam & cærimoniarum omnium rituumq; in ijs comprehensorum, ea est ad inuicem similitudo & affinitas, vt si verba excipias, rem eandem pœnè deprehendas; Verum operæ precium faciam, si rem vel vnico exemplo Missæ eorum, quam ijs, qui sequuntur ritibus peragunt, demonstrauero. Sacerdos Coptus, aut Aethiops statuta hora Ecclesiam intrat, ac congregato iam populo pontificali habitu amictus altare ascendit, Diacono clara voce intonante verba Copta,

Ratio missæ celebrandæ apud Coptitas.

ⲡⲣⲟⲥⲫⲉⲣⲓⲛ ⲥⲁⲧⲁ ⲡⲓⲛⲟⲩⲧⲉ.

Hoc est: prosit oblatio, queis effatis, alta quoque voce ad populum conuersus Sacerdos hæc verba sequentia ingeminat.

ⲟⲩⲟ ⲙⲉⲧⲁⲡⲁⲛⲧⲟⲛ.

Christus cum omnibus; cui respondet populus

ⲕⲉ ⲙⲉⲧⲁ ⲧⲟ ⲡⲛⲁ ⲧⲟⲟⲩ,

& cum

& cum Spiritu tuo. Varijs itaque ritibus præmissis, & hymnis vltro citroque recitatis. trishagio illo denique, quod his verbis incipiunt

ϫⲟⲩⲁⲃ ⸗ ϫⲟⲩⲁⲃ ⸗ ϫⲟⲩⲁⲃ ⸗

finito, Sacerdos patenam, calicem, cochlear, & hostiæ arculam, per quam ipsi arcam fœderis, sicuti per cochlear lanceam Christi mysticè significant, benedicens, extensis manibus sic oblationem orditur.

Quid Cochlear, & arcula hostiæ mysticè significent.

Ⲫⲏⲛ ⲃ̅ⲡⲟ̅ⲥ̅ ⲓⲏ̅ⲥ̅ ⲡⲓⲭ̅ⲥ̅ ⲡⲓϣⲫⲏⲣⲛⲁⲛⲁⲓ-
ⲇⲓⲟⲥ ⲟⲩⲟϩ ⲡ̅ⲗⲟⲅⲟⲛ ⲛ̀ⲧⲉ ⲡⲓⲁⲧⲑⲱⲗⲉⲃ
ⲫⲓⲱⲧ ⲛⲉⲙ ⲡⲛ̅ⲁ̅ ⲉⲑⲟⲩⲁⲃ ⸗ ⲫⲓⲱⲧ ⲡⲉ//
ⲛⲟ̅ⲥ̅ ⲟⲩⲟϩ ⲡⲉⲛⲟ̅ⲥ̅ ⲟⲩⲟϩ ⲡⲉⲛⲟⲩϯ ⲟ//
ⲩⲟϩ ⲡⲉⲛⲥⲱⲧⲏⲣ ⲛ̀ⲑⲟⲕ ⲅⲁⲣ ⲡⲉ ⲡⲓⲱⲓⲕⲉ//
ⲧⲟⲛϩ ⲉⲧⲁϥⲓ̀ⲉ̀ⲛⲉⲥ ⸗ ⲛ̀ⲧⲉ ⲃⲟⲗ ϧⲉⲛ ⲧⲫⲉ
ⲟⲩⲟϩ ⲁⲕⲉⲣϣⲟⲣⲡ ⲛ̀ⲭⲁⲕ ⲛ̀ⲟⲩ ϩⲓⲛⲃ ⲛ̀ⲁ//
ⲧⲁϭⲓⲧⲉ̀ϩⲣⲓⲧⲉϫⲉⲛ ⲡⲱⲛϧ ⲙ̀ⲡⲓⲕⲟⲥⲙⲟⲥ ⸗
Ⲧⲉⲛϯϩⲟⲟⲩⲟϩ ⲧⲉⲛⲧⲱⲃϩ, ⲛ̀ⲧⲉⲙⲉⲧⲁ//
ⲅⲁⲑⲟⲥ ⲡⲓⲙⲓⲁⲓⲣⲱⲙⲓ Ⲟⲩⲱⲛϩⲙⲓ ⲡⲉⲕ//
ϩⲟ ⲉϩⲣⲏⲓⲉϫⲉⲛ ⲡⲁⲓⲱⲓⲕ ⲫⲁⲓ ⲛⲉⲙⲉ̀ϫⲉⲛ
ⲡⲁⲓⲁⲫⲟⲧⲫⲁⲓ ⸗ Ⲛⲁⲓ ⲉⲧⲁⲣⲭⲁⲩⲉϩⲣⲏⲓⲉ̀//
ϫⲉⲛⲧⲁⲓⲧⲣⲁⲡⲉϩⲁⲛ ⲛ̀ⲓⲉⲣⲁⲧⲓⲕⲏ ⲛⲧⲁⲕ//
ⲑⲁⲓ ⸗ Ⲙⲟⲩⲉⲣⲱⲟⲩ ⲁⲣⲓⲁⲅⲓⲁϩⲓⲛ ⲙ̀ⲙⲱⲩ
ⲙⲁⲧⲩⲃⲙⲓⲟⲩ Ⲟⲩⲟϩ ⲟⲩⲟⲑⲃⲟⲩ ϩⲓⲛⲁ//
ⲡⲁⲓ//

Oblatio Copta ex Missali, seù Rituali Copto Vat. nu. 11. 12. 13.

ⲡⲁⲓⲱⲓⲕ ⲉⲓⲉⲛ ⲛ̀ⲧⲉⲕⲯⲩⲭⲏ̀ⲛⲟⲩⲥ ⲛⲉⲙⲉⲕ//
ⲥⲱⲙⲁ ⲧⲏⲟⲩⲁⲃ ⳿ ⲡⲓⲛⲉⲩⲙⲁⲧⲓⲕⲟⲛ//
ⲡⲁⲓⲁ ⲫⲟⲩⲧ ⲛ̀ⲛⲟⲩⲥ ⲛⲉⲙⲉⲕⲕⲣⲓⲛⲟⲩⲥ ⲉⲧⲧⲁⲓ//
ⲛⲟⲩⲧ ⳿

Hoc eſt

O Domine Ieſu Chriſte, diuinæ eſſentiæ particeps, Verbum immaculatum, coæqualis Patri, & Spiritui ſancto, pater noſter, dominus noſter, Deus noſter, & ſeruator noſter; tu es panis ille, qui de cælo deſcendit, qui veniſti vt eſſes agnus immaculatus pro redemptione, & vita mundi; Rogamus, & deprecamur bonitatem tuam; vt ponas ſuper hoc ſanctum myſterium faciem tuam; ſuper hunc panem, & ſuper hunc calicem, qui ponimus ea ſuper hanc menſam Sacerdotes tui; Benedic, ſanctifica, munda, & transfer panem hunc in corpus tuum ſanctum, (ſeu carnem tuam ſanctam) & Vinum quod eſt in hoc Calice in ſanguinem tuum precioſum &c. quæ in Liturgia Aethiopica iiſdem propè verbis habentur. Verba ſequuntur.

Aethiopica oblasio.

አለቅ: ኢየሱስ: ክርስቶስ: ዘኢተገብረ: ህሊቤሁ: ቂል: ንጹሕ።
ወልደ: አብ: ወመንፈስ:ቅዱስ;ኣንተ: ዉእቱ: ኀበስተ:ሐወት።
ዘወረደ:አምሰማይት: ወአቅደምከ: ስዒነ: ከመ: በግዕ: ንጹሕ:
ዘአልቦ: ነው: ረበአንተ: ሐየወቱ: ዓለም ። ወያአዜኒ :ንስአል:
ወንኀሥሥ : ሐራቲከ : ሠናይቲከ : አመፋቀሬ : ሰብአ :
አርኣ:

ኣርኢ : ገጸከ: ለዕለ: ዝንቱ : ጎበሰት: ወለዕለ: ዝንቱ : ጹዋኅ : ዘኣነበርኑ: ለዕለ: ዝንቱ : ታቦት : መነፈሰዊ ። ዘለከ: ባርከመ : ወቀድሶመ:ወአንጽሖመ።ወሚጦ:ለዝንቱ:ጎበሰተ:ከመይኩን ሥገከ: ነፀሖ: ዘተይመር: ምስለ:ዝንቱ:ጽዋዕ: ደሞከ: ከቡር:

Alak Iaſus chroſtos zaitagabra holikehu Kal nezuhh walda aba vemanphas Kedus enta . vaatu hobſata chauat zawarada em ſamaiat vaakdamacha chawina chama bago nazuhh zazalbo nauura baenta chawata alam . waiaazeni neſal wanhiſchoſch chiruta ſaniaticha emfakare ſabaa arij gazach laala zantu, ob ſata wahaala zantu zuuaa, zaanbarna laala zantu tabot manfas wi zalacha, barachmu wakaduſmu waanzuchmu wamitho lazantu hobſata cham iaehun ſagoch nazuhh zatadamra maſla zantu zuwaa dmacha chabur .

Quæ verba ſic verto.

O Princeps noſter, Ieſu Chriſte, cuius ſubſtantia creata non eſt. Sed es purum verbum,tu es Filius Patris,tu es panis vitæ, deſcẽdens de cælo,qui antequã venires, eras in figura agni immaculati pro redẽptione mundi,nunc bonitatem tuã,ò amator hominum humiliter imploramus , vt faciẽ tuam ſuper hunc panem , & calicẽ in hoc altari oſtendas. † Benedic † Sanctifica,† munda,& transfer panem hunc in carnem tuam immaculatam ; & vinum hoc in ſanguinem tuum pretioſum &c. quæ ſequuntur. Quæ Coptæ Liturgiæ ita reſpondent, vt in nullo diſcrepent ; in cæteris eſt ijs in-

Queis verbis oblationẽ peragant Aethiopes.

censandi ratio eadem, eadem confessionis dicendæ formula, eadem consecrationis verba (quæ & communia habent cum alijs Orthodoxis Ecclesijs.) Idem adorationis actus, quem Coptita Sacerdos, peracta consecratione sic orditur.

num. 11. *fol.* 36. Actus adorationis Sacerdotis Coptitæ.

ⲡⲓⲁⲥⲧⲓⲥ ⲡⲓⲁⲥⲧⲓⲥ ⲡⲓⲁⲥⲧⲓⲥ ⲟⲩⲟⲉ
ⲡⲉⲣⲟⲙⲛⲗⲟⲅⲓⲛ ⲉⲩⲁⲙⲛⲧⲉⲩⲛⲏⲃⲁⲉⲃ ⲁⲣⲉ
ⲛⲣⲉⲩⲧⲁⲛⲏⲃⲟ ⲉⲧⲁⲡⲉⲕ ⲙⲙⲟⲛⲟⲅⲉⲛⲏⲥ ⲛⲥⲱ//
ⲏⲣⲓ ⲙⲡⲉⲛⲟⲥ ⲟⲩⲟⲉⲙⲡⲉⲛⲟⲩⲧ ⲟⲩⲟⲉ//
ⲡⲉⲛⲥⲱⲧⲏⲣ ⲓⲏⲥ ⲡⲭⲥ.

Quæ sic è Copto verto, Credo, credo, credo & confiteor ex tota anima mea, quod hoc ipsum (quod est in manu mea, illud est corpus viuum Filij tui Vnigeniti Domini nostri, Dei nostri, ac Saluatoris nostri Iesu Christi &c. Quæ Aethiopico omnino respondent vti post videbimus. Eędem igitur fidei, commemorationis, aliarumq; benedictionũ formulæ, verba eadem omnia sunt.

Quæ sit causa affinitatis rituum Coptorũ, & Aethiopicorum.

Cuius quidem affinitatis causam aliam non reperio, nisi, quod Ecclesia Aegyptia, & Aethiopica, sicuti ab vno semper Episcopo, eoq; Alexandrino administrata fuit; sic ab eodem ritibus ferè ijsdem, cerimonijsq; imbuta, alias facilè neglexit. Aegyptiam autem Ecclesiam, & Aethiopicam eandem fuisse, præter ea quæ dicta sunt, ostendunt Nicephorus, Zonaras, Cedrenus, Chronicum Alexandrinum, ipsa denique rituaAegyptia, & Aethiopica Ecclesia vna.

Nicephorus hist. trip. Zonaras. Cedrenus. Chronicon Alexãdrin.

lia

lia Aethiopica: Nam in communi commemoratione, quam pro felici ſtatu Eccleſiæ Aethiopicæ, Regis Claudij, Principum ac Iudicum eius, ſubditorumq; ſalute faciunt, Pontificis quoque Alexandrini ſpecialis fit mentio; hiſce verbis.

በኣንተ ፡ ሊቅነ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሰነ ፡ ኣባ ፡ ኣገሌ ፡ ኣግዚኣ ፡ ርእሰ ፡ ኤጲስቆጶሰት ፡ ለዓበይ ፡ ሀገር ፡ ኣስክዩርየ ፡ ወርእሰ ፡ ሀገርነ ፡ ከቡር ፡ ጳጳሰነ ፡ ኣበ ፡ ኣገሌ ። ወኩሎሙ ፡ ኣጲስቆጶሰት ፡ ቀሰውሰት ፡ ወድይቆናት ፡ ርቱዓነ ፡ ሃሃይማኖት ።

Rituale Aethiopicum, & miſſæ Romæ impreſſa vnà cum Euangelijs fol. 8.

Baanta likan lika Papaſna aba agale Agzia Raaſ Episko paſat laabaia, hagara alaſachanduraia, waraas hagarana, chabura Papaſana Ab Agale, va cholumu Episkopasat Kas wu sat, vaduiakont ratuana hahe iama not.

Aethiopes orant pro Archiepiſcopo Alexandrino, tanquam pro capite Eccleſiæ.

Quæ verba ex abyſſino tranſlata ſic ſonant. Orate pro principe noſtro, principe Archiepiſcoporum noſtrorũ Gabriele, domino, & capite Epiſcoporum Magnæ Prouinciæ Alexandriæ. & pro capite patriæ noſtræ venerando Archiepiſcopo noſtro Marco, ac omnibus Epiſcopis, Sacerdotibus, & Diaconis rectæ fidei.

In alijs quoq; commemorationibus ſequentium SS. Marci Euangeliſtæ, Theonæ, Petri, Alexandri, Athanaſij, Theophili, Cyrilli, aliorumque Epiſcoporum Alexandrinorum paſſim mentionem faciunt. Quæ ſatis oſtendunt Aegyptiam, & Aethiopicam, in vnam coiſſe Eccleſiam; non ſecus ac veterum Aegyptiorum Aethiopumq;

Sicut olim communis erat Aegyptiorum, & Aethiopũ religio, sic & post Christũ.

pumq; profanam Ecclesiam, atque idololatricam religionem, quam vtrique genti communem fuisse Diodorus docet. Ritus enim, & cerimonias, consuetudinesq; Ecclesiam, caputq; eius comitari, nos quotidiana docet experientia.

Cur Aethiopes æram suã vocẽt ærã Martyrũ.

Atque ex dictis quoque patet, cur cum Coptitis Aethiopes eadem æra Martyrum vtantur? Cum enim vnam Ecclesiam sub vno Pastore constituerent, diraq; Diocletiani persecutione non Aegyptij tantum; sed & Aethiopes quoque infestati, ac grauissimis tormentis sublati pro Christi nomine, Martyrij coronam adepti sint; communi quoque æra eos, videlicet epocha, seu radice, qua in memoriam gratiæ tot sanctis concessi à Deo Martyrij, computandorum annorum initium sumerent, gaudere decebat. Vnde miror, Scaligerum cætera perspicacem, in expensione horum annorum gratiæ, tam subitò ignorantiam suam fateri voluisse; verba eius sunt. *Annum gratiæ vocant Æthiopes æram Diocletiani, qua vtuntur; causam appellationis ignoro.* & in fine discursus, *Æstuaui aliquantum priusquam hos annos gratiæ intelligere potui.* Sed mirum non est, virum vti in hoc, ita in multis alijs peccasse; vt, qui libros eorum non viderit, vel visos non intellexerit.

Cur Aethiopum æra vocetur gratiæ.

Scaliger. l. 7. de em. tẽp. in annot. Aeth. fol. 339. ed. Paris.

Quid annus gratiæ apud Aethiopes.

Porrò sicuti Copto-Aethiopica Ecclesia primis temporibus sanctis moribus, & institutis

instructa, egregios in Christiana perfectione progressus fecit, sic successu temporum, (quæ est rerum humanarum vicissitudo & inconstantia) alijs atque alijs schismatis, ab vniuersali Ecclesiæ corpore, diuersis temporibus diuulsa, & prauis Dioscori aliorumq; dogmatis infecta, sancta esse desijt, nec ei præter ritus & cerimonias in sacris obeundis, quas non obstante schismate, illibatas semper retinuit, quicquam remansit. Vti patet ex eorum monumentis, quæ hic Romæ in hunc diem conseruantur, in quibus etsi particulares hæreses, alijque errores notabiles, quantum quidem obseruare licuit, non reperiantur, schismatis tamen alijs atque alijs temporibus facti, manifesta passim apparent indicia. Nam præter Alexandrinum Pontificem, seu Patriarcham, neminem alium agnoscunt Ecclesiæ Præsidem. In Liturgijs quoque eorum multa, quæ in antiquis patrum Cyrilli, Basilij, Gregorijque Liturgijs desunt, adiuncta reperio. Quemadmodum ex formula confessionis, quam offertorio subiungunt, patet. Vbi Coadiutor Sacerdotis, ita confessionem orditur. *Serui tui hodie ministrantes Sacerdos, Diaconus, & omnes Ministri, populus, & ego pauper seruus tuus, & peccator absoluamur, per os Trinitatis Sanctæ, Patris, Filij, & Spiritus Sancti, & B. Mariæ cæli secundi, Matris Dei, per os Michaëlis, Gabrielis,*

Copto-Aethiopica Ecclesiæ, schisma.

Copto-æthiopica Ecclesia, aliũ præter Alexandrinũ Pontificẽ nõcognoscit.

Formula Confessionis vsitata dictæ Ecclesiæ.

lis, Raphaelis, Vrielis, & omnium Archangelorum, & nonaginta nouem ordinum Angelorum, & mille millium ministrantium, & quorum nomina numerare nescimus, & 4 animalium, qui 6 alas habent, Seraphim, & Cherubim qui cum 2 alis suis faciem suam, & cum duabus alis suis, pedes suos tegunt, cum duabus verò volant à fine mundi ad finem, & 24 Seniorum, & primorum Sanctorum Patrum, & quindecim Prophetarum, ac quatuordecim millium puerorum Bethleem, item per os 12 Apostolorum, & Sancti Iacobi Episcopi Hierosolymitani, & S. Pauli, Timothei, Syllæ, Barnabæ, Titi, Philemonis, Clementis, & omnium septuaginta duorum Discipulorum, & quingentorum suorum sociorum, & per os sancti Marci diuinitatem clamantis, & aliorum Euangelistarum, & per os trecentorum & decem & octo Episcoporum; qui recta fide in Nicæna Synodo congregati fuerunt, & centum quinquaginta in Constantinopolitana; & ducentorum in Synodo Ephesina, & per os Pontificis nostri Saueros, (Seueri) Ioannis Chrysostomi oris aurei, Cyrilli, Basilij, Theophili, Athanasij, Gregorij, & Pontificum nostrorum, Matthæi, Gabrielis, Ioannis, Salamæ, Bartholomæi, Isaac, Marci, & per os Ecclesiæ Vnicæ, quæ congregata fuit per Apostolos Sanctos, & per me peccatorem absoluamini, & impleamini gratia, ad gloriam, & honorem Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Amen. Quo facto

cto Diaconus clara voce dicit. *Omnes qui non amant Dominum noſtrum, & in natiuitatem eius, minimè credunt, & in ſanctam Mariam Virginem, anathema ſint, vſque ad aduentum eius.* Quæ omnia abſunt à reliquis Liturgijs. Verùm hoc loco nequaquam prætereundi nobis ſunt ritus, ac cerimoniæ, quas in conſecratione corporis, & ſanguinis Domini vtraque gens obſeruare ſolet. ſic itaque, vt breuiter me expediam, ſeſe res habet. Sacerdos Aethiops triſagio dicto ſeſe accingens ad conſecrationem, dicit alta voce. *Extendit manus ſuas ad infirmitatem, infirmatus eſt, vt infirmos ſanaret in te ſperantes, qui & in ea nocte in qua traditus eſt, accepit panem in ſanctas & puras manus ſuas, inſpexit in cælum ad te patrem ſuum, gratias egit, benedixit, & ſanctificauit, & dedit diſcipulis ſuis dicens, accipite & comedite ex eo omnes.*

ዝሕበስት፡ሥጋየ፡ውእቱ፡ለዘ፡በእንቲአከሙ፡ይትፈተት፡ለሕድገተ፡ኃጢአት፡አሜን፡

Zach-obſata ſchgoia Vuuatu laza baantiachama latfatat lahhdugata hhathiat, Amen.

Hic panis caro mea eſt, quæ pro vobis tradetur in remiſſionem peccatorum, Amen.

Populus verò dicit.

የ፡ሕዛብ፡አሜን፡አሜን፡አሜን፡ነአምን፡ወንትአመን፡ነሴብሐከ፡አአገዚአነ፡ወአመለከነ፡ዝንቱ፡ውእቱ፡በሉሃን፡ነአምን፡ሥጋከ፡

Amen,

Amen; Amen, Amen, naemen vantaemmen nefebhhacha aagziana vaamlachna Zantu vuatu baemen naemen ſchagoch .

Amen, Amen, Amen, credimus & confidimus, & laudamus te, ò Domine Deus noſter . Hoc eſt (in veritate credimus) caro tua .

Sacerdos dicit .

ወከማሁ ፡ ጽዋዐኒ ፡ አእኩቶ ፡ በረከ ፡ ወቀደሰ ፡ ወይቤሎሙ ፡ ንሥኡ ፡ ሰትዩ ፡ አምኔሁ ፡ ኩልክሙ ፡ ዝስዋዕ ፡ ይምየ ፡ ውኣቱ ፡ ለዘበአንቲአክሙ ፡ ይትኰኒው ፡ ለቤዘ ፡ ብዙኃን ። አሜን ።

Vachamahu zuuaani aachuto , baracha , vakadiſo, waiabelomu naſchu ſatiu emnihu chulchamu zazuuaa damaia watu lazbaantiachamu iatchaiuu labeza bzuhhan . Amen .

Similiter calicem, gratias agens, benedixit & ſanctificauit , & dixit eis , accipite , & bibite ex eo omnes . Hic eſt calix ſanguinis mei , qui pro vobis effundetur , & pro redemptione multorum . Amen .

Populus verò reſpondet .

አሜን ፡ አሜን ፡ አሜን ፡ ንአምን ፡ ወነትአመን ፡ ንሴብሐክ ፡ አእግዚአነ ፡ ወአምላክነ ፡ ዘንቱ ፡ ነአምን ፡ በአማን ፡ ደሞክ ።

Amen , Amen, Amen , naemen wantaemen neſebhach aagziana Vaamlachna zantu naemen beeman dmacha .

Amen, Amen, Amen, credimus & confidimus, & laudamus te , ò Domine Deus noſter .

Hic

Hic (in veritate credimus) ſanguis tuus eſt. Atque hæc quoad conſecrationem Abyſſinis vſurpatam. Coptitæ vero dicto Triſagio illo ſolemni, his verbis inchoant conſecrationem.

Conſecratio Corporis, & ſanguinis Domini iuxta Coptitarum ritus.

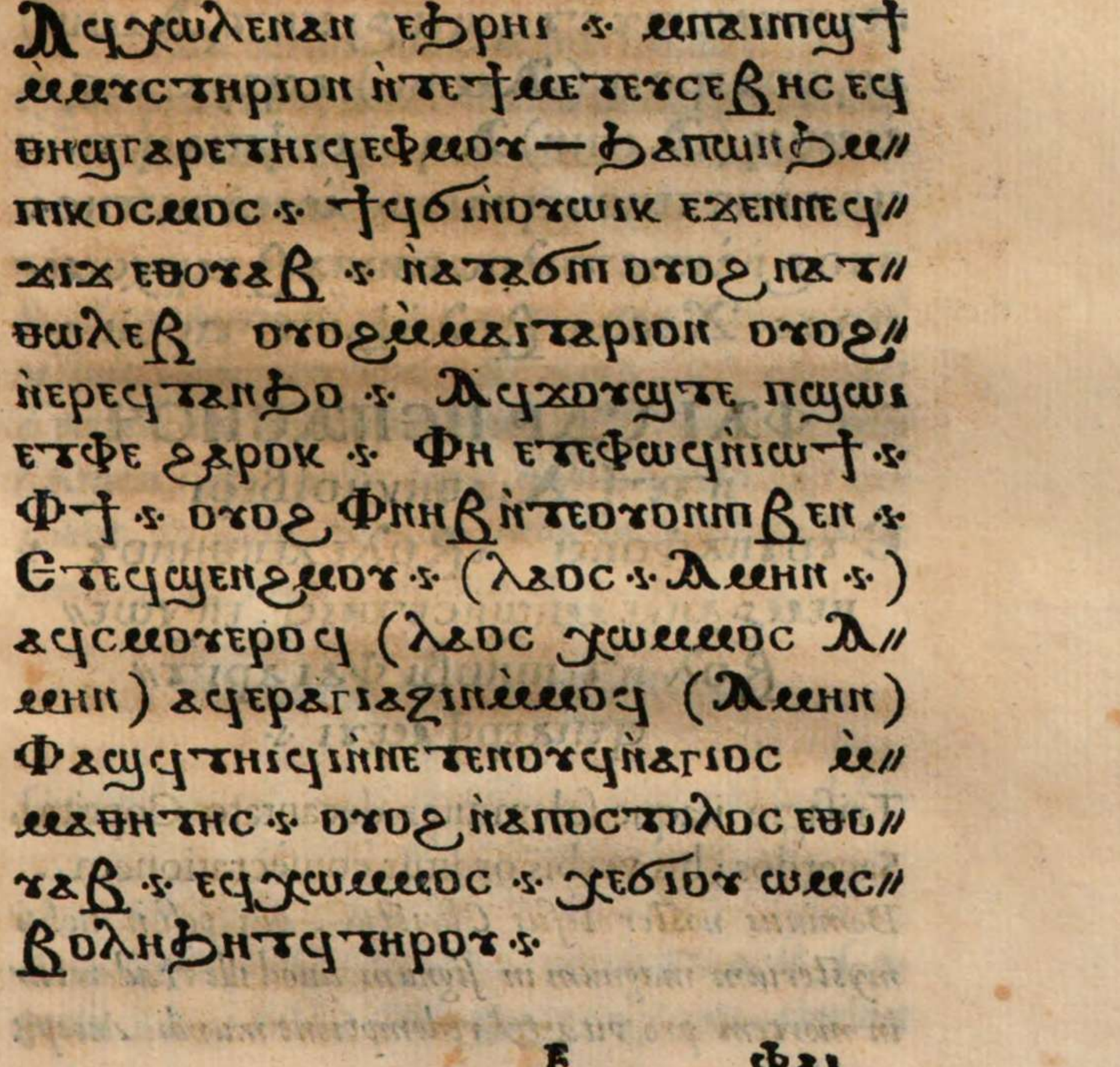

ⲫⲁⲓ ⲅⲁⲣ ⲡⲉⲛⲁⲥⲱⲧⲏ
ⲉⲧⲟⲩⲛⲁⲩⲥⲱⲕ ⲉⲃⲟⲗ ⲉϩⲉⲛⲏⲩⲏⲛⲟⲩ ⸗
ⲛⲉⲙⲙⲁⲓⲣⲱⲙⲉ ⲛⲓⲥⲉⲧⲏⲓⲥⲉⲛ ⲛⲁⲓ ⲛ̀ⲥⲁ
ⲡⲓⲭⲱⲙ ⲉⲃⲟⲗ ⲛ̀ⲧⲉ ⲡⲉⲛⲛⲟⲃⲓ ⲫⲁⲓ
ⲁⲣⲓⲧⲟⲩⲉⲡⲁⲣⲉⲫⲙⲉⲩⲓ ⸗

Παιρηϯοπϥ ⲙⲉⲁⲫⲟⲩ ⲙⲙⲉⲛⲥⲁⲙ̄
ⲁⲓⲡⲛⲟⲩ ⸗ ⲁⲩⲱ ⲟⲩⲑⲉ ⲉⲃⲟⲗ ⲅⲉⲛⲟⲩ ⲛⲣⲡ̄
ⲡⲉⲗⲗⲟⲩⲙⲟⲩ ⲉⲧⲟⲩⲁⲩⲉⲣϫⲙⲏⲟⲩ (ⲗⲉⲛⲛ)
ⲁⲩⲱⲟⲩⲧⲉⲣⲟⲩ (ⲗⲉⲛⲛ) ⲁⲩⲉⲣⲁⲅⲓⲁⲍⲓⲛ
ⲉⲙⲙⲟⲩ (ⲗⲉⲛⲛ) ⲁⲩϫⲉⲙϯⲙⲁⲩⲧⲏⲓⲛ
ⲫⲟⲛ ⲛ̀ⲛⲉⲧⲉⲛⲟⲩⲧⲱⲛ ⲉⲙⲙⲁⲩⲛⲧⲏⲥ ⸗
ⲟⲩⲟⲇ ⲛ̀ⲁⲓⲧⲟⲥ ⲧⲏⲗⲟⲥ ⲉⲃⲟⲗ ⲁ ⲫ̄ ⲉⲩⲭⲁⲣⲓ
ⲙⲟⲥ ⸗ Χⲉⲥⲱⲉ ⲃⲟⲗ ⲛ̀ϩⲏⲧⲟⲩ ⲛ̀ⲧⲁⲓⲣⲟⲛ ⸗

ⲫⲁⲓ ⲅⲁⲣ ⲡⲉⲡⲁⲥⲛⲟϥ
ⲛ̀ⲧⲉϯ Ⲇⲓⲁⲃⲏⲛⲟⲓⲃⲉⲣⲓ
Ⲉⲧⲟⲩⲛⲁⲫⲟⲛϥ ⲉⲃⲟⲗ ⲉϩⲉⲛⲏⲩⲏⲛⲟⲩ ⸗
ⲛⲉⲙⲙⲁⲓⲣⲱⲙⲉ ⲛⲓⲥⲉⲧⲏⲓⲥⲉⲛ. ⲉⲙⲙⲟⲩ
ⲃⲟⲗ ⲛ̀ⲧⲉⲙⲛⲟⲃⲓ ⲫⲁⲓ ⲁⲣⲓⲧⲟⲩ
ⲉⲡⲁⲣⲉⲫⲙⲉⲩⲓ ⸗

Trisagio itaque solemniter decantato Coptita Sacerdos; his verbis orditur consecrationem. *Dominus noster Iesus Christus, qui posuit nobis mysterium magnum in signum quod ille traderetur in mortem pro vita & redemptione mundi; Accepit*

panem in ſanctas incontaminatas, puras, & illibatas manus ſuas. & aſpiciens in cælum ad te, Deus, qui pater eius es, &, Dominus omnipotens; gratias egit (hic reſpondet populus Amen) *& benedixit eum* (populus dicit Amen) *& ſanctificauit eum* (populus dicit Amen) *deditq; eum diſcipulis ſuis, & Apoſtolis Sanctis, dicens accipite & comedite de eo ipſo omnes vos.*

Hoc enim eſt Corpus meum.
Quod pro vobis, & pro multis frangetur, & dabitur in remiſſionem peccatorum, hoc facite in meam commemorationem.

Similiter autem & poſt cænam accepit Calicem, & miſcuit illum cum vino, & aqua, & adorauit (reſpondet populus Amen) *& benedixit eum* (Amen) *& ſanctificauit eum* (Amen) *& guſtauit, & dedit etiam diſcipulis ſuis, & Apoſtolis Sanctis, & dixit. Accipite de eo omnes vos.*

Hic enim eſt Sanguis meus
noqui teſtamenti,
Qui effundetur pro vobis, & pro multis dabitur in remiſſionem peccatorum, in memoriam meam.

Atque hæc eſt formula conſecrationis Coptitis ante mille, & quadringentos circiter

annos vſitata, ex qua vel maxime apparet cùm primorum Chriſtianorum in obeundis Sacramentis deuotio; & SS. Euchariſtiæ antiquitas, tùm Eccleſiæ Catholicæ in confectione eiuſdem hucuſq; non interrupta conſuetudo, vniformitas, & conuenientia.

Multa hic alia de ritibus eorum proferre poſſem, ſed quia ea omnia in aliud tempus reſeruaui, ne Prodromi huius limites excedere videar, conſultò hic de ijs plura dicere ſuperſedeo. Hoc vnicum addam, plurimum huiuſmodi Liturgiæ Coptæ antiquitatẽ ſanè maximam profuturam, cùm ad confirmandas Sacramentorum cerimonias, tum dogmata hac tempeſtate controuerſa. Maximè hoc ſeculo calamitoſiſſimo, quo Heterodoxis noſtris non ſatis eſt, probris, conuitijs, libellis famoſis, contumelijs blaſphemijs ſacros Eccleſiæ Catholicæ ritus, auguſtiſſimumque Miſſæ ſacrificium impugnare, ſed & ipſi deniq; corpori, & ſanguini Domini violentas manus inferre, ſanctaq; eius conculcare & contaminare; Inſuper ipſius Miſſæ exſufflatores, prorſus iugem illam hoſtiam ſublatam à medio volunt, & abominationem deſolationis, ante conſummationem temporum à Daniele definitam, introducere nituntur. Quæ mentis inſania certè facilè retundi poterit; ſi oſtenderimus Miſſam non nuperam, non à Papiſtis (vt calumniantur)

con-

confictam, non à D. Gregorio Papa primum introductam; ſed à Chriſto inſtitutam, ab Apoſtolis vſitatam, à primitiuæ Eccleſiæ patribus, primis illis ſex à Chriſto incarnato ſeculis, certis quibuſdam cerimonijs ac precibus auctam; quod eximiè ſanè præſtare poterunt Eccleſiæ Coptæ Liturgici libri, omnium qui è manuſcriptis ſuperſunt, antiquiſſimi. Verum horum editionem relinquimus Sacræ illi Eminentiſs.rum Cardd. quæ à Fide propaganda nomen habet, Congregationi, quam pro egregio ſuo zelo, affectuq; quo in huiuſmodi ſtudia nullo non tempore fertur, magnificè ſanè præſtituram non dubito.

CAP.

CAP. III.

De Colonijs Ecclesiæ Copto-Aethiopicæ in alias mundi partes traductis.

REcensitis ijs, quæ de ritibus, & cerimonijs Ecclesiasticis Ecclesię Copto-Aethiopicæ vsitatis dicenda occurrebant; dubium modo non leue occurrit, vtrum videlicet prædicta Ecclesia alia quapiam præter memoratas linguas, in sacris suis lingua sit vsa? an non: dubium mouent notæ marginales Codicum tum Aegyptiorum, tùm Aethiopum, quas antiquo illo charactere Syriaco, quem اسطرنجيلا Estrangelo vocant, passim conscriptas reperio; An illud forsitan, quod è Syria in Aegyptum, & Aethiopiam, vtpote confines regiones traductæ Coloniæ, & linguæ Syræ, & characterum fuerunt traditrices? certè argumenta quamplurima coniecturæ factæ veritatem comprobare videntur.

Vtrum è Syria in Aegyptũ, & Aethiopiam Coloniætrãsmissæ.

At primo quidem ipsa Aethiopica lingua, quæ si pauca exceperis, Syræ, vel Chaldææ (confunduntur enim hæ duæ linguæ passim ab Authoribus) prorsus affinis est. Deinde monimenta varia, & Codices dicto charactere conscripti

pti apud Aegyptios, & Aethiopes in hunc diem (vt Franciſcus Aluarez tradit) adhuc ſuperſtites. Quod & Sacerdotes Abyſſini, (quibuſcum maxima mihi hic Romæ, dum hæc ſcribo, commercium eſt, quorum & nomina ſub cenſura Aethiopica huius libelli reperies) teſtantur. Aiunt enim, libros ſuos, & ſacra volumina duplici quondam charactere à Monachis Abyſſinis fuiſſe conſcripta; Quædam antiquo Suriano (quem & Sanctum ob cauſam paulò poſt indicandam vocant) quo ſoli Sacerdotes & doctiores olim vtebantur; cætera vulgari & communi, quo in hunc diem omnes Abyſſini promiſcuè, cuiuſmodi & nos in hoc opuſculo paſſim exhibemus, vtuntur. atque hoſce characteres illius linguæ propriè Aethiopicæ eſſe, quam ግዕዝ Geets, ideſt liberam vocant, quòd à nulla alia (vt gloriantur) originem duxerit: illos Surianos eſſe, ſiue Chaldaicos, à quibus Aethiopica lingua à non paucis poſtmodum Chaldæa, ſeu Aſſyria appellata fuerit.

Aethiopica lingua, Chaldææ affinis. *Franc. Aluarez in l. de rebus Aethiopicis.*

Suffragantur in his omnibus opinioni meæ Authores non vulgares, C. Baronius. Author Chronici Alexandrini, Zonaras, Cedrenus, Franciſcus Aluarez, alijq; quibus adſtipulatur Scaliger l. 7. de emendatione temporum. *Arabes*, inquit, *vicini hodie eos vocant* حبشى *habaſchi*, *& nos inde Abaſſenos, vel vt alij Abyſſinos, ipſi vero*

C. Bar. t. 1. ann. 134. Chronicon Alex. anno 1260. Scalig. fol. 338. Abyſſini ſe vocant Chaldæos

vero se vocant Chaldæos . neque frustra, lingua enim elegantissima & vetustissima qua libros sacros, & profanos conscriptos tenent, proximè abest à Chaldæa, seu Assyria. Quæ ijsdem penè verbis P. Nicolaus Codignus refert. l. de rebus Abyssinis c. 17.

Nicol. Codignus l. de abyss. rebus. c. 17.

Porrò Colonias multas ex Assyria in Aethiopiam traductas, & lingua Chaldaica etiam temporibus Iustiniani eas vsas esse refert vetus historia Ecclesiastica, & ex eadem Nicephorus l. 9. c. 18. Eos verò eadem historia Ecclesiastica Auxumitas vocat, à regia nomine Ἄξωμα, cuius etiam Ptolomæus meminit; ipsi vero teste Aluarez vocant ʜʜ·ꝏ· Chassumu. Verum Nicephorum de his audiamus. *Porro*, inquit, *ex India, & Arabia magna ad Auxumitas Æthiopas Theophilus est progressus. qui in primis rubri maris littoribus habitabant, quod Oceanus sese vt illi insinuans, efficit, quod sanè rubrum mare in maximam longitudinem protensum, in duos diuiditur sinus. horum alter quidem ad Ægyptum exundans procedit, vbi etiam nomen sibi suum ferre desinit, quem antiquitus filij Israël Ægyptios fugientes siccis pedibus transière, alter ad palæstinam excurrit prope vrbem, cui vetus nomen est Æla. In rubri istius maris partibus exterioribus ad sinistram Auxumitæ sunt, quorum metropolis est Auxumis. Ante hos verò ad extimum pertingentes*

Nicephor. l. 9. c. 18.

Aluarez cit. loco.

Aethiopes Auxumitæ.

Ocea-

Oceanum Orientem versus, Assyrij, apud quos etiam hanc appellationem habeat, quos Alexander Macedo, è Syria pulsos, Colonos eo deduxit. ij ad hoc vsque tempus patria vtuntur lingua. (quæ est Syriaca.) hæc Nicephorus. Atque his ita probatis certè non video, cur quispiam de lingua Syra Ecclesiæ Copto-Aethiopicæ, seu Alexandrinæ in sacris vsitata dubitare amplius possit, cum & hæc Ecclesia, cum Syriaca maximum nullo non tempore vltrò citròque habuerit commercium; accedit quod verisimile sit, Ecclesiam dictam Syram linguam tanto didicisse ardentius, quanto & ipse lingua, vtpotè ore Christi nobilitata, & excellentior erat & sacratior. Quod vero huius eiusdem linguæ nominumq; quorundam Aethiopibus, vti & Aegyptijs, Syrisq; vsitatorum, non in Asiæ tantum remotioribus regionibus, sed & vsque adeò in ipsa India, extimoq; Sinarum regno in hunc diem vestigia reperiantur, res haud dubio omni admiratione digna est; monumenta inquam Euangelij quondam in Chinam transportati, partim Sinicis, partim Syriacis literis conscripta, vna cum eorum nominibus qui ibidem dicti Euangelij fuerant prædicatores, qui quidem alij (vti è sequentibus patebit) non erant, nisi Syri, Aegyptij, Coptitæ, & Aethiopes; quæ verò hæc fuerint monumenta, & quomodo in Chinam peruenerint in gratiam cu-

rioſi Lectoris, hic declarare, id ipſa rei & dignitate, & vtilitate, raritateq; vel maximè poſtulante grauari nec debui, nec potui; res itaq; ſic ſe habet. Anno 1625 cum in Villa Sanxuen dicta in magno Sinarum regno, eruta terra, foſſa quædam fundamentis muri cuiuſdam collocandis præpararetur, contigit, vt Operæ inter cætera monimenta, in ingens etiam ſaxum, Sinicis characteribus eximiè ornatum inciderent, de inuento monumento mox certior factus loci gubernator, qui cum venerandæ antiquitatis veſtigia attentius fuiſſet intuitus, propediem ſcripto quodam in inuenti monumenti laudem edito, in altero eiuſdem quantitatis lapide totam inuenti ſaxi perigraphen incidi ijſdem characterum, notarumq; ductibus, ea qua par erat fide, incidi curauit; poſitamq; in montis cuiuſdam in primaria vrbe Sigàn exiſtentis Heremitorio, inuentæ antiquitatis Theſaurum æternæ memoriæ conſeruatum poſuit. Porrò Patres Societatis noſtræ, qui eo ipſo tempore fortè in eandem prouinciam recens appulerant, cum multa, fama paulatim longè lateq; percrebreſcente, de inuento monumento percepiſſent, ad id inſpiciendum, non tam humano quam diuino inſtinctu compulſi, eò & ipſi ſe contulerunt; Erant autem ad interpretationem inſcriptionis ritè perficiendã, multi è propinquis locis, & ex Bontzijs, & Manda-

darinis accersiti; Variæ erant variorum de hac inscriptione sententiæ & opiniones, quæ tamen in hoc quadrabant omnes, Legis videlicet magni, & veri Dei aliundè in Chinam quondam translati, promulgatiq; interpretationem esse. patres itaque in omnem animarum Deo lucrandarum occasionem intenti hæc audientes, cum multum huiusmodi sacri monumenti interpretationem ad infamem & propudiosam Sinensium religionem confutandam ponderis habiturum esse existimarent. Adhibitis quibusuis linguæ Sinicæ peritioribus magistris, eam primo quidem è Sinico sermone in Lusitanicum translatam, deinde totius saxi inscriptionẽ fusioribus commẽtarijs auctam, in vniuersum Sinarum regnum, quo plures tanti boni participes esse possent, eo sanè animarum fructu, quo tota posteritas non immeritò gaudebit, euulgarunt. Exemplum verò prototypi iuxta omnem dimensionem vna cum fideli interpretatione huc Romam transtulerunt, vbi in hunc diem non sine intuentium admiratione in Bibliotheca Domus Professæ Soc. Iesu, vna cum interpretatione italica, quæ Romæ ex Lusitanica, ad instantiam multorum translata impressa fuit an. 1631. quam & nos modo latini iuris fecimus, omnibus spectandum proponitur. Est autem lapidis figura in modum parallelogrammi exten-

sa, 5 palmis lata, vno crassa, longa ferè decem; tabulæ limbus superius in pyramidalem figuram duobus palmis longam, latam vno abiens summitati insculptam tenet crucis figutam, non absimilem ei, quam Equites portant Melitenses. Supra crucem immediatè titulus lapidis [9] characteribus Sinensibus expressus ponitur, vt sequitur.

Nouem Sinenses characteres titulum lapidis exprimentes.

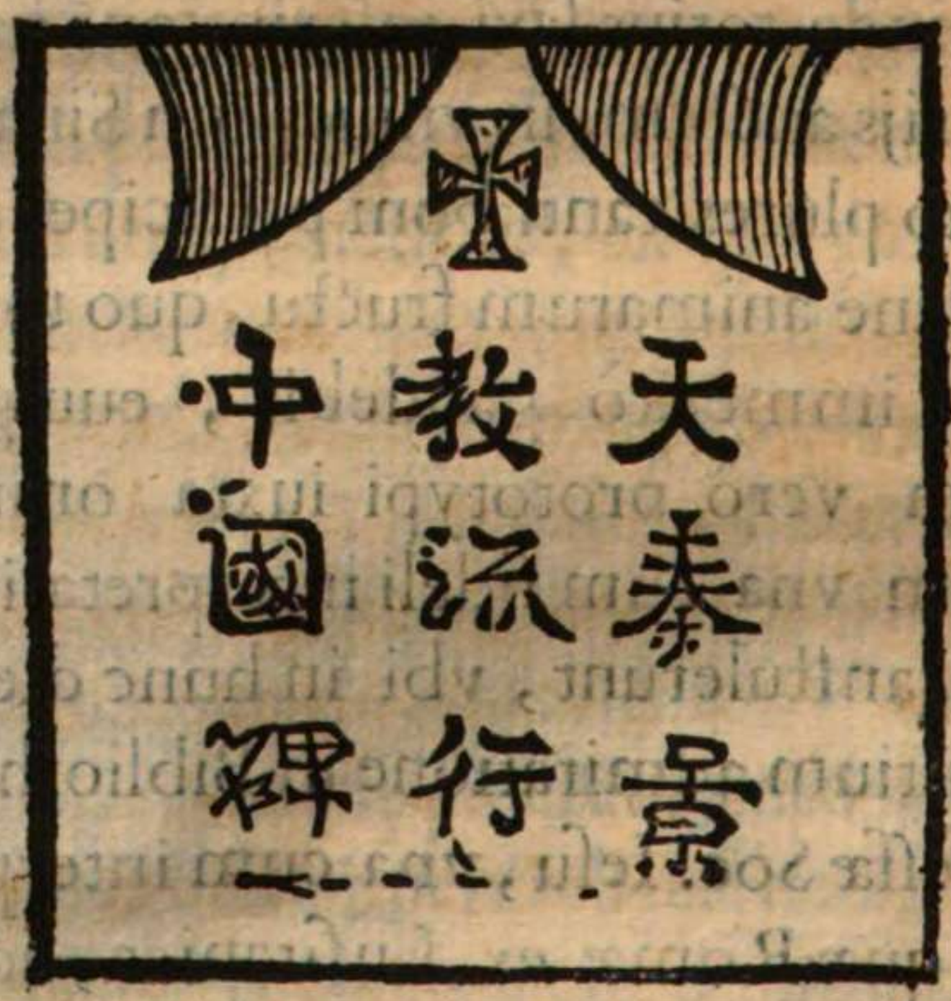

Huius autem tituli hæc est explicatio.

Lapis in laudem & memoriam æternam legis lucis, & veritatis portatæ de Iudæa, & in China promulgatæ erectus.

TItulum ſequitur prologus epigraphes, quæ eſt prima linea Characterum à ſuperiori loco deorſum κ ὀρθὰς, ſiue ad angulos rectos more Sinenſium, exaratorum; cuius explicatio ſequitur.

Prologus Sacerdotis Regni Iudææ dicti Quìm Cìm.

Poſt hæc denique incipit Epigraphe, tota Sinico inciſa charactere, ſublimi & exquiſito ſtylo compoſita; quam proindè libenter hic vna cum Sinicis characteribus iuxta prototypon apponerem, niſi me cùm intricatiſſimorum characterum multitudo, tùm ſpacij anguſtia ab hoc ſuperuacaneo labore abſterrerent; ne tamen lector huius tam eximij monumenti fructu priuetur, viſum fuit omiſſo charactere, & idiomate Sinico, totam eius interpretationem ex italico in latinum verbo tenus à me tranſlatam, vt pluribus ea communicaretur, hoc loco ea fide, qua inueni, proponere.

De-

Declaratio Inſcriptionis Synicæ Primum è Sinico in Luſitanicam, ex hac in Italicam, & demum ex italica in Latinam linguam de verbo ad verbum tranſlata. vt ſequitur.

Declaratio del Xiù Più.

1 DIco itaque hoc modo, ille qui ſemper verus fuit & quietus, omnis expers principij, intellectus profundiſſimi, & ſemper duraturi, excellente potentia ſua creauit res, infinita Maieſtate ſua & ſanctitate fecit ſanctos. Hæc eſt eſſentia diuina, trina in perſonis, & in ſubſtantia vna, Dominus noſter, verus ſine principio, Olò, ò yu *(quod in Chaldæo idem ac Eloha ſignificat)* in figura Crucis fecit quatuor mundi partes, commouit Chaos, fecit duo Kis *(hoc eſt duas virtutes ſeu duas qualitates dictas Inyam)* mutauit tenebras, fecit cælum & terram, fecit vt Sol & Luna motibus ſuis noctem & diem cauſarentur, res omnes fabricatus eſt. Verùm creando primum hominem ei præterea Iuſtitiam largitus eſt originalem, Dominum eum conſtituendo totius vniuerſi, qui de ſua natura primo vacuus

Creatio rerum.

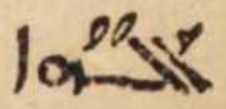

Kis quid in Sinenſi lingua.

erat,

erat, & vilis, ſeipſo plenus, intellectu plano & æquali, & ſine miſtura nullum habens appetitum inordinatum.

2 Poſtquam verò Satanas fraudibus ſuis vſus, effecit; vt Adamus id quod ex ſe & ſua natura purum erat, & perfectum, inficeret. hoc eſt fecit vt malitia in ipſum intrare inciperet perturbatura pacem, & huius ſuæ ſimplicitatis æqualitatem, & diſcordiam illa fraude introduxit. Iccirco trecentis ſexaginta quinque ſectis vna poſt alteram obortis, vnaquæq; earum maximum quem poterat numerum ad ſe trahebat. Aliqui creaturam Creatoris loco habebant. Alij principium rerum omnium vacuum ponebant, & ens reale *(alludit ad hoc ſecta Pagodùm & literatorum Sinenſium:)* quoniam illi aſſerunt, quod principium, è quo omnia prodière, ſit vacuum; quod idem illis eſt ac ſubtile, ſenſibus imperceptibile, etiamſi in ſe reale ſit & poſitiuum principium. Literati verò dicunt, quod principium rerum non ſolum reale ſit, & poſitiuum; ſed præterea quod talis ſit figuræ, & corpulentiæ, vt ſenſibus comprehendi queat. Quidam ſacrificijs quærebant beatitudinem. Quidam bonitate quadam gloriabantur ad decipiendos homines, qua in re omnem ſuam ſcientiam & induſtriam collocabant,

Lapſus Adami.

365. ſectæ

Varij errores hominum.

omni

omni diligentia, & intentione ſuis affectibus ſeruientes. Verùm fruſtra laborabant, & ſine profectu, ſemper in peius progredientes, quemadmodum contingit ijs, qui è vaſe creraceo ignem elicere volunt obſcuritatem addentes obſcuritati, & hoc ipſo veram ſemitam perdentes ad viam vitæ reuerti neſcientes.

Incarnatio Filij Dei.

3 Tunc vna de diuinis perſonis Sanctiſſimæ Trinitatis dicta Meſſias reſtringendo, tegendoq; Maieſtatem ſuam, & ſe humanæ naturæ accommodando homo factus eſt. Quam ob rem ad hoc gaudium annunciandum Angelum ablegauit, & de Virgine in Iudæa natus eſt. Stella magna felicitatis huius fuit annunciatrix. Reges eius claritate perſpecta, munera oblaturi venerunt, vt Lex, & Prophetiæ viginti quatuor Prophetarum adimplerentur. Gubernauit autem mundum lege magna, condidit legem diuinam, ſpiritualem ſine verborum ſtrepitu, fide vera conſummauit: octo diſpoſuit beatitudines: res mundanas mutauit in æternas: aperuit portam trium virtutum (*Theologicarum*) vitam dedit deſtruendo mortem. In perſona ſua ad inferos deſcendit, & omnia confudit dæmonia; naue pietatis ſuæ ad cælum conduxit bonos, & iuſtorum animas in ſalutem vindicauit.

uit. Hiſce denique finitis ſua potentia circa meridiem in cælum aſcendit, relinquens viginti ſeptem doctrinæ tomos ad portam magnæ conuerſionis mundi aperiendam. Baptiſmum ex aqua, & ſpiritu inſtituit ad abluẽda peccata, & mundum ad puritatem reducendum. Cruce vtitur, vt omnes abſque exceptione comprehendat, excitat omnes voce charitatis, reuerentiam exhibere iubens verſus Orientem, vt pergant in via vitæ glorioſæ.

4 Miniſtri eius ornamenti exterioris cauſa barbam alunt, & coronas in capite faciunt (*id eſt verticem radunt*) vt oſtendant ſe nullo intus affectu malo teneri. Mancipijs non vtuntur: in alto & baſſo (*puta dominio*) ſeu humili omnibus ſe faciunt æquales: diuitias non congregant, ſed eas omnibus faciunt communes: ieiunia colunt cùm ad mortificandas paſſiones, tum ad præcepta diuina ſeruanda: magni faciunt homines ſupra ſe eleuatos & (*à rebus mundanis*) abſtractos: ſepties in die orationes tam pro viuis, quàm pro defunctis faciunt: ſeptenis diebus ſemel ad animam à peccatis purgandam, puritatemque ei reſtituendam ſacra faciunt. Quia lex vera, & conſtans excellens eſt, difficile eſt ei congruum nomen reperire, cum eius

Apoſtolorum, Sacerdotũ, ſeu Miniſtrorum Chriſti vita.

Legis chriſtianæ excellentia.

effectus ſit illuminare, & omnia claritate perfundere; vnde neceſſarium fuit eam appellare Kiñ Ki aò, hoc eſt legem claram & magnam.

5 Lex vbi perſonæ Regiæ deſunt, non extenditur, nec dilatatur: perſonæ verò Regiæ abſq; lege nequaquam magnificantur. Lege itaque, & Regibus concordantibus, & in vnam veluti rem coëuntibus illicò mundus illuminatur. Igitur Rege dicto Tài cùm veũ huañti tempeſtate illa celebri, ſingulari prudentia & ſanctitate *(Chinam)* adminiſtrante, venit ex Iudæa ſummæ virtutis vir vocatus Olò puèn, qui à nubibus deductus veram doctrinam importauit. deductus etiam per ventos, & chartas hydrographicas multa pericula, & labores ſuſtinuit, & tandem anno Chiñ quoñ & ieù ſiè *(erat ille annus Chriſti ſexcenteſimus trigeſimus ſextus)* ad Curiam Regiam appulit. Rex verò famoſo Colào, qui Fam Kieù lym dicebatur, præcepit, vt accepto iumento obuiam nouo hoſpiti verſus occidentalem partem procederet, hoc eſt verſus ſuburbium Ciuitatis, eumq; omni beneuolentia exceptum in Regiam introduceret. Iuſſit Rex traduci doctrinam in palatio, ibidemque vnà inueſtigauit veritatem legis. Intellexit Rex eſſe veram legem, & ſeriò per

Lex in Chinã apportatur.

Per Chinã diuulgatur.

totum

totum regnum cum efficacia, & honore iuſſit diuulgari, & dilatari, & in hoc anno 12. Ciñ quoñ 7. menſe Autumni *(erat is annus Domini 636.)* reſcripſit in hunc modum. *(Promulgationis tenor eſt iſte, qui ſequitur.)*

Lex vera non habet nomen determinatum, nec ſancti locum habent, vbi conſiſtant determinatum: excurrunt ad omnes partes, vt mundum doceant, ad mundo laboranti ſuccurrendum, velis remis ad vtilitatem afferendam intenti. Ex hoc Regno Tancìn *(ſiue Iudæa)* Olò puèn magnæ virtutis homo de locis adeo diſſitis doctrinam, & imagines Regiæ noſtræ Curiæ præſentaturus aſportauit. Cuius nos intentum docendi à fundamentis examinantes, inuenimus doctrinam eius admodum excellentem, & ſine ſtrepitu exteriori, fundatam principaliter in creatione mundi. Doctrina eius non eſt multorũ verborum, nec ſuperficietenus ſuam fundat veritatẽ, ſalutem hominibus adferens, & profectum: vnde congruum eſt, vt toto noſtro Imperio diuulgetur. Mandarinis quoque, qui Niñ famñ dicuntur in eo curiæ loco præcepit, magnam vt Eccleſiam exſtruerent, eidemque viginti & vnum Miniſtros deputarent. *(Author Kìm Cìm laudat hìc Regem)* ſcilicet ad vires Monarchiæ. Cheù Olad iù *(caput hoc eſt*

Eccleſia exſtruitcurat.

sectæ Stai iù) debilitandas. In curru nigro versus Occidentem discessit *(hoc est extra Chinam)* verùm vbi magnus Taiñ illustris factus est cum Tao, sanctum Euangelium Chinæ illatum est. Paulò inde Rex effigiem illius *(Olò puèn)* qui vt diximus primus Euangelium attulit, depingi curauit, & muro appendi; excellens eius figura resplenduit portis Ecclesiæ, & memoria semper fulgebit in mundo.

Effigies Olopuen primi Sinensium Apostoli.

6 Iuxta Geographos, qui partium occidentalium mentionem faciunt, & iuxta Historicos duorum Regnorum Hañ & Guei, Regnum Tan cìn *(id est Iudæa)* ab Austro confine est Mari rubro, ab Aquilone relinquit montes gemmarum, ab Occidente boco das fullas *(quod quid sit difficile est conijcere, ego Carmelum suspicor esse)* in prospectu versus sanctos. ab Oriente denique contermina est huic loco Ciamfam, & aquæ, quam mortuam dicunt. Hæc terra cineres eructat igne calentes *(fortè intelligit lacum Asphaltitim)* producit balsamum, gemmas minutas, & Carbunculos *(quibus insinuat Ægyptum cum reliqua ora rubri maris, in qua prædicta reperiuntur)* Latronibus caret & Assassinis, populus in pace viuit & gaudio; in regnum non admittunt nisi Euangelium; dignitates nulli, nisi virtute

Descriptio situs Iudææ iuxta Sinensium Geographos.

meritis conferuntur : ædificia ſunt grandia : *(verbo)* regnum celebre eſt poëſi , & bonis moribus .

7 Docào , cùm, filius Taì cùm, gubernacula regni adijt anno Domini 651. *(continuando Authorem Kìm Cìm hæc dicit)* Caò vìm magnus Imperator minimè virtutibus Aui ſui degener, nouit cum honore continuare intentum Aui ſui , & dilatare & honorare res patris ſui , præcipiens in omnibus prouincijs fieri eccleſias , vnàq; honorans Olò puèn titulo Epiſcopi magnæ legis , quæ gubernat Regnum Chinæ . Tum lex Dei promulgata eſt per decem prouincias *(quibus Sinenſe Regnum continebatur & regnum ſumma pace fruebatur:)* Eccleſijs replebantur omnes vrbes , & domus felicitate Euangelij florebant .

In 10. prouincijs Chinæ prædicatur Euangelium.

8 In hoc anno dicto Xim liè *(qui tum annus Domini 699.)* Bontij Pagodum ſectatores ſuis vſi viribus extulerunt voces *(id eſt blaſphemarunt noſtram ſanctam legem)* in loco qui dicitur Tuñ cieũ *(erat is fortè in prouincia Honan.)* & in fine huius alterius anni dicti Sien tieñ *(qui reſpondet anno Domini 713.)* quidam priuati homines in Sienò , quæ erat antiqua Regia Veñ Vañ in prouincia Xeñſi auſi ſunt noſtram ſanctam legem ſannis , ludibrio, & vituperio proſcindere .

Perſecutio mouetur contra legem.

Hoc

9 Hoc tempore erat quidam princeps Sacerdotum *(videtur fuisse Episcopus)* nomine Ioannes, & alius magnæ virtutis vir nomine Kie lie. Hi duo cum alijs nobilibus popularibus suis non famà minus, quam rerum mundanarum contemptu celebribus, cœperunt iterùm ritè Euangelium suum excellens explicare continuando, & fila *(malitia Cacodæmonis)* pridem rupta reficere. Rex dictus Hiueñ cum̃ chi taõ *(cœpit huius Imperium anno 719.)* quinque Regulis præcepit, vt in persona adirent felicem domum, *(hoc est Ecclesiam)* & erigerent altaria. Tum columna legis, quæ ad breue tempus iacuit prostrata, cœpit cursum erigi, & incrementa sumere. In hoc principio anni Tieñ pao *(qaod erat anno Domini 743.)* præcepit Rex Ota Ciam Kuen *(nomen tituli)* dicto Cuoliè siè *(erat is Eunuchus summa apud Regem gratia valens & authoritate)* vt effigies veras quinque Regum prædecessorum auorum suorum deportaret, & in Ecclesia collocaret, vnàq; centum preciosarum rerum cimelia in ecclesiam deferret ad solemnitatem hanc celebrandam *(dicit Author Kim Cim in laudem ipsorum Regem)* Barbæ longæ draconis etiamsi longè sint, nihilominus arcus & enses eius manibus apprehendi possunt *(alludit ad hi-*

Lex reuiuiscit.

sto-

storiam quandam antiquam eiusdem Regis :)
qui fingebatur ascendisse in aëra Draconi in- Fabula Si-
sidens, quem serui, qui se dicebant ituros cum nensium.
Rege, varijs armorum generibus instruxerant;
qui verò remanserant, barbam Draconis vel-
licantes, arma quædam tulerunt in memo-
riam Regis, in ijs veluti præsentem eum in-
tuentes. *Alludit itaque Author huius scriptu-*
ræ ad hanc historiam, vt declaret effigies me-
moratorum Regum, Regi præsentium, & vi-
uentium loco fuisse ; ideo subiungit, Clari-
tudo, quam reddunt hæ imagines, ostendit
eos nobis præsentes adesse. Anno tertio Tieñ
pào *(annus is erat Dominus* 745. *)* fuit in anno 745.
Iudæa Sacerdos quidam Kie hò, qui stellarum Appulit
ope ductus in Chinam appulit, & respiciens alius Præ-
Solem *(erat hæc Cærimonia eorum, qui ad Re-* dicator ex
gis admittebantur colloquium) ad conspectum Iudæa.
nostri Imperatoris intromissus est. Rex au-
tem iussit, vt Sacerdos Ioannes & Paulus cum
alijs eiusdem professionis viris, & cum præ-
sente tantæ virtutis viro Kiè ho ad palatium
Himñ Kimñ vocatum, ad adorandum, & ad
sancta *(deuotionis)* opera exercenda sese con-
ferrent. Hoc tempore litteræ Regiæ in ta-
bellis Ecclesiæ seruabantur, preciosè secun-
dum ordinem ornatæ, splendentes colore
rubro & ceruleo, & penna Regia replebat

va-

vacuum, ascendens, & ad Solem vsque pertingens : fauor eius & dona altitudini montis Austri comparantur, & abundantia beneficiorum profunditatem æquat maris orientalis. Ratio nòn potest non probare approbatum, & memoratu dignum. Ideò Rex dictus Sa cum̃ neñ meñ, (*qui regere cœpit anno* 757.) in hoc Lim̃ suũ seũ, & quinque vrbibus recenti mandato Ecclesias fieri voluit. Erat hic Rex eximiæ indolis, sub quo porta felicitatis toti Regno aperta est, hac felicitate gaudio & plausu existentibus, res gubernationis regalis maximè eleuatæ sunt.

Anno 757 Rex Sacum nen men & eius virtutes.

10 Rex Tai cum̃ veñ vù (*adijt imperium anno* 764.) bonorum temporum particeps factus, negotia regni sine difficultate administrabat : festo nascentis Christi singulis annis in gratiarum actionem mittebat odoramenta cælestia, & ad honorandos huius sanctæ legis ministros, rerum omnium, & annonæ regiæ assignabat prouisionem; certè cælum mundo tribuit pulchritudinem, & perfectionem, & ideò liberaliter res producit; hic Rex imitabatur cælum, iccirco nouerat alere, & sustentare suos.

Anno 764

Regis Tai cum virtutes.

Anno 781 11 Rex Kieñ Cium̃ Xim̃ veñuũ, regnans anno 781. octo vtebatur modis ad præmiandos bonos, & castigandos malos. nouas rationes

ad

ad Euangelij ſtatum inſtaurandum, promouendumq; inſtituit. Regimen ipſius erat admodum excellens, rogamus DEVM pro ipſo, non verecundantes in hoc. Magnæ virtutis eſt æquè eſſe humilem, pacificum, & ſciẽtem, tolerare proximum, abundare charitate ad omnes iuuandos, & benefacere omnibus viuentibus. Hæc eſt vera via, & ſcala ſanctæ legis noſtræ, facere vt pluuia & venti ſolitis temporibus reuertantur, mundus ſit quietus, homines bene gubernati, res ſingulæ rectè diſpoſitæ, viuentes bene viuant, defuncti gaudio perfruantur. Hæc habere in promptu, & rationem reddere, in veritate procedit ex noſtra ſancta fide, & omnes effectus ſunt fortitudinis, & potentiæ ſancti Euangelij noſtri.

Euangelij & legis Chriſtianæ effectus.

12 Rex Sacerdoti dicto Vsû magno legis promulgatori hoſce titulos dedit Kin iù, quàm lò tai fù *(officium eſt in regia aula)* & Soù fum̃ ciè tù fù lèi *(officium extra aulam)* Xi tieñ, thum̃ Kieñ *(officium quoque aliud eſt, quorum explicationes non inueni in exemplari.)* Item dicto Sacerdoti magnæ legis promulgatori veſtimentum Eccleſiaſticum coloris cærulei, *(italicè di color pauonazo)* donauit. Erat Sacerdos iſte pacificus, alijs benefacere gaudebat, virtutis opera ſummo ſtudio peragendo. Aduenit ille in Chinam regione remota è lo-

Dona regis facta prædicatori verbi Dei.

co dicto Vam Xi ciù Chim̃ regionis Pagodùm, quod idem ac regio longè dissita. Eius res gestæ tres generationes famosas Chinæ superarunt, & reliquas scientias perfectè dilatauit. In principio Regi in aula seruiebat, post eius nomen libro quoque regio illatum. Regulus dictus Cò cù y in principio bellicis studebat negotijs in partibus Sofam. Rex vero dictus Sò cùm præcepit Ay sù, vt Cò cù y fauorabilius ceteris promoueret, (*videtur quod Rex iusserit eũ esse Consiliarium Cò cù y*) etiamsi vehementer à Capitaneo amaretur, non curauit tamen stylum eius ordinarium procedendi; erat enim vngues, & dentes Reip. oculi & aures exercitus (*phrasis Sinica*) sciebat distribuere reditus suos, non domi accumulare. Obtulit Ecclesiæ rem pretiosam dictam Poli (*videtur fuisse ex vitro*) huius loci Cim̃ regueñ. Præterea tapetes auro intertextos huius loci Ciè Kì dictos: refecit Ecclesias veteres de nouo fundans, & stabiliens atrium, & domum legis: adornans domus, & hospitia splendentia instar Phasianorum volantium, præter exercitia sanctæ legis nostræ operibus studebat charitatis, quotannis quatuor Ecclesiarum Sacerdotes congregando, quibus toto corde inseruiebat, de rebus omnibus necessarijs prouidebat spatio die-

Regis opera charitatis.

rum

rum quinquaginta, adhuc, famelicos satura-
bat, nudos cooperiebat, infirmos curabat,
mortuos sepeliebat.

13 Tempore Tà sò cum omni parsimonia
sua similis non est audita bonitas (*erat hìc Tà sò Bonzius secta Pagodus*,) qui in maxima
quadam congregatione Bonziorum, in qua
agendum erat de rebus sectæ suæ, officio fun-
gebatur hospitum excipiendorum, & procu-
randarum rerum vnicuique necessariarum.
(*Ideo author tractando de operibus charitatis Oy siè hunc Tansò anteponit*.) Sed tempore
huius Euangelij similes homines videmus,
sanctis operibus vacantes. Idcircò, vt in lu-
cem irent opera tam heroica, lapidi huic ma-
gno ea insculpere volui. Dico itaque DEVS
verus, expers principij, purus, quietus & im-
mutabilis est, ille fuit primus Creationis arti-
fex, aperuit terram, eleuauit cælum; Vna
ex personis pro æterna mortalium salute fa-
ctus est homo, ascendit in altum solis instar,
destruens tenebrosum, & in omnibus pro-
fundam veritatem stabiliens.

Felix Ecclesiæ Sinenfis status. Lapidi inciditur.

14 Splendidissimus ille Rex, qui verissimè
primus primorum Regum fuit, opportuni-
tate vsus omnem sustulit difficultatem, cæ-
lum dilatatum est, terra extensa. Clarissi-
mum est Euangelium nostrum, quod regno

Taiñ illatũ eſt, afferendo doctrinam, Eccleſias erigendo, pro viuis & defunctis loco fuit nauigij: omnem felicitatem exaltans, quietem dedit vniuerſo mundo.

15 Caò cuñ inſiſtendo veſtigijs Aui ſui denuò ad nouas Eccleſias exſtruendas animum adiecit. Templa pacis alta, & magnifica terram repleuerunt omnem. Lex vera induit pulchritudinem. Titulo honorauit Epiſcopum, tranquillitate, & gaudio populi ſine laboribus potiti.

16 Sapiens Rex Niueñ cuñ nouit ingredi vias veras & rectas: tabulæ regiæ erant magnificæ & illuſtres, literæ regiæ in ijs florebant, & reſplendebant. Figuræ Regiæ elucebant: Omnis populus profundè eas venerabatur, omnia dilatabantur, & homines ex eo gaudio ſummo perfruebantur.

17 Hic Rex Sò cuñ, regnando in propria perſona venit ad Eccleſiam; ſol ſanctus reſplenduit: nubes felices omnem caliginem, & obſcuritatem noctis diſpulerunt. Felicitate in regia domo aggregata, mala ceſſarunt, ſublatisq; diſſenſionibus Imperium noſtrum reſtitutum eſt.

18 Hic Rex Tai cuñ fù obediens fuit, virtute cælum æquauit, & terram; dedit vitam pupulo, & rebus ſingulis progreſſum. Odora-

menta in gratiarum actionem misit Ecclesiæ, exercuit opera charitatis. Sol & Luna in eius vniebantur persona, hoc est, omnes ad obedientiam ei præstandam aduolabant.

19 Hic Rex Kieñ cum̃ in regimine constitutus, claram reddebat virtutem: armis 4 maria pacificauit: literis decem millia confinium illustrauit: instar candelæ secreta hominum illuminauit, & velut in speculo detecta cernebat omnia, totum resuscitauit orbem: cuncti Barbari regulam viuendi acceperunt.

20 Lex, o quanta, quam perfecta, & quam ad omnia sese extendit! volens eam nuncupare non potui non legem diuinam appellare. Reges nouerant res suas disponere, ego Vasallus eas possum enarrare, ideò erigo hunc lapidem prædiuitem, in præconium magnæ felicitatis.

21 In nostro potentatu magni Tam, anno secundo huius Kieñ ciuñ (*videlicet anno Domini* 782.) die septimo mensis Autumni, die Dominica, hic lapis erectus fuit Episcopo Him ciù, Ecclesiam Sinensem administrante, Mandarinus nomine Liu siècì yeñ, tituli erat Ciao y cum̃, in quo officio ante eum fuit Tai cieù siè su Cañ kiuñ, hanc sua manu confecit inscriptionem.

Lapis erectus anno 782

Atque

Atque hæc eſt explicatio inſcriptionis ſaxo inſculptæ, in qua illud ſanè ſumma admiratione dignum eſt. adeò variam, & multiplicem rerum, quam hoc ſaxum continet, relationem, tam arcto ſpacio, & characteribus non niſi mille octodecim comprehendi potuiſſe; Fuit autem huius ſcripturæ duplex facta interpretatio, præſens admodum conformis eſt illi, quæ facta fuit Pequini, quæ & elegantior eſt, & magis propria Sinicæq; phraſi magis conformis, & quamuis ob eandem cauſam appareat minus elegans in noſtra lingua, eſt ea nihilominus elegantiſſima, & quo ad ſtylum, & phraſim Sinicam, maximè ab omnibus ijs, qui ſe dictæ linguæ Magiſtros profitentur, laudata. Colligitur autem ex hoc monimento primo legis Chriſtianæ in regnum Sinicum, quæ ante mille circiter annos contigit, introductio. Item quanto cum honore, & veneratione ab Imperatoribus ea fuerit recepta; quomodo, & per quantas prouincias fuerit promulgata, quantum 150. annis, quibus maximè floruit, fuerit dilatata, quales denique perſecutiones bis ſuſtinuerit, ita ijs paulatim ſuppreſſa, vt niſi eius in hoc monumento remanſiſſet notitia, nulla eius veſtigia amplius ſupereſſent. Certè in Chronicis Sinenſibus, de eius in Chinam introductione præter memoratorum Regum, & Mandarinorum nomina, vix quicquam inueni-

Quo tempore lex Chriſtiana Chinæ fuerit illata.

tur.

tur. Inuentus autem est hic lapis paucis ante annis, quam Patres Soc. IESV in Chinam appellerent; Vnde apparet tam eximiarum & sublimium rerum interpretationem, non fuisse reseruatam, nisi ijs, qui diuinarum, humanarumq; rerum scientia egregiè instructi, eiusdem doctrinæ, legisq; vetustate temporum obliteratæ, futuri erant annunciatores, propagatoresque. Atque hæc quidem quoad inscriptionem Sinico charactere factam sufficiant. Nunc ad eam, quæ marginibus insculpta est inscriptionem progrediamur, quæ quidem, cum ob hominum peritorum huius scripturæ in China penuriam hucusque manserit inexplicata, atque ea de causa à PP. nostris Lusitanis in Europam à peritis Syræ linguæ explicanda fuerit transmissa; ego primus eius interpretationem fructu non pœnitendo aggressus, ea tandem, qua par est fide & diligentia expediui. Est autem literis antiquis Syriacis, quas Estrangelo vocant, marginibus lapidis incisa, continetque annum, nomina, & officium eorum, qui tunc temporis, quo hic lapis scriptus est, erectusque, ex Apostolicis viris, & legis diuinæ promotoribus in China versabantur. Meminit huius lapidis, inscriptionumque memoratarum. P. Emanuel Dias in quadam epistola Lusitanica Macao data 23. Aug. 1625. quam hic latinis verbis referre

ferre visum est. *In Prouincia*, inquit, *Xensi Sinarum, vbi modo est Trigautius, effossus quidam lapis magnitudinis 24 palmorum, aut circiter, in quo patet disertè ante 1243 annos fuisse illic Christianos raso vertice, qui mysteria Trinitatis & Incarnationis prædicarent, ac Sinarum Reges multos illis impendisse fauores. Doctor Leo Christianus rem totam imprimi voluit, ac de mysterijs eo in lapide ostensis à Mandarinis Christianis scribi, vt res magis innotesceret. Id agitur modo, vt in Regis notitiam res tota deueniat, vertat Deus omnia in gloriam suam.*

Confirmat hoc ipsum P. Franciscus Hurtado, e Prouincia Nancheu, additque hoc anno apertam fuisse portam in nouas regni Sinensis prouincias Xensi, Xansi, Fohum, quæ vltima Conchinchinæ contermina est, & exteros facilè admittit. In fine autem ita dicit. *His adscripta erant 10 vel 12 lineæ Syriacæ, quas interpretari non potui. Adiunctæ etiam erant gratiæ à Regibus Sinarum factæ Sacerdotibus illius legis. Versio hæc ad verbum è Sinico idiomate facta est. Aliæ extant versiones, sed omnes conueniunt in essentialibus. In libris Regum Sinarum habetur, ante 994 annos peruenisse ad Sinas fidem nostram, & 140 annis post ingressum, hanc inscriptionem factam esse.* Hæc P. Emanuel Dias. In alijs vero literis paulo recentioribus 21 Nou. 1627 Macao datis ita de

Syriacæ inscriptiones.

hoc

hoc lapide scribitur. *Annis præterlapsis inuenta est scriptura quædam longa, & antiqua, lapidi prægrandi incisa lingua Sinensi, & Chaldaica, vel Syriaca; ex qua constat legem Domini Dei nostri iam quasi ab hinc mille annis peruenisse in Sinam, anno scilicet Domini 636. lapis autem ille erectus, & inscriptus fuit anno Domini 782 hoc est 146 annis post legis ibidem pradicationem, qua ingens conuersio ad fidem facta est, Ecclesiæ ædificatæ, Episcopi constituti. Reges, qui tempore illius vixerunt numerantur 8, quorum nomina lapis ille exprimit, qui Christianis fauebant; prædicatores vero legis venerunt ex Palæstina, alijsq; vicinis locis; Continet autem præcipua fidei nostræ mysteria &c. quæ ex inscriptione patent.* Verum operæ preciũ faciam, si hoc loco Syriacam inscriptionem ijsdem characteribus Strangelicis, quibus in China expressa fuit vna cum interpretatione eius, exhibeam; præsertim cum Patres nostri Sinenses, eam ideò particulari folio in China impresso in Europam eius linguæ Magistris *(vti paulò ante diximus)* ad eam meliùs explicandam transmiserint: hac enim explicata, spero futurum, vt & annus, & nomina, & patria, officiaq; diuinæ legis prædicatorum, & scopus quoque noster melius patefiant. Inscriptio autem Syriaca quemadmodum ea in China impressa fuit, est sequens.

Anno Christi 636. Euangelium Chinæ illatum.

Inſcriptio Syriaca ad Euangelij in China prædicati tefificationem lapidi inciſa, & poſtmodum in China ſingulari folio impreſſa.

ܐܕܡ ܟܫܝܫܐ ܥܘܪܒܦܝܣܩܘܦܐ ܥܠ ܦܐܦܐ ܕܣܝ
ܕܝܕܒܘܙܐܕ ܟܫܝܫܐ ܥܘܪܒܦܝܣܩܘܦܐ ܕ

Adam Kaſiſo vcurapiſcupo vpapaſi dizinſtan. Beiume Abo dabohotho Mor Hanã ieſua Katoliko Patriarchis. Beſanath alf vtiſaain vtarten diauanoiè. Mor Iidbuzad Kaſiſo vcurapiſcupo de Cumdan medinah malcutho bar nihh napſo Milis Kaſiſo dmen Balehh medintho Tahhurſtan Akim Lucho hono Papa dictabon beh medabarnutho dpharukan vcaruzuthon dabhain daluat malche dizinio.

Adam meſchamſchòno Bar Iidbuzad Curaphiſcopo

Mar ſargis kaſiſo, vcurapiſcupo

Sarniſchua kaſiſo

Gabriel kaſiſo Varcodiacun, vriſch aihto de Cumbdanvdaſrag

Explicatio eius hæc eſt

Adam Sacerdos ſeu, Preſbyter, & Archiepiſcopus & papalis zinoſtan ſeu Regionis Sinarum

Stan quid ſignificet.

(vbi nota Stan indica lingua regionem ſignificare, vnde Hindoſtan, ſiue Indoſtan, Sinoſtan, Turkiſtan, ſeu Turcheſtan & ſimilia nomina idem ſignificant, ac regionem, Indorum, Sinarum,

narum, Turcarum, non secus ac Germanica nomina sequentia friesland franckeland , &c. Frisonum , Franconum , Regiones significant , & innumera alia huiusmodi, quæ omnia ex germanico (land vt indica ex Stã) ex loci, sc. seu regionis proprio nomine componuntur . Quæ ideo hic apponenda duxi , vt causam , cur china zindostan dicatur, non ignorares). *In diebus patris patrum Domini Hanan Iesua, siue Ioannis* Iosue *Catholici Patriarchæ* (Subintellige Alexandrinum, aut Babylonium , qui proprie dicuntur vniuersales seu Catholici Patriarchæ) *Anno millesimo nonagesimo secundo iuxta græcos ; Dominus Iidbuzad Sacerdos, & Archiepiscopus Cumdan ciuitatis Regni* (sc. Metropolis) *Filius Milis, requies sit animæ eius, Sacerdotis Belehh ciuitatis Tahurstan* (lege Turchestan) *erexit tabulam hanc Papa* (sic Supremos in aliquo Ordine Ecclesiastico vocant) *& scripta sunt in ea administratio, seu gubernatio Saluatoris nostri , & prædicatio patrum nostrorum qui sunt apud Reges Sinarum.*
Adam Diaconus filius Iizdbuad Archiepiscopus .
Mar sargis Presbyter, & Archiepiscopus .
Sarnischua Presbyter
Gabriel Presbyter, & Arcidiaconus Princeps Ecclesiarum ciuitatum Cumdan & dasrag.

Atque hæc in folio in China impresso reperiuntur , quæ & in saxo insculpta cernuntur .

Ve-

Verum antequam vlterius hĩc progrediar, vna adhuc difficultas, quæ circa annum erectionis huius lapidis occurrit, reſtat diſſoluenda. Annus enim huiuſmodi in Sinica inſcriptione adeò à Syriaca diuerſus reperitur, vt non pauci ea diuerſitate perplexi, mecum de vera, & fideli huius lapidis interpretatione dubitarent. Nam ex Sinico Luſitanica verſio, & ex hac Italica erecti lapidis annum ponunt poſt Chriſtum. 782. Syriaca vero iuxta Græcorum computum ſtatuit annum 1092. qui quam ab altero diuerſus ſit quis non videt? Verum vt exactius hæc omnia reconcilientur, & hic nodus quoquè diſſoluatur, priùs inſcriptionis dictæ tranſlationes hic verbotenus proponendas duxi.

Luſitanica verſio ſic habet.

Luſitanica

No noſſo potentado do grãde Taĩ, Segundo anno deſte kieñ, ciuĩ que eram do Senhor 782. no mes de Autuno, no ſettimo dia, dia de domingo foy alleuantada eſta pedra, ſendo Biſpo Nimciu que gouerna à igreia da China.

Italica ita habet.

Italica

Nel noſtro potentato del gran Tam, ſecundo anno di queſto kieñ ciuĩ (che erano del Signore.

re .782. nel meſe di Autunno, nel ſettimo giorno, giorno di Domenica, fu inalzata queſta pietra; eſſendo Veſcouo Niñ ciù, che guberna la Chieſa della China.

V triuſquè interpretatio hęc eſt.

In noſtro potentatu magni Tam.ſc. Regis anno ſecundo huius kieñ ciuñ, qui erat annus Domini 782. menſe Autumni, 7. die, die Dominica, exaltatus fuit hic lapis, Epiſcopo Neñ ciù Eccleſiam Sinenſem adminiſtrante. Latina

Syriaca Inſcriptio ita habet.

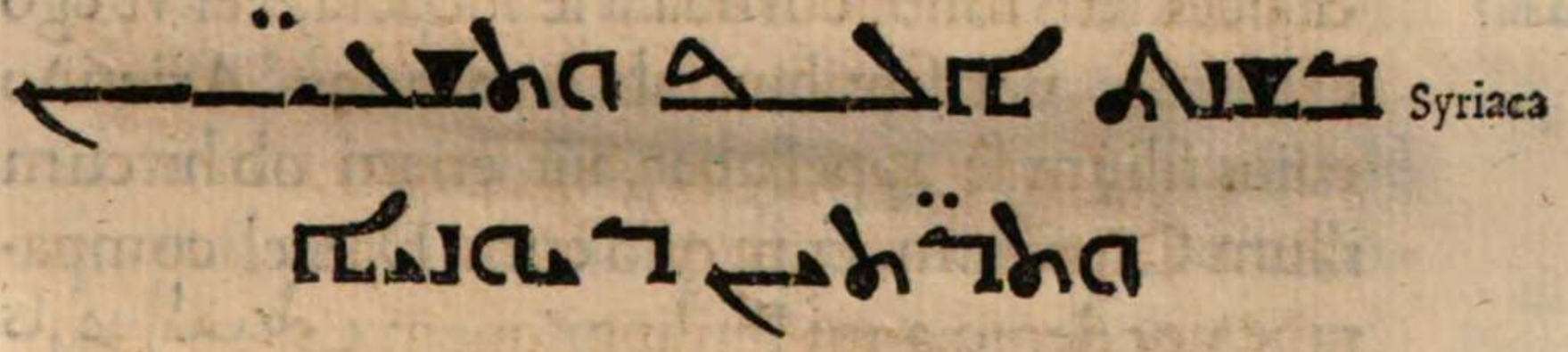 Syriaca

Hoc eſt.

In Anno milleſimo nonageſimo ſecundo, qui græcorum Cum ergò Orientales ſeu græca Eccleſia magna ex parte in computu annorum conueniat cum latina, quæritur, qua ratione hi anni conciliandi ſint? Dico itaquè duplici annorum dictis Diuinæ Legis promulgatoribus vſitatorum genere hunc lapidem fuiſſe inſignitum, vno

Eccle-

Ecclesiastico annorum Christi, quo Fideles in China Christiani passim vtebantur; altero politico seu ciuili, qui erat communis Syris, Caldæis, Arabibus, AEygptijs, ac toti propè Orienti; quem vt melius intelligas, notandum est annos Regni Græcorum, quorum meminerunt libri Machabæorum eosdem esse, qui aliàs dicuntur Seleucidarum, Syro-Græcorum, aut Syro-Macedonum à Chaldeis, ab Hebræis verò, anni contractuũ, ab AEgiptijs anni Alexandrei, siue à morte Alexandri, ab Arabibus ذوالقرنين Dhulkarnaim, quod idem est, ac Alexandri duo cornua tenentis (vocantquè eum ideò, vel, (vt Chrristmannus vult) ob vtraquè orientis scilicet & occidẽtis mũdi cornua à se subacta, vel vt ego existimo verisimilius ab Ammone Arietino cuius filium se appellabat, aut etiam ob hircum illum Caprarum, cum quo eum Daniel comparauit) aut deniq; anni Philippi (quem تاريخ القبطى supra Albitegniũ vocasse diximus) Atquè horũ æra incipit annis 12. exactis, ab obitu Alexandri Magni vt ex Eusebio in cap. 9. Dan. S. Hieronimus notat. Quem sequitur Ribera, Torniellus, & alij. Etsi vero ante Iulium Cæsarem hi anni aliam formam, aliud suorum mensium initium habuisse videantur, communi tamen supputatione sumunt à Calend. Octobribus exordium. Nomina mensium aut græca sunt, aut

Cur Alexander Magnus dictus sit DhulKarnaim?

Syro

Syro-caldaica, in cæteris cum anni Iuliani quantitate, & forma congruunt, nisi quod dies intercalaris in hac æra adijciatur ad finem mensis Sabath, qui Februario nostro respondet.

His prænotatis primordia Regni græcorum statuimus cum Eusebio, Scaligero, alijsquè anno ante Christi æram trecentesimo decimo fluente, quo acta est Olympias 117. iuxta Chronicon Alexandrinum; si quidem in confesso est, Alexãdrum Magnum mortuum esse eo anno, quo cæpit Olympias 114 postremis diebus mensis hecatombæonis, vt Plutarchus scribit, nempe antè æram Christi 322 (natus enim est Christus 3. anno excluſiuè Olympiad: 194.) differunt igitur anni Regni græcorum ineuntes ab annis Christi labentibus 310. ita vt primo anno Christi inierit annus Regni græcorum 313. Vndè fit, vt si ad annum Christi propositum adijciantur 310, exurgat annus Alexandræus illo Christi anno labente exoriens; Si anno Alexandræo detrahantur 310, remaneat annus Christi, quo Alexandræus ille aperitur. Si deniquè annus Alexandręus subtrahatur à 310 numerus relictus indicet annum ante æram Christi, quo cæpit annus ille græcorum; siuè quo initium fuit æræ Alexandri, تاريخ ذو القرنين, vti Arabes, & AEgyptij eam appellant.

Annus Alexandreus

Tarih dhul Karnaim.

His igitur ita demonstratis. Si ab anno Alexandręo

dręo siuè græcorum 1092 Syriacis literis lapidi inciſo, 310 (quæ eſt differentia annorum inter annum Chriſti, & Alexandrinum) ſubtrahas, remanebunt 782, qui eſt annus Chriſti lapidi ſinicis numeris inciſus, anno Syro-græcorum ſiuè Alexandręo exactè reſpondens.

Paradigma computus.

Mortuus eſt Alexander Magnus, Plut: teſte ——— Olymp.——114. A
Poſt cuius mortem B: Hier. teſte, annis 12 exactis, incipit æra Alexandręa videlicet, ——— Olymp. —— 117. B
Natus verò eſt Chriſtus anno 3 excluſ: id-eſt ſecũdo cõpleto Olymp.——194. C
Lapis erectus eſt año Alexãdręo - 1092. D
Anno verò Chriſti ——— 782. E

His poſitis ſubtrahe numerum B à numero C, & habebis differentiam dictarum Olympiadum, videlicet Olympiades 77, quæ ductæ in 4 annos, quibus ſingulæ Olympiades conſtant producunturq; 308, his adde 2 annos completos Olympiad: Chriſti nati, & facies 310, quæ ſubtracta à 1092 relinquunt E. numerum annorum Chriſti, quo hic lapis erectus eſt. Studio itaque duplici annorum genere hunc lapidem con-

consignarunt, vt qui annum Christi non intelligerent ex Ad uenis, annum saltem Alexandræum, vt pote latiùs patentem, cognoscerent. Difficultare itaquè proposita quoquè dissoluta, nunc ad lapidem reuertamur, in cuius margine præter ea Syriaca quæ hic paulò antè proposuimus, multa adhuc alia nomina propria, quæ in folio dicto desunt, quorum numerus ad 72 excurrit, videntur. Verùm quia pleraque nomina malè expressa sunt; nos 24 tantum, ea videlicet quæ lectu faciliora erant, & ad scopum nostrum conducibiliora hic adijcienda existimauimus. Ex his enim luculenter apparebit, hos Apostolicos viros alios non fuisse, nisi Syros, AEgyptios, Coptitas, & AEthiopas. Vti sequitur.

Nomina eorum qui margini lapidis Syro Charactere incisa spectantur.

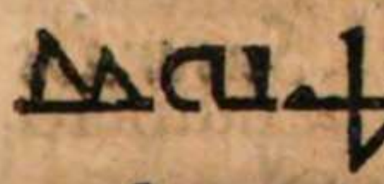
Costantinus

Saba Cusio, seù AEthiops

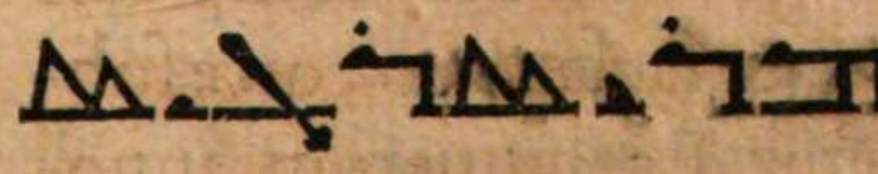
Marsargis Tabennita; seù Dominus Sergius

IſaaK Kuſius ſeù

AEthiops

Paulus Sacerdos

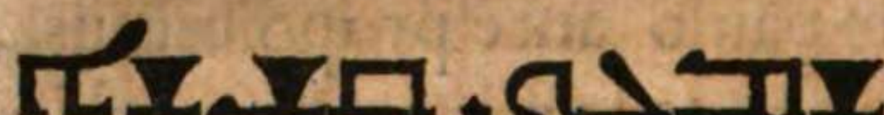
Simcn Sacerdos

Adam Sacerdos

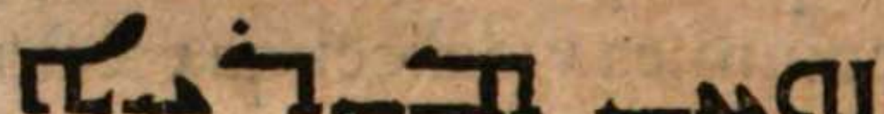
Zugen meſrius, vel AEgyptius

Matheus Kuſius, ſeù AEthiops

Annania Coptita

Gabriel Sacerdos

Lucas Sacerdos

Suſen Epiſcopus

Iaqob Sacerdos Abad

 Abad gusnaseph

 sacerdos

 Arius Sacerdos

 Dauid Sacerdos

 Asba Kusius, seù

 AEthiops sac.

 Abba Syrus

 Abraham Sacerd.

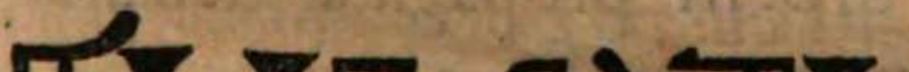 *Simon Sacerdos*

 Petrus Sacerdos

 Lucas Sacerdos

 Mathæus Sacer-

Atquè hæc sunt, quæ de lapidis huius Syrosinica inscriptione dicenda existimaui; nil igitur restat nisi vt ad particulares Syro-coptitarum expeditiones modo calamum conuertamus.

CAP: IV.

De Expeditione AEgyptiorũ, seù Coptitarũ, in Indiã, Chinã, & reliquas Asiæ regiones facta.

CVm in India, China, cæterisquæ Asiæ regionibus, frequentia in hunc diem adhuc extent Christianæ Religionis vestigia, operæ pretium faciam, si declarato iam Syro-Coptitarum in China reperto monumento, hoc loco quoquè monstrem, qua occasione, & via hi Apostolici Viri in huiusmodi remotissimas plagas penetrarint; hoc enim præstito, AEgyptum non Christianæ tantum Religionis, in exteris regionibus promouendæ; sed, & omnis superstitionis per totum orbem propagatæ Seminarium nullo non tempore fuisse, clarè patebit. Verùm vt in re abstrusa clariùs procedam, primò sententias quorundam hìc de ijs proponere visum est; vt illis discussis quid circa rem propositam statuendum sit, luculentiùs pateſiat.

Coloniæ copto-AEthiopicæ Ecclesiæ.

Primò itaquè non desunt, qui huiusmodi Colonias Christianorum in Chinam cæteraſquè Asiæ regiones penetrasse asserant ope magni illius Imperatoris Asiatici, quem Authores passim Presbyterum Ioannem vocant; Sed cum maxima sit inter Authores de hoc Imperatore, eiusquè Regnorum situ, qualitate, ac conditione,

Presbyter Ioannes.

tione, cõtrouersia, antè õnia aliqua de ipso eiusq; Regnis ad clariorẽ rerũ explicationẽ, adferemus.

Quemadmodum igitur AEgyptiorum Reges primum Pharaones, deinde Ptolomęi, Mauritanorum Seriphij, Persarum Xerxes quondam, & Artaxerxes, nunc Sophi dicuntur, ita Presbyteri Ioannis nomen quorundam Christianorum Principum à longo iam tempore denotat dignitatem. Quos quidem non apud AEthiopes, aut in vlla alia Africæ parte, vt perperam multi opinantur; sed in Asia imperasse peritiores conueniunt, quo tamen loco imperium habuerit, non est omnino compertum. Nam, quod quidam scripserunt eos fuisse Reges Cathaię, magis dubiam rem facit, cum hisce proximis annis cognitum sit, quicquid Cathaium est, ad Sinas pertinere, nec vrbem esse vllam, aut regnum hac voce dictum, quod nunc extra Sinarum terminos reperiatur. Sic enim à Mathæo Riccio Societ. Iesu apud Sinas Præposito, geographica demonstratione priùs inuentum, & postea à Benedicto Gœzio eiusdem Societatis ex Regno Mogor Profecto, Cathaiumquè terrestri itinere ex industria inuestigante, satis exploratum. Non crederem ego procul à vero diffitum, præter illam terræ partem, quæ Cathai nomine intra Sinarum limites à nostris reperta est, aliam esse orbis plagam mul-

Vbi Imperium Presbiteri Ioannis.

Cathaium quod Regnum.

multò ampliorem per Asiaticos, Scythas, Massagetas, Seres, & Paronomisadas, vicinosquè circùm effusam populos; Sinarumquè Regno à meridie, & occasu conterminam, cui, & Cathai nomen fuerit, & in qua is, de quo nunc agitur Presbyter Ioannes maiorum nostrorum ætate principatum tenuerit, quam Scythiá extra Imaum magni Cham, sacræ verò paginæ, teste Aria Montano Gog, & Magog apppellant de quibus, & Sibylla.

Paulus Mar. Ven.

Sibylla l. carm:

Αἵ κέν σοι Γὼγ, καὶ πᾶσιν ἐφεξῆς ἅμα Μαγὼγ,
Μαρσὼν ἠδ' Ἀγγεύσασοι κακὰ μοῖρα πελάζῃ.

Hæc tibi Gogq; Magoq; alijsq; ex ordine cũctis.
Marson atq; Angõ tibi quot mala fata propinquant.

Hanc autem Scythiam veram Cathaiam esse plurima monstrant indicia, de quibus & Geographia arabica, per 4 integra climata posteriora tractat, traditquè hominibus, animalibus, minerisquè refertam, Christianis florentem, ac immensis Caucasi districtibus circumuallatam, dictam Iagog, & Magog ita enim part. 9. clim. 5. lin. 21. refert.

Ceographia Arabica.

ومن قلعـــة خرذا مدينة تهامه فى جهة الجنوب
اربع مراحل ومن مدينة خراذا الى الجبل المسمى
قوقايا سبعة ايام وهذا الجبل الذى يحيط بياجوج
وماجوج

وماجوج وهو جبل قايم الحنبات لا يصعد
الى شى منه البتة وان صعد لم يتوصل الى قنته
للكثرة التلج المتعقد به وان لا ينحلل منه ابدًا
ولان اعلى هذا الجبل عليه شبه اضباب ابدًا
الدهر كلّه لا ينجلى عنه ولا يزول منه وهذا
الجبل خلفه من بلاد ياجوج وماجوج مدن كثيرة
وربما تعلق بهذا الجبل النادر من الناس فبرقى لترى
ما فى اعلاه وما خلفه فلا يرجع ولا يمكن
رجوعه انه لعدوان الحيوان عليه او اقبض الامم
الذى خلق الجبل على من طروا عليهم من
سايرلامم وربما رجع بالخبر الشاذ منها ويجبرانه
انه راى بالليل فى تلك الارض التى خلق الجبل
نيرانا كثير وامّا بالنهار فلا يرى شيا الاضباب
وسرابا مختلطا متصلا وهذا الصنف.

hoc eſt *A diuerſorio Garada ad ciuitatem Tàhamet è latere auſtrali 4 conficiuntur leucæ (quarum videlicet, vna in 25. paſſuum) à ciuitate Garada vſquè ad montem, qui Caucaſus dicitur, 7 dierum iter eſt. Atquè hic mons Regiones Iagog, & Magog circumdat (mons verò lateribus conſtat adeò arduis, vt nemo ea tranſcendere poſſit, & ſi aſcenderit nunquam tamen ad faſtigium montis perueniet, niuium inueteratarum, & in glaciem concretarum copia impeditus; & quoniam eæ nun-*

Altitudo montis Caucaſi.

quam dissoluuntur, in vertice montis nebulæ cuiusdã iugis Caucaseis perpetuò insidentis similitudinem exhibent. Post montem verò multæ vrbes Iagog, & Magog. Et contingit non rarò, vt homines huius regionis curiositate ducti ascendant, visuri quid in supremitate montis sit, & quid à tergo eius, & non reuertuntur, & impossibilis est reditus eorum, vel quia à feris siluestribus dilaniantur, vel quia à reliquis populis post montem commorantibus capiuntur; Qui verò subindè redeunt incolumes, narrant quod in transmontana regione nocturno tempore multi ignes; diurno verò; nil aliud, quam nebula mixta caligine cernatur.

Christiani

Et paulò post linea 35. ait *indigenas terræ Iagog, & Magog ignium, & rei cuiuscunquè luminosæ cultores esse*. Iterum in part. 7. climatis dicti lin. 34. *in huius regionibus plurimos quoquè Christianos, seù Nazarèos habitare*. Et part. 8. lin. 18. *magnam*, dicit, *vim auri, ex huiusmodi montibus colligi, & lapidum pretiosorum varia genera, item ferarum venationes*, demum, *magnum hisce regionibus Principem præesse*. Quæ omnia Imperio magni Cham, seù Cathaio conuenire oculatus inspector Paulus Marcus Venetus l. 1. c. 64. his

Egrigaia Prouincia

uerbis tradit. *Ab Egrigaia Prouincia eundo versus Orientem, iter ad Tenduc ducit, (quam plerique Geographi cum Cathaio confundunt) in qua sunt ciuitates, & castra multa, vbi etiam manere*

con-

consueuit Rex ille magnus, & toto orbe terrarum nominatissimus, vulgo Presbyter Ioannes dictus. Modo autem prouincia illa tributa pendet magno Cham, habens Regem de progenie Presbyteri Ioannis. Et licet ibi sint aliqui Idololatræ, & Mahumetani, tamen maior pars prouinciæ fidem obseruat Christianam, & hi Christiani primas tenent in hac prouincia; præsertim est ibi gens quædam Argon vocata, quæ reliquis populis sagacior est, & eloquentior; sunt etiam hic Regiones Gog, & Magog, quos illi nominant Lug, & Mongug, in his locis reperitur lapis Lazuli, de quo fit azurum optimum; sunt etiam in montibus hisce prouinciæ magnæ, minerę argenti, & multiplices siluestrium animalium venationes; quæ omnia aptè conueniunt paulò antè allegatæ arabicæ descriptioni. De montium verò Iagog, & Magog altitudine, ita lib. 1. cap. 37. scribit. *Hinc si discedas ad Orientalem plagam ascendendum tibi erit per 3 continuos dies, (videlicet arduas Caucasi rupes) quousquè peruenias ad montem altissimum, & quo altior non est in mundo; nulla quoquè ibi apparet auis propter frigus, & nimiam terrę eleuationem, quę pabulum nullum administrare potest animalibus. Ignis si quandoquè ibi accendatur obstante nimia regionis frigiditate, non est ita lucidus, nec adeò efficax in sua actione, vt in locis demissioribus,* (& paulò post.) *vocaturquè hæc regio Belor omni tempore*

Argon populus.

Gog & Magog

Mons altissimus.

Frigus ingens.

hyems effigiem præseferens donec viator 40 *dietas absoluat*. Hæc Marcus Venetus. Atquè circa hoc Regnum Belor antiquam, scilicet Sacarum

Belor

stationem, Tebeth principale Presbyteri Ioannis in Cathaio Regnum, situm esse, tum Geographus Arabs, tum tractatus ארחות עולם ארם dictus R. Abraham Pizol clarè demonstrant. Ille quidem id Begarger vocat, in qua & maximam vrbem esse sequentibus verbis asserit.

R. Abram Pizol

ومن سريقها بلاد الغرغر ومدينتها العظمى لها اثنا عشر بابًا من حديد واهلها.

In Orientali parte illius est Regio Begarger, cuius vrbs maxima nominatur Centaba duodecim portis è ferro instructa. R. Pizol cum Veneto id Balor vocat, in quo, & Regnum Tebeth recens detectum ait, Verba eius hæc sunt.

מלנות באלור הגדולה העליון לכל אלה אשר כתבו הספרים אצלו שיהודים רבים סגורים בו והוא בצר המזרחי הצפוני גם נתגדשו עוד ישובים אחרים בחדוש הגלילות האלה המזרחים ביבשה יקראום בשם יושביהם בטיבט צינבא בוקטארי ערדי אוראבאום וקרוב לזה למעלה מהפל עיר גדולה לאלחים אין כמוה תחת חשמים אשר סבלטוב להסהדברים היקרים ומתנהגים כפי חטבע

Regnum, inquit, Balor magnum, & excelsum nimis iuxta omnes illos, qui scripserunt Historicos sunt in eo Iudæi plurimi inclusi, & illud in latere Orientali, & Boreali, & sunt adhuc populi alij non ita pridem detecti in eodem Regno, vocant eos indi-

genæ

genæ, Tebeth, Zinegae, Bukchari, (lege Buccara) vsquè diarusa (lege Adiarochosa) Ariachosiam vsquè; Huic vicina vrbs est omnes alias vrbes magnitudine superans, penè diuina, non est sicut illa sub Cælo, in qua omnia bona reperiuntur. quæ sanè alia esse non potest; nisi Cambalu; quam vicinam Regno Tebeth omnes pæne constituunt Geographi relationem Pauli Marci Veneti secuti, quibus omnibus ea congruunt, quæ de Regno Tebeth, eiusquè maxima vrbe Chaparangue, atquè de monumentis religionis à Christianis quondam ibi relictis refert P. Antonius Andrada Lusitanus è Soc: IESV, qui cum incolas eius Religione Christianos inaudisset, è Regno Mogor anno 1624 plenam laboris difficultatisquè in id expeditiouem suscepit. Id autem vnum è magnæ Cathaiæ regnis asserit; Cathaiam autem, totam illam Asiæ partem complecti, quam extra Imaum montem Ptolomæus collocat, Seriam antiquitùs dictam, quam ab ortu terminant Oceanus, & China; Gangis fontes, Caucasi iuga, Parapanisus, & Aria à meridie; ab occidente tota intra Imaum coarctata Scythia; à Borea deniquè Oceanus Hyperboreus. Vndè patet totam illam Tartariæ magnæ plagam extra Imaum firam nomine Cathaiæ, aut Regionum Iagog, & Magog intelligi. Ostendit hoc clarè supra citata Geographia Arabica,

Expeditio ni regnum Tebeth.

Cathaiæ fines.

bica, quæ de ijs per quatuor integra climata agens, omnia, quæ miranda de ijs cæteri Authores tradunt, confirmat; veluti de Pygmæis Cubitalibus, & insolitæ vastitatis volucribus, in interiori recessu Regnorum Iagog, & Magog, seù Cathaiæ, degentibus. De illis ita part. 10 clim. 5. tradit.

ان فى هذا الجزء العاشر من الاقليم الخامس بلاد ياجوج العليا وهي بلاد كثيره عامره وهم عدد كثير وخلفهم خلق صغار جدا وهم كلهم قصار جداً ونهاية القصر حتى ان الرجل منهم لا يتجاوز ثلثه اشبار ونسوانهم مثل ذلك.

pygmæi

Est in parte huius climatis Iagog regio multùm habitata, & post eam homines inueniuntur, omnes minimi statura, in tantum vt ex ijs vnus 3 palmos, vel spithamas non excedat, & mulieres eorum similiter. Cui consentiunt omnes Septentrionalium rerum Scriptores. Ita Paulus Iouius in libro de Moscouitarum legatione. *Vltrà Laponas*, inquit, *in regione, inter Corum, & Aquilonem perpetua oppressa caligine Pygmæos reperiri, aliqui eximiæ fidei testes retulerunt, qui postquam ad summum adoleuerint, nostratis pueri denum annorum mensuram vix excedant, meticulosum genus hominum, & garritu sermonem exprimens, adeò, vt tam Simiæ propinqui, quam statura, &*

sen-

sensibus ac iustæ proceritatis homine remoti videantur. De his vide quoquè Olaum Magnum, qui eos *Screlingers*, hoc est cubitales appellat. Certè meminerunt huiusmodi monstrorum Authores Grauissimi, Aristoteles, Plut. Ctesias, Plinius, ac proindè ea aliquãdo visa esse vti non facilè negauero; itahomines eos veros fuisse non facilè asseruero, cùm in hunc diem metallorum fossoribus huiusmodi monstrorum genus in profundioribus Terræ regionibus, quos dęmonculos Montanos passim vocant, comparere soleat de quibus ita *Georgius Agricola fol. vlt. de animal. subter.* Sunt deniquè mites quidam dæmones, quos Germanorum alij, vt etiam Græci vocant Cobalos; quod hominum sunt imitatores. Nam quasi lętitia gestientes rident, multa videntur facere, quum prorsus nilhil faciant. Alij nominant virunculos montanos, significantes staturam, qua plerunquè sunt, nempe Nani tres dodrantes longi. Videntur autem esse Seneciones, & vestiti more Metallicorum, id est vittato indusio, & corio circum lumbos dependente induti. Hi damnum dare non solent Metallicis; sed vagantur in puteis, & cuniculis: & quum nil agant, in omni laborum genere se exercere videntur; quasi modo fodiant venas, modo in vasa infundant id, quod effossum est: modo versent machinam tractoriam. Quan-

Pygmæi, vtrum alicubi existant, & an veri homines sint?

Georgius Agricola l. vlt. de animal. Subter.

quam

quam verò interdùm, glareis laceſſant operarios, rariſſimè tamen eos lædunt. Nec lædunt vnquam, niſi priùs ipſi cachinno fuerint, aut maledicto laceſſiti, non diſſimiles ijs dæmonibus, quos Gutelos, aut Trullas Germani vocant. Quos ſexu, tàm mulieris quàm viri ementito, cùm apud alias nationes, tum apud Sueones maximè in famulatu fuiſſe ferũt. Hæc Georg: Agric:

Cui aſtipulãtur quotquot in viſceribus terræ auro ſcrutando operam dant; atquè ex horum numero ego dictos Pygmæos, ſi quando ab hominibus viſi ſunt fuiſſe ſentio, qui homunculorum ſpecie, in caliginoſis huiuſmodi regionibus, ad quas damnati ſunt, apparentes, hominibus fabulæ de Pygmęis cubitalibus gruum antagoniſtis, occaſionem præbuerint. Atquè hãc opinionem haud improbabilem eſſe, is facilè cognoſcet, qui ea, quæ de dæmonum ſpectris in ſeptentrionalibus regionibus paſſim comparere ſolitis Olaus, Iornandes, & Marcus Venetus de deſerto Lop in Cathaio tradunt, diligenter fuerit perſcrutatus.

Gryphes in Cataio ſeu Iagog, & Magog

Porrò De vaſtis volucribus, ſeù Gryphibus Hyperborreis. p. 9. clim. 7. hæc tradit Geograph.

Geographia Arabica.

قسمن هذا الجز التاسع من الاقليم السابع قطعه
من ارض ياجوج وماجوج الداخلة وحكى
وقطعه من البحر الزفتى وهو اخر البحر الشرقى

وهم

وهو ايضا مظلم وحكى صاحب كتاب العجايب
ان فى داخل بلاذ ياحوج وماجوج نهر يسمى
المشهر لا يعرف له قعر فاذا تقاتلوا واسر بعضهم
بعضًا طرحوا الاسرى فى ذلك الوادى فيرون عند
ذلك طيورا عظاما تخرج الى من ان يصلوا الى
اخره فترفع بهم الى تلك الكهوف فتاكل
اجسومهم

Continet hæc pars 9. climatis 7. partem Terræ Iagog, & Magog interioris, & partem maris picei; narrat Author libri rerum mirabilium, quod ad introitum regionum Iagog, & Magog fluuius sit dictus Almasbar, inexplorabilis profunditatis. Et occisorum in prælio corpora in hoc flumen proiecta, simul ac ingẽtes quædam Aues conspiciunt, subitò eductа in speluncam, quam èlatere Montis habent, deportant ibique corpora eorum deuorant. Meminit horum rapacium volucrum quoq; Beniaminus in itinerario suo, eosque circa eundem Borealem Cathaiæ tractum iuxta quendam maris sinum astro Kesil seù Arcturo subiectum, ac proinde æstuosissimũ ponit, in quem cum homines vi sæuientis maris fuerint coniecti, irremediabiliter eos mori necesse sit, nisi se ope dictarum volucrum, modo quodam admirabili (quem cognoscere non fuerit iniucundum) eripiant.

R. Beniamin in itinerario vbi de Sinarum regione agit

לוקחים עירות בני בקר עמהם ואם יבא אותו הרוח וישלכם בים
הבקפא יקח העור ויבבח בתוכו וספיז אחד בידו ותופר את העור
מפנים כדי שלא יכנס בו המים ומפיל עצמו בתוך המים ורואה
חנשר הגדול ונקרא גריפז והוא סבור שהיא בהמה יורד ולוקח
אותו ומוציאו ליבשה והנה העילו בהר עמק לאכול אותו וממהר
האדם ומכה אותו בספיז והודגו ויוצא מן העור והוליך עד
שמגיע ליבשה והרבה בני אדם ניצולים בענין זה

Boum coria integra quàm plurima in nauibus imponuntur; qui cùm in has maris angustias vento acti introducũtur singuli singula subeunt, atque collo introrsum complicato, ita consuunt, ne aquæ aditus pateat vllus: tum seſe mouẽtes in mare conijciũt, quos cum maximæ aquilę illis regionibus familiares gryphes dictę prospiciunt: boues, aut alia animalia esse putantes, aduolantes eripiunt, atque in aridam transportant, tunc verò depositis in valle, vel monte incumbunt, vt ipsis disruptis pascantur; verùm opportuna celeritate vsus, qui intra corium includitur homo, feram ipsam gladio confossam vulnerat, & occidit, atque hoc pacto complures euadunt.

De narrationis huius veritate nolo disputare, vt pote à Rabbino facta, quod genus hominum huiusmodi fabulosis narratiunculis nullo non tempore delectari solitum nemo nescit; hoc scio plerosque Geographos circa hunc extremum Septentrionis, & hyperborei Oceani tractum

ctum inusitatæ magnitudinis Volucres ponere, quos Grifalcos Paulus Marc: vocat ijsque ad Venationes M. Chamũ, vti solitum tradit. Herberstenius quoque ex recentioribus memorat, tantę hisce locis fortitudinis Aquilas esse, vt vitulum aggredi non vereantur, huc fortè respicit quod cit. Marcus Ven: l 3. capite de monstrosæ vastitatis volucre Ruc dicta ἐλεφαντομάχῳ narrat. Vt vel hinc appareat non sine causa tanta de hyperboreis Gryphibus ab Authoribus tradita fuisse. Certè Aegyptios Sapientes dicta monstra nequaquam latuisse, imò ea inter hieroglyphica symbola relata ex Oedipo nostro clarè patebit; quare nemo miretur si nos in hac materia Copta seu Aegiptiaca ad Pygmęos, & Gryphes Scythicos dilapsos vider it, quo enim fine id fecerimus, & quanta sit huius digressionis vtilitas tunc apparebit; nunc ad instituti nostri semitam reuertamur. Atque ex his omnibus hucusque dictis tandem concludo; Tartariam, Scythiam, Regiones Iagog, & Magog vno nomine Tartarico Cathai, (quod Regna significat montibus, & desertis referta) comprehendi. Diuiditur autem Cathaia in maiorem, & minorem; maiorem Cathaiam immensa locorum hucusque inexploratorum intercapedine, à Caucaso inter latera videlicet Oceani Hyperborei, & montes Sinarum ad Oceanum Orientalem vsque

Cathai, montes & de sertta significat Tartaricè.

extenſam, ibi in extremo Septentrionis angulo Americæ iſthmo quodam coniungi, ego mathematicis rationibus penè conuictus exiſtimo; Minor verò Cathaia maioris prȩcipua pars eſt, quam nos (quicquid alij dicant qui cum Kitaisko ſeu nigra Cathaia eandẽ cõfundunt) cum PP. Soc. *Ieſu*, qui eam diligẽter explorarũt, aliam eſſe nõ dicimus, quam eã videlicet regionẽ quæ Borealibus Sinis cõtermina, Thebet, cuius quoq; paulò ante mentio facta eſt, vulgò appellatur. Atque in hiſce vaſtis Cathaiæ regionibus longè latèque potentiſſimum iſtum Imperatorem, Presbyterũ Ioannẽ dominatũ Reges 72. partim Chriſtianos, partim Ethnicos ſuæ ditioni ſubditos habuiſſe comperio; etſi multitudinem regnorum, multitudo nominum ei impoſitorum ſecuta, magnam paſſim Hiſtoricis præbuerit confuſionis materiam. Quidam enim paſſim eum cum magno Cham cõfundunt. Alij Aſchid vocant origine Perſam; ita Almachin. l. 3 c. 4. hiſt. Sar:

Presbyter Ioannes varijs uominibus intitulatus

كلمن ملك قرغانه لقت پلاخشيل كما يسمى
ملك الروم قيصر الفرس كسرى

Omnis Rex Pharganæ (ita Vrbem Sogdianæ, vocant) dicitur Aſchid, quemadmodum Romanorum Imperator Cæſar, aut Perſarum Coſrai. Sunt qui *cum Aethiopibus eum recenti nomine* ፒ. ሐንስ: ንጉሥ.

Iu-

Iuchanes Belul, idest, precioſum Ioannem nũcupent. Nonnulli in honorem Ionæ Vatis dictum apud ſuos Ioanam, omnibus, qui Imperiũ illud tenebant, cõmuni nomine haud improbabili coniectura aſſerũt. In his tamen Occiduis Eccleſiæ latinæ partibus Ioannem ſolitum appellari addito Presbyteri vocabulo, non quod is Sacerdos eſſet; ſed quia Archiepiſcopi primatis more Crucem erectam, quo religionis Chriſtianæ defenſorem ſe prædicabat, ſibi præferri curabat. Vnde Scaliger eum à Perſica voce فرستخانى Preſtegiani quod Apoſtolicũ ſonat, ita dictum putat. quas voces Occidui perperam intelligẽtes, pro voce Preſtegiani (Presbyter Ioannes) ſcripſerunt. verba eius ſubiungo. *Sanè non ſemel mirati ſumus gentem nauticæ rei penitùs ignaram adeò terra marique potentem fuiſſe, vt ab Aethiopia ad Sinas vſque Imperij fines propagarit, Ab illis enim temporibus eius Imperatoris notitia ad nos peruenit; Sed nomine Preſtegiani quod perſica linqua, quæ tota Aſia ferè locum habet, vt in Occidente Latina, ſignificat Apoſtolicũ. quo nomine Chriſtianum Regem & Orthodoxum intelligi conſtat. Nam Perſicè* فرستخان *Preſtegiani, numero plurali* Ἀποστολοι فرستخانى *Preſtegiani verò Apoſtolicus, velut* قدسه فرستخانى *Padeſa Preſtegiani; Rex Apoſtolicus arabicè* ملك الوسرلى

preſtegiani Perſicè dicitur.

Gentilitiũ

الوسرلى *Melek alraſſuli AEthiopicè* ንጉሠ ነገሥት *Negus Chauuariaui dicitur. Magnum & latum ipſorum Aethiopũ in Aſia Imperiũ fuiſſe indicio ſunt Cruces Aethiopicæ; quæ in Iapan, Sina, & alibi viſuntur; quin & Templũ Thomæ Apoſtoli in Regione Maabar ſitum, nil niſi Aethiopicum habet, Cruces, ſtructuram, & multa alia, & quod mireris nomen.* hucuſq; Scaliger. E quo diſcurſu, benè quidem colligitur, ex Aethiopia in Indiã, Chinã, & cæteras Aſiæ Regiones Colonias quaſdam, quæ fidem Chriſtianam illis in locis propagarent, traductas, quod & nos modo nitimur oſtendere; At quòd Presbyterum Ioannem origine Afrum, aut ex Aſia pulsũ in Aethiopia Rerum potitum poſtmodũ reſediſſe, dicat; omninò cõfictum eſt, & omni fundamento, vt poſtea videbimus, caret. Diuerſos enim fuiſſe Imperatores Africanum, & Aſiaticum, magna meliorũ Auctorum pars mecum conſentit. Atque Aſiatici quidem Imperium multos annos floruit, donec ad Dauidem quendam peruẽtum, qui vt Paulus Marcus Venetus tradit, à quodam duce Cinge dicto (qui in Imperatorem electus à Scythis, pro Presbytero Vncam cæpit appellari) prælio cum ingente rei Chriſtianæ detrimento victus, & Imperij gloriæ, & Presbyteri Ioannis nomini finem impoſuit. Quo tamen errore Presbyteri Ioannis nomen Abaſſino Imperatori datum ſit,

Paul: Mar: Venetus.

rem

rem apertam facio. Eo tempore quo nouas terrarum plagas maritimo cursu Lusitani inquirebant, magna per Europam celebritate ferebatur Presbyteri *Ioannis* nomen, dicebatur enim esse Imperator potentissimus, multorum Regnorũ dominus, Religione Christianus, quo tamen esset loco erat incognitum. Ergo cum Petrus Couillanius, quem Ioannes II. Lusitaniæ Rex ad eum principem per mare mediterraneum primum, terrestri deindè itinere inuestigandum miserat; in Asiatica India ad quam deuenerat, audisset, in in ea Aethiopia quæ sub Aegypto est, principem quendam esse, longè potentissimum, qui Christianam profiteretur Religionem, ad ipsum se contulit; cumque multa apud ipsum reperisset, quæ de vero Presbytero Ioanne constanti fama apud Europæos percrebuerãt, credidit illum esse, qui Presbyter Ioannes dicebatur; hic igitur primus fuit, qui Abyssinũ Imperatorẽ eo cæpit nomine appellare, Eum deinde cæteri imitati, qui consequentibus annis Aethiopiam sunt ingressi, eundem errorem in Europam facilè inuexere. Cum itaque de Presbytero Ioanne loquimur, Abassinum Imperatorem nequaquam intelligimus, cum præter quam, quod ab Asiatico, toto cœlo eius Imperium sit diffitum, nulla quoque in Chronologia Regum Aethiopiæ, vt ex ea patet, quę in Vaticano latina habetur, de eius aut ex

Cur Abassinorum Imperator quoque Presbyter Ioannes dicatur.

Afri-

Damianus à Goes

Africa in Asiam, aut ex hac in illam transmigratione fiat mentio: imo expresse negat Damianus à Goes l. de Aethiopum moribus, eum Presbyterum Ioannem dici, aut vnquam dictum esse, quod & Sacerdotes Aethiopes supra citati asserunt. Sed intelligimus maximũ illum Asiæ Principem, de quo in præcedentibus hactenus dictũ est. Illo enim eiusque successoribus longè lateque in Asia Imperantibus, fidemque Christianam egregiè promouentibus, aut vocatos, aut sponte sua fama istorũ Regnorum & promouẽdæ fidei zelo, aut quod probabilius est dirę illius persecutionis, qua in Syria, Aegypto, vicinisq; Aethiopiæ locis, ad supplicia sæuissima Christianæ vitæ sectatores, passim inquirebantur, compulsos formidine è dictis locis fugientes in media Persia Bactria Turchestane substitisse, deinde in extemas Asiæ regiones, paulatim longo exilio peruenisse, omninò verisimile est. Imò id luculenter demonstrat superius adducta Syriaca inscriptio, vbi Iizbuzad Archiepiscopus Sinẽsis dicitur filius Noe Sacerdotis cuiusdã oriũdi ex ciuitate Belech Regni Turchestan; quemadmodum è Syriacis verbis hoc loco repetitis constat;

Quomodo & vnde Christiani in hæc loca penetrarint.

Belech ciuitas Turchestan.

ܗܢܐ ܟܬܒ ܡܬܬܟܬܒ ܒܫܡ ܝܫܘܥ ܒܪ ܡܪܝ ܟܗܢܐ ܡܢ ܒܝܬ ܒܠܟ ܕܡܕܝܢܬ ܒܠܟ ܕܛܘܪܟܣܬܢ ܕܡܢ ܩܕܡ ܐܝܙܒܘܙܕ ܐܦܣܩܘܦ ܣܝܢܝܣ ܐܬܩܪܐ ܒܫܡ ܒܠܟ ܕܡܕܝܢܬ ܒܠܟ ܕܛܘܪܟܣܬܢ

An-

Anno milleſimo nonageſimo ſecundo &c. Iydbuzad Sacerdos & Archiepiſcopus Cumdan ciuitatis regiæ filius Noe Sacerdotis oriundi ex Belech ciuitate regni Turcheſtan &c. Turcheſtan autem Turcarum origine infamem Regionem eam eſſe, quam Sogdianam Ixarte flumine irriguam Ptolemæus vocat, magnæ Cathaiæ initium, & Ciuitatem Belech in ea ſitã, clarè geographus Arabs part. 8. clim. 4. lin. 34. oſtendit, vbi de Coraſinorum Turcheſtanis peculiari prouincia agens, Ciuitatis Belech ſitum non procul à Samarcãda regia magni Tamburlanis Curia, celebratiſſima quondam vrbe conſtituit his verbis.

Samarcanda Regia Tãburlanis

ان الجز الثامن من الاقليم الرابع تضمن جزا
من بلاد خراسان ومن زرمان قصر علقمه
خمسة عشر ميلا ومنها الى سمرقند ستة ميلا
والطريق من سمرقند الى مدينة بلخ.

Eſt autem hæc climatis 4. octaui pars, & continet portionem Regionis Coraſinæ; & inea 35. *ARarman vſque Kaſaralkamat* 15. *miliaria; hinc Samarcãdã* 6. *miliaria, & venientiũ è Samarcanda in ciuitatem Belech via eſt.* Ex quo ſanè luculenter apparet Iydbuzadum Archiepiſcopum dictum origine Syrum, patria Sogdianum, ſeu Coraſinum fuiſſe; multos quoque ex Pagodum Regione, cæteriſq; Aſiæ regionibus in Chinam Euangelij propa-

gandi causa penetrasse, ex superiori Syro-Sinica lapidis inscriptione ostenditur, quæ omnia curioso Lectori vlterius scrutanda relinquimus. Atque hæc de Colonijs in regna Presbyteri Ioannis, & in Chinam traductis sufficiant.

Porrò qui Euangelicos hosce Viros plerosq: primùm, è Syria, AEgypto, AEthiopia in Indiã appulisse, eaque ad fidem Christi eorum opera conuersa, inde in Chinam, ob frequens, quod tunc temporis Indis cum Sinis maritimo itinere intecedebat commercium, è suis Colonias quasdam submisisse arbitrantur, vti verius ita certius sentiunt; cuius expeditionis factæ seriem breuibus apertam facio.

Verè sentiunt qui in Indiam primò eos migrasse asserunt.

Notum est, inter cæteras Asiæ Regiones S. Thomæ Apostoli prædicatione Christo subactas, vnam quoque esse ingentem illum Indiæ transmontanum districtum, qui à Promontorio Comorino Narsingam, & Bengalam vsque excurrens, Zeilanum Insulam celeberrimam è latere respicit; in qua dictus Apostolus innumerabili hominum (qui in hunc diem à S. Thoma Christiani Thomæi vocantur) multitudine ad Christum conuersa, sanguinem quoq; suum fudit, quod Meliaporæ vrbe Regia, & Narsingæ metropoli contigisse, Malabarum Annales tradunt; & si quidam eum Calaminæ distincta Indiæ vrbe; vel vt perperam alij, Salaminæ in Cy-

India à S. Thoma conuersa.

Meliaporæ occubuit.

pro

pro passum velint; quem quidem errorem ex mala vocis *(Calamina)* intelligentia irrepsisse, tum patebit, vbi, quis locus propriè *Calamina* fuerit, aperuerimus. Nota itaq; nullã huius nominis Vrbẽ, teste Malabarũ Chronico nec hodie reperiri in India, nec olim repertam esse; Sed loco Calaminæ; *Calurmina* legendum esse, quam vocem constat Malabaricam, compositam ex *Calur*, *&* *mina*, quarum hæc *(supra)* illa, *petram* significat, quasi dicat *supra petram*. Est autam Meliaporæ eo in loco, vbi S. Apostolus martyrio affectus traditur, ingens quædam petra, quã in hunc diẽ, *Calur* Malabarica lingua vocant. Dum igitur Malabarũ fasti eum Calurminæ passum esse tradunt, ea voce nequaquam Vrbem quãdam particularem; sed vicinam Meliaporæ petram *Calur* dictam, quam Apostolus orandi gratia quotidiè ascẽdere solebat, & supra quã dũ orationi incumberet, posteà quoq; occisus est, intelligebãt. Vnde si à Thomęis quispiã, vbi S. Apostolus occubuerit, interrogarit, aliud non respõdebũt quàm Meliaporę *Calurmina*, i. Meliaporæ supra petram; ita ore tenus mihi retulit vir fide digniſſimus P. Petrus Paulus Godignius Lusitanus Collegij Soc: Iesu Cocini in India Rector, qui dũ hæc scribẽrẽ Malabaricę prouinciæ Procurator in Vrbem aduenit; atque ita Annales Malabarum habere, & vnanimi con-

Calurmina non est Vrbs separata à Meliapora.

Componitur ex Calur & Mina hoc supra petram.

ſenſu ab omnibus Chriſtianis ita credi aſſeuerauit; ita Crux ipſa mirabilis quæ dum S. Apoſtolus ſanguinem funderet ex ipſius ſanguinis fluxu expreſſa inlapide quodam miraculosè comparens, in hunc diem Meliaporæ in Eccleſia Sãcti Thomæ, sũma deuotione Indigenarũ conſeruata teſtatur; quin & id clariùs docet inſolito characterũ genere circa ipsã crucẽ ad perpetuã rei memoriã inciſa perigraphe, quã ex hiſtoria Xaueriana P. Ioannis Lucenæ decerptã vnà cum myſticis Brachmanũ characteribus hic adnecterevisũ eſt.

Ioannes Lucena in vita S. Frãciſci Xauerij. c5. fol. 171. col: 2 lin: pen:

Characteres myſtici in circuitu crucis ſcriptę.

Hoſce characteres myſticos veterum philoſophorum fuiſſe, ſingulosque ſingulis dictionibus reſpondere, non ſecus ac AEgyptiorum myſticas notas Brachmanes aſſerũt; quamuis alij ve-

ri-

riſimilius exiſtimẽt ſingulis ſyllabis ſingulas reſpõndere vti ex Alphabeto linguæ Tamul, atq; earundem literarũ Syllabario, quod in hoc typographio habetur, conſtat. Explicationem verò à Brachmane quodã factã & ex malabarica lingua in Luſitanam traductam ſupracitatus Lucena ſequentibus verbis refert.

Depois que appareceo à ley dos Chriſtãos em o mundo, dali à trinta annos à 21. do mes de dezembro morreo o Apoſtolo S. Thome em Meliapor, onde ouue conhecimento de Deos & mudança da ley, deſtruiçam do dæmonio. Naceo Deos da Virgem Maria, eſteue em ſua obedientia trinta annos & era hum Deos eterno. eſte Deos inſinou à doze Apoſtolos ſua ley, hum delles veyo a Meliapor com hum bordam na mam, & fez hũa igreia, & el Rey de Malabar & o de choromandel, & o de Pandi, & outros de diuerſas nacões, & Seitas ſe determinaram todos de boa vontade, concertandoſe entreſi de ſe ſogeitar à ley de S. Thome varam Sancto & penitente, Veyo tempo, que S. Thome morreo per mam d'hum Brachmene, & de ſu ſangue ſe fez hũa Cruz.

Crux miraculoſa fluxu Sanguinis S. Thomæ expreſſa

Anno trigeſimo, vigeſima prima die Decembris, poſt legis Chriſtianæ factam toto orbe promulgationem S. Apoſtolus Thomas, in Meliapora mortuus eſt; Vnde tenet cognitionem Dei, mutationem

legis, & destructionẽ Dæmonis, Natus est Deus ex Virgine Maria, & sub eius obedientia 30. annos morabatur, & erat Deus sine fine. Hic Deus suam legem 12. Apostolos docebat, è quorum numero vnus aduenit Meliaporam manu tenens regulam fabri lignarij & palum (fertur hic palus è mari in littus reiectus eius fuisse vastitatis, vt cõplures Elephantes ad eum loco mouendum non fuerint sufficientes, quem tamen S. Apostolus pro Ecclesiæ constituendæ fundamento à Rege donatum, cingulo proprio alligatum, in virtute Christi & S. Crucis non secus ac paleam leuissimam traxisse traditur.) *fecit Ecclesiam. Rex Meliaporæ, & Coromandelis, & Pardorum, alijque diuersarum nationum & sectarum* (Principes) *prompta omnes voluntate sese legi S. Thomæ certatim submittere* (maximo viso miraculo) *constituerunt. Venit tempus, quo S. Thomas occumberet Brahmani cuiusdam manu, & de proprio suo sanguine hæc Crux expressa fuit*. Hact: Lucena.

Miraculum à S. Thoma factum.

Porrò hæc Crux 18. Decembris festo videl: B.V. quod expectationẽ partus Hispanivocant, quotannis tempore Missę solẽnis in varios se colores mutare solet; quin & subinde sãguinẽ cum sudore copiosissimo, emittere; quod tamen semper magnę calamitatis imminẽtis prognosticũ fuisse, experiẽtia docuit: Crucis veram effigiẽ vnà cum characteribus hic apponendã duximus.

Miracula Crucis.

Pauo-

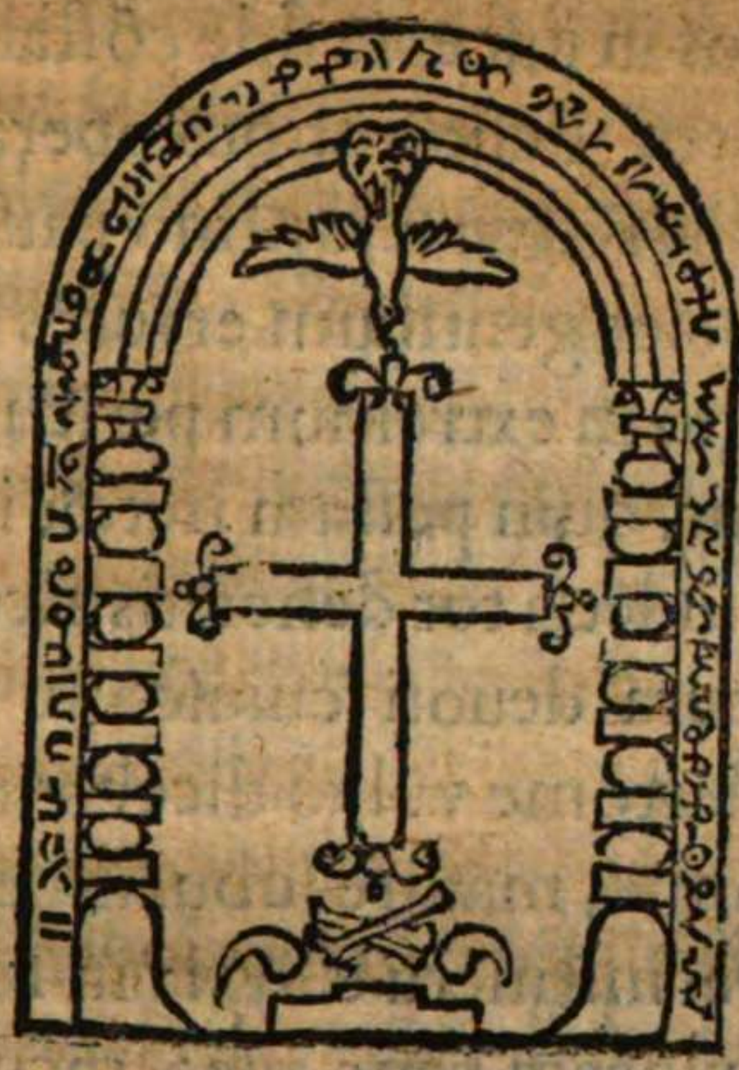

Crux mi raculosa
S. Thomæ A Postoli
Melaporæ in India.

Pauonis figura Cruci imminens insigne est Regis Narsingæ. Cætera quæ circa hanc crucem certis temporibus cõtingere solere diximus omninò mirabilia, lege apud dictũ Lucenã, & Osoriũ quem citat Baronius tom. 1. anno Christi 57.

Extra scopum forsan hæc videri possent. Sed cùm in ea nescio quo casu inciderim, ea præterire hoc loco nolui, cùm vt eximiæ antiquitatis monumentum Europæ haud ita forsan notum, tùm vt, quomodo Breuiarium & Martyrologiũ circa locum passionis S. Thomæ intelligendum esset, hoc digressu Lectori forsan haud ingrato, patefacerm. quare ad derelictam semitam reuertamur.

Hæc itaque Indiæ transmontanæ Regio à S. Thoma Apostolo ad Christum conuersa, cùm

mul

multos annos in ſuſcepta fide cõſtanter perſeueraſſet, tandem deficientibus operarijs, & verbi Dei miniſtris, Regio à priſtino paulatim feruore deficiens, varios gentilium errores imbibit; Vnde tota religio in extremum periculum deducta, parùm abfuit, quin peſſum iret; & iſſet ſanè, niſi Diuina Prouidẽtia tot deficiẽtis Eccleſię miſerata malis, opera deuoti cuiuſdam viri nationẽ Syri, qui Martome vulgò dicebatur, hoceſt Dominus Thomas, maturè ſubueniſſet; Hic enim ſingulari Dei inſtinctu è Syria in Indiam profectus, dum vineam hanc adeò incultam, ſqualidam, & tribulis ſpinisque horridam intueretur, pro ſumma cura, qua Chriſtianæ fidei propagandæ tangebatur, eam ſibi excolẽdam ratus, primò Indigenarum animis cùm beneuolentia, tùm authoritate, qua pollebat maxima (erat enim non Natalium minus, quam doctrinæ eruditioniſque ſplendore, famaque inſignis) lucrefactis, mox Coadiutores Epiſcopos è Syria, & Babylone, AEgypti (ita enim paſſim modò Cairum appellant) accerſitos, per diuerſa Regni loca conſtituit, Syriacam linguam, qua in eadem Regione Apoſtolus Sanctum Euangelium quondam, vt traditio tenebat, prædicarat, introduxit, nihil deniq; eorum, quæ ad Eccleſiæ incrementum conferre poſſent, intermiſit; hac ratione vinea Chriſti in priſtinum ſtatum reducta, eos

India varios errores imbibit.

Extincta religio ſuſcitatur per quendam Thomã nationẽ Syrum.

pau-

rit, Christiani Thomæi dicti, per varia regna diuisi, diuersis Regibus Gentilium & Maurorum subiecti reperiuntur. Habent ij suum Archiepiscopum, Episcopos & Sacerdotes, qui omnes è Suria veniunt plerumque eos ad huiusmodi expeditionem, Patriarcha Babylonio seu Alexandrino designante. Cum verò Episcopi non possint terras adeò remotas nisi admodum tardè & rarò inuisere, ne Sacerdotibus destituantur paruos adhuc pueros ordinibus initari solent, etiamsi non nisi in prouectiori ætate, functiones suas exerceant. Causa verò cur Episcopi & Sacerdotes Suriani Indiam ingressi tantam sibi apud dictos Christianos authoritatem conciliarint, fuit homo quidam natione Surianus, Martome nomine, quod in nostra lingua dominum Thomam significat. Hic Martome erat admodum diues, & excellens, & ob hanc causam intrarat cum Regibus Caranganor, & Colon, & cum occasione nominis Thomę, & magnæ qua pollebat authoritatis, Christiani Thomæi ei se coniungebant. Ita Martome veluti caput eorum factus beneuolentia sua ita omnium animos sibi deuinxit, vt difficile non esset, ijs de solis Episcopis Suriæ in Indiam recipiendis admittendisqua persuadere. Multùm ad hoc ijs persuadendum poterat lingua Syra, quam eandem esse demonstrabat, qua Christus Saluator noster in Hierosolima quondam esset vsus; & qua S. Apostolus Thomas, suis maioribus sacrum olim promulgasset Euange-

Christiani Thomæi

Martome natione Syrus fidē Christi in India suscitat.

Coloniæ Syrorum

lium: Hac igitur ratione Episcopi Suriani primùm Regnum Caranganor, Colon & Cochin ingressi paulatim omnes circa Regiones in Chinam vsque occuparunt. Hæc Gusmanus. Quæ omnia confirmat supracitatus P. Paulus Godignus, aitque eos in hunc diem aliam doctrinalem, præter Syriacam linguam nescire; hac omnia monumenta, omnes sacros & Ecclesiasticos Codices conscriptos tenere, omnes deniq; Literatos sacris potissimùm initiandos ad hanc non secus, ac apud nos ad Latinam addiscendam teneri; addit, Vaipocotæ in Collegio Soc: Iesu, eam ex professo veluti ad Brachmanes conuertendos necessariam doceri. Vnde indubitatè colligo, tam eximiarum in vltimos Asiæ fines expeditionum Authores alios nõ fuisse, quàm dictos Episcopos Surianos Thomæorum. Inter quos non Syros tantùm; sed & AEgyptios seu Coptitas, AEthiopesque fuisse abundè declarant supraallegata nomina patria lapidis marginibus Suriano charactere insculpta. Vt

In India lingua Syriana apud Brachmanos hodiè adhuc viget.

Nomina AEthiopica AEgyptia, lapidi incisa.

ܐܣܒܐ, Asba ܣܒܐ, Saba ܟܘܫܝܐ, kusio ܬܒܢܝܐ, Tabennoio ܟܘܒܛܝܣ, Kubtis. ܡܝܛܪܘܝܐ, Mitsroio

Quorum illa AEthiopica, hæc AEgyptia, cætera Syra esse, vel leuiter tantùm dictarum linguarum cognitione imbutus ignorare non potest. Dicebantur autem hi omnes promiscuè Suriani, vel quod totum illum tractum, qui est ab Eufra-

te

paulatim progreſſus fecit ; Vt non iam proprijs contenta finibus , vberrimas propagines ſuas in omnẽ Indiã,& in Chinã vſq; extenderit. Verùm contigit tandem ſucceſſu temporum, vt hi Suriani Sacerdotes Neſtorianæ hæreſeos labe infecti,quicquid proaui eorum in India laudabiliter in Chriſtianæ religionis propagatione confecerant , ipſi prauis dogmatis turpiter deſtruxerint. Ita teſtantur dicti Malabarum Annales; ita Luſitani Annalium Indicarum ſcriptores Ioannes de Bairres & Didacus de Coutto . Ita deniquè refert P. Ludoicus Guſmanus in ſua de Indicis expeditionibus hiſtoria Hiſpanico ſermone cõſcripta l.2.c.27. cuius formalia verba, ad maiorem fidei atteſtationem hic adiungenda cenſui. ſic enim ſcribit.

Malabarici Annales

Son muchos los Chriſtianos que ay en la India con eſte nombre de S. Thome que paſſaran de ciento y cinquenta mil , aunque repartidos per diuerſos reynos , y ſubiectos à diuerſos Reyes gentiles y Moros. Tienen eſtos Chriſtianos ſu Arçobispo , Obiſpos y Sacerdotes , que vienen da la Suria y communmente los prouee el Patriarcha Oriental de Babylonia (o Alexandria)y porque los Obiſpos non pueden venir a viſitar eſta gente, ſino de tarde en tarde, paraque no les falten Sacerdotes , ordenan a los Ninõs, ſiendo muy perquẽnos de todas ordines

P. Ludoicus Guſmanus.

aunque non las exercitan hasta ser grandes. La causa de auer entrada estos Obispos, y Sacerdotes Surianos en la India, y tener tanta mano, y autoritad con los Christianos de S. Thome, fe vn hombre llamado Martome Suriano, que en lengua Suriana vale tanto, come en la espanola Don. Era Martome hombre muy rico, y principal, y a esta causa tuuo entrada con los Reyes de Caranganor, y Colon; y con occasion del nombre, que tenia de Thome, y su autoritad en aquella tierra, fueron sele pegando los Christianos, que descendian del Apostol S. Thome y el se hizo como Cabeça dellos, amparando los, y fauereciendolos, y por esta via les fue ganãdo las voluntades, y como el era Suriano facilmente les persuadio, que recibiessen, y admittiessen los Obispos de aquella tierra, haziẽdoles creer que aquella era la lengua, en que auia predicado Christo nuestro Senõr en Hierusalem; y per consiguiente, que los Obispos Surianos enseñauan la verdadera doctrina del Euangelio, y la que el Apostol S. Thome auia predicado à sus antepassados. desta manera entraron los Obispos Surianos lo primero en los Reynos de Caranganor, Colon, y Cochin, y poco a poco se fueron estendido a todas las partes hasta a China.

Syrè ܕܢܐ idè duod Don Thõ ܬܐܘܕ

Hoc est Multi in India Christiani quorum numerus vltra centum quinquagita millia ferè excurrit.

tuerint; præterea quo animo aurum, gemmas, ligna pretiosa, cum tanto periculo in Regionibus adeò difficilis, quibus in vicinioribus, vtpote Chersoneso aurea abundat, quærere attentarint? hæc inquã qui facere potuerint cũ non videam, meritò eã opinionẽ veluti incongruã explodendã cẽseo. Certius itaq; & securius iter arrepturus dico, Ophir vocẽ Coptã esse, seu AEgyptiacam; qua AEgyptij Veteres eam Indiam appellabant, quæ continet Regna Malabar, Zeilanum, Aureã Chersonesum & ad eam spectantes Samatram, Moluccas, Iauas, aliasque vicinas Insulas Auriferas, in quas Hiram classem Salomonis statutis temporibus expediuisse, non aurũ tantùm, gemmæ, lapides & ligna pretiosa, Pauones, Simiæ, similiaq; quæ è dictis Regionibus, rebus huiusmodi refertis Classis Hiram secum attulit, testãtur. Sed onomasticon nostrum Copto-Arabicum Capite de nominibus gentium id clarè docet. vbi ⲟⲩⲥⲟⲫⲓⲣ هند Hend. quod & Indiam explicat. ⲟⲩⲟⲫⲓⲣⲟⲥ verò هندى seu Indum, Ophir igitur nihil aliud est, quàm India; aurum verò Paruaim ego existimo fuisse ex פרוים Iauaim, hoc est è Iauis Insulis, ita enim has Insulas binas dici, apud Rabbinos me legisse memini. Cum itaque ex Erythræo mari in Ophir seu Indiam adeò frequens fuerit expeditio; certè hac vsos opportunitate, nõ Christianæ tantùm Reli-

Salamoni Vnde aurũ asportatum.

ⲟⲫⲓⲣ Aegyptiacè Indiam signific.

gio-

gionis propagatores; sed & veteres AEgyptios eorumque Hieromãtas, & philosophos cum dictis Regionibus ingens habuisse vltrò citròque commercium, varia AEgyptiorum in ijs relicta testantur monumẽta. Inter ea Ormus seu Hormuz nobilissima Persici sinus Vrbs, prima Aegyptiorum in Persia Colonia, & cõmoda ijs qui in Indiã traijcere volũt, statio, quãq; ab Hermete AEgyptio, (à quo & nomen habet; هرمز Hormoz enim Arabibus idẽ est, quod Græcis Ἑρμῆς Mercurius) ædificatã, Haithon tradit l. de Tartaris c. 6. Iterum Reges Persiæ AElius Spartianus, ab Osiride, Psammossires dictos asserit; nec imperitè, Osiridem.n. primùm in eas partes & dein in Indiam concessisse, Vrbibusque exstructis populos ad meliorem viuendi normam redegisse, Diodorus sequentibus verbis tradit.

Ormus ab Ermete fundata.

In vita Adr:

l.1.c.2. Ἐπὶ δὲ ποιήσασθαι τὴν πορείαν δι' Ἀραβίας παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, ἕως Ἰνδῶν καὶ τὰ πέρατος τῆς οἰκουμένης, κτίσαι δὲ καὶ πόλεις ἐν ὀλίγαις ἐν Ἰνδοῖς, ἐν αἷς καὶ Νύσαν ὀνομάσαι, βουλόμενον μνημεῖον ἀπολιπεῖν ἐκείνης καθ' ἣν ἐτράφη κατ' Αἴγυπτον. φυτεῦσαι δὲ καὶ κισσὸν ἐν τῇ παρ' Ἰνδοῖς Νύσῃ καὶ διαμεῖναι τοῦτο τὸ φυτὸν ἐν ἐκείνῳ μόνῳ τῷ τόπῳ τῆς καὶ τῶν ἰνδικῶν καὶ τῶν ὅμορον χωρῶν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα σημεῖα τῆς ἑαυτοῦ παρουσίας ἀπολιπόντα κατ' ἐκείνους τοὺς χώρους, δι' ὧν παραχθέντας τοὺς μεταγενεστέρους τοὺς Ἰνδῶν ἀμφισβητῆσαι περὶ τοῦ Θεοῦ, λέγοντας, Ἰνδὸν εἶναι.

Hinc per Arabiam, secus mare Rubrum ad Indos vsque & Orbis habitabilis fines perrexit.

Nec

te ad mare Erythæum vſque vnà cum extimis & citimis dicti maris littoribus Syriam latè dicerent; vel ob linguam Syram, aut Chaldaicam quam omnes doctiores profitentur; quemadmodum de Arabo-AEgyptijs & AEthiopicis Monachis ſupra oſtendimus, & de Sinaitis monachis monſtrat Beniaminus in ſuo Itinerario his verbis. Beniaminus

ומשם שני ימים לרפידים ויושבים שם בני ערב ואין בו מישראל
ומשם יום להר סיני ובראש ההר במה לכומרים הנקראים סור
יאניים ובגי ההר מצבר נקרא טור סיני ויושבין מדברים בלשן
תרגום והם תחת עול מצרים

Vnde in Raphidim duorum dierũ iter eſt, vbi Arabes habitant, nulluſque ex Iſraelitis eſt, Hinc verò ad Sinai montem vna die itur, in cuius cacumine fanum eſt Monachorum, qui Suriani dicuntur; in montis autem radicibus caſtrum magnum eſt, quod Tor Sinai appellant, huius incolæ Chaldaicè loquuntur, hoc eſt lingua targum. ſuntque huius loci incolæ AEgyptiorum ſubditi: Hos autem Monachos Coptitas fuiſſe, libroruin Coptorum in huius Arabiæ deſertæ monaſterijs factæ teſtantur inſcriptiones, quas in catalogo librorum Coptorum propoſitas conſidera. Patet igitur Eccleſiam Copto-AEthiopicam, quæ totam dicto modo Syriam comprehẽdebat, vni Patriarchæ Alexãdrino ſeu Lingua Targuma

Cai-

Cairano ſubdebat; in Indiam primò, atque hinc in Chinam cæteraſque Aſiæ Regiones, colonias factas nullo non tempore traduxiſſe. Nam cum AEgyptus optimos quoſq;, & commodiſſimos maris Erythræi portus obtinuerit, ex Erythræo verò mari in AEthiopiam, Perſidem ac reliquã denique Indiam non incõmodus traiectus fuerit, frequentiſſimam nullo non tepmore vltrò citròque fuiſſe commeationem, præter alias, celeberrima quoque illa Salomonis ex Aſiongaber maris Rubri portu in Regionem Ophir facta maritima expeditio ſatis declarat. Verùm quid Ophir hoc loco propriè ſit. inter Interpretes admodum controuerſum reperio; ſcio quoſdam Ophir pro ipſo auro obrizo accipere, verùm horum opinio iam dudum exploſa eſt; Alios verò per Ophir eam Regionem Americæ deſignare, quam Peru vulgò dicunt; quæ cum duplex ſit Borea & Auſtrina, eas numero duali Paruaim dictas ex illo colligũt זהב פרוים. & aurũ illud aurum Paruaim. Ita Arias Montanus. Verùm cum non videam quomodo dicta claſſis in Antipodum Paleſtinæ prorſus & è diametro oppoſitum, diſiunctum, ignotumque mortalibus Orbem, abſque magnete, cuius tunc temporis vſum ignorabant, alijsque ſubſidijs, quibus freti noſtri Archinautæ eum Orbem detexerunt, deſtituti, ſecurè, & tam exiguo tempore peruenire potue-

Commoditas ex AEgypto nauigandi in Indiam.

Quid propriè Ophir

tue-

Nec paucas Indis Vrbes cõdidit, è quibus vnam vocauit Nyſam AEgyptię illius, vbi nutritus fuerat monumentum relinquere volens. In hac Indorum Nyſa hederam plantauit, quę præ omnibus Indiæ, & finitimæ terræ locis tantùm creſcit & permanet. Multa inſuper alia ſui in terras illas aduentus ſigna reliquit. quibus Indi poſteriores inducti, controuerſiam mouent ſuper hoc Deo, & natione Indum eſſe contendunt; Huius ſecuti veſtigia, frequentius poſtmodum huiuſmodi plagas AEgyptios adijſſe veriſimile eſt. Certè Perſarum Magos, Indorum Brachmanas, vti & cæteros Aſiæ ſapientes omnem philoſophandi rationem, omnes circa Deorum cultum ritus, & cerimonias ab AEgyptijs nõ aliter, quàm hoc reciproco cõmercio accepiſſe, præterquàm quod clarè in vita Apollonij id doceat Philoſtratus; certè ipſa dictarum Gentium mores & conſuetudines, id luculenter indicant; Cum in hodiernum diem in India, China, Iapone, Tartaria ſeu Cathaia, quin etiam in ipſa America, Solis, Lunæ, Siderum, Terræ, Animalium omnis generis cultum, nõ ſecus, ac in AEgypto ab immemorabili tempore, vigere intueamur. Polymorphas Oſiridis & Iſidis ſtatuas, Apides quoq; Anubides, Canopos, & ſimilia AEgyptiorum monſtra ibi paſſim coli reperias; pyramides myſticas & magnificentiſſima Templa Genijs ad AEgy-

Indorum philoſophi omnem ſcientiam ab AEgyptijs hauſerunt.

Idolatria AEgyptiorum in tota India paſſim adhuc viget.

ptiorum normam erecta, verbo AEgyptiacam rerum faciem vbique videas. Quæ omnia hic fusiùs declararem, nisi ea in primæ Oedipi nostri partis Syntagmate quarto (quam Simiam AEgyptiacam voco) fusissimè & particulatim pertractassem, quare Lectorem eò remittimus. Atque hæc sunt, quæ de Colonijs Coptitarum siue AEgyptiorum hucusque dicenda existimaui; de quibus non ignoro alios aliter forsan sentire posse; Verùm ista mihi visa sunt verisimiliora, potuissemque rei propositæ alias non contemnendas in medium rationes afferre, si aut instituti mei ratio id modò postulasset, aut mea interesset assensum à Lectoribus violenter extorquere. Sufficit nobis, ex AEgypto factas in totum Orbem expeditiones, qui vnicus noster scopus erat, dilucidè, etsi fusiùs forsan, quàm par erat, hocloco demonstrasse. Quare his relictis ad linguam Coptam postliminiò reuertamur.

CAPVT V.

Vtrum Lingua Copta vera & antiqua sit AEgyptiorum Lingua.

VEteres AEgyptios, præter Hieroglyphicas literas (de quibus nos, cum non tam scriptura propriè sit, quàm symbolica quædam & sublimioris Theosophiæ per vniuersales animi notiones expressa repræsentario; modo silemus) aliam propriã linguã, omnibusq; commune idioma habuisse, nequaquam dubitari debet, nisi forsã eos quispiã per Hieroglyphicas notas, gestu nutuque expressas, Astomorum more locutos asserat; quod ridiculũ, ne dicam stolidum est asserere. Quænam igitur fuerit antiqua illa AEgyptiorum lingua, si quis ex me quærat; ei facilius quid sentiam respondebo, quàm quid scripto prodere debeã; cum nullũ, quem in hac vetustatis nebula sequar, inueniã; ita Scriptorum omniũ in ea peruidẽda caligant oculi; ita altũ de ea omnium silentium. Veruntamen quandoquidem semper glorioſum esse duxi, in quam maximè arduis conari tantùm; ego sanè toto penè semestri spatio, quo Codicis huius nostri Coptarabici tum versioni, tum descriptioni incubui, singulari semper studio, id vnum contendi, vt è

Difficultas in inquirenda lingua antiqua AEgyptiaca.

Sacris Biblijs,Chronicis,atq;antiquioribus Scriptoribus Trismegisto,Berosо, Herodoto,Philone , Plutarcho,Eusebio,Pausania,Horo,Porphyrio,Iamblicho, alijsq;Hebræis, Arabicis , & Syriacis Authoribus,vocibus antiquæ AEgyptiacæ linguæ proprijs in vnum collectis , ijsque cum Coptæ linguæ vocabulis collatis, quid de vtraq; sentiendum esset , cognoscerem . quo labore id tandem consecutus esse videor, vt dubitatione omni sublata , id, de quo paulò ante suspicabar, clarè viderem . Nam ex ijs,quæ ad nostra vsque tempora dictorum Authorum traditione peruenerunt , nescio quid affinitatis vnius ad alteram, (quemadmodum in sequentibus monstrabimus) deprehendi . Nam examine cæterarum Orientalium ad has instituto,sicuti Copta ad antiquam AEgyptiacam , ita vtraque ad nullam maiorem deprehenditur affinitatem habere , quàm ad Græcam . Falluntur igitur omnes ij, qui illud צפנתפענח ,quo ixta vulgatã editionem Pharao Iosephum mũdi Saluatorem appellat , coacta & violenta deriuatione aliud, quàm AEgyptiacum esse asserunt . Nam præterquàm quod , non D. Hieronymus tantùm ; sed etiam quotquot de eius versione rectè sentiunt , id AEgyptiacum esse asserant; certè ipsæ Sacræ literæ non obstante defectu verborum id apertè significantium id adeò clarè sanè hisce verbis mõstrare videntur,

Magna affinitas AEgyptiacæ linguæ ad liguam Græcam.

Tsaphnath Phaneahh

vel

Tsaphnat phanech non est Hebraicũ

ut

vt nulli amplius dubitandi locus relinquatur.

Gen. 41. v. 44.

וי׳קרא פרעה שם יוסף צפנת פענח

Hoc eſt *& vocauit Pharao nomen Ioſeph Tſaphnath phanehh.* in hoc verſu Hebraico, deſunt quidem hæc verba (in lingua AEgyptia) ex quo vnico aduerſæ partis ſententiæ erroris ſui originem traxiſſe videntur. Sed eorum in Hebraico fieri mentionem, neceſſarium non erat; cum vocabulum à Moſe hoc loco poſitum ſeipſum veluti peregrinũ, atq; ab Hebraica phraſi ſpurium, apud omnes linguæ ſanctæ gnaros ſatis explicet. Quod & Rabbini omnes fatentur. Rabbi Schlomo Iarrhi hoc loco inquit ואין לפענח דמיון במרקא *non eſt ſimile verbum Phanech in Scriptura.* Cui ſubſcribit Rabbi Abraham hoc loco ita commentans. אמ׳ זה מלה מצרית לא ידענו פרושה *Si inquit hæc verba, verba AEgyptia, neſcimus eorum ſignificationem* Cum autem barbarum ſit & peregrinũ, & cuius, vti probauimus, ſignificatio neſciatur, ex ſequela ſanè verborumq; cõtextũ ad aliam linguam pertinere non poteſt, niſi ad eam, quæ Pharaoni erat vernacula, quaq; Ioſephum quotidie alloqui erat ſolitus, videlicet AEgyptiam, cui affinẽ, imò eãdem diximus Coptã. Dicimus itaq; hoc vocabulũ Tſaphnath Phanech idẽ eſſe quoq AEgyptiacum

Tſaphath Phanech Aegyptia vox.

Rabbini

R. Salomon Iarrhi in comment. huius loci

R. Abrahã hoc loco

Tſaphnath Phanech idē quod pſōtom phanech

cum ſeu Coptū ⲯⲟⲛⲧⲟⲙⲡⲁⲛⲏⲕ vel ⲯⲟⲙ// ⲃⲟⲗⲉ ⲫⲁⲛⲏⲝ, quorum prius ⲯⲟⲛⲧⲟⲗⲉ in AEgyptiaca lingua futura; ⲡⲁⲛⲏⲕ vel ⲫⲁ// ⲛⲏⲝ verò vatem vel Augurem ſignificat, aut eū qui futura & abſcondita aperit. Hoc autem ita eſſe docet Pētateuchus Coptus ſeu AEgyptiacus qui ab iniuria temporū vindicatus, ſummo Reip. literarię bono hodiè in Vaticana Bibliotheca cōſeruatur. Vbi ⲯⲟⲛⲧⲟⲙⲡⲁⲛⲏⲝ pro Hebręo צפנתפנעח legitur vti. Ⲟⲩⲟⲇⲉⲫⲁⲣⲁⲱ ⲉⲗⲡⲉ ⲫⲱⲥⲟⲩⲣⲉⲃⲟⲗⲉ, ⲛⲟⲩⲧⲫⲁⲫⲧⲏⲩⲫⲉ// ⲙⲓⲙⲛⲓⲱⲥⲏⲫ ⲟⲩⲟⲇⲉⲁⲫⲧⲛⲟⲩⲉⲃⲱⲙ ⲥⲩⲉⲛⲟⲇⲓⲱⲧⲫⲟⲩⲟⲇⲉⲁⲫⲧ, ⲛⲟⲩⲭⲗⲁⲗ ⲛⲛⲟⲩⲃⲉⲫⲏⲧⲫ. ⲟⲩⲟⲇⲉⲁⲫⲧⲧⲁⲗⲟⲫⲉⲭⲉ ⲛⲉⲧⲃⲉⲣⲉⲥⲱⲟⲩⲧⲥⲉⲙⲙⲁⲇⲉⲁⲫⲧⲧⲁ,ⲗⲟⲫ ⲉⲭⲉⲙⲧⲃⲉⲣⲉⲥⲱⲟⲩⲧⲥⲉⲙⲙⲁⲇⲉⲥ ⲛⲟⲩⲧ, ⲟⲩⲟⲇⲁⲡⲓⲕⲣⲓⲍⲱ ⲥⲩⲉⲃⲟⲗⲃⲁⲭⲱⲫⲟⲩ ⲟⲇⲉⲁⲫⲭⲁⲫⲉⲭⲉⲙ ⲡⲓⲁⲇⲓⲧⲏⲣⲫⲙⲛⲭⲙⲉⲓ. & paulò poſt. **Ⲟⲩⲟⲇⲉⲁⲫⲁⲣⲁⲱ ⲧⲣⲉⲡⲫⲣⲁⲡ ⲙⲓⲱⲥⲏⲫⲭⲉ ⲯⲞⲚⲀⲞⲚ ⲪⲀⲚⲎⲔ.**

Textus Coptus

Hoc eſt, *Dixit Pharao ad Ioſeph quia reuelauit tibi Deus, omnia quæ locutus es, nunquid Sapientiorem & conſimilem tui inuenire potero?* & poſteà verſu 42. *Tulitque Pharao annulū de manu ſua; & dedit eum in manu eius Ioſeph; veſtiuitq; eum ſtola byſſina & collo torquem aureum circum-*

Pentateuchus Coptus in Bibliotheca Vaticana n.4.

poſ-

posuit . fecit que eum ascendere super currum suum secundum præcone clamante, vt omnes coram eo genuflectereut & propositum esse scirent vniuersæ terræ AEgypti. & post. versu 45. *Mutauique Pharao nomẽ Ioseph in* ΨΟΝΘΟΜΦΑΝΗΧ (quod est futurorum vates.) Ex quo sanè luculenter patet nomen illud aliud non esse, nisi AEgyptiacum. Non enim verisimile est, Pharaonem nomen Ioseph in aliam, quàm quę ei vernacula erat, linguam commutasse. Sed si forsan cuipiam in hac versione Copta, vtpote lingua peregrina, barbara & hucusque Europæis incognita minus satisfactum esset, ille adeat 70. interpretum translationem, quam ita sanè congruam Coptæ reperiet, vt in nullo ab ea differre videatur. Sic enim vertũt. Καὶ ἐκάλεσε Φαραὼ τὸ ὄνομα Ιωσὴφ Ψονθομφανὴχ *& vocauit nomen Ioseph Psontomphanech*. Quod si nunc quispiam præter Sacræ Scripturæ testimonia profanas quoque desiderat authoritates, nec illæ desunt. Nam omnes eos qui futura prædicerent, AEgyptiaca voce Psontomphanchtes appellatos esse, maximè verò Mosen hoc nomine ab AEgyptijs cohonestatum asserit Chronicum Alexandrinum hisce verbis. Τὸν Μωϋσέα μὲν τὸ ἐπαγαγεῖν αὐτοῖς τὰς πληγὰς, οἱ ΑΕγύπτιοι Ψον-θομ-φαγχθὴ προσηγόρευσαν, ὃ ἑρμηνεύεται ᾧ ἀπεκαλύφθη τὰ μέλλοντα. *Mosem inquit, cum* 10. *plagas in AEgyptum introduxisset, AEgyptij appellabant Psont homphanchthi.*

70. Interpretes habet Psontomphanech.

Gen. 41 n. 44.

AEgyptij Augures & Interpretes sõniorum & futurorum prædictores vocabantur Psontomphanctes.

Chronicõ Alexàdrinum f. 179 edit. Græcolatinæ

Moses ob prodigia patrata vocatur Psontomphacthes

cuiu-

cuius interpretatio est, cui futurum reuelatum est. Psonthom phanech igitur nil aliud est quàm futurorum seu Absconditorum interpres, qualis Ioseph reputabatur, eo, quod obscura somniorum præsagia sagaciter intellexisset, & prudenter interpretatus esset. Et hoc modo intelligendam esse illam vocem AEgyptiam, docet Philo in libro de Ioseph. Iosephus libro primo antiquitatũ, quibus astipulantur Expositiones Thargumicæ; Nam vbi Hebræi legunt צפנת פענח, Rabbi Onkelos Paraphrastes Chaldæus sic vertit.

Philo l. de Ioseph

Ioseph l. de Antiquit.

Rabbi Onchelos in paraphrasi Caldaica huius loci.

וקרא פרעה שום יוסף גברא רמטמרן גלין ליה

Et vocauit Pharao nomem Ioseph Virum cui manifestantur abscondita. Consetit huic Rabbi Ionathan Ben Vziel qui hoc nomen in Thargum Babylonico sic vertit.

R. Ionathas Ben Vziel in Thargũ Babylonico

וקרא פרעה שמיה דיוסף גברא דטמירן מפרשם

Et vocauit Pharao nomẽ Ioseph Virum abscondita exponentem. cui consonat Syrica quoque versio;

ܘܩܪܐ ܦܪܥܘܗ ܫܡܗ ܕܝܘܣܦ ܓܒܪܐ ܕܡܓܠܐ ܠܗ ܣܬܪ̈ܐ
ܘܡܦܫܩ ܒܝܬ ܡܠܟܘܬܐ ܘܫܠܛ ܥܠ ܟܠ ܐܪܥܐ ܕܡܨ̈ܪ̈ܝܢ.

Syriacus Pentateuchus apud Maronitas hoc loco.

Dabmeztrin vqcro Faraun schmeh Iausеph Zafnat Fanech dcasiotso ghlion lech. *Et præfecit Pharao Ioseph, eo, quod occulta ei essent reuelata.* Cui quadrat id quod Onomasticum Syriacum, vocem interpretando asserit.

وَدَعَا هُكَذَا مُعَدِّدًا وَدَهْرًا.

Zafnat fanech meſchachhono dcaſiotſo. Hoc eſt *Inuentorem arcanorum, & abſconditorum*. Arabica quoque verſio idem habet hoc loco. *Arabica Lectio.*

وسمّى فرعون اسما يوسف موضح الجفيات.

Et vocauit Pharao nomen Ioſeph quaſi qui aperiret abſcondita. Vaijſmi Faraun Eſma Iuſef mutſachalhhafiat. Samaritana tamen magis congruit Hebræo textui, ſic.n. in Vaticano codice legitur. *Pentateuchus Samaritanus Vaticanus cit. loco.*

ⲟⲩⲁⲓⲟⲙⲉⲣ ⲫⲁⲣⲁⲱ ⲁⲗ ⲓⲱⲥⲏⲫ ⲁⲛⲓ ⲫⲁⲣⲁⲱ ⲩⲃⲁⲗⲅⲁⲧⲁⲭ ⲗⲟ ⲓⲁⲣⲓⲙ ⲓⲥⲭ ⲉⲑ ⲓⲁⲇⲟ ⲩⲉⲉⲑ ⲣⲁⲅⲗⲟ ⲃⲉⲥⲟⲗ ⲙⲓⲧⲥⲣⲁⲓⲙ ⲩⲁⲓⲥⲣⲁ ⲫⲁⲣⲁⲟ ⲥⲭⲉⲙ ⲓⲟⲥⲉⲫ ⲧⲥⲁⲫⲛⲁⲑ ⲫⲁⲛⲉⲭ. *Et dixit Pharao ad Ioſeph Ego Pharao & præter te non leuabit vir manum ſuam, aut pedem ſuum in vniuerſa terra Ægypti. Et vocauit nomẽ Ioſeph Tſaphnat Phanech, id eſt arcanorũ interpretẽ.* Armenica verò Biblia. pro Ttſafnat fanech habẽt Feſuut. vt in vaticano exẽplari legitur *Armenica Biblia Vaticana.*

ⲧⲓⲛⲏⲧⲙ ⲫⲙⲛⲩⲙⲧⲉ ⲅⲱⲙⲧⲉ ⲙⲓⲗⲟⲧⲫⲙ ⲫⲙⲓⲗⲱ

Eui gociatſi Paraun fanun Houſepu Feſuut. *Et appellauit Pharao Ioſeph Feſuut*. &c. quod vocabulũ quid propriè ſignificet, nullus mihi Armenorum quibuſcum frequens mihi hìc Romæ familiaritas eſt, explicare potuit. Atque ex hac authoritatum farragine luculẽter apparet, hanc vocem Tſaphnath phanech, idem eſſe quod Pſonthom phanech, corruptumque eſſe ab Hebræis, ob difficultatem qua AEgyptiacas voces pronũciabant. Nam cùm hoc verbum abſconditorum reuelatorem ſignificare intelligerent; veriſimile eſt eos Pſonthon in Tſaphan (צפן enim idem quod occultum eſt) vt Hebraicæ phraſi lectionẽ redderent ſimiliorem, tranſmutaſſe. In qua opinione fuiſſe videtur Oleaſter in hunc locum cõmentans, ex Hebræorum libris perſuaſus. *Mihi videtur*, inquit, *ſi Tſaphnath phanech dictiones Hebrææ ſunt, nullum eſſe dubium quin prior* צפנות *Tſaphnoth ſignificet occultum, à* צפן *quod eſt abſcondere, ſeu occultare. De ſignificatione verò ſecundæ dictionis magis dubitatur, quod ea ſolùm hoc loco repcriatur. Rabini tamen noſtri omnes dicunt ſignificare reuelatorem lingua barbara.* Quibus aſtipulatur R. Moſes AEgyptius vulgò Rambam maximarum difficultatum egregius interpres, qui & ob eximiam eruditionis ſuæ ſoliditatem, hoc in epitaphio ſuo in hũc diem ad lacum Geneſareth in Palæſtina, viſẽdo à poſteris Hebræis

Tſaphnat phanech eſt corruptum AEgyptiacũ

Oleaſter ex R. Iari in com: in Gen:

Eulo-

Eulogium meruit ממשה עד משה לא קם כמשה *à Mose ad Mosem non surrexit sicut Moses*. Hic, inquam, Moses AEgyptius natione, in commentatione huius loci expressis verbis asserit vocem Zaphnath phanech esse AEgyptiacam, qua arcanorũ reuelatorem significarent, & ab Hebræis corruptam, & hoc ab ipsis linguæ AEgyptiæ peritis se accepisse. ψονθομφανηχ igitur ad difficultatẽ pronunciationis vitandam in Tsaphnat versum, idẽ esse facilè ea nomina comparanti patebit. Vnde satis mirari non possum, quid in mentem venerit Eugubino, quod Tsaphnat phanech verum AEgyptiacum, Psontomphanik autem corruptũ asserere ausus sit; tãtùm abest vt hoc corruptum sit, vt potius 70. Interpretes ab ipsis Sacerdotibus AEgyptijs instructos, id tanquam propriam AEgyptiæ linguæ vocem posuisse, cẽsendum sit.

Eugubinus in 4 super Genes.

Porrò perperã sentit Diodorus Siculus apud Claudium Duretum, qui præterquàm quod linguam antiquam AEgyptiorum extinctam dicat, tantam eius ad Hebræam adstruit affinitatem; vt hasce duas Gẽtes sine difficultate sese intellexisse innuere videatur. Quod si verum est, quomodo seruabitur illud psalmi de Ioseph loquentis, *Cùm exiret de terra Ægypti, linguam quam non nouerat audiuit*? Aut vnde tantam ad Hebræam contraxit similitudinẽ; an è cõmercio, vel vtriusque populi frequẽti digressu? Sed Hebræos AE-

Diodorus Siculus apud Claudiũ Duretum del, origine des langues deceſt Vniuers c. 41.

Psal. 80. V. 4.

Genes. 41

gyptijs commiſceri nefas eſſe, ſacra pagina teſtatur. Si porrò dixerimus quod à prima origine huiuſmodi inter eos extiterit ſimilitudo,id certè cùm nulla huius rei exiſtant veſtigia, gratis aſſeremus. Quod porrò alij obijciãt illud Beniamini Iudæi aſſerentis, AEgyptiacam linguam ab Hebraica parùm differre,refutatione nõ indiget; cùm illud nequaquam de lingua antiqua AEgyptiorum; ſed Arabica, qua ante quadringentos circiter annos, quo tempore Beniamin AEgyptum luſtrabat, vulgò vtebantur;intelligendum ſit.Hanc enim cũ ſororibus ſuis Chaldaica,Syra, AEthiopica vnicam matrem ſuam profiteri clarũ eſt. Et teſtatur Author libri Gozri. his verbis.

Beniamius Iudæus

Arabica lingua affinis Hebrææ.

היו אלו שלש לשנות משוחפות מתרמות הארמי והערבית והעברית בשמותיהם חליבותם ובשמושיהם

Chaldaica & Arabica ſimiles Hebrææ.

Tres iſtæ linguæ, Chaldaica, Arabica, & Hebraica cõiũgũtur ex ſimilitudine in nominibus ſuis cõſuetudinibus & miniſterijs. Quĩ & hoc ipsũ textus Beniamini Hebręus clarè indicat: ſic enim habet.

Beniamino Itinerario manuſcripto Hebraico Iudæi cuiuſdã Romani.

ונתנאל ראש הכנסת וסנדרין יושב בשואן בית המלך בעיר הגדולה במצרים אשר היא ראשונה לבני ערב לשונם כלשן חקדש

Tractans de primarijs ſectæ Iudaicæ viris. *Inter hos*, ait, *primas tenet Nathanael; primus Eccleſiæ Synedrij, Sedens in Domo Regis in Soan in Vrbe magna Ægypti, quæ filiorum Arab, id eſt, Arabum Metropolis eſt, lingua eorum ſicut lingua ſancta,*

Vbi forsan pro voce Arabica ערב, Authores עבר quod Hebræum significat sumentes, erroris causam dederunt. Porrò qui linguam AEgyptiam AEthiopicæ, Chaldaicæ, Arabicæ, Syriacæ, alijsq; Orientalibus affinem dicunt, veluti Bibliander, Gesnerus, Volaterranus, Eugubinus, Ambrosius Theseus, nominibus quibusdam Coptis persuasi id asserere videntur. *Patrem enim*, ait Theseus, **Πιωτ & Πεγηρι** *filium appellant, & per-literas non secus ac Hebræi, Arabes, & Chaldæi (quorum linguam quoque affectare videntur.) computant*. Sed quid quæso hæc ad linguas Orientales? certè vti totius linguæ, ita quoque nominum horum à cætera Orientalium linguarum phrasi diuersitatem maximam esse, nullo alio testimonio, nisi dictarum linguarum cum Copta comparatione, opus esse arbitror. Sed operæ precium faciam si id exemplo aliquo demonstrauero.

Beniamini Textus corruptus pro ערב accipientis עבר

Gesnerus Volaterranus, Ambrosius, Theseus, introduct: ling: Chald: Syriac: Armen:

Lingua AEgyptiaca ad nullam Orientalium affinitatem habet.

Dicunt Patrem & Filium	Hebræi	אב ובן	*Ab vben*
	Chaldæi	אבא ובנא	*Aba vbra*
	Syri	ابو وبنا	*Abo vabro*
	Arabes	الاب والابن	*Ellab vallebn*
	AEthiopes	አቡ፡ወወልዳ	*Ab wawalda*
	Armeni	Հայր եւ որդի	*Hor eui ordu*
	Samaritani	𐤀𐤁 𐤅𐤁𐤍	*Ab vben*
	Coptitæ AEgypti	Φιωτ ΝΕΣΣΗΡΙ	*Phiot nemsiri*

Quem-

Quemadmodum è ſequenti catholicæ religionis verſiculo (In nomine Patris & Filij & Spiritus S.) toti orthodoxo mundo paſſim vſitato, patet.

Hebeæi	בשם האב ובן ורוח הקדש *Beſchem haab vbèn veruàh hakòdeſch*
Cbaldæi	ܒܫܡ ܐܒܐ ܘܒܪܐ ܘܪܘܚܐ ܩܕܝܫܐ *Biſma aba vbra varuhha Kdiſcha*
Syri	ܒܫܡ ܐܒܐ ܘܒܪܐ ܘܪܘܟܐ ܩܘܕܫܐ *Beſchem abo vabro varucho Kudſco*
Arabes	بسم الاب والابن والروح القدس *Biſmillab vallebn varuch elkods.*
AEthiopes	በስመ፡አብ፡ ወወልዱ፡ወመንፈስ፡ ቅዱስ። *Baſma walwalda wam anphas Kedus.*
Armeni	Անուն հօր եւ որդւոյ եւ հոգւոյն սրբոյ *Anun hor eui ordu eui hocun ſerbu*
Samarit:	ּבְשֵׁם אָב וּבֶן וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ *Beſchem ab vben veruach haKKodeſch*
Coptitæ	ϧⲉⲛⲫⲣⲁⲛ ⲉⲡϣⲓⲱⲧ ⲙⲡⲉⲛⲥⲱⲛ ⲛⲓⲙ ⲙⲡⲉⲓⲱⲧ ⲙⲡⲓⲛⲉⲩⲙⲁ ⲉⲑⲟⲩⲁⲃ *Chenphrā phiot nem pſiri nē pipna ethuab*

Qui

Qui iam verba in hiſce paradigmatis propoſita diligenter contulerit, videbit magnam quidem Orientalium hìc citatarum linguarum ad ſe inuicem eſſe affinitatem; ſed ad Coptam nullam prorſus. Quid enim ⲡⲓⲱⲧ & ⲡⲉϫⲏⲣⲓ ad *Ab beï*, *Abo vabro*, *Ab vbnu*, *wawalda* & cætera huius generis obtineat, diſpicere vix poſſum; Accedit quod Theſeus linguarum affinitatem, ex vno atque altero vocabulo malè concludat. Nam hac ratione Germanicam dicerem maximè affinem Hebraicæ, aut etiam Perſicæ, cùm plurima cõtineat nomina dictis linguis propria. Pari ratione imprudenter faceret qui ex pauculis vocabulis Armenicis V.G. *Gurcudã Tatariſtan. Turchiſtan. Schaiſdan*; quibus vocabulis Indi & Armeni, Georgiam, Tartariam, Turciam Armeniã indicant, ideò Armenicę Indicã affinẽ eſſe concluderet. cùm vix lingua ſit, quæ non ab alijs quædam vocabula mutuetur, etſi ipſæ inter ſe ſint diuerſiſſimæ. Sed hæc de nomine Pſontomphanech dicta ſint.

Porrò ij, qui nomen Moyſis ab Hebraica voce מֹשֶׁה diductum, Hebraicum eſſe volunt, grauiter quoque errant. Cùm hanc vocem Coptam ſeu AEgyptiacam eſſe, præter Authores paulò poſt allegandos id certè ſacra ſcriptura clarè indicet his verbis.

ויגדל הילד ותבאהו לבת פרעה והילה לבן ותקרא שמו משה
ותאמר כי מן המים משיתיהו

Philo de Vita Moſis.

Adultum verò tradidit filiæ Pharaonis; quem illa adoptauit in locum filij, vocauitque nomen eius Moyſes, dicens, quia ex aquis extraxi eum. Equibus verbis clarè patet hoc nomen Moyſi non à Parentibus, nec ab aliquo alio ex Hebræorum Gente, ſed ab ipſa Pharaonis filia indi-

Mos vel Moy, aut Mo. AEgyptiacè idē quod aqua

tum eſſe; quæ cùm præter vernaculam AEgyptiam aliam familiarem non haberet; certè inuentum puerum eam AEgyptio nomine, Moyſem, quaſi diceret, ex aquis ſeruatum, appellaſſe, in confeſſo eſt; quin & id antiquiſſimi Scriptores Philo, & Fl. Ioſephus clarè oſtendunt: quorum ille in vita Moyſis ita diſſerit. Εἶτα δίδωσιν ὄνομα, θεμμὴν Μωσῆν ἐτύμως, διὰ τὸ ἐκ τοῦ ὕδατος αὐτὸν αἴρεσθαι. Τὸ γὰρ ὕδωρ Μῶ; ὀνομάζουσιν Αἰγύπτιοι. *Poſt hæc nomen ei datur ſumptum ex re ipſa, quod eſſet ex aqua ſublatus. Nam Ægyptiorum lingua Mos aqua dicitur;* hic verò l. 2. de antiquit: Iudæorum ita dicit. Καὶ αὐτῷ τὴν ἐπίκλησιν ταύτην κατὰ τὸ συμβεβηκὸς ἔθετο εἰς τὸν ποταμὸν ἐμπεσόντι. Τὸ γὰρ ὕδωρ Μῶ οἱ Αἰγύπτιοι καλοῦσιν, ὕσης δὲ τοὺς ἐξ ὕδατος σωθέντας. σωθέντες οὖν ἐξ ἀμφοτέρων τὴν προσηγορίαν αὐτῷ ταύτην τίθενται. *Et quia proiectus fuerat in flumen ab hoc caſu nomen ſortitus eſt. Aquam enim Ægypij Mo vocant.* ὕσης verò *ſeruatum. Quare*

com-

compoſita voce ex vtriſque nomen Moyſi fuit inditum. Hiſce aſtipulatur R. Aben Ezra, etſi eum Monios (voce vt ego reor corrupta) AEgyptiacè dictum tradat. verba eius ſunt.

שם משה מתורגם מלשון מצרי בלשון הקדש ושמו בלשון מצרי מוניוס וכן כת׳ ב בספר עבדת ה ארמה הנעתק מלשון מצרי אל לשון קדרים גם כפה בספרי חכמי יון אולי למדה לבת פרעה לשוננו

Eſt nomen inquit Moſis traductum de lingua AEgyptiaca in linguam ſanctam, & nomen eius in lingua AEgyptiaca fuerat Monios: Ita ſcriptum eſt in libro de cultu, ſeu ſeruitute terræ, traducto de lingua AEgyytia in linguam AEthiopicam. Et ita quoque legitur in libris Sapientum Græciæ. forſan filia Pharaonis didicit noſtram linguam. Quicquid ſit, hãc vocem, Moſes, AEgyptiacam à voce Copta ⲙⲱⲩⲥ dictam in Pentateucho Copto Vaticano clarè oſtenditur; in quo, vti & in Theſauro noſtro copto, Aqua, ⲙⲱⲩⲥ, vel cum articulo prępoſito ⲡⲓⲙⲱⲩⲥ, dicta paſſim reperitur: vox ſcilicet, à ⲙⲱⲩ. ⲙⲱⲥ. ⲙⲟⲛⲓⲟⲥ, non diſcrepans Textũ Copto-arabicum adiungẽdum hìc duxi.

ⲟⲩⲟⲇⲁⲣⲉϥⲛⲁⲥⲉⲧⲙⲏⲓ ⲁⲥϯⲡⲉⲛ
ⲙⲉϥⲣⲁⲛ ⲧⲉⲙⲙⲁⲩⲧⲥⲏⲥ ⲉⲥⲭⲱⲙⲙⲟⲩⲧⲉ
ⲧⲁⲓⲙⲉϥⲉⲛⲥⲱⲓ ⲉⲃⲟⲗⲁⲥⲉⲛⲛⲓⲙⲱⲩⲥ

فلما شبّ الغلام ادخلته الى ابنة فرعون وصار لها ولدًا ودعت اسمه موسى قايلة انّى انتشلته

من الما *Et cum iam creuisset introduxit eum ad se filia Faraum, & factus est ei in filium, & vocauit nomen eius Moses, dicens quia de aqua tuli eum.* cui & Clem: Alex: l. 1. stromat: subscribit hisce verbis: *Deinde nomen imponit Regina, Moyses, capta etymologia eò, quod eum ex aqua sustulisset. Aquam enim Moy vocăt AEgyptij in qua moriturus fuerat expositus: Moysen enim vocant eum, qui ex aqua emersus respirauerit.* Ad quod haud obscurè alludit Targum Vzielidis his verbis.

ורבא רביא ואיית תיה לבת פרעה והוה לה הביב הי כביר וקרת
שמיה משה ארום אמרת מן מוי דנהרא שחילתה

Et adultum venire fecit ad se filia Pharaonis, & fuit ei dilectus, & cum iam validus esset, vocauit nomen eius Moyses; quia dixit (min de Moy) hoc est, de aqua eduxi eum. ΜΩΥΣΗΣ igitur AEgyptiacum est, non Hebraicum. à ΜΩ, & ΥΣΗΣ, quod ex aquis seruatum dicit, vt benè Iosephus notat, compositum. Atque ex his colligitur, eos qui Musicam à voce AEgyptiaca ΜΩΔΥ, quod aquam significare diximus, deriuant, eò quod AEgyptij primi eam ad aquas inuenerint, haud inconuenienter sentire. Cum enim in AEgypto Papyrus, & arundo ex stagnantis Nili lacunis copiosa propagine pullulascceret; ex arundine verò prima fistularum, & monaulorum inuentio extiterit, occasione fi-

Musica ab aquis sic dicta.

stu-

ſtularum arundinearum, quæ ſtagnantis aquæ ſoboles paſſim habentur, Muſicam prima fundamenta ſua ieciſſe, haud inueriſimile eſt. Vnde & Μῶσα quoque, quod artem Copticè ſignificat, à ⲙⲱⲩⲥ non malè diduxero, cum AEgyptios omnes artes occaſione aquæ, & fluminum reperiſſe, alibi abundè demonſtremus.

Præterea linguam Coptam AEgyptiacæ antiquæ non affinem tantùm, ſed & penitùs eandem fuiſſe, præter eas, de quibus dictum eſt, innumeræ aliæ voces in omnibus antiquitatum monumentis adhuc ſuperſtites, affatim declarant. Verùm ne gratis id aſſerere videamur, dicta exemplis confirmemus.

Ac primò quidem 12. Menſium nomina priſcis AEgyptijs vſitata, Coptitis adhuc incorrupta manere Tabula Menſium Copticorum id clarè demonſtrat; quã ex Theſauro noſtro Copto-Arabico depromptam, vnà cum AEthiopum, & Arabum menſibus proponere volui.

Nomina Menſium AEgyptiorum & Coptitarum, vt reſpondent Menſibus Romanis, & AEthiopicis.

ⲏⲓⲣⲁⲙⲛⲧⲉⲛⲁⲃⲟⲧ ⲉⲉⲓⲉⲧⲥⲙⲏⲧⲓⲟⲥ

dicit Coptita.

Nomina Menſium AEgyptiorum ſunt hæc.

Thoth	Ⲑ 1 Ⲑⲱⲟⲩⲧ توت	ⲙⲁⲥⲕⲉⲣⲣⲩⲙ: Maſcerrum	29 *Auguſt:*
Paophi	Ⲃ 2 Ⲡⲁⲟⲙ بابة	ⲧⲉϧⲙⲉⲧ: Techemt	28 *Septem:*
Athir	Ⲅ 3 Ⲁⲑⲱⲣ هثور	ϩⲉⲇⲁⲣ: Hedar	29 *Octob.*
Chæac	Ⲇ 4 Ⲭⲟⲓⲁⲕ كيهك	ⲧⲉϭⲥⲁⲥ: Thechſas	27 *Novem:*
Tybi	Ⲉ 5 Ⲧⲱⲃⲓ طوبه	ⲑⲓⲣ: Thir	27 *Decem:*
Mechir	Ⲋ 6 Ⲙⲉϧⲓⲣ مشير	ⲗⲉϩⲁⲓⲣ: Leçahir	26 *Ian:*
Phamenoth	Ⲍ 7 Ⲫⲁⲙⲉⲛⲱⲑ برمهات	ⲙⲉⲅⲁⲃⲓⲧ: Megabit	26 *Feb:*
Pharmuthi	Ⲏ 8 Ⲫⲁⲣⲙⲟⲩⲑⲓ برمودة	ⲙⲓⲁϩⲓ: Miazia	27 *Mart:*
Paony	Ⲑ 9 Ⲡⲁϣⲛⲥ بشنس	ⲅⲛⲃⲱⲑ: Gunbuoth	26 *April:*
payni	Ⲓ 10 Ⲡⲁⲱⲛⲓ بوونه	ϩⲛⲓ: Seni	26 *Maij*
Epiphi	ⲀⲒ 11 Ⲉⲡⲏⲡ ابيب	ϩⲙⲁⲗⲓ: Kmali	25 *Junij*
Meſori	ⲂⲒ 12 Ⲙⲉϣⲱⲣⲓ مشرى	ⲛⲁϩⲁⲥⲓ: Nahaſi	25 *Julij*

Re-

Reſiduos verò dies ⲙⲉⲛⲧⲉⲙⲡⲧⲉϩⲣⲟⲓ ⲉⲡⲓⲅⲟⲙⲉⲛⲁⲥ ſeu intercalares vocant.

De anni Coptici & AEgyptiaci antiqui ratione.

Notandum itaque antiquitùs, præſertim apud AEgyptios annum, etſi diebus tãtùm 360. conſtiterit, (qui quidem numerus propter æquabilitatem diuiſionis eſt aptiſſimus) neutiquam tamen annum omninò perfectum ac Zodiaco correſpondentem extitiſſe. Quare AEgyptij Hierophantæ, qui cum ſcirent anno populari ad perfectionem deeſſe dies integros quinque, ac quadrantẽ; eum annum perfectum, ſi quando ſignificare vellent, Serpentẽ in orbem, ac circulũ cõuolutũ, caudam ore admorſam Hieroglyphicῶς, exprimebant; tanquam Sol perfectum & abſolutum Zodiaci curriculum non conficiat ſi quinque illę dies deſint. Eum Serpẽtem ΗΕΙCΙ vocabant; retinent hanc vocẽ hodie Coptitæ, & AEgyptij vetuſtiſſimi Chriſtiani, qui τὰς ἐπαγομένας vocare ſolẽt Neſi lingua priſca AEgyptiaca, ſeu Copta, de qua modo tractamus. Ita enim Onomaſticum Coptum de ijs loquitur.

Serpens caudam mordens in Orbem circumuolutus AEgyptiacè Niſi dicitur. quo nomine Coptitæ dies ἐπαγομένας vocant.

الشهور القبطيه ستتهم ثلثماية وخمسه وستين يومًا خمس النسى يوم الكيس فى كل اربع سنين بدو السنه النوروزوهي لفظه فارسيه.

Onmaſticon Cptarabicum fol. 55. de menſibus Copt:

AlſchahuralKoptihieh ſanathom toltmaieh hhenſeh ſatin iuman hhams Neſi iumalkeis phil

col

col arba Sanin badu alſanee ilnuruz voahi lephatha pharſieh.

Menſes Coptitarum ſunt duodecim, annus eorum continet trecentos ſexaginta quinque dies.quinque dies Neſi intercalãtur omni anno quarto; Initium anni Neuruz, eſt illa vox Perſica. Horus quoque Serpentem illum Κοσμοειδῶς ἐχηματισμένον quo annum, Mundum, Regem,& alia ſignificaban, Μεσὶ vocari ſcribit,ſed corruptè, vt multa alia in Horo occurrentia; Nam finẽ anni Solaris etiamnum Coptitas Neſi vocare,ex citatis paulò ante verbis patuit.Porrò nomen ἐπαγομένων dictum eſt τῷ σέρειν, tanquam olim annus 360 dierũ ſimpliciter fuiſſet.Quod, vt dixi Hierophantæ ipſi nõ ſolùm in libris ſuis ſcriptum habebant, ſed & fabulam origini & cauſæ τῶν ἐπαγομένων adijciebant. Mercurium alea cum Luna ludentem viciſſe, & ſeptuageſimam ſecundam partem anni ab eo extorſiſſe, quam poſteà 360 diebus, qui modus erat anni priſci,adiecerit.Plutarchus ita rem narrat. Aiũt Rheam furtim in complexum Saturni veniſſe; mox & cum Sole congreſſam eſſe;ſed quaſi prægnatione damnatam, neque annum, neq; menſem qui pareret inueniſſe.Mercurij etiam amore captam cum eo concubuiſſe. Subinde autem cum Luna ludentem Aſtragalis diei cuiuſque ſeptuageſiimam abſtuliſſe,ex quibus 5 dies con-

Apud Horum Serpens Miſi dicitur. ; tu pro Miſi corrupto; lege Niſi.

Cauſa & origo dierum ἐπαγομένων.

Plutarcus l.de Oſ: & Iſ: circa principiũ-

fe-

fecit eosque trecentis sexaginta coniunxit; Eos nunc AEgyptij ἐπαγομένας id est Superinductos vocãt, & Deorũ Natales putant. Ex quibus patet ἐπαγομένας antè non fuisse, sed dicta occasione adiectas esse; quarum cognomina erant, vt infra subiecta sunt.

Ἐπαγόμεναι ἤτοι	ΗΕΙCΙ	νυσὶ	
Πρώτη	OCIPIC	Osiris	
Δευτέρα	ΑΡΟΥΡΙC	Arueris	Natales Deorum AEgyptiorum
Τρίτη	ΤΥΦΩΕΥC	Typhon	
Τετάρτη	ICIC	Isis	
Πέμπτη	ΝΕΦΘΗ ἤτοι Ἀποφράς	Nephte	

Annus ergo AEgyptiacus fuit dierum 365 sine quadrantis adiectione, cuius Thoth Mercurio dicatus primus mensis necessariò cæpit ab ortu caniculæ, Sole in Leonem transeunte, nouilunio. Quia obseruatio anni, & temporum in caniculæ ortu ab AEgyptijs statuebatur: eaq; erat ipsis cursus Solaris epocha. Et quamuis eorum Thoth laxis habenis in anteriora fugeret,

Thoth primus mens AEgypt: incipit à ortu Canib culæ.

ta-

tamen quarto quoque anno diem intercalabant, vt Diodorus Siculus lib. 1. Dies non ſecundum Lunam, ſed ſecundum Solem metiuntur, triginta dierum menſem conficientes. Quinque autẽ dies, & quartam partem 1 2 menſibus adiungentes, anni curſum perficiũt. Quod ea qua ſequitur ratione fiebat. Sit nouiluniũ Thoth menſis, VG. prima die Auguſti, Canicula oriente: poſt quartũ annum Thoth ſuperatis Kalendis Auguſti aſcendet in 31 Iulij. Quare AEgyptiorum Hierophãtæ quinto anno ineunte, annũ ſuum Ἱερογλυφικὸν à ſecunda die Thoth auſpicabantur, & ſpacium illud quadriennij Κυνικὸν ἐνιαυτὸν, item Ηλιακὸν ἔτος, aut ἔτος Θεοῦ, id eſt Solis, vocabant. Pari ratione quadriennio exacto, noui anni principium à 3. Thoth numerabant: quadriennium quidem exactum ἔτος Θεοῦ appellantes, æquabilem verò annũ labentem quadrantem; ideò illum Ἱερογλυφικῶς deſignare volentes, quartam arui ſeu iugeri partem pingebant. Horus. Ἔτος τὸ ἐνιςάμενον γεάφοντες, τέταρτον ἄρυρας γεάφυσιν. ἔστι δὲ μέρος γῆς ἡ ἄρυρα, πηχῶν ἑκατόν. βυλόμενοι δὲ ἔτος εἰπεῖν, τέταρτον λέγυσιν. ἐπειδὴ φασι τῷ ἀνατολῷ τοῦ ἄρεως τὸν Σώθιως, μέχρι τῆς ἄλλης ἀνατολῆς, τετάρτον ἡμέρας παρίσθεσθαι, ὡς εἶναι τὸ ἔτος τοῦ Θεοῦ τριακοσίων ἑξήκοντα πέντε ἡμερῶν. ὅθεν καὶ διὰ τετραετηρίδος παρίασιν ἡμέραν ἀριθμοῦσιν Αἰγύπτιοι. Τὸ γὰρ τέσσαρα τέταρτα ἡμέραν ἀπαρτίζει. Inſtantem, inquit, annum ſignificantes arui partem pingunt. Eſt autem ἄρυρα, vnde Latinis aruum

Diodorus Siculus l. 1. part. 2. c. 1

Exemplũ

Κυνικὸς ἐνιαυτὸς ſeu Canicularis annus.

Quomodo annum æquabilè labentem Hieroglyphicè exprimerẽt.

ariuum dicitur terræ menſura centum complectens cubitos. Itaque annum volentes dicere, quartum dicunt. eò quod ab vno, vt tradunt, Sideris, cui Ⲥⲱⲑⲓⲥ nomen fecimus (Coptiticè Ⲥⲓⲱⲧ,) ortu ad alterum, quarta ſit interiecta diei pars. Enim verò Dei (Solis inquam) annus 365 diebus abſoluitur. Quamobrem & quarto quoque anno ſuperuacuum diem computant, atque intercalant AEgyptij. quatuor ſiquidem diei quadrantes, diem perficiunt. Quæ confirmatur ab Eudoxo apud Plinium; cuius quidem luſtrum nihil aliud eſt; quàm quadriennium caniculare, vt & computus Coptus antiquo AEgyptiorum computui, quo ad annos dictos ad vnguem quadrans, oſtendit. de quo in fine opuſculi huius fuſius dicemus, vbi etiam quid per Neuruz Coptitæ velint, explicatum inuenies. Plin: l. 2.

Patet igtur ex dictis, Coptitas non menſium tantùm antiquorum AEgyptiorum, ac Niſi, ſeu dierum ἐπαγομένων nomina; ſed & omnem quoq; computus Eccleſiaſtici inſtituendi rationem à Proauis ſuis acceptam, ad vltima vſque tempora traduxiſſe: At menſes quidem Coptos eoſdem cum AEgyptiacis non noſtrum duntaxat Onomaſticon; ſed & cæteri Authores, quos infra citamus, abundè demonſtrant. Ac menſe quidem Ⲡⲁⲟⲙⲓ, Oſiridem è diuturna peregrinatione reducem, Pauſanias tradit. Menſe verò Ⲁⲑⲩⲣ pauſanias in Arcad:

ⲫⲁ ⲗⲉ ⲛⲱⲧ

à Typhone occisum Plutarchus Author est. In nouilunio quoque mensis ⲫⲁⲗⲉⲛⲱⲧ festum agunt, eodem Authore teste, quod Osiridis ingressum in Lunam nũcupant. Iterum trigesima ⲉⲫⲉⲡ seu vulgò Ephephi mensis festum celebrant, quod naralem oculorum Hori nũcupant. Et octauum diem ⲡⲁⲟⲡ, seu abeuntis Paophi, festum rursus agunt, quo baculos Solis nasci tenent;& sexto eiusdem Harpocratem ab Iside gigni. Idem 7 die mensis ⲧⲱⲃⲓ, seu Tybi sacris operantur AEgyptij, eumque diem vocant aduentum Isidis è Phœnicia, & in placentulis hippopotamum ligatum efformãt. Verùm qui plura huiusmodi desiderat, consulat Plutarchum, Herodotum, & ex recentioribus Lilium Gyraldum, è quibus dicta ferè desumpsimus.

Ephebi

Paophi mensis.

Tybi mensis.

Plutarchus.
Herodotus.
Lylius
Gyraldus.

Porrò nec mensium tantùm AEgyptiorum nomina; sed & Astrorum Copticis vocibus respondent. Dicunt AEgyptij Solem Patrio nomine ⲡⲓⲣⲏ ab ignea, qua pollet, virtute; Saturnum ⲣⲉⲃⲃⲁⲛ Rephan, de quo mentio fit 7 Actorum. ⲥⲓⲟⲩ Lunam &c. quibus Copta Planetarum nomina magna ex parte respondent; vt in Tabula adiuncta apparet.

Nomina planetarũ in lingua AEgyptiaca

Πιχεῖφωστηρετικωτ
7 Planetarum, seu ambulantium Siderum nomina.

Copticè	Latinè.	Hebraicè.	Arabicè
Πιοϩ	*Luna*	לבנה	القمر
Πιερμηc	*Merc:*	כוכב	عطارد
Cοχροτ	*Venus*	נוגה	الزهرة
Πιρη	*Sol*	שמש	الشمس
Υολοχ	*Mars*	מאדים	المريخ
Πιϩεκc	*Iuppiter*	צדק	المشترى
Ρηφαν	*Saturnus*	שבתאי	زحل

Verùm hæc Planetarum nomina in Oedipo noſtro Hieroglyphico exactius diſcutiemus. Ex ſtellis fixis apud antiquos AEgyptios reperio celebratiſſimum Sidus **Cωθιc**, quod σείριον interpretantur. Sed & idem reperio apud Coptitas nuncupatum **Cιcω†** Sioti. Cum verò **Cωθιc** Sidus ab AEgyptijs Sanctum dictum

Cω θιc Stella quæ canicula ſeu ἀστροκύων apppellatur.

fuerit, vti in præcedentibus ex Plutarcho mó-ſtrauimus; ideò Coptitæ idem **Ⲥⲁⲃⲓⲕ**, vel **Ⲥⲁⲃⲓⲥ**, **ⲁⲅⲓⲁ** quoque, hoc eſt ſanctũ appellaſſe videntur. Vnde apparet **Ⲥⲁⲃⲓⲥ** & **Ⲥⲁⲃⲓ** idem eſſe nomen, eandemque rem ſignificare. Multa ſimilia ex Theſauro noſtro Copto patefient. Dixerunt priſci à Chamo Noemi filio, AEgptum Χημίαν, (à quo & Chemitæ apud Beroſum AEgyptij dicuntur) quam Neoterici Coptitæ modò vocant **Ⲭⲏⲙⲓ**, nomine priori haud abſimili, atque ex hac voce poſtmodum Græcis miſta, heterogenea nata nominum monſtra, magnã paſſim corruptionis occaſionẽ dederunt. Vti ex voce Ἑρμοχέμιος, aut Ἑρμοχάμιος quod Mercurium, vel interpretem AEgyptium ſignificat, voce è Græca & AEgyptia conflata patet. Similia hic de nomiuibus **ⲥⲃⲱ**, **ⲫⲩⲁⲥ**, **ⲃⲁⲗ**. **ⲕⲁⲫⲏ**, dicere poſſem, niſi earum vocum diſcuſſionem alijs locis reſeruaſſem.

Prætereà Horus & Apuleius plurima nomina proferunt, quæ cum Coptis comparata magnã vtriuſq; linguæ ad ſe inuicẽ monſtrant affinitatẽ. Vocat Horus in Hieroglyphicis Serpẽtẽ Vbæũ, vel vt melius Vphæum; Accipitrẽ Baieth, Cornicem Cori, Cucuphan Vpupam, Cicumam Ciconiam, quibus in lingua Copta totidem vocabula reſpondent **Ⲡⲓⲟⲫⲓⲟⲛ**. **ⲃⲁⲓ**. Baithi.

Nomina AEgyptia animalium

Ⲡⲓ-

ⲡⲓⲕⲟⲣⲓ · ⲕⲟⲩⲕⲟⲩⲫⲁⲧ . ϯⲥⲃⲱ ⲙⲁⲧ. Vocant AEgyptij inſtitutionem cⲃⲱ- quo nomine & Coptitæ eam vocant.vnde & deriuata eius ⲡⲣⲉϥϯⲥⲃⲱ Magiſter . ⲥⲁⲩ-ϣⲃⲱ cognitiones. ϥϯⲥⲃⲱ nouit,cognoſcit, ſcit, &c. Nomina quoque Plantarum ab Apuleio in ſuo, de virtutibus plantarum,tractatu indicatarum , cum Copticis herbarum nominibus comparata exiguam habere differẽtiam comperiuntur. Vocant,teſte Apuleio, Draconteam ſeu Viperinam , AEgyptij Eminion , cui Coptum ⲇⲣⲁⲕⲟⲛ in eadem ſignificatione reſpondet. Atque hæc eſt herba cuius Plutarchus meminit à Magis , & Prophetis in Mythræ ſacrificijs vſitata , Omomum , dictum . de qua nos fusè ſuo loco . Item Scolopendrium,ſeu Adianton, quod alij piper aquaticum quoq; nũcupant ; AEgyptij pheper vocant , Coptitæ ⲫⲉⲛⲣⲟⲥ . Periſtereon etiam dicitur Thiophenges,quod iuxta Coptam deriuationem idem ſonat,ac Dæmones apparere facere , à Prophetis Pharijs teſte citato Apuleio, dicebatur αἷμα τοῦ Ἑρμοῦ. ſanguis videlicet Mercurij . Pari ratione Pemptemphtam donum Dei à ⲡⲉⲙⲡⲧⲉⲙ & ⲫϯ diductum quo nomine ob eximiam qua pollet vim , Verbenacam Copto-AEgyptij vocant. Saphta verò ex Sa & Phta compoſitum,id eſt,quod contra Deum , quo no-

Sbo Nomen AEgyptiũ.

Nomina Plantarũ AEgyptia.

Apuleius c.91.l.de Plantis.

Herba Omomum

mi-

mine AEgyptij priſci, & Coptitæ moderni Hyoſciamon herbam vocãt: atque hæc eſt herba quam Typhonion teſte Apuleio Sacerdotes AEgypti vocabant, eò quod illa herba Typhõnis naturę eſſet, & Oſiridi AEgyptio Deo contraria. Portulacam priſci dicebant ⲧⲁⲗⲗⲉⲟⲩⲃⲟⲥ, quam Coptitæ ⲧⲁⲗⲗⲟⲩⲥⲓ corruptè dicunt; Centauream verò illi αἰθεμις, hi αἰτίαμας. His adiungi poſſunt Mene, Sylitho, Thaborin, Emen ipſe, herbarum nomina AEgyptia, quibus in Latino reſpondent Satyrion, Scylla, Chamæleon, Dictamnus, quæ cũ Coptis dictionibus cõparata, ex quo fonte profluxerint, facilè monſtrabunt. Sed cum huiuſmodi vocabula ab Authoribus multis tractata, ac paulatìm corrupta à genuina appellatione receſſerint; conſultò de ijs tacemus, ne forſan, ob pluſculum diſcrepantia verba, coactam & violentam comparationem inſtituiſſe videamur.

Cum itaque (vt ex dictis patet) nu lla linguæ antiquæ AEgyptiacę Copta ſimilior ſit, certè indubitatum relinquitur, eam veram eſſe & germanam antiquæ AEgyptiacæ linguæ filiam: non puram quidem; qualis ab initio, videlicet floreſcentis AEgyptiorum Imperij, tempore Patriarcharum vigebat; ſed è varia hominum, linguarumque commixtione, ſtatuſque AEgyptiaci fre-

quen-

quẽti mutatione, ſuccedentibus ſęculis corruptã.

Cæterùm vnum meritò quiſpiam mirari poſſit, cur nullus apud Coptitas AEgyptios de Gentilium Deorum nominibus, præter vnicum Ptha (de quo in ſequente capite) ſermo ſit. neq; enim vnquã Oſiridis, Iſidis, Hori, Ichtõ, Emeph, aliorumq; à Plutarcho & Iamblicho citatorum nominum; etſi id ſingulari ſemper ſtudio inquiſiuerim, in eorum libris mentionem fieri deprehendi: Quod cum me multùm perplexum, & ancipitem animo redderet; reperi tandem, id non factum eſſe, quod Coptitæ huiuſmodi nomina ignorarent; ſed quod ſummæ religionis amore moti, nefas eſſe putarent, ſacras hiſtorias, in quibus conſcribendis toti erant, fabuloſis Gẽtiliũ Deorum nominibus profanare; in hoc imitantes Hebræos, qui alto quoq; ſilentio huiuſmodi nomina ſuppreſſiſſe vidẽtur, tùm quia AEgyptijs nunquã licitũ erat Hebræis cõmiſceri, tùm ob ſummã Idololatriæ, ac alienæ ſeruitutis deteſtationẽ, quam tanto odio perſequebãtur; vt falſi numinis nomẽ, vel ore proferre, crimẽ exiſtimarẽt morte piandũ; atq; hæc eſt ratio, cur non nomina tantũ; verùm etiã ipſas hiſtorias eorũ, quæ in AEgypto quondã ab Heroibus & maioribus eorũ gerebãtur, veluti teneris mẽtibus noxias attingere temerariũ exiſtimarent. Sed quid de nomine Dei Copto ſentiendum ſit, iam aperiamus.

Apud Coptitas nullum Deorum nomẽ præter Phta ſupereſt.

Cap.

CAPVT VI.

De nomine Dei Copto ⲫⲏⲧ *Phta eiuſqae Origine atque myſterijs.*

FRequens omninò apud Coptitas eſt illud nomen ⲫⲏⲧ Phtha, quod tamen, vtrum idem ſit cum illo Phtha antiquo AEgyptiorum Numine, cuius Iamblichus, Plutarchus, alijq; meminerunt, non immeritò quiſpiam dubitare poſſet. Sunt, qui ab ipſis Coptitis inſtructi hoc nomen Dei ⲫⲏⲧ nequaquam expanſum; ſed abbreuiatione contractum eſſe aſſerunt; nec legi debere ⲫⲏⲧ Phtha; ſed ⲫⲛⲟⲩⲧ Phnutha, aut ⲡⲓⲛⲟⲩⲧ. atque hi quidem aliam aſſertionis ſuæ rationem non adducunt, niſi Pythagoricum illud ἀυτὸς ἔφα, auctoritatem videlicet Coptitarum prætendentes, à quibus id ſe didiciſſe gloriãtur. Verùm cum hiſce temporibus Sacerdotum AEgypti ruditas, & ſumma antiquitatũ ignorantia, prætereà linguam Coptam perfectè callentium in AEgypto paucitas paſſim notiſſima ſit, non video cur huiuſcemodi imperitis hominibus in hac maxima vetuſtatis caligine,

Iamblichus Seg: 8. 15. Euſ. de præparatione Euangel: Plutarchus l. de Oſir: & Iſide.

tan-

tanta ſit fides habenda ; Ego certè, qui huius rei veritatẽ è Coptitarũ monumentis ſummo ſtudio inueſtigare contendi, nomen Dei Ⲡⲓⲛⲟⲩϯ ſępeſæpiùs quidem; Ⲫⲓⲛⲟⲩϯ autem, quod ipſi ⲫϯ contracto æquipollere dicunt, nunquam in vllo Coptorum monumẽtorũ me legiſſe memini. E quo vel ſolo luculẽter patet, ⲫϯ à nomine Dei Ⲫⲓⲛⲟⲩϯ, vel vt melius, Ⲡⲓⲛⲟⲩϯ, omninò diuerſum eſſe. dato tamen, non conceſſo, ⲫϯ idem eſſe, quod Ⲡⲓⲛⲟⲩϯ, inde tamẽ nulla ratione ſequitur, illud in abbreuiatione ſua non Phta, ſed Ⲡⲓⲛⲟⲩϯ neceſſariò pronunciandũ eſſe, cũ nemo ignoret, plerorumq; Orientaliũ morẽ eſſe, abbreuiata nomina qualiacũque maioris breuitatis cauſa, eo quo ſcribũtur modo, abbreuiatè pronunciare; Rem aliquibus exemplis clariorẽ reddo; ⲡⲟⲥ abbreuiatũ Dei nomẽ, apud Coptitas idẽ eſt, quod Dominus. nec aliã tamẽ pronũciationẽ, niſi quã literę dãt, habet. אגלה & הבה Agla & Haba, Hebræorum Dei nomina abbreuiata ſunt; ex ijs literis quas ראשי תבות appellant, reſultantia; Agla quidem ex capitalibus dictionum ſequentis ſententiæ. Raſche theboth.

אתה גבור לעולם אדוני

hoc eſt

Tu es fortis in æternum Deus.

Haba verò ex hac ſententia emergit; חקדוש. בּרוך הוּא *Sanctus benedictus ille* nec tamen dum mentio fit horum nominum, ea expansè, ſed contractè, vt gnari huius linguæ ſciunt, pronunciantur. Innumera ſimilia ex Hebræis, Arabibus, Syriacis, Perſicis, hìc adducere poſſem; ſi aut fuſiores demonſtrationes requireret patefacta veritas, aut Prodromi feſtinatio id permitteret. Manet igitur, abbreuiata Dei nomina non neceſſariò expansè pronunciari.

Alij verò, qui hoc nomen ⲫⲑⲁ, (eò quod ⲑ ſitera, non Θ Th; ſed D ſonet) ideò non Phtha, ſed Phda pronunciari debere aſſerunt, ſimiliter falluntur. Cum in propatulo ſit, hanc vltimam literã Alphabeti Coptici ⲑ, myſtico Hebræorum, & Samaritanorũ Thau, Græcorum Θ, ſono æquipollenti omninò reſpondere; quod autem AEgyptij Coptitæ id paſſim veluti D pronunciant, id non tàm ob naturalem pronunciationem, quàm ob linguæ vitium, quo in hac litera ⲑ pronuncianda Coptitæ laborant, fieri cenſendum eſt.

Sed dicent alij, inueriſimile eſſe, Chriſtianos AEgyptios hoc profano Dei gentilis nomine pro veri Dei nomine vſos eſſe; Verùm his reſpõdemus; hoc nomen ⲫⲑⲁ vnum fuiſſe ex abſolutis Dei nominibus, qualia Thoyth, Emeph, Ichthõ quoq; erãt, certos Dei effectus explicãtia.

&

& qualia apud Hebræos, יהוה Iehoua, מקם makom, שם Schem. אדני Adonai אל el. & apud Arabes الله alla; ac proindè vitio ijs nequaquã vertendum esse, si illud nomen Dei vnà cum lingua AEgyptiorũ Veterũ retinuerint. His igitur ita prælibatis, nunc tandẽ, quid propriè sit illud Dei nomen ΦΘ, vnde deriuatum, quæ mysteria referat, aut cuius rei Hieroglyphicum sit, postliminiò aperiamus. Dico igitur hoc nomen Dei ΦΘ Coptitas ab Antiquis acceptum inter secreta & mysteriosa Dei nomina, recensuisse. quod vt intelligatur sciendum est. Mysticorum nominũ rationẽ olimpostulasse certis quibusdã Characteribus, seu Monogrammis distingui, ne cõmunioribus vocabulis mista profanarẽtur; quod præ cæteris Gentibus, Hebræis, Chaldæis, Arabibus vsitatum fuisse legimus: qui nomen Dei non tãtùm mysticè scribebant; sed & illud apertè scribere aut temerè quoquè pronunciare sub grauissima pœna prohibebant. Vndè Rabbi Iohanan filius Beroca, in Pirckeauoth dicit. *Rabbi Iohanan.* פרקי אבות

כל המחלל שם שמים בסתר נפרעין ממנו בגלוי אחד שוגג ואחד מזיד בחלול השם

Omnis, inquit, homo, qui clam & in secreto verendum Dei nomen inhonorat, iste palàm debitas sceleri suo pœnas luet. Rabbi Ionathan quoque in expositione sua Chaldaica, quæ Syriacis literis *Rabbi Ionathan.*

ſcripta in Vaticano ſeruatur, hanc ad fidelium cætum facit admonitionem de Dei nomine non publicando.

Targum Babyloni-cũ Syriacis literis ſcriptum in Bibl. Vat.

עמי ישראל לו מפר שם מנחם ממי מדליה מטול מעזי אלהו בעיומא דדינא רבא

Ami Iſrail lu mephar ſem menachum ſmo morih dalloh metul mezci alho beiuma ddina raba

Populeus Iſrael nemo ex te publicet nomen, ſeu verbum Dei, quia non iuſtificabitur, quicunque fecerit illud, in die iudicij magno. Ac proindè ſtudio ſummo magnum illud nomẽ Dei Τετραγράμματον, quod המפרש appellant, tegebant; & ſicut ob ſupremam Diuini Numinis reuerentiam id humanis labijs pronunciando profanari nollent, ita nec legi. Quam ob cauſam varijs id modis referebant; nunc per tria Iodim circulo inſcripta, ad 3 Diuinas proprietates, quas מדות vocant, in arbore Sephiroth indicandas. vti apparet.

Nomè Dei Tetragrãmaton variè referebatur.

Nunc per ', & ה, vti ſequitur. יה. Sæpè quoque per vnicã tantummodo literam ' aut ה, quibus ſingulis ſcribendi rationibus maxima quæuis myſteria inſinuabant. quemadmodum in Hieroglyphico opere fusè declarabimus. Quamuis apud Græcos nomen Dei his tribus literis ΙΑΩ ſcriptũ quoq; reperiam. vel vt in circuloſequenti Nam Diodorus,

Si-

Siculus, qui primus, si Plinio credendum est, apud Græcos nugari desijt, spectatorque rerum plurimarum fuit, inter cætera, Mosen hoc nomine vocatũ his verbis prodit. Apud Iudæos Moses ab Iao, quem illi Deum inuocant, acceptas leges dare præseferebat &c. Quo loco nomine Iao sacrosanctum Dei Tetragrammaton יהוה à Diodoro designatum esse, certum est. Græcos enim istud Dei nomen sic scripsisse, tùm ex Macrobio, tùm ex Clemente Alexandrino clarissimè patet; Macrobius enim cum Deorum omniũ nomina ad vnum Deum referre vellet, hunc Orphei versiculum recitat.

Plinius l. 7. c. 56. & 12. l. 5.

Diodorus l. 34

Moses Iao dictus.

Macrobius Saturn: l. 1. c. 18.

Orpheus.

Εἷς Ζεὺς, εἷς Ἅιδης, εἷς Ἥλιος, εἷς Διόνυσος.

Id est. Iuppiter est vnus, Pluto vnus, Bacchus est vnus, vnus Sol.

Vel vt Caninius vno versu tradit

Bacchus, Sol, Orcus, & Iuppiter vnus & idẽ.

Caninius.

Huius, inquit, Macrobius versus authoritas fundatur Oraculo Apollinis Clarij, in quo aliud quoquè nomen Soli adijcitur, qui in eiusdem sacris versibus inter cætera vocatur Ιαω. Nam consultus Apollo Clarius, quis Deorum habendus sit, qui vocatur Ιαω, ita effatus est.

Oraculum Apollinis Clarij.

Ὀργια μὲν δεδαῶτας ἐχεῖν ἀπόῤῥητα κεύθειν.
Εν δ' ἀϖαύτῃ παύρῃ ζωὴ καὶ νὸς ἀλαπαδνὸς.
Φράζεο πὰρ πάντων ὕπατον Θεὸν ἔμμεν Ιαω.

Quorum versuũ sententia sic à Caninio appẽditur.

Oraculum

Orgia qui norunt, arcana recondere par est.

Fra-

Fraudẽ mẽtis inops agitat, quẽ inſcitia verſat
Diuorum ſummum cunctorum en accipe Ιαω.

Clem. Alex: l. 3 Strom:

Clemens Alexandrinus, *quatuor literarum, nomen myſticum eſt, quo illi circundabantur, qui ſoli adytum ingrediebantur. Dicitur autem* Ιαον, *quod exponitur Exiſtens* (ὁ ὤν). Verùm de hoc nomine Ιαω eiuſque myſterijs, in hieroglyphicis fuſius tractabimus, cum de Baſilidis, Valentini, Marci, aliorumque Gnoſticorum, qui primi hoc nomen Ιαω ad ſuperſtitiones inn ume. ras traduxerũt, dicemus. quare hiſce per tranſennam dictis, ad noſtra monogrãmata reuertamur.

Ιαον quaſi ὁ ὤν.

MeKubalim aliàs Kabaliſtæ.

Secuti ſunt hoſce Hæbræorum Mekubalim, omnes propè Oriẽtales populi. Nã præter Chaldæos, qui nomen ſuũ diuinum plerumq; ſic referunt ,, , aut ſic etiã ,,, , vti in antiquis manuſcriptis apparet. Græci quoque hoſce ſecuti Chriſti Seruatoris noſtri nomen, myſtico hoc monogrammate diuinitùs accepto formare ſunt

Chaldæi.

Græci.

ſoliti. ☧. vel α☧ω. cuiuſmodi μονόγραμμα adeò in primitiua Eccleſia poſt Conſtantinum Magnum vſitatum fuit, vt nullum Chriſtianorum epitaphium eo carere videatur. Quemadmodum hìc Romæ in Calliſti, Priſcillæ, Lucillæ, Calepodij Cæmiterijs ſubterraneis non ſemel cum ſumma animi voluptate videre licuit. Et egregium illud Romæ ſubterraneæ opus recens

Roma ſubterranea Iacobi Boſij.

edi-

editum luculenter demonſtrat. Hanc itaque arcanã nominis Dei & Chriſti ſcribendi rationem ad Latinam quoque Eccleſiam traductam, monſtrant ſequentia monogrammata Chriſti Latini.

IHS · XC . quibus monogrammatum dictorũ apud Coptitas ſcribendi ratio, adeòaffinis eſt; vt, an Latini à Coptitis, an hi ab illis eam deſumpſerinr diſpici vix poſſit. Simili enim characterum genere dicta nomina effigiant. Coptitæ.

IHC · XC. Ieſus Chriſtus . Armeni quoque nomen Dei, ac ſumma quæuis myſteria fidei, teſte Ambroſio Theſeo, literis conſignant. Nam per primam Alphabeti literam ա quam *Aip* vocant, coniunctam vltimæ dicti Alphabeti, videlicet trigeſimę nonæ o, quã Aipun dicunt, idẽ denotant,quod Hebræorum ſapientes per 3 Iodim circulo inſcripta, ſeu quod Græci per primam & vltimam Alphabeti ſui literam A & Ω, videlicet illum, qui ſe A & Ω, ա & o *Aip* & *Aipun*, principium ſcilicet & finem eſſe dicebat. Nam in ա Aip. prima Alphabeti Armeniaci litera,quæ tribus lineolis ad baſim literæ perpendiculariter erectis effigiata eſt, tria in vno cõueniunt, Pater videlicet,& Filius,& Spiritus Sanctus; tres vnum ſunt. Et o *Aipun* trigeſima nona litera Alphabetum claudens, nec ad

Armenorum myſteriain literis.

Myſteriũ Trinitatis.

qua-

quadragenarium numerum transire permittens, orbis est in se reuolutus, atque reflexus principio & fine carens, Trinitatis vnionem inscrutabilem designat. Testatur hoc monogrāma Armenicū, quod in libro, seu charta quadā cōuoluta Armenicè scripta Bibliothecæ Vaticanæ, orationū principijs præfixū videtur; vt sequitur;

Liber seu Charta Cōuoluta Armenice scripta in Vaticano.

ac proindè hoc nomen per huiusmodi characteres repræsentatum idem est, quod Հելի՛ Հուպէլ որ Քառատառեի ասէ եաժ. Heli hubel vr tarcmani mietie astuuati, hoc est, *Heli Hubel quod exponitur magnus Deus*. Alia præterea plurima in voce Adam, quam per primam hanc literam referunt, recōdita Sacramenta ostendūt. Sed quia illa digna sunt scitu, ea hìc subiungā. Dicunt Armeni literā ա *Aip* propagationis humani generis per Adamum primū, & redemptionis deperditi, per Christum Adamum secundū factæ, symbolum esse. Hinc eā vocant mysticè ադամ Adam. hoc est հող *huug terram* aut կուսդ-երկիր *curt ergir* terra virgo; vel հող մարմնատիւս *huug marmnatial*, terra incarnata, aut կարմիր հող *carmir huug* terra rubens: vel quē admodum alii quoq; explicant, teste Ambros: Thes: qui ex terra tota sua. de quo illud quoque D. Pauli intelligunt Armeni որպէս ադամեան աստուածեան ըստ մարդկութեան իւր մարմնոյն

Quid Armenicè Heli Hubel.

Adam.

Adam significat Terram.

Terram Virginem

Terram incarnatā.

Terram rubentem.

Eum qui ex terra tota sua.

ⲏⲉⲛⲁⲙⲁⲩⲉⲛ ⲅⲁⲙⲉ vrbes Adamauen amenechian merran nun bes Christus eui amenechian ghien tanatian *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes viuificabuntur*. Sed hæc ideo fusius tradidi, vt ostenderem, quanto Oriẽtales populi huiusmodi mysterioſos Characteres honore prosecuti sint. Arabes quoq; ad superstitionem vsque huiusmodi mysticis monogrammatis fingendis deditos, satis superque in Hieroglyphicis nostris apparebit; Tempus mechartaque deficeret, si omnia de mysticis Oriẽtalium nominibus recensere vellem, quare ijs omissis ad Coptitas redeamus.

Arabes superstitioſi in nominibus Dei.

Non absimilem itaque rationem Coptitæ in mysterioso nomine ⲫⲑ Hebræos imitati, obseruasse videntur. Constat id duobus elementis ⲫ & ⲑ (quamuis in Coptitarum libris id monogramma contractum etiam reperiam, vti in characteribus paulò post ponendis apparebit. Per ⲫ, eadem quæ aut Hebræi per characterem ,,, ,vel Armeni per literam ՙ, naturam nempè Diuinam 3 personis subsistentem, idque per tres lineas quibus litera cõstat, significatam; aut etiam Personam Christi duabus naturis subsistentem, non incongruè per circulares simul, & rectas lineas, quibus character componitur, quarum illæ Diuinam, æternam, immortalem, incorruptibilem; hæc verò humanam & ex se

Figura ⲫⲑ quid mysticè significet.

naturam fragilem & mortalem refert, designasse vidētur. Per ☥ verò, quæ in Coptico Alphabeto vltima est, & Thau viuificum illud signum salutis humanę affectat, scilicet Seruatorē nostrū, qui corpus ex elementorum commistione coagmentatum, (quæ elemēta aptè per quatuor Crucis ✠ ramos designantur), assumens, voluntarium Crucis supplicium subijt, vt quadripartito mundo salutē perditā restitueret, eos indigitasse verisimile est. Verùm si hæc forsan alicui minus placeant; audiat quidmihi ex insperato in mentē venerit. Tradunt AEgyptij, teste Eusebio, Supremum illud AEgyptiorū Numen, quod Emeph vel Hemeph vocant, (alij corruptè Cneph, vel Emeth) ouum ex ore producere, è quo Deus, quē Phtha nuncupant, nascitur. Græci Vulcanum, Taautū Phœnices appellant; *De quo Suidas his verbis.* Φθᾶς ὁ Ηφαίστιος ὥς φασι Μεμφίτας, ἡ παροιμία ὁ Φθᾶς σοι λελάληκεν. *Phthas Vulcanus dicitur à Memphitis, & proverbium est, Vulcanus siue Phthas tibi locutus est.* Mundum itaque per ouū intelligētes cùm pingere vellent, in circulo Serpentem seu Aspidem Ιεροκόμορφον, quemque ob igneam quandam viuaciratem Deum existimabant, vocatum Αγαθοδαίμονα, ea ratione adaptabāt; vt Θ Theta græcæ literæ simillimum constitueret characterē. Atque hac figura eum quem vniuersum regere, atque conseruare cre-

Tau signū

Euseb: de preparat: Euangel: l.3.c.2.&3

Heme phtouum ex ore producit è quo Deus Phta:

credebant, descriptum adorabant, & sanctè venerabantur. Hoc item nomen Dei aiebant peragrare vniuersum Orbem; de quo ita Iamblichus. *Hanc sanè*, inquit *viam deificam & anagogicã ad diuina Mercurij docuit, & disseruit, explanauit, & eandem interpretatus est Bitys Propheta Ammoni Regi; quam iuuenit in adytis descriptã literis Hieroglyphicis, in vrbe AEgyptia, quam Soin appellant. Idem Propheta Dei nomen tradidit, nomen inquam Dei perambulans vniuersum mundum.* Hæc Iamblichus. Constat autem totus character duobus, circulo, & serpente, qui alis extensis capiteque accipitrino sursum sublato, cauda deorsum vergente, formam Crucis exactè referebat, vti in hac figura apparet.

Oculos huius eo, artificio teste Eusebio, adornabant AEgyptij, vt & claudi & aperiri possent. Hunc itaque simul atque oculis apertis proferebant; vniuersa AEgyptus lętitia, atq; hilaritate perfundebatur; perinde ac si Deorũ oculi eos aspicerent, opemque præsentem omnibus pollicerentur; in luce igitur & in propatulo omnes esse, risui & iocis atque cõuiuijs dare operam; Quo si clausis eum oculis extulissent, ibi tum omnia mærore luctuque confundi, auersos & iratos esse Deos existimari, se omnes in tenebras, & obscura penetralia, miserabilique deploratione pro se quemque niti,

Nomen perambulans vniuersum Orbem.

Iamblichus segm. 8. c. 5.

Bytis Propheta AEgyptius.

Nomẽ Dei perambulãs mudum.

Eusebius de præpar. Euangel.

Artificiosa fabrica Taauti Agathodæmonis.

vt Deorum indignationem quacunque possent ratione mitigarent. Hunc characterem capiti seu fronti Serapidis inserebant. Hunc Osiris & Isis in manibus portabant; quæ omnia in Hieroglyphicis nostris ex uarijs authoribus stabiliemus; antiqui autẽ AEgyptij varijs modis hoc monogrãma Hieroglyphicum conficiebant, vti in præsentibus apparet.

Characteres Phtha seu Taaut variè afformabantur ab AEgyptijs.

Quibus quidem characteribus in Hieroglyphicis obeliscis, & Bembina Tabula nil frequentius; vti ea perlustranti luculenter patebit. Hos itaque characteres mysticos, cum primi Christiani AEgyptij studiosiùs considerarent, & aliquam ad characteres suos, queis nomen Altissimi referre solebant, videlicet ΦΠϯ, Phtha, vel Empth, quod iam veluti mysticum traditione perceperant, affinitatem deprehenderent; verisimile est eos, cum eadem signa toties, non in obeliscis tantùm, aut pyramidibus; Sed etiam in manibus Idolorum, in templorum valuis, alijsque celebrioribus locis inciSa viderent, & magnum quiddam ab AEgyptijs significari intelligerent, veluti symbolum quoddam à fidei suę mysterijs nequaquam alienum, in sacrum vsum, tanto libẽtiùs, quanto Crucis figura, quam huiusmodi monogrammata exprimebãt, maiora mysteria indigitare videbantur, conuertisse. Sed ne quis forsan sola me coniectura du-

Bembina tabula.

ductum id dicere existimet, audiat Ruffinum, cuius narrationem optimè quadrare meæ assertioni, verba sequentia satis demonstrant. *Signum, dominicæ Crucis inter illas, quas dicunt* Ἱερατικὰς *seu Sacerdotales literas habere Ægyptij dicuntur. veluti vnum ex ijs, quæ apud illos sunt, literarum elementis. Cuius literæ seu vocabuli hanc asserunt esse interpretationem, vita ventura.* Subscribit huic Sozomenus. his verbis. Φασὶ δὲ, τὸν ναὸν χαρακτῆρσιν σωρὸν σημείῳ ἐμφερεῖς ἐγκεχαραγμένους τοῖς λίθοις ἀναφανῆναι, παρ' ὑπομνόνων δὲ τὰ τοιάδε ἑρμηνευθῆναι σημαίνειν ταύτην τὴν γραφὴν ζωὴν ἐπερχομένην. *Aiunt*, inquit, *templo illo Serapidis diruto dissectoque, quasdam ex ijs, quas hieroglyphicas vocant notas, similes signo Crucis inscriptas lapidibus apparuisse. Ab ijs autem qui docti hæc talia, explicatam eam notam, significare Vitam venturam.* in Suida quoque hæc historiola breuiter. Ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου βασιλέως καθαιρουμένων τῶν ἐθνικῶν ἱερῶν, εὑρέθησαν ἐν τῷ Σεράπιδος νεῷ ἱερογλυφικὰ γράμματα σαυρὸν ἔχοντα τύπους. ἅπερ θεασάμενοι οἱ ἐξ ἑλλήνων χριστιανίσαντες, ἔφασαν, σημαίνειν τὸν σαυρὸν τοῖς ἱερογλυφικὰ γινώσκουσι γράμματα, τὴν ζωὴν ἐπερχομένην. *Tempore Theodosij Imperatoris, cum templa Ethnicorum euerterentur, inuentæ sunt in templo Serapidis hieroglyphicæ literæ Crucis figuram habentes; quas videntes ij Gentilium, qui Christo iam addicti erãt, aiebant, significare Crucem apud peritos hieroglyphicarum notarum, vitam venturam.* Socrates demum

Ruffinus Eccles. hist. l. 2. c. 29.

Sozomenus l. 7. Eccles. hist. c. 15.

Suidas in Theod.

Socrates l.9. hist. tripar.

mum in historia sua tripartita, hisce iam dictis astipulatur. *Cum*, inquit, *Serapidis templum spoliaretur, & in sacris, vti vocant, literis Crucis figuræ fuissent inuentæ, eares in disputationem venit; Christiani enim, quibus notarum peritia astipulabantur; Crucem Christo adiudicabant. Ethnici verò quippiã cõmune Christo cũ Serapide esse ìmpiè contendebant; tutatus est Deus causam suã. Nam plurimi eorum, quos Diabolus deceperat, Christo nomẽ dederunt, & trophæum passionis, Crux triumphalis notata frontibus refulsit inde*. Astruunt hanc historiam picturæ, in quibus passim hodiè videas D. Antonij vetustissimi Archimandritæ penulæ & manui assui, aut imponi hanc Crucem. An-

Cur Antonius Baculum Thau insignitum gestet.

quia AEgyptius ille vir, quibus iam notum, & inter Sacra hoc signum? Certè obeliscis qui inde Romam vecti sunt, insculptũ sæpissimè videmus. Atque ex hactenus dictis patet origo nominis Coptici ⲫⲑ. Norunt enim Coptitæ benè, figuram, quam ⲫ refert, diuinitatis atque æternitatis symbolum esse; Legerant prætereà in Sacris literis de virtute Salutiferi signi Thau, dolentium frontibus impressi; sciebant illud signum finem legis esse, & omnis iustitiæ complementum; admirabantur prætereà admirabilem Dei O. M. prouidentiam, volentis illud in densissimis etiam infidelitatis tenebris, ceu vnicum, ac fulgentissimum salutis symbolum, characte-

rem-

femque non Idololatris tantùm, ſed & ipſis Dæmonibus venerandum proponere: Atque ex his omnibus diligenter inter ſe collatis, id iam auſim, quod ſuprà verebar, inferre. ⲫⲧⲏ nimirum Coptum idem ſignificare, quod Phtha nomen diuinum, antiquis AEgyptijs receptum: quod præter compoſita nomina ex hoc ⲡⲧⲉⲙⲧⲉⲛⲫⲧⲏ Pemtenptha, ⲥⲁⲫⲧⲏ Saptha, de quibus ſuprà c. 5. dictum eſt, egregiè quoque docet Iamblichus cit: loco. Namſicut, Emepht ſupremum apud AEgyptios Numen, intelligentiam omnia in ſeſe conuertentem ſignificat, ita Phtha, quem Emepht ex ouo produxiſſe ſuprà diximus, eum ſignificat, cum veritate & abſque falſo omnia artificiosè conficientem, hoc eſt, qui executorem agit rerum ab Emepht in ouo mũdano diſpoſitarum; quod verum eſſe, vel ex ipſo nominis etymo patet. Numen enim Phtha ſic dictum à perſuadendo, ſeu inflectendo oratione, (à quo & Græcorum πειθὼ promanaſſe arbitror) indicat eum omnia verbo & virtute ad ſe trahere, immutare omnia, omnia flectere, conſeruare omnia; Quod Deum AEgyptiorũ Phtha, Phœnicum Taautum, Alexandrinorum Thoth, vel ⲑⲟⲩⲑ, Græcorum Vulcanum, vel Mercuriũ aut πειθὼ ſeu Suadã pręſtare notiùs, quàm dici debeat; præter arbitrium enim in mundum

Emepht quid ſignificet.

vni-

vniuerſum, ⲫⲑⲁ reſponſa quoque conſulentibus dabat, (vnde & prouerbium ſuprà indicatum Φθαΐ σοι λελάληκε. Phthas tibi locutus eſt; promanaſſe probabile eſt). Ac proinde non incongruè vti ſuprà diximus, hunc Taautum, Thoth, ſeu Mercurium Αγαθοδαίμονα, per circulum exprimebant, Serpente Ιεραχομόρφῳ, quem in modum Crucis alatum efformabant, ei impoſito. Aptè enim hoc Hieroglyphico eius in hoc mundo dominium exprimebant, & forſan hũc Crucis characterem AEgyptij primùm à Moſe exaltantem Serpentem in deſerto, aut ex baculo eius ſeu virga mirifica in qua Tetragrammaton Dei nomen forma Crucis inciſum fuiſſe traditur, vt in margine apparet, didicerunt.

Nomen Dei forma Crucis inſcriptum virga Moyſis.

Porrò ⲫⲑⲁ Coptitarum, ſicut nec charactere à charactere Taauti multùm diſcrepat, ita nec ſignificatione. Significant enim Coptitæ per hoc ipſum Dei naturam & eſſentiam, non ſecus ac AEgyptij per characterem ſuum Tauticum, ac Hebræi per nomen illud שם המפרש, τὴν ὐσίαν τοῦ Θεοῦ ἀῤῥήτου καὶ ἀνεκφωνήτου denotare ſolent: veluti in ſequẽtibus exemplis patet, in quibus vſurpant appropriatum Dei nomen ⲫⲑⲁ. vt Πος ⲫⲑⲁ *Dominus Deus* ϯⲁⲓⲣⲕⲉⲉⲉⲉⲟⲕⲫⲑⲁ *adiuro te Deus.* ⲁⲛⲟⲕⲫⲑⲁ *ego Deus.* Ⲡⲉϫⲓⲫⲑⲁ *dixit Deus.* ⲁⲗⲗⲁⲉⲧⲁϫⲉⲉⲁⲥⲟⲩⲧⲉⲃⲟⲗ-

ⲫⲑⲁ Appropriatum Dei nomẽ

ex

ⲥⲓⲙⲫⲧ *Scdex Deo nati sũnt*. Quibus apud Hebręos reſpõdẽt. ויאמר יהוה *dixit Dominus*. אני יהוה *ego Dominus*. & ſic de cęteris. Iehoua autẽ appropriatũ Deo nomẽ, nulli nõ notũ eſt. Notandũ præterea omnia Dei nomnia cõtracta apud Coptitas lineola quadã trãſuerſa ſuperpoſita ſignari. veluti

ⲡ̅ⲟ̅ⲥ *Dominus*. ⲓ̅ⲏ̅ⲥ *Ieſus*. ⲭ̅ⲥ *Chriſtus*. ⲑ̅ⲥ *Deus*. aliaq; ſimilia; ⲫⲧ verò nullibi hac lineola notatũ reperiri, voluenti Copticos libros patebit. Quod cum primùm aduertiſſem, ab eorũ qui id nomẽ cõtractum dicunt, diſceſſi ſentẽtia. Iterùm hoc nomẽ Phtha nullã recipit mutationẽ, nec affixũ vllum; Sed loco eius Coptitæ vtũtur nomine ⲡⲓⲱⲧ; veluti ⲡⲁⲱⲧ *Deus meus* ⲡⲉⲕⲱⲧ *Deus tuus*. ⲡⲉϥⲱⲧ *Deus eius*; non ſecus ac Hebræi, qui loco יהוה vtuntur אדוני *Adonai* אלהים *Elohim*. Non minus igitur inuariabile eſt, quàm Τὸ ξαγεάμματον Dei nomẽ. Sicut igitur magnũ illud Dei nomẽ myſticis rationibus conſtat, ſic & hoc Coptum. Iterum ſicut nomẽ Dei יהוה iuxta Rabbenu Hakadoſch, Deũ generãtẽ ſignificat, ſic & hoc nõ apud Coptitas tãtùm; ſed apud AEgyptios Antiquos quoq; Emepht, ſeu cũ aſpiratione Hemepht, ſeu ⲏⲙⲫⲧ quod nos ex Copto interpretamur (in Phtha), quaſi diceres, Deũ omnia peragẽtẽ in Phtha filio, quẽ produxit; vel, vt cũ Iamblicho loquar, Emepht nimirum

Nomen ⲫⲧ non recipit mutationem nec affixũ

Significat Deum generãtè

Quid Emepht Copta lingua.

producẽtẽ ex ouo Phtha, hoc eſt, intelligentiã ad exẽplar ſuũ IXΘΥΣ generantẽ ſapiẽtiã, omnia cũ veritate artificiosè diſponentẽ, nempè Taautũ illum ſupradictũ; quem proindè appoſitè per hos characteres ſeu μονογεάμματα repræſentabant: per circulum primũ mundi genitorẽ, æternumq; conſeruatorẽ; diuinitatemq; eius vbiq; diffuſam. per ☥ verò ſapientiã mundũ gubernantem intelligẽtes; quæ ſanè multùm affinitatis ad ſacroſancta fidei noſtræ myſteria habere, quis non videt? Veriſimile igitur eſt, primos Chriſtianos AEgyptios, vti ex allegatis ſuprà Chronologorũ teſtimonijs patet, Cùm ex AEgyptijs Gentilibus de nominis huius myſterijs ſæpenumero diſſerentes audiſſent, veluti ſpeculum myſticum & ſymbolum fidei, viæque futuræ propoſitum, vnanimi conſenſu, in Eccleſiam ſuam recepiſſe. Atque hæc ſunt quæ de hoc nomine Dei ΦΘ☥ dicenda putaui, præiudicio nò obfuturus, ſi meliora quis in medium protulerit. Miſit non ita pridem ad me ſcripto, ſuam de hoc nomine opinionem Illuſtriſſimus D. Petrus à Valle Coptitarum olim in AEgypto Auditor, in qua multa præclara de hoc nomine obſeruat, quam proindè libenter hìc apponerem; ſed ne Prodromum iam propè fatigatum, nimis onerarem, eam Oedipo reſeruare volui.

CAPVT VII.

De affinitate Linguæ Coptæ, siue AEgyptiacę ad Græcam, eiusque corruptione successu temporis facta.

PRopinquitas, quam Copta seu antiqua AEgyptia ad linguã Greçam obtinet, ea est; vt, num hęc ab illa, an ab hac illa profluxerit, dispici vix possit. Vndè non malè eam antiquissimam Græcam dicere possemus. Verisimile enim est, AEgyptiam vnà cũ literis à Cadmo & Phœnice post Deucalionis diluuium, si Plinio & Eusebio credimus, in Græciam primùm transportatam, ibidem filiam, nempè linguam Græcã peperisse; Imò Græcos quoque ab AEgyptijs per literas numerandi rationem accepisse, satis ostendit litera Copta ϛ, quę sicut sextum in ordine literarum obtinet, ita senarij quoq; index est. Quam & Græci in hunc diem pro figura ϛ senarij vsurpant, aliumque extra numeros vsum non habet. Quod signum luculentum est linguam AEgyptiam in Græcia nouam Coloniam instituisse; quæ posteà sensim exculta, breui ingentia incrementa

Figura numeri Senarij apud Græcos ϛ. apud Coptitas sextum inter literas locum occupat.

fecerit;adeò, vt ipſe Rex Pſammeticus, teſte Herodoto,è Græcia linguæ peritiores,qui ſubiectos populos puritatem linguæ eius docerent, in AEgyptum accerſiuerit. (erat autem tunc, quantum quidem coniectura aſſequi poſſum, ea inter AEgyptiorum vernaculam, & Græcam diſtinctio, quæ modò inter Italicam, Hiſpanicam aut etiam Gallicam & Latinam;adeò vt nec Græcis AEgyptiam, nec AEgyptijs Græcam linguam addiſcere eſſet difficile, Quod & Sixtus Senenſis inſinuare videtur; qui ait Triſmegiſti libros pleroſque videri ſtylo Græco conſcriptos.Quicquid ſit, certè linguã Græcam apud AEgyptios in vſu fuiſſe, teſtantur complurium Philoſophorum in AEgyptum ſuſceptæ expeditiones; continuumq; literarum vtrinque cõmercium. Quod factum non eſſet niſi communi aliqua lingua,ſicuti Europęi Latina, vſi eſſent. Confirmant id quoque variæ paſſim Cipporum, & Columnarum Græca lingua ab antiquis Regibus factę inſcriptiones; quas vide apud Diodorũ Siculũ. Democritus Abderita Philoſophus in libro cui titulus eſt, φυσικὰ καὶ μυστικὰ, & Syneſius, qui in illum ad Dioſcorum magni Serapidis Alexãdrini Dei Sacerdotẽ Scholia cõpoſuit,& is Græcas quoque profert inſcriptiones. Nã in AEgyptũ profectus, apud magnum Hoſtenẽ in tẽplo Memphis, vnà cũ Sacerdotis filijs miniſtri officio fungebatur;

Lingua Græca ſe habebat ad AEgyptiã vti ad Italicam Latina

Sixtus Senenſis l.2. fol 76. lin. 40.

Diodorus Siculus l.1.c.2. fol.14. ed: Baſil.

Democritus Abderita apud Syneſium.

& dum in templo cibũ ſumeret, repẽtè ſpõte ſua, lapidea apparuit in cinereo puluere ſciſſa columna, ex qua πετρώας βίβλους id eſt libros lapideos extrahentes inuenerunt in eis, aliud prorſus nihil, quàm tria hæc Græca lingua conſcripta.

Inſcriptio Græca

Hᶜ φύσις τῇ φύσῃ τέρπει) *Natura natura delectatur.*
Hᶜ φύσις τὴν φύσιν νικᾷ *Natura naturam vincit.*
Hᶜ φύσις τὴν φύσιν κρατεῖ *Natura naturæ dominatur*

Altera inſcriptio huic ſimilis, nõ procul à Memphi ſaxo inciſa verbis quidẽ Græcis; ſed myſtico-quodã characterum genere tectis (teſte Barachia-Abenephi) extare fertur; quorũ verborum ſenſus non diſſentit ab ijs, quæ in Smaragdina Hermetis Triſmegiſti tabula proponuntur. Inſcriptio eſt.

ΟΥΡΑΝΟ ΑΝΩ ΟΥΡΑΝΟ ΚΑΤΩ.
ΑΣΤΡΑ ΑΝΩ ΑΣΤΡΑ ΚΑΤΩ.
ΠΑΝΟ ΑΝΩ ΠΑΝ ΤΟΥΤΟ ΚΑΤΩ.
ΤΑΥΤΑ ΛΑΒΕ ΚΑΙ ΕΥΤΥΧΕ.

Hoc eſt *Cælũ ſurſum, Cælũ deorſum, Aſtra ſurſum, Aſtra deorſũ, omne quod ſurſũ, omne id deorſũ, Hęc cape & proſperare.* Prętereà & hieroglyphicis ſchematiſmis, Græcas ſubinde inſcriptiones ſupponi, luculẽter teſtatur figura 38 Theſauri Hieroglyphicorum Heruartij, vbi ſub Anubide crocodilo inſiſtente, ſtipantibus eum à lateribus, Ammone, & Serapide, cum alijs Hieroglyphicis notis, hæc verba Græca, Copto tamen chara-

Hieroglyphicis miſcebantur nomina Græca.

cte-

ctere inſcripta videntur.

ΣΥΝΘΡΟΝΟΙΣ ΤΟΙΣ ΕΝ ΑΙΓΥΠΤΩΙ ΘΕΟΙΣ ΙΣΙΔΟΣ ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΑΝΕΘΗ.

Affeclis Dijs in AEgypto Iſias Archiſacerdos poſuit

Fuiſſe autem hanc inſcriptionẽ ab AEgyptio factã,nõ à Græco;duo probant . primum,ipſa in AEgypto facta,vt ex verbis patet,inſcriptio; alterum,ipſa Symbolorum ratio,quę purè Hieroglyphica eſt, & à nemine niſi in adytis AEgyptiorũ educato perfici potuit,vt in Oedipo noſtro apparebit,vbi ſingula huius ſchematis explicabuntur, cuius quoq;mẽtio fiet 9 cap.huius.Ex quibus patet, Græcã linguã AEgyptijs non familiarem tãtùm;ſed & AEgyptiacę quàm ſimillimam fuiſſe, nominibus AEgyptiacis (quotquot à Veteribus Authoribus poſteritati conſignata adhuc ſuperſunt)quæ omnia neſcio quid Græcum ſapiunt, id abundè oſtendentibus. Quid enim aliud Oſiris,niſi ὅσιος ἱερὸς Sacroſanctus? Quid aliud Iſis niſi prudens naturæ progreſſus ἀπὸ τῆ ἰέναι, hoc eſt ab eundo deducto nomine?Horus quoque certè ἀπὸ τῆ ὡρῶν vel ἀπὸ τῆ ὁρᾶσθαι deriuatum nomen, nil aliud ſignificat,niſi τὸ ἥλιον παντεπόπτην & curſu quem in Zodiaco perficit, annum in quatuor partes, quas ὥρας, teſte Macrobio, dicebant, diſpertientem. Sic Typhon ἀπὸ τῆ σμᾶν hoc eſt à

Oſiris vnderiuetur.

Iſis vnde

Horus

Typhon

diſ-

dissipando Smy & ἀπὸ τύφειν ab incendendo seu vrendo Typhon & βέβων appellatus est. Serapis etiam, siue ἀπὸ τῆ σώρου καὶ Απιδος à cista videlicet, in qua à Titanibus Apis coniectus est; siue ἀπὸ τῆ σαίρειν, hoc est à gaudio & hilaritate, vti Plutarcho placet, denominatus; à Græco certè nomen vel inuenit, vel Græco id impertijt; Sic Βάλ quod myrrham significat, Biblos nomen Vrbis, quorum illud ἀπὸ τῆ βάλλειν deductum, Plutarchus discussionem dementiæ vocat; hoc à multitudine papyrorum, seu arundinum aut iuncorum ibi nascentium Biblos nuncupant Strabo & Herodotus. Isin quoque Μὺθ hoc est matrem ἀπὸ τῆ μητρὸς voeabulo Germanico Mutter non multùm dissimili, appellant. Hanc alio quoque nomine vocãt Αθυρι & Μεθύρις; quorum illud mundanam domum, ἄθυρον hoc est apertã, & quasi sine portis: hoc omne ex multitudine & causa compositum significat. Sed his omnibus fusiùs tractantem l. de Osiride & Iside, Plutarchum consule. Quis ignorat Mercurium illum Termaximum, ob eximiam qua pollebat sapiẽtiam, AEgyptiacè Thoth, vel vt alij ΘΩΥΘ, mense quoque ΘΩΟΥΘ nomini eius honoriq; consecrato, Deum appellatum? quod verbum non longè abest à Græco Θεὸς, si finale Θ in Σ mutaueris. Nõ desunt hoc loco, qui Deorum seu

Serapis

Bal discussio dementiæ.

Biblos

Isis μὺθ dicitur

Mensis Thoth Mercurio dicatus.

Ido-

Idolornm Syrorum nomina Aſima, Thartac, Seſach, Neſroch,& ſexcenta alia huiuſmodi mõſtra quorũ mentionem Sacra facit hiſtoria,inter AEgyptiaca quoque numerant. Sed nos eorum opinionem in ſyntagmate 3 Oedipi noſtri AEptiaci amplè exploſimus. Nec enim VG.Aſima, AEgyptiacum, aut Græcum eſt, vti ipſi pertinaciter volunt, ſed Samaritanum vocabulum eſt, quo Deum, ſub Hircina forma efformatum paſſim indigitabãt;vt benè *R.* Nathan in Baal aruch oſtendit, vbi hunc Deum,per contemptum non aliter vocari ſolitum aſſerit, quàm תיש בלי צמר hircum abſque lana (ſeu pilis) hinc Hebræos quoque Cuthæis ſeu Samaritanis exprobraſſe legimus,quod Geneſim ſuam ab hirco ridiculè ſanè, hiſce verbis, inciperent.

𐤀𐤔𐤌𐤀:𐤀𐤓𐤑:𐤁𐤀𐤔𐤌𐤀𐤓𐤑

Hoc eſt, *in principio creauit Aſima, id eſt Hircus*; quod & Abenezra in proœmio in Eſteris librũ aduertit;vbi diſquirens cur in toto libro illo Dei nominis nulla fieret mentio; tandem cauſam illius reddit hiſce verbis

והכוון בעיני טוען המגילה הנזכר מרדכי וזה הטעם ויזלף ספריס וכולם מסכה ספר לחד מהן המגילה כטעם פתגן והעתיקה הפרסיים ונכתובה בדבר פיוס ומס היו עובדי עבודה זרה ואין כותבין תחת השם הנכבד והכולל שם תועבה שם כאשר עשו הכותים שכתבו תחת בראשית ברא אלהים את אשימא

והשם הכולל השם שלא יזכירו מרדכי במגילה

Re-

Certum autem nobis visum est, hoc volumen Mardochæum composuisse, eo consilio, vt omnes libri sacri ex vno hoc volumine transcripti iuxta exemplar translationis Persarum mitterentur, & hoc describeretur in libris dierum Regum priorum. Cum autem seruituti alienæ seruirent, (id est Idolorum cultui essent addicti) scripserunt pro nomine glorioso & terribili, nomen abominationum suarum, quemadmodum fecerunt Cuthijm (Samaritani) qui scripserunt pro, (In principio creauit Deus) creauit Asima, & ecce ad gloriã Dei est, quod eius Mardocheus non meminerit. Verùm hãc calumniã ex odio quo Samaritanos persequebantur, ab Hebrẽis, ipsis Cuthæis falsò affictam, apertè docet Pẽtateuchus Samaritanus Vaticanus, in quo nulla omninò huius Asimę fit mẽtio, sed verba Samaritana vndequaq; Hebręæ lectioni respõdere videntur. quod & Ioannes Morinus quoq; in exercitationibus suis in Pẽtateuchũ Samaritanũ obseruauit, vt fides cõstet, Hebræo—Samaritanas lectiones, hìc adduxi. in quarum nulla Asimæ mentio fit.

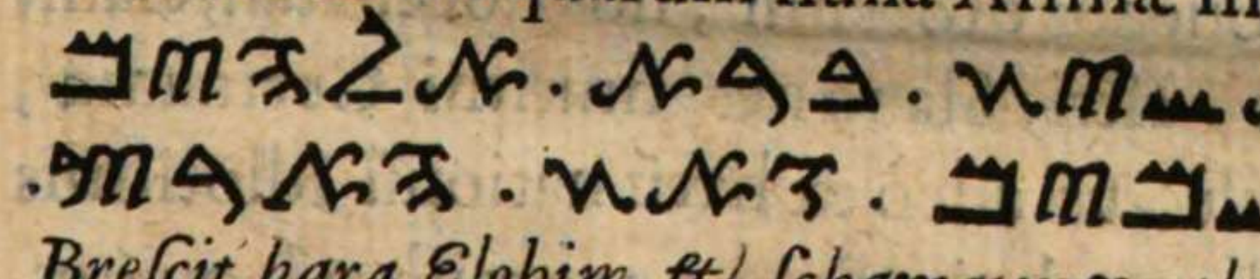

Breſcit bara Elohim & ſchamaim veeth haaretz.

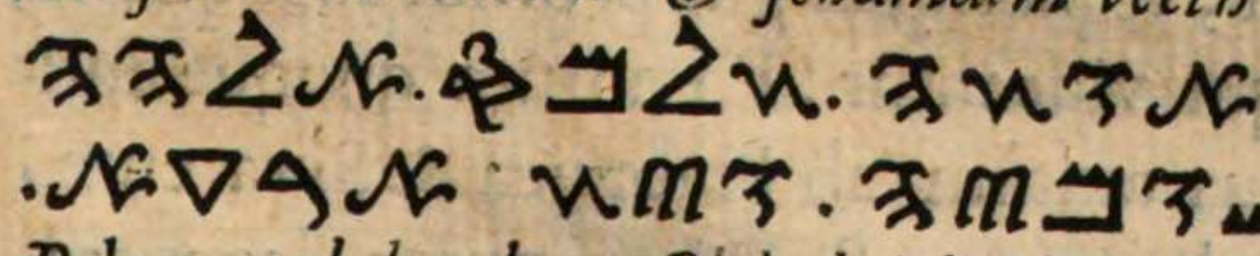

Bekameadah talmez Elehah ith ſchomih vaith araah. Sed hæc παρέργως.

Porrò cum nihil in rerum natura ſtabile, nil firmum, ſed omnia fluxa reperiantur & fallacia; mirum ſanè non eſt; ſi ſicut in omnibus alijs linguis, ſic & in Copta ſucceſſu temporum maximæ mutationes cõtigerint. Nihil enim mutationi magis obnoxium eſſe, quàm linguas, tùm alij, tùm præclarè admodũ in hiſtoria Latinitatis ſacræ oſtẽdit pereruditus P. Melchior Inchoferus, quin & omnia Occidẽtis Regna id abundè demõſtrant. Quis enim hodiè nouerit antiquam Hetruſcorum linguam? Quis Saxonum wandalorum, cæterarumque Gentium antiqua ab hodiernis facilè diſcernat idiomata? Certè quantùm Hetruſca & Latina lingua hodierna receſſerit ab antiqua, inſcriptiones monſtrant, tùm tabulæ Eugubinæ, antiquis Hetruſcorum literis & lingua ſcriptæ, magis ad Hebraicam dicendi rationẽ, quàm Latinã accedentes; tùm roſtratæ columnę nulli hucuſq, plenè exploratæ. Quantæ etiam linguarũ corruptelę è finitimo diuerſarũ Gentiũ cõuentu exoriãtur, nos docẽt Itali, Galli, Dalmatæ, Iſtri, Slauones finitimi Germaniæ, quarũ dialectus adeò ex harũ nationũ idiotiſmis cõfuſa eſt, vt pleriq; lingua promiſcua loquẽtes, nihil loqui videantur. Pœnorum quoque antiqua lingua tantùm ab Hebraica & Syra cum quibus eadem erat, teſte Hieronymo, degenerauit; vt vix dignoſci poſſit, Quemadmodum è

Plautino illo verſu ab Hannone Pœno prolato apparet. *Ny Ethaloim valon vth ſi coratſiſima conſith*. In quo ſi ineptas iuncturas, atque imperitas verborum diſtinctiones tollas, facies hanc lectionem Hebraicam.

נא את עליונים עליונות שקורה אתם מקום הזות

Na ethelionim elionoth ſchacora otham makom hazoth. Hoc eſt, obſecro vos ſuperos ſuperaſq; quibus contigit locus iſte. Multa ſanè ſimilia hìc dicere poſſem, ſi tempus permitteret, quare qui plura huiuſmodi deſiderabit, conſulat Bernardum Ildretum Canonicum Cordubenſem l. 2 c. 2, voluminis (varias Antiquitades de Espannā Africa, y otras prouincias) inſcripti. apud quem vocabula Punica ſingulari ſtudio cōgeſta reperies. Sed nos ad Coptam reuertamur; quam ſanè linguam communi omnibus alijs viciſſitudini ſubiectam, probant ex omni ferè natione, quæ ſucceſſu temporum in hanc linguam irrepſere, petita vocabula. quæ libenter hìc quoque recenſerem, niſi à referendis nominum mōſtris Lectoris me remoueret patientia; aliqua tamen hìc, vt corruptio manifeſtiùs appareat, adducere viſum eſt. Nam Romanis AEgyptū occupantibus, in eam iam ante à Grȩcis penè corruptam, plurima vocabula Latina quoq;, maximè ea, quȩ militare negotium concernunt, irrepſerunt. Vti

Πικενσος Cenſus. **Πιλοτος** Dux. **Πιπρε**

ⲧⲱⲣⲓⲟⲛ *Prætorium* . ⲡⲓⲕⲟⲩⲣⲁⲧⲱⲣ *Curator* . ⲡⲓⲧⲣⲓⲃⲟⲩⲛⲟⲥ *Tribunus* . ⲡⲓⲛⲟⲧⲁⲣⲓⲟⲥ *Notarius*, aliaque quàmplurima, quę tibi Thesaurus noster suppeditabit. Hebręorum verò ea nomina , quæ ad mensuras & pondera pertinẽt assumpsisse videntur. Vti ⲡⲓⲕⲟⲙⲟⲣ *Chomor* . ⲡⲓⲃⲁⲧⲟⲥ *Bathus*. ⲡⲓⲕⲟⲣⲟⲥ *Corus* . ⲡⲓⲥⲓⲕⲗⲟⲥ *Siclus*. Arabica quoque & Persica quamplurima reperio; quæ tamẽ breuitatis causa libẽs prætereo. Græca verò lingua, si nuda tantùm vocabula respicias, meritò magna ex parte Coptam sibi vendicare videtur. si syntaxim nomiuumq; constructionem , tantò ab ea videbitur esse remotior, quantò in vocabulis affinior. Non enim à Græca tantùm; sed etiam ab omnibus alijs linguis in declinandorum nominum, ac coniugandorum verborum ratione ita diuersa est & difformis ; vt si pauca excipias, cum nulla in nullo prorsus conuenire videatur . Est etiam proprium huius linguæ, omnem mutationem sortiri à principijs verborũ fine semper immutabili vt ⲡⲓⲁⲅⲅⲉⲗⲟⲥ *Angelus* . ⲛⲓⲁⲅⲅⲉⲗⲟⲥ *Angeli*. ⲡⲓⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ *Discipulus* . ⲛⲓⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ *Discipuli* .similiaque quamplurima, quæ ex elementis nostris Coptis huic libro adiunctis deprehẽdes. In quibus omnibus si verba respicias,

Copta lingua affinis est Græcæ nomini--- bus non nominum syntaxi.

ma-

magnam affinitatem ad Græcam linguam; ſi syntaxin, inſignem diuerſitatem reperies. ac proinde quando ſuperiùs de huius ad Græcam linguam affinitate locuti ſumus; id nequaquam de ſyntaxi; ſed de vocabulis tantùm nudè ſumptis intelligas velim. accedit, quòd nulla habita diſtinctionis ratione verba alicuius periodi ita in vnum coaceruẽt Coptitæ, vt vnum verbum conſtituere velle videantur. Patet id in ſequentibus ſententijs. ⲡⲉⲥⲁⲣⲝⲓⲁⲥⲫⲉⲣⲟⲩⲥⲁⲣⲝ *& Verbum caro factum eſt.* & illud, ⲫⲁⲓ ⲡⲉⲁⲥⲫⲉⲣⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ ⲓⲏⲥ. *hic eſt Diſcipulus ille Iesu*. Item. ⲫⲣⲟⲩⲟⲩⲕⲣⲓⲧⲏⲥ ⲉⲛⲛⲏⲓⲧⲉ. *Deus Iudex verus ille.* quæ iuxta noſtrum ſcribendi morem, ita ſcribi deberent. ⲡⲥⲁⲣⲝⲓ ⲁⲥⲫⲉⲣ ⲟⲩⲥⲁⲣⲝ *Verbum fuit caro*. ⲫⲣⲟⲩⲟⲩⲕⲣⲓⲧⲏⲥⲛⲛⲏⲓⲧⲉ &c. Atque in hiſce ſanè verborum contextibus, ſi dictiones aliquas exceperis, nec in periodis diſtinctio, nec in cõſtructione ἑλλωισμὸς vllus reperitur. Vtrum verò huius Coptæ linguæ intricata, & diſformis dictionum conſtruendarum ratio eadem fuerit; quæ antiquæ AEgyptiorum linguæ, difficile omninò eſt aſſerere; præſertim cum libri modò nobis deſint antiqua pura lingua AEgyptiorum ſcripti. Probabile tamen eſt, & quantum ex Coptitarum monumentis, va-

Copta lingua difficilis

rio-

riorum Authorum lectionumqne antiquarum collatione colligere licuit. eam si non eandem, vtpote vetustate temporum corruptam, saltem non omninò absimilem fuisse Coptæ, quæ ab ea profluxit, & magnam vocabulorum partem antiquæ propriorum adhuc tenet. Verùm, vt aliquid certi de hoc statueretur, AEgyptus consulenda foret, videndumque, si forsan aliqua adhuc in vetustis pyramidum ruinis eius vestigia reperirentur, quæ si haberentur, difficile non esset, ex cõparatione cum Copta facta, in eius proprietatum cognitionẽ deuenire. Sed quoniam desunt, qui indefesso studio huiusmodi deperditas antiquitates eruant; mirum non est, eas hoc sæculo manere inaccessas. nihilque remanere nobis nisi pauca quædam veluti ex temporum naufragio relicta fragmenta; Pauca inquam vocabula quædam, à Vetustis Authoribus obseruata, quibus inopiam nostram solemur.

CAPVT VIII.

De Vtilitate Linguæ Coptæ seu AEgyptiacæ.

MIratus sum semper, cur ex tanto scribẽtium numero, tantaque librorum copia adeò pauci reperiantur, qui, aut reconditioris

lite-

literaturæ difficultates perfectè attingãt; aut deprehensas superent, Videmus enim nobis dubitantibus innumeros quidem obuios libros esse, quos tamẽ si benè expenderis, ex mille vix vnũ repereris qui in perplexitate constitutis animis subsidio esse possit. Imò, quod dicere pudet, omnes Scriptores in vnius verba ita coniurare, vt si verborum fucum tuleris, eandem omninò rem scriptam, subscriptam, transcriptamque reperias. Hinc fieri arbitror; vt concatenatorum more cæcorum vno trahente alterum, omnes in inemendabilium errorum barathrum labãtur. Cuius quidem literariæ calamitatis aliam causam esse non existimo, nisi externarum literarum artiumque neglectum, quæ cùm plerumque summo labore addiscantur, quidam ad propudiosum illud ignauiæ Asylum confugientes, segnitiem mentisque inopiam velare conãtur: illud(cui bono)probro suomalè prætexentes,quasi nihil prosit, nisi vnde vẽter & marsupiũ turgeat. Mihi sanè lõgè alia mẽs,alius ad literas animus: quo ita à natura sum cõparatus, vt nihil ingenuo homine dignius existimẽ; quàm industriã, viresq; ingenij,ijs in rebus potissimũ, quas vel obliuiosa, ac indocta sæcula successu tẽporũ neglexerũt, restaurãdis; aut quas natura in secretioribus penetralibus recondidit, sagaciter rimandis experiri; ita quidem vt omnes huiusmo-

modi abditos Theſauros pelluſtrem ; & ſi minus eos exportare poſſim ; ſaltem Alcmæonis more me in ijs volutem, atque humeris, ſinu, calceis quantulum licet conueham. Eo ſtudio inſtigatus, Coptæ quoq; linguæ, ſeu antiquæ AEgyptiacæ, vnà cum Hieroglyphicæ vetuſtate temporum deperditę diſciplinę inſtaurationem, molior ; in quo negotio ſi non omnia ad deſideratam perfectionem perduxiſſe videar, ſatis tamen feciſſe cẽſebor, primus hanc glaciem tẽtaſſe, alijſque ad vlteriùs inceptum iam opus promouendum, viam monſtraſſe. Quod ſi hìc ſpes me quoq; fefellerit ; certè nil reſtare video niſi vt laudem in conatu reponam. Sed hæc forſan fuſiùs quàm par erat, proſequutus ſum. Quare linguam Coptam proſequamur, quæ, ſi Hebraicam excipias cum non immeritò linguarũ antiquiſſima ſit; nemini quoque dubium eſſe debet, ex eius inſtauratione ingentẽ oriri poſſe tùm literis tùm Eccleſiæ vtilitatem & emolumentum. Literis quidem, cum eius ope innumera atque obſcuriſſima antiquitatis myſteria, ac præſertim in Hieroglyphicis obeliſcorum notis abdita; quẽadmodum ex ijs, quæ in Oedipo noſtro AEgyptiaco prodemus, apparebit; Libros enim ex omni facultate & ſcientia hac lingua conſcriptos eſſe, adeò certum eſt, vt ad hoc probandum nulla alia authoritate opus ſit,

niſi

nisi Thesauri nostri, seu onomastici Coptici, in quo omnium facultatum & sciẽtiarum termini, Copticis vocabulis adeò propriè exponuntur, vt in eo nulli alteri linguæ cedere velle videatur. Nomina autem huiusmodi, non est credibile ab Authore onomastici fuisse excogitata; sed ex Authoribus huius, vel illius facultatis deprompta, fuisse, & summo studio collecta. Ego certè famosa illa Trismegisti volumina alia lingua non fuisse scripta, nisi Copta, multis rationibus, quas alibi prodemus, inducor. Magna igitur emolumenta ex huius linguæ instauratione Reip: literariæ prouenire posse, quis est qui nõ videt? Ecclesiæ quidẽ, quia antiquissima AEgypti Christianorum Ecclesia, hac lingua, licet ipsismet hac tempestate ferè penitùs ignota, in sacris vtitur, eademque exaratos habet omnes, cùm veteris, tùm noui testamenti Codices; quin & 4 prima Concilia, aliaque permulta ad rem Ecclesiasticam facientia, vt suprà quoque recensuimus; quæ omnia plurimùm conferent ad confundendas impias atque abominandas nostri temporis hæreses; quandoquidem AEgyptiorum Ecclesia licet ab hinc mille & ducentis circiter annis, sub diuersis Episcopis Alexandrinis ab Ecclesia Romana frequenti schismate sit diuisa, in sacris tamen peragendis & in sacrorum librorum receptione ab illa nũquam dissensit. Porrò quo tem-

pore huiuſmodi ſacrorum voluminum in linguã Coptam prima facta fuerit tranſlatio, hucuſq; cognoſcere non licuit; quantùm tamen è martyrologio Coptico, quod Arabicè ſcriptũ in Maronitarum Collegio conſeruatur, colligere licuit; eã facta eſt ab hinc mille circiter & trecentis annis, quo tempore, teſte Nicephoro, ſtudium ſacrarum literarum in Thebaide, & per totam paſſim AEgyptum, maximè florebat; quod & dictum martyrologium, in prima proluſione menſis Thoth apertè dicit; præcipuam Monachorum eius temporis occupationem fuiſſe Sacra Biblia è Græca, Chaldaica, & Hebraica, in linguam ipſis propriam, Coptam nimirum, transferre; quæ prototypa deinde ſuccedẽtibus ſæculis, alij & alij identidem deſcribentes, numerum librorum pro multitudine Cœnobiorum, Monachorumque in immenſum auxerunt. His igitur ita ritè declaratis, nunc antequàm vlterius progrediar, in gratiam ſtudioſi Lectoris eorum librorum catalogum, qui hodiè in Bibliotheca Vaticana lingua Copta ſcripti conſeruantur, priùs hoc loco prodere viſum eſt, ne autem id obiter, vt dici ſolet, & ſuperficietenus fiat, quidam Amicorum meorum rem haud ingratam me facturum exiſtimarunt, ſi præter nudas Codicum denominationes ſingulorum quoque titulos & inſcriptiones tàm Copticas, quàm Arabicas, & ſi quæ alia eſſent di-

ctorum librorũ proſcænia, ex quibus annus, quo quiſque ſcriptus; patria ad hæc, & nomen Authorum, ſimileſque circumſtantiæ à Lectore faciliùs percipi poſſent, adiungerem. Tàm laudabili amicorum poſtulationi deeſſe nec potui, nec debui: etſi labores tantò fuerint grauiores, quantò pauciores eſſent, qui in ijs exantlandis auxilio mihi conſilioque eſſe poſſent. Nam inſcriptiones plurimas quidem inueni; ſed ita ſitu ſqualidas, ita corroſas, ac quod peſſimum erat, ea negligentia & incuria exaratas, vt à peritioribus etiam Arabicæ linguæ vix legi, nedum intelligi poſſe viderentur. Quare omiſſis ſemeſis huiuſmodi librorum titulis, ac vetuſtate obliteratis annotationibus, aliquas tantùm, hìc & eas quidem, quæ minorem in enodando difficultatem habebant, apponendas duxi.

CATALOGVS

Librorum Coptorum, ſeu AEgyptiorum, qui hoc tempore in Bibliotheca Vaticana conſeruantur.

Primo loco ſeſe offert Pentateuchus 3 tomis in folio magno comprehenſus, quorum primo Geneſis & Exodus: ſecundo Leuiticus, & nume- I

ri: tertio Deuteronomium continetur. Primi tomi inſcriptio Copto—Arabica eſt ſequens.

ⲥⲩⲛ ⲑⲉⲱ

ⲧⲉⲡⲉⲣⲭⲏⲥ ⲇⲉⲛ ⲃⲟⲏⲑⲓⲁ ⲛ̀ⲧⲉ ⲫ̀ ⲧⲉⲛⲥⲇⲁⲓⲛⲉ̀ⲛⲭⲱⲟⲩ ⲛ̀ⲧⲉⲗⲗⲁⲩⲥⲏⲥ ⲙⲡⲣⲟⲫⲏⲧⲏⲥ.

نبتدى بعون الله نكتب خمسة اسفار التوراه لموسى

Hoc eſt, *Incipimus cum adiutorio Dei ſcribere quinque libros Legis Moſis Prophetæ.*

Poſteà ſingulorum quinque librorum tituli incipiunt eo quo ſequitur modo.

Geneſis. Ⲛ̀ⲧⲁⲩⲥⲉⲛⲥⲓⲥ ⲛ̀ⲧⲉⲗⲗⲁⲩⲥⲏⲥ ⲙⲡⲣⲟⲫⲏⲧⲏⲥ ⲙⲡⲥⲱⲟⲩⲉⲛⲉ̀ⲛⲥⲟⲩⲧ ⲛ̀ⲧⲉ̀ⲧⲁⲩⲉⲣⲡⲉ ⲫⲥⲱⲙⲉⲣⲡⲉ. Hoc eſt *Geneſis Moſis Prophetæ, liber continens creationem rerum.*

1

Exodus. Ⲡⲓⲭⲱⲟⲩⲉ̀ⲉⲥ ⲃ̅ ⲛ̀ⲧⲉ̀ⲗⲗⲁⲩⲥⲏⲥ ⲙⲡⲣⲟⲫⲏⲧⲏⲥ ⲙⲡⲓⲭⲱⲟⲩ ⲛ̀ⲉⲝⲟⲇⲟⲥ. Hoc eſt. *Liber ſecundus Moſis Prophetæ, liber Exodus.*

Leuiticus. Ⲡⲓⲱⲟⲩ ⲅ̅ ⲛ̀ⲭⲱⲟⲩⲉⲛ̀ ⲧⲁⲩⲥⲉⲛⲥⲓⲥ ⲛ̀ⲧⲉ ⲗⲗⲁⲩⲥⲏⲥ ⲡⲣⲟⲫⲏⲧⲏⲥ ⲛ̀ⲑⲟⲩⲫⲉⲡⲭⲱⲟⲩ ⲛ̀ⲧⲁⲗⲉⲩⲓⲧⲓⲕⲟⲛ. *Tertius poſt libros Geneſeos Moſis Prophetæ ille eſt liber Leuiticus.*

2 I

Numeri. Ⲡⲓⲭⲱⲟⲩ ⲇ̅ ⲛ̀ⲧⲉ ⲗⲗⲁⲩⲥⲏⲥ ⲙⲡⲣⲟⲫⲏ

ⲧⲏⲥ

ⲉⲧⲙⲛⲧⲥⲁⲛⲁⲣⲓⲑⲙⲟⲥ. *Liber quartus Moſis Prophetæ, ille liber Numerorum.*

ⲡⲓⲉ̀ⲛⲧⲉ ⲙⲛⲧⲉ ⲙⲱⲩⲥⲏⲥ ⲙⲛ̀ ⲡⲣⲟⲫⲏⲧⲏⲥ ⲡⲛⲟⲩⲧⲉ ⲇⲉⲩⲧⲉⲣⲟⲛⲟ ⲙⲓⲟⲛ. *Quintus liber Moſis Prophetæ, liber eſt Deuteronomij.* 3. *Deuteronomium.*

Deſcripta verò fuerunt hi 3 Tomi ãno Copto 1115. opera cuiuſdã Gabrielis filij Phanus, ſic enim in fine libri habetur.

كتب فى ثلث عشرين من شهر مسرى المبارك سنة الف ومايه وخمسة عشر للشهدا الاطهار رزقنا بركتهم

Deſcripſit autem hoc opus vigeſimo tertio menſis Megori benedicti, anno 1115. *SS. Martyrum; det nobis Deus de benedictionibus eorum.*

Eſt porrò Pentateuchus hic præ reliquis ſingulari cura ſcriptus; & accuratiſſima partitione in ſuas lectiones, Κεφάλαια & verſus diſtinctus, qua ſcribendi ratione, omnibus alijs palmam præcipere videntur. Dictiones Legis, aliorumque ſcriptorum ſeparãt Coptitæ lineola, non ſolo ſpacio, vt Iudæi, cæteræq; nationes. etſi in inciſis mẽbris & periodis vix vllam diſtinctionis, vt paulò ante dictum eſt, habeant rationem: tenent tamen nonullas alias notas, quibus cum ſenſus diſtinctione animi affectus exprimunt, veluti oppoſitionis, interiectionis, protractionis, interrogationis, obſecrationis, indignationis. Diſtingnunt

Præ-

prætereà ſingulos Moſis libros in lectiones, quas ⲥⲧⲟⲓⲭⲟⲥ *(verſus)* appellãt, פרשים & סדרים paraſchim & ſedarim Iudaicis longè breuiores. Sexcentas triginta liber Geneſis earum numerat. Exodus 603. Leuiticus 702. Numer oũ 835. &c. quorum numerus finito libro exprimitur hiſce verbis Coptis.

ⲅⲉⲛⲉⲥⲓⲥ ⲉⲛⲇⲓⲫⲏⲙⲏ ⲙⲁⲧⲁⲙⲏ ⲥⲧⲟⲓⲭⲟⲥ	ⲗⲗ.
Geneſis continet verſus	630.
ⲉⲝⲟⲇⲟⲥ ⲉⲛⲏⲣⲏⲙⲏ ⲧⲓⲕⲱⲙⲁⲧⲓⲛ ⲥⲧⲟⲓⲭⲟⲥ	ⲅⲭ.
Exodus continet verſus	603.
ⲗⲉⲩⲓⲧⲓⲕⲟⲛ ⲉⲛⲇⲓⲫⲏⲙⲏ ⲧⲱⲙⲁⲧⲏ ⲙⲥⲧⲟⲓⲭⲟⲥ	ⲃⲯ.
Leuiticus continet in ſumma	702.
ⲁⲣⲓⲑⲙⲟⲥ ⲉⲙⲏⲣⲏⲙⲏⲙⲁⲧⲏⲙ ⲥⲧⲟⲓⲭⲟⲥ	ⲱⲗⲉ.
Numerorum liber continet verſus	835.

Deuteronomium quot verſus habeat ob tritam & exeſam vetuſtate paginam colligere non valui. Atque in hoc mihi Samaritanos imitari videntur Coptitæ. Diſtinguunt illi eadem ratione 5 libros Moyſis, in ſectiones quaſdam quas ממרא Katſim vocant, quarum 250 in Geneſis libro numerãt, & in tota Lege 960. & numerum earum non ſecus ac Coptitæ ſuos

ⲥⲧⲟⲓⲭⲟⲥ, & Hebræi Maſorethæ ſuas paraſchas & Sedarim apponunt, quemadmodum in Vaticano codice patet. ⲏⲁⲓⲃⲉ:ⲧⲙⲛⲧ
:ⲃ:ⲏ :ⲃⲙⲙⲉ :ⲃⲧⲙⲙⲛⲁⲏⲧ.

Haze Sepher hariſchon Katſin mathaim, hamiſchin ſchanin. hic liber primus habet ſectiones 250. & in fine.

ⲙⲏⲧⲛⲁⲓⲃⲏ:ⲃⲙⲙⲉ:ⲧⲓⲧⲉⲧ
:ⲛⲧⲁⲙⲃ:ⲇⲙ ⲛⲧ:ⲓⲙⲙⲙ

Ve ſoma Katſin becol thorath
Summa ſectionum totius Legis) ——— (960

4 Poſt Pentateuchũ quarto loco occurrit liber Euangeliorum, non minus varietate picturarum, quàm ſcripturæ venuſtate cum primis ſpectabilis. Scriptus ille fuit in Conuentu S. Mercurij in AEgypto à quodam Gabriele nomine, eo anno quo ſequitur.

كتب ذلك المسكين غبرايل بكنيسة القديش
مرقوريس فى مصر المحروسه بدير القديس العظيم
انطونيوس بمرّية العربة بحضور الحكيم المذكور فى
ثالث برحهات برمهات سنة سنة وثمانين وتسع
مايه للشهدا الاطهار الموافق الخامس رجب الصوم
سنة ثمان وعشريين تسعمايه

Sripfit hoc in Conuentu S. Mercurij in AEgypto Gabriel pauper & humilis, & cuſtoditur id mo-

do

dò in monasterio Sancti Anthonij Magni in deserto Arabiæ, in præsentis sapienis supradicti, in tertio mensis Pharmuthi, anno 986. *SS. Martyr: 5 die Reheb mensis Ieiunij, anno Arabum* 918.

5 Codex continet 14 Epistolas D. Pauli Apostoli. 3 Canonicas & actus Apostolorum, cuius hæc est epigraphe

هذا الكتاب المبارك يشتمل على رسايل بولس
الرسول هم اربعه وعشرين

Hic est liber benedictus continens Epistolas Pauli Apostoli; & sunt illarum 14. In fine verò hæc scripta habentur.

كمل ذلك بسلام من الرب فى يوم السبت المبارك
خامس عشرين ثد برموده المبارك بسنة الشهدا
الاطهار الف مايتين وعشرين

Perfectus est liber ille in pace, quæ à Domino. Die Sabbathi benedicti; 15 *mensis Pharmuthi benedicti. anno* SS. *martyr:* 1220.

6. Codex Euangeliorum alius, cuius inscrptio est.

Πιεqaн ελιον Πενοc Ihc πχc.

Euangelium Domini nostri Iesu Christi.

7. Liber Apocalypsis S. Ioannis Apostoli; qui Copto-Arabicè sic incipit.

رويا القديس يوحنا الانجيلى

Ano

Αποκαλυψις του αγιου Ιωαννου Ευαγγελιστου.

Visio seu reuelatio S. Ioannis Euangelistæ. in fine verò ponuntur sequentia verba.

فى يوم الجمعه الخامس عشرين من شهر برمهات
سنة احدى وستين والف للشهدا الاطهار وهو
الاسبوع السادس من الصوم المقدس اعاد الله
من بركاته علقه لنفسى ولمن يشا الله تعالى بعد
العبد الحقير المسكين الغاجز من جميع الفضايل
الخاطى كثر من كل بشر

Hoc est. *Die Veneris 25 mensis Pharmuthi anno 1061 SS. Mart: & illa erat septimana sexta Ieiunij sancti. det Deus de benedictione sua continentiam animæ meæ, & cui voluerit Deus excelsus post me abiectum, vilem, pauperem omnibus meritis & excellentijs priuatum, peccatorem inter mortales maximum.*

8 Psalterium Dauidis descriptum fuit iussu venerabilis Domini Patriarchæ Gabrielis. 22 mensis Paophi anno Coptico millesimo 82.

9 Liturgia S. Marci. titulus eius est

Τυπικα αναφορα ητοι λειτουργια Μαρκου, μεταγγελιστου και ομολογητου.

Missa seu oblatio S. Marci Euangelistæ vnà cum orationibus, & precibus quotidiè recitandis.

10 Cõtinet hic codex *Liturgiã S.Gregorij*;cui in fine adiũctę sũt orationes Copta lingua cõscriptę S.Cyrilli,quẽ Arabicè كيريلس kirilas vocant

11 Missa seu Liturgia S. Basilij,Gregorii,Cyrilli. Epigraphe libri est Copto-Arabica.

قداس القديس باسيليوس كيريلس وغريغوريوس

Ωχαπαφορα ηγεμαριος Βασιλιος Κυριλλος, Γρηγοριος.

12 *Rituale Monachorum* , in quo de varijs ritibus & cerimonijs Antiquorũ Monachorum agitur. Item de varia sacrorũ vestimentorum ratione. quis huius Codicis sit Author, aut quando scriptus fuerit,mihi vt scirem, tineæ inuiderunt.

13 *Manuale variarum orationum seu precum*, lingua Copta cõscriptarum;iuxta distributionem temporis dispositarum.

14 Aliud *Missale*,in quo variæ Liturgiæ continentur. Annus & nomen Authoris desunt.

15 *Grammatica & dictionarium* , Lingua Copta scriptum ante 400 circiter annos.Authoris anonymi.

61 *Missale* seu Codex variarum Liturgiarum S.Cyrilli , Gregorij, Basilij. qui descriptus est per quẽdam Religiosum Andream nomine.

71 *Epistolæ* Beati Pauli . Canonicæ . & Actus Apostolorum.

18 *Missale* Coptum.

19 *Missale S. Cyrilli*

ⲧⲡⲁⲫⲟⲣⲁ ⲙⲁⲅⲓⲟⲥ Ⲕⲩⲣⲓⲗⲗⲟⲥ.

20 *Grammatica & dictionarium.*

21 *Missale.*

22 *Grammatica & dictionarium.*

23 *Euangelia.*

24 *Orationes sacræ.*

Atq; hi sunt Codices Copti, quos Bibliotheca Vaticana hodiè conseruat, in alijs quoque celebrioribus Vrbis Bibliothecis varia quoq; hac lingua cõscripta monumenta reperiuntur: est in Bibliotheca Collegij nosti Maronitici inter cęteros Arabicos Codices Martyrologium quoque Copticum, in quo Sanctorum Orientalis Ecclesiæ, potissimùm AEgyptiorum Monachorum vitæ, iuxta dies 12 mensium Coptorum singulari studio Arabica lingua, Coptitis vernacula, descriptæ spectantur; dignum sanè opus, quod ob rerum memorabilium copiam, & historias gestaque Sanctorum Latinæ Ecclesiæ hucusque ignota, publici iuris fiat. Est & liber asceticus Epistolarũ S. Antonij ad Monachos AEgyptios cõscriptarũ, nõ minori rerũ copia refertus. Quæ Coptitarum monumenta esse plerisq; libris præfixæ, aut in fine adnexæ, aut marginibus etiam appositæ inscriptiones luculenter ostendunt. Porrò in priuatis quoque aliorum Bibliothecis non desunt Coptici Codices, inter quos Thesau-

rus noſter Coptarabicus, (quem mihi Illuſtriſſimus Vir. D. Petrus à Valle Patritius Romanus; pro egregio ſuo erga linguarum Orientalium reſtaurationem affectu, ex AEgypto non ita pridem allatum, communicauit vertendum)præ cæteris omnibus ob rerum, nominum, verborumque copiam, qua refertus eſt, dignus viſus eſt qui ſine mora publici iuris fieret. Conſtat verò dictus Theſaurus à nobis ex Arabica Coptaque lingua, in Latinum verſus, tribus potiſſimùm partibus. Primam partem ſibi vendicant ea, quæ ad Grammaticam ſpectant. Alteram verò nomina rerum in certas claſſes ſeu materias diſtributarum, quam ideò ὀνομαστικὸν ſeu Nomenclatorem cum Iunio non malè vocamus. Tertiam partem denique abſoluunt dictiones ſingulæ in Copticis monumentis paſſim occurrentes, iuxta Alphabeticum ordinem diſpoſitæ; vnde & eam dictionarium vocamus; Coptitæ Scalam Electam appellant, non incongruo vocabulo. Ordinantur enim in ea dictiones ſingulæ iuxta earundem fines, methodo ab ordine noſtrorum dictionariorum prorſus contraria. ſicut enim apud nos inquiſitio dictionum inſtituitur à literis Capitalibus; ita apud Coptitas ex literis dictionum deſinentibus vocum inquiſitio inſtituenda eſt. quemmodum Kamus quoq; celebre Arabum dictionarium obſeruat.

Hic

Hic itaq; noſter Copto-arabico-latinus Theſaurus, ea verborum nominumque copia refertus eſt, vt nullam Literatorum familiam eſſe arbitrer, cui non ſummam vtilitatem ſit allaturus. Inuenient in eo primò ſacrarum literarum interpretes, inſignem rerum & nominum eorum inſtituto propriorum copiam, qua in obſcuris nominibus in ſacris literis occurrentibus adiuuentur. Medici huius ope è varijs dubijs, quæ in nominibus plantarum, mineralium, aliorumque medicamentorum hìc Coptarabicolatinè expoſitorum paſſim occurrunt, eruentur. Aſtronomi mox cœleſtem Siderum exercitum, ſingulaſque ſtellas antiquis nominibus ſuis, queis eas primi aſtronomiæ Inuentores AEgyptij & Arabes olim inſignierant, cohoneſtatas aſpicient. Nec Phyſicis deerit materia, qua obiecta ſua excolant. Nam & elemẽtorum, lapidum, arborum, plãtarum, animalium quadrupedum, volucrum, piſcium, ſerpentium nomina, prout ab Antiquis indigitata ſunt, cum ſummo gaudio contemplabuntur. Mathematici antiquos quoque artium terminos in geometricis, ſtaticis, arithmeticis, aſtronomicis, muſicis, ſimilibuſque artibus & ſcientijs, ſingula nominibus Coptis, Arabicis, Latinis, inſignita reperient. Antiquarijs denique hic nil aliud erit, quàm promus condus, ex quo innumera emoluměta literis promanatura mox

Interpretes ſacræ Scripturæ.

Medici

Aſtronomi.

Phyſici.

Mathematici.

Antiquarij

ex

experientur. Atque hi sunt libri Copti qui ad notitiam meam peruenerunt.

Obtulit non ita pridem, ex familiaribus quidam, inscriptiones varias, inter Coptos seu AEgyptiacos Codices, vt ipse, aiebat, repertas, eo charactere, quem Salomonis perperam quidam appellant, exaratos. Has inscriptiones, cùm analyticæ artis subsidio, labore nõ adeò magno enodassem, deprehendi, tùm dictarum inscriptionum sensum, tùm alienam in multis ab Arabum scribendi ratione phrasin, nescio cuius imposturæ speciem habere; vnde induci nulla ratione potui, vt hosce Salomonis characteres Coptitis vnquam vsitatos fuisse crederem; accedebat, quod nulla horum, nec in Coptitarum monumentis, nec apud alios sinceros Authores eorum sub hoc nomine reperirentur vestigia; quare, ne hoc Eridis pomum tangẽdo cuiquam præiudicio forem, earum explicationes consultò omittendas existimaui. Scio multos passim huius farinæ characteres inscriptionesque Salomonis nomine circumferri, quibus tamen multum fidei habere nolim, cùm nescio quid suppositicij partus oleãt, veriùsq; è maleferiatorum hominum, quàm Salomonis officina deprompti videantur. Quia verò iudicium meum circa id genus characteres, quidam desiderant; dico huiusmodi characterem nequaquam Salomonis esse, cùm purè Arabicus

sit

sit, & posteris temporibus è chirographico, seu currente Hebræorum charactere, (vti clarè alibi demonstrabimus) profluxerit; Sed Agarenorum esse, seu Saracenorum Africanorũ; hos enim literis Arabicis super lineas data opera ductas veluti cõcatenatis, olim καλλιγραφίας ergò vti solitos, è varijs numismatũ inscriptionibus comperio; & celebratissima illa inscriptio Arabica, quã Georgius Gualterius in antiquitatibus Siculis in S. Restituta, in marmore quodam perpetuo venustissimè super lineas agglutinatis spectabilem proponit, abundè testatur. Verùm cùm multæ passim hoc charactere inscriptiones factæ, circũferantur, visum fuit dictorum characterum Alphabetum, præsertìm cùm à nemine id præstitum adhuc sciam, hoc loco apponere, vt si huiusmodi quandoque inscriptiones in manus Arabicæ linguæ periti inciderint (vti in meas nõ infrequenter inciderunt) clauem qua ad interiora eius faciliùs penetrare possit, hìc reperiret.

Alphabetum
Characterum Agarenorum. seu
Saracenorum in Africa.

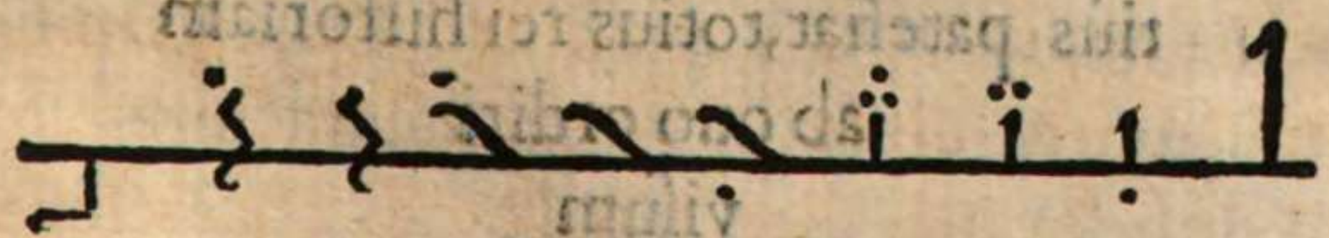

R Dh D Ch hh G Th T B A

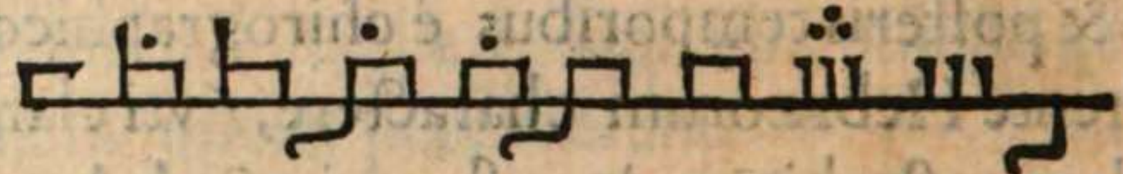

Ai Th T Dh D Sh S Sc S Z

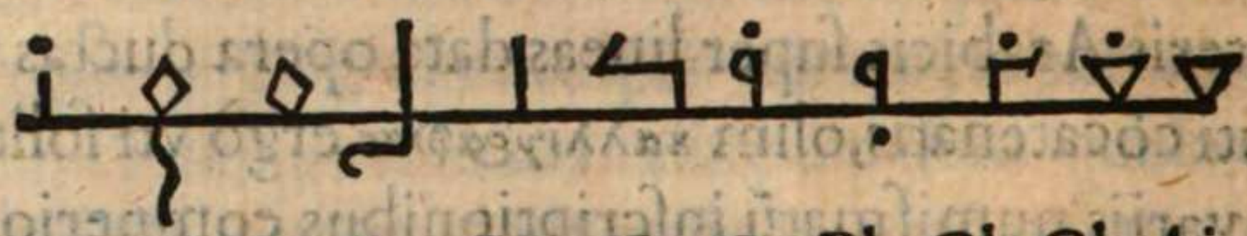

N M M L L K C Ph Gh Gh Ai

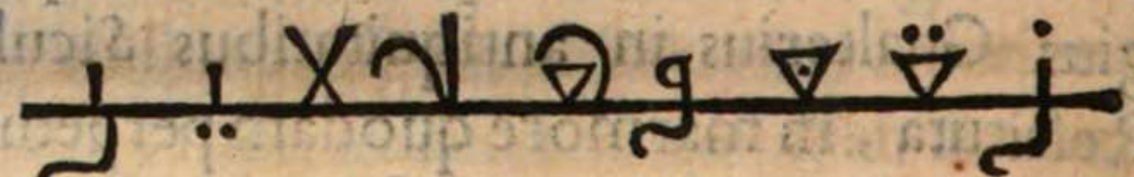

I I I L L H&LV H H N

His itaque oſtēſis, cùm in hanc variarum inſcriptionum materiem neſcio qua occaſione inciderimus, iniuriam me Reip. Literariæ facturum exiſtimaui, ſi hoc loco præterirem ſcripturam aliam ſacram, ſeu hieroglyphicam, verè mirabilem, à nemine adhuc, vt intelligo, explicatam; cuius enodationem ego diuina Numinis gratia opitulante aggreſſus, tandem feliciter primus expediui. Attamen, vt inuenta veritas luculentiùs patefiat, totius rei hiſtoriam ab ouo ordiri viſum eſt.

Mira-

Mirabilis vetustissimæq; Inscriptionis, in rupe quadam montis Oreb quæ pars montis Sinai est, incisæ, à nemine antehac explanatæ, veræ, certa, & fidelis interpretatio.

Prodromum AEgyptiacum mihi adornanti, dum à varijs, varij griphi, varijque hieroglyphici nodi dissoluẽdi offerrẽtur; inter cæteros, R.P. Dominicus Germanus, natione Silesius, Arabicæ linguæ professor, ex ordine S.P.Frãciſci; cùm de meo in abstrusis huiusmodi notis enucleandis molimine inaudisset, & ipse scripturã quandã attulit; in rupe quadã mõtis Sinæ sesquipalmaribus literis inciſam quã, R. P. Thomas Obecinus Nouariensis ex eadẽ D. Franciſci Familia, vir ob egregiam eruditionem, linguarumque Orientalium peritiam passim notus; dum eas oras olim lustraret, summa diligentia, & fide, suis manibus descriptã, Romam eo animo secum asportauit: vt Europæis eam veluti hieroglyphicum quoddam, quo indagando ingenij vires experirentur, proponeret; Audio enim in tantum vnicam hanc scripturam Orientalinm hucusque torsisse ingenia; vt non defuerint, qui explicatu eam assererent omninò impossibilem; Quidam

ob difficultatem hieroglyphicis; alij Cabalicis ſymbolis annumerarent: alij denique alia, vt in huiuſmodi rebus arduis & abſtruſis fieri ſolet, de ea comminiſcerentur.

Hanc itaq; ſcripturam omnium Orientalium opinione inexplicabilem, cùm mihi ita D.O. M. diſponente primò oblatam penitiùs inſpexiſſem, mox animum ſubijt ſcriptura illa Apuleiana de adytis prolata, ignorabilibus literis, partim nodoſis, & in modum rotæ tortuoſis, partim, capreolatim condenſis apicibus prænotata; quibus tamẽ tantum abeſt, vt animo conciderim, aut de ea penetrãda animũ deſponderim; vt nil potiùs habuerim antiquiùs, animum meum inſolito quodam veritatis cognoſcendæ inuadente deſiderio, quàm in maximis myſterijs, quæ neſcio, quo inſtinctu ei ſubeſſe cognoſcebam, intelligendis indagãdiſque, omnem induſtriam, vireſq; ingenij experiri. Diuino itaque priùs implorato auxilio, mox trium linguarum, Hebraicæ, Samaritanæ, & Syriacæ, ad quas dictæ ſcripturæ characteres proximè accedere videbantur, adhibitis quoque mihi conſuetis artis cõbinatoriæ regulis, ſedulam occepi comparationem; & ecce ſcripturæ cæteroquin intricatiſſimę, omniumq; opinione inexplicabilis, ſenſus vti opinione citiùs, ita quoque labore non adeò magno & ſingulari, (Deo Patri luminum ſit honor) clarus, omnibuſque ſolutus

no-

nodis tandem emerſit. Vnde ſi quis à me quæſierit, quomodo *tàm citò* rem adeò difficilem *inuenire potuerim*, illi aliud nõ reſpondeo, niſi illud Iacobi Iſaacidis, *quia voluntas Dei fuit vt citò occurreret quod volebam*. Verùm antequàm inuentam veritatem pandamus, memoratam ſcripturã priùs cũ exemplari, doctiſſimi viri Ioannis Baptiſtæ Doni, qui eam ab Anglo quodam acceperat collatam (quam quidem noſtro ſimillimam reperimus) ea fide qua eam citatus P. Thomas, alijque ex rupe Sinaica decerpſerunt, vnà cum authentica facti relatione, priùs hìc ob oculos ponere viſum eſt. vt ea, qua in rebus incognitis & difficilibus decet, ingenuitate procedamus. Scripturæ typus ſequitur.

Gen: c. 27. v. 20.

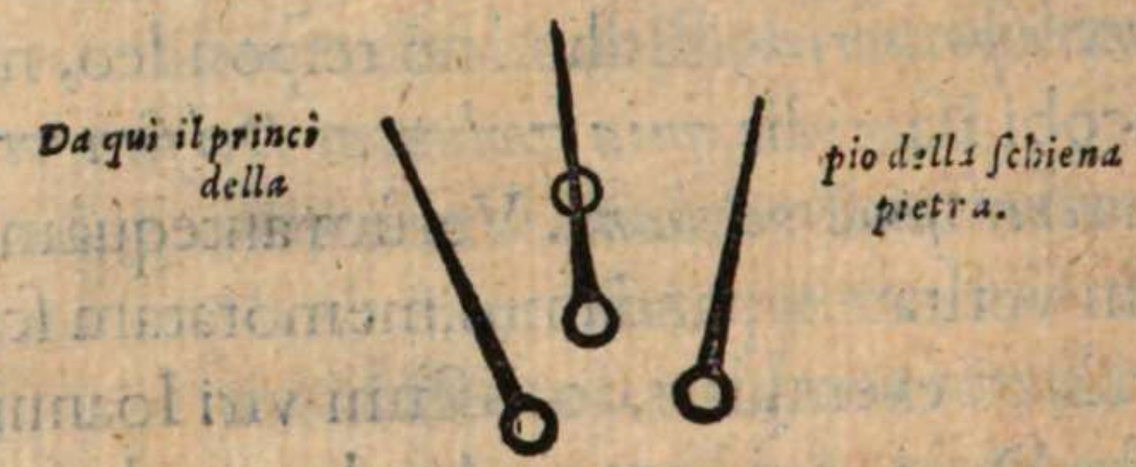

Typus Inscriptionsi Simaicæ.

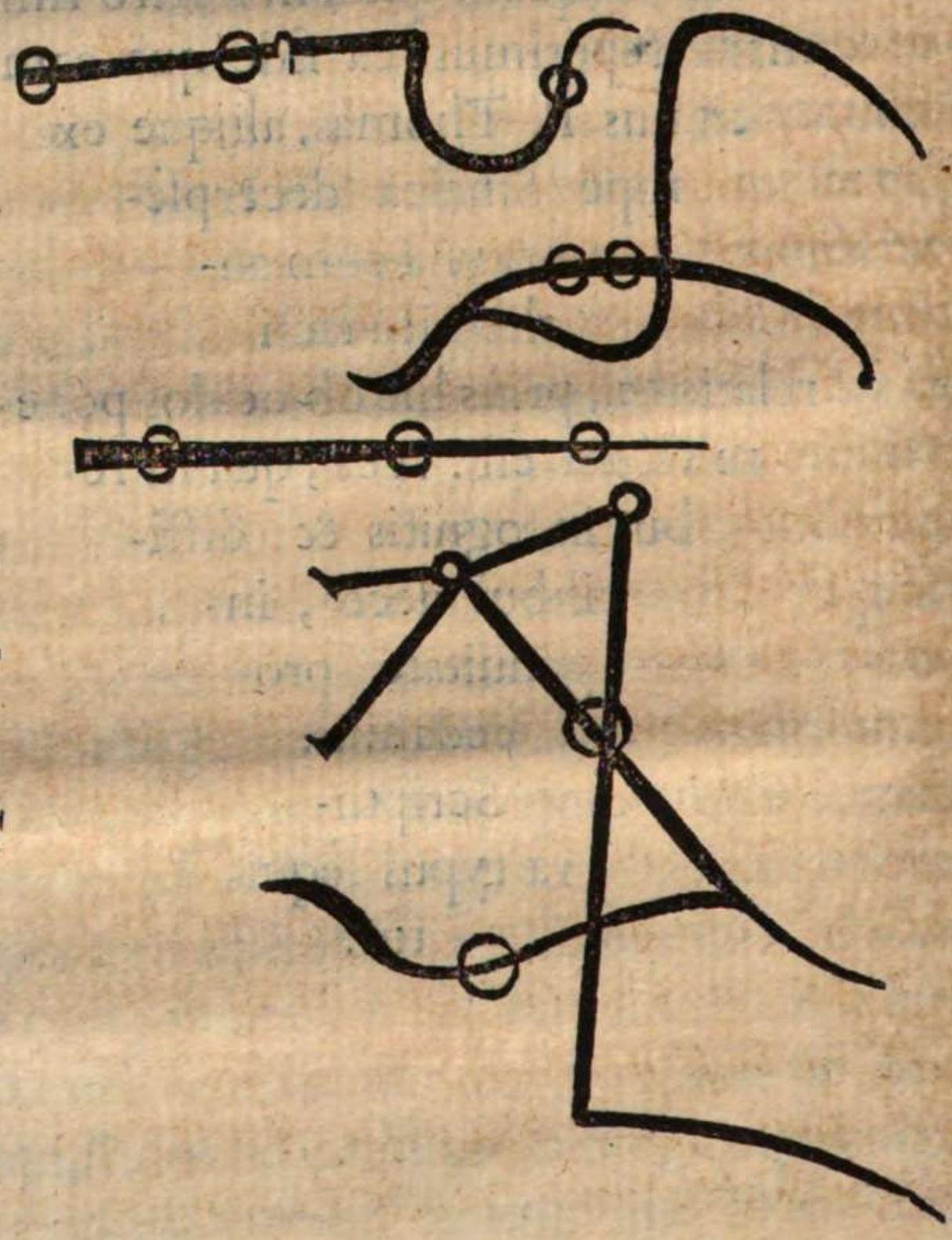

Et da qui è il fine occupando le letter æ tutto il dosso della pietra.

P.

P. Thomæ Obecini Nouarienſis authenticum huius ſcripturæ teſtimonium.

Queſte figure ò lettere ſi trouano ſculpite in vna pietra piccola poſta à piedi del monte Oreb, doue Dio N.S. diede la legge; & ſi vede la pietra eſſer di radice del monte. Ma poco eleuata da terra, & mi diſſero quei Padri, & Arabi, che m'accompagnauano, che era traditione preſſo di loro, che quella ſcrittura fuſſe di Geremia Profeta. Ma che niuno l'aueua mai potuto interpretare; Che però teneuano, che in quelle lettere manifeſtaſſe Geremia, oue haueua naſcoſto li ſacri vaſi del tempio, & m'affermauano, quei Padri, che dal monaſterio (qual è vicino) alcuni deuoti Religioſi teſtificano ſpeſſe volte hauer viſto ſopra quella pietra vn ſplendore mirabile. Quanto al fatto, che Geremia naſcondeſſe i ſacri vaſi, l'habbiamo ne Machabei nel cap. 2. del. l. 2. ma non ſi dice, che aſcendeſſe al monte Oreb, ma al monte doue aſceſe Moſe, & vidde l'heredità di Dio, & queſto fù il monte Nebo poſta nella terra di Moab, dirimpetto à Gerico, come nel Deut. 34. leggiamo. Sia come ſi vole, l'hò voluto notare per eſſercitio de virtuoſi. S'auertirà che la ſcrittura eſſendo incauata nella ſchiena della pietra, parte delle lettere declinano da vn lato & parte dall'altro, & ſono di grandezza più d'vn palmo & mezzo; & quelli forami che ſe moſtrano

qui

qui con figure d'O, ſono piu profondi, che l'intagliatura della lettera, oue comodamente v'entrano le parte delle dita, che piu chi meno grande, come del ſopraſcritto eſſemplare ſi moſtra.

Io Frà Tomaſo da Nouara cauai da luoghi citati le preſente figure di lettere Hebraiche antiche.

Quæ omnia approbat Illuſtriſſimus D. Petrus à Valle, tùm montis Sinæ; tùm memoratæ ſcripturæ oculatus inſpector. Hac itaque teſtificatione accepta, dico, hanc ſcripturam antiquam Chaldaicam eſſe, quam Aſſyriam, & Thargumicam alij; alij Aramæã, Libonæã ſeu Babyloniam, eò quòd tempore Regum Iſrael, & captiuitatis Babylonicæ ea paſſim & vulgò vterẽtur; alij denique alijs nominibus appellant. Character verò eius antiquus Hebræus eſt, monogrammatikῶς ad myſteria ſub eo latentia, à profanorum lectione ſecuriùs occultanda, exaratus; cuius ſenſum iſtum eſſe dicimus, qui ſequitur.

DEVS VIRGINEM CONCIPERE FACIET.

Verùm, vt explicationis factæ veritas luculentiùs omnibus innoteſcat, ſingularum vocum reſolutionem in ſuas literas hìc apponam.

Aràˆ

Ανάλυσις
Inſcriptionis Chaldaicæ
antiquæ

Ανάλυσις Literarum

Hebraicè.

Chaldaicè

Lectio.

Iebten Almatha Adonai
Deus Virginem concipere faciet

Interpretatio.

Hanc literarum analyſin cùm penſiculatiùs excuſſiſſem, in vltima voce בטן, duas alias adhuc voces contineri aduerti, videlicet ſequentes.

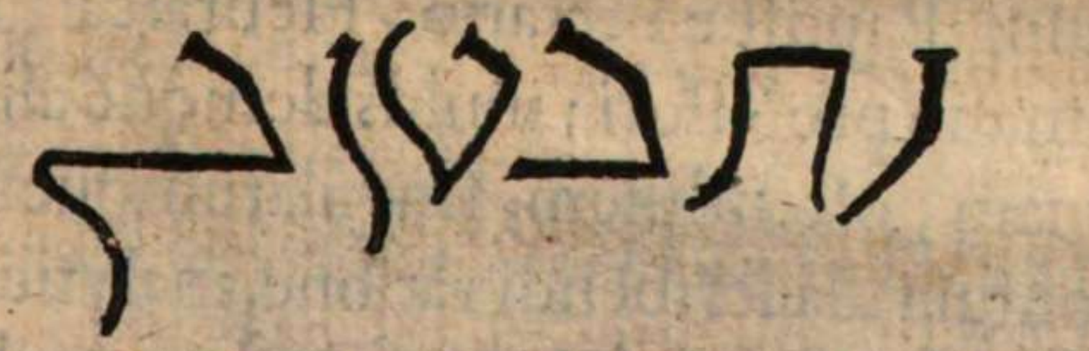

Vetbabten Ben. & illa parietfilium.

Itavt totius ſcripturæ ſenſus ſit·

ⲛⲁⲛ ⲉⲑⲙⲉⲩⲓ ⲉⲑⲃⲉ ⲫⲁϩⲟⲩ ⲉⲃⲟⲗ

יי עלמתא יבטן ותבטן בן

Deus Virginẽ concipere faciet, & illa pariet filium.

Sed Lector lectiones has, vt volet accipere poterit, ſiue enim hæ duæ vltimæ voces addantur priori, in quo implicitè cõtinentur, ſiue non, ſemper idem manebit ſcripturæ ſenſus.

Porrò, cùm huius ſcripturæ interpretationem Viris Hebraicæ, Chaldaicæ, atq; Syriacæ linguæ vndequaque peritiſſimis recognoſcẽdam dediſſem; videlicet Reuerendiſſimo & Illuſtriſſimo D.D. Sergio Riſio Archiepiſcopo Damaſceno Maronitæ; Admodum R.P. Domino Philippo Guadagnolo Ord. Cler. minor. Theologo; D. Abrahamo Ecchellenſi Maronitæ Arabicæ & Chaldaicæ in Academia Piſana profeſſori, eo ipſo tẽpore Romę cõmorãti; viris pręter linguarum cognitionẽ cõplurium aliarũ rerum notitia claris. Prætereà Reuer. quoq; doctiſſimiſq; PPP. Soc: Ieſu, Cornelio à Lapide, Ignatio Lomelino, Ioanni Baptiſtæ Ferrario, Hebraicæ in collegio Romano profeſſori; multis deniqne alijs, cùm, inquam, oſtendiſſem, ſingularumque literarum à confuſa illa ſcribendi ratione, analytica methodo vindicatis apicibus, ſenſus veritatis vltrò ijs innotuiſſet, eam non approbarũt tantùm; ſed & ex eius interpretatione tàm appoſitè facta, ſummã

VO-

voluptatem haurire visi sunt. Authores itaque fuerunt vt hanc adeò antiquam nouitatem, vel vt meliùs dicã, antiquitatem adeò nouam, vtpote quæ ingẽtia Ecclesiæ emoluměta adferre possit, non in Europæorum tantùm; sed & Asiaticorum gratiam, mox publici iuris facerem, quod quidem per Prodromum hunc AEgyptiacum commodè fieri posse iudicaui.

Veruntamen vt & Lectori dictarum linguarum ignaro quoque satisfiat, & nequicquam vel proprio confinxisse ingenio, vel quippiam violenter tortum explicasse, aut coniecturis vagis indulsisse videar; singularum literarum, vti & vocum rationem vãria authoritate stabiliẽdam duxi. Ac primò quidem 3. illos apices seu 3 Iodim in modum coronæ disposita, mysticum Dei nomen יהוה olim significasse, Galatinus paulò post citandus tradit, & Ioannes Fortius Hortensius Neophytus in libello de mystica literarum significatione docet his verbis.

Iehoua Galatinus.

בו הקדמנים באופן אחת כתבן שם יהוה באופן אחרת היו

קוריין קצת מהם כתבוהו ב י ג ו קצת ב ג תגים לרמז חסוד ג

מרות. *Veteres, inquit, alia ratione scribebant Dei nomen* יהוה, *alia legebant. Quidam id* 3 *Iod, quidã* 3 *apicibus, ad* 3 *Diuinarum proprietatum, seu* מרות *sacramentum indicandum scribebant.* Certè nomẽ Dei 3 Iod circulo inclusis olim mysticè scriptũ

fuiſſe, ſuprà c.7. declaratum eſt. & clarè ex Hebraicis antiquis Authoribus docet Lilius Gyraldus ſynt: 1. hiſtor: Deor: fol. 2. *Alij*, inquit, *rectius Iehoua enunciant; quod apud Antiquos quoſdam Hebræos legimus hac ſignificatione notatũ, tribus videlicet Iod literis, quæ circulo concludebantur, ſuppoſito puncto chamez hoc modo.*

Vide Talmud l. בריתת c.1 R. Salomon ibid: & Exod:29.n. 36. l. מנוחות c.8. & 2. משנות fol. 96.n.3. c.6. Rambã in מרע fol: 55.p.2. Baal aruch voce בו Aben ſchuſeb l.2.c.11. fol. 50. in Exodum.

Confirmant hanc ſcribendi rationem Antiquiſſimi tùm impreſſi, tùm manuſcripti Hebræorum Codices Vaticani, in quibus paſſim hoc nomen Dei יהוה tribus hiſce apicibus ſcriptum reperias. Qua quidem ſcribendi ratione nil aliud denotabant, niſi Sacroſanctæ Trinitatis myſteriũ, trina nominis יה *iah* repetitione implicitè indicatum. Vt vel hinc appareat, Sacerdotes ſummos ſolennem olim populo daturos benedictionem, tribus medijs digitis dextræ manus extenſis veluti tribus ,,, Iod, hoc nomen, teſte perplexorum doctore Rambam non ſine cauſa myſticè expreſſiſſe: erat enim illa typus quidam benedictionis per Patrem, & Filium & Spiritum ſanctum in lege gratię dandæ fidelibus: Certè per hoc nomen tribus quoq; digitis eleuatis, (vel vt alij sẽtiũt vno digito, in quo 3 inter nodia 3 Iod exprimebant, extenſo)

iu-

iuramentum veteres præſtitiſſe apud varios cõperio. & in hunc diem non in Græca tãtùm Eccleſia, ſed & Latina multis in locis adhuc moris eſſe intelligo; etſi moderni Hebræi in odium Sanctæ fidei noſtræ vno omiſſo Iod, plerunque duobus tantùm id effigient, vt ſequitur יה. Sed de huiuſmodi apicibus nominis Dei, eiuſque origine & myſterijs, conſule R. Abraham Picol libro de expoſitione תגים hoc eſt apicum; linea quæ ſequentibus verbis incipit.

והנה אני מעורדך על ענין סוד זה חסימן חגרול משבעה אותיות

Ecce doceo te quid ſecreti contineatur in ſigno magno literarum, vbi præclara quæuis de eo tradit & Sacram Triadem eo ſignari doctè demõſtrat. Itaque clarè patet, hos 3 apices myſticos eſſe, & aliud non ſignificare niſi nomen Dei. יהיה *Iah Iah Iah*. ex hiſce verbis Exodi. 3. v: 14.

אהיה אשר אהיה כה תאמר אהיה שלחני אליכם

hoc eſt, *Ego ſum qui ſum, qui eſt miſit me ad vos* extractum: quaſi per tertiò repetitũ אהיה manifeſtè diceret אני יהוה Ego ſum ille Deus, ego ille Deus, ſic dices יהוה qui eſt Deus ipſe miſit me ad vos. vt ex citati Rabbini verbis, patet, & pulchrè declarat Archãgelus Burgus. in Cabaliſticis dogmatis fol. 152. & l. 2. de declaratione nominis Ieſu. Tres igitur apices hoſce idẽ eſſe cũ

Ehieh

nomine Dei יהוה ex ſequentibus clarè liquebit.

In reuelatore arcanorum.

Sicut enim nomen Dei Τετραγράμματον, יהוה teſte R. Hakkadoſch, Deum generãtem, & per conſequẽs trinũ denotat, eo modo, vt per י principiũ ſeu prima perſona Patris; per ה filius, ſecunda; per ו *vau*, deniq; nexus, ſeu vinculũ aut amor, videlicet Spiritus ſanctus per duo vero ה *he* duplex reſpectus ſecundæ perſonæ producti ſcilicet, & producẽtis, vel etiam naturarum in Chriſto δυας designatur; ita, inquam, per 3 hoſce apices, quorum vnuſquiſque circulo gaudet, 3 perſonas diuinas, ſeu hypoſtaſes coæternas, & conſubſtantiales, Patrem videlicet per primum; filium per ſecundũ, (qui & cùm medius ſit, non ſine cauſa duobus circulis cõſtat, vt videlicet duplex paulò ante memoratus in ſecunda perſona reſpectus, vel δυας naturarum in Chriſto, diuina videlicet & humana deſignaretur.) per tertium deniquè apicem Spiritum ſanctum, hunc Scriptorem indicaſſe veriſimile eſt. Certè Galatinus dicta adeò clarè demonſtrat, vt meas in hoc nomine exponendo partes aſſumpſiſſe videatur: ita enim l. 2. c. 10. fol: 49. & 50. differit. *Literæ itaque nominis Dei* יהוה *quo ad numerum ſunt* 4, *vnde &* Τετραγράμματον *dicitur. In veritate tamen non ſunt niſi* 3. *ſcilicet* יהו. *Tres igitur huius nominis literæ* 3 *diuinas deſignãt hypoſtaſes: prima quidem, quæ principium interpretatur, eò quòd omnium aliarum*

prin-

principium sit; cùm ab ea vnaquæque originem scripturæ habeat, ipsaque à nulla originem sumat, rectè Patrem in diuinis insinuat; qui cùm à nullo sit; aliæque personæ ab eo emanent, principium sine principio dicitur. secunda verò scilicet ⲛ, quæ esse vel viuere significat, filiũ aptissimè innuit, per quẽ omnia facta sunt, & esse cæperunt, & quicquid factũ est, in ipso vita erat. Tertia autem, scilicet ⲓ, quæ copulatiuam particulam, &, denotat, Spiritum sanctum optimè exprimit, qui cùm sit amor Patris & filij, quo se vicissim amant, rectè scilicet nexus vtriusque nuncupatur. ⲛ verò geminatur ad insinuandum, solum filium, qui secunda est in Trinitate persona, duplicẽ habere respectum. Nam Pater cùm sit tantùm producens & non productus; vnum etiam duntaxat quo ad hoc respectum habet; Filius autem cùm productus sit, & producens; duos habet respectus: Nam & à Patre producitur, & vnà cum Patre producit Spiritum sanctum. Quamobrem in antiquis Hebræorũ Codicibus hoc nomẽ Τιτραγράμματον per ⲓ Iod literas scriptũ reperitur, quæ & circulo clauduntur, & eis pũctus Camez supponitur hoc modo. in quo duo insinuantur arcana, quorum primum est, quia Iod idem est quod principium; et si igitur principium in operibus Trinitatis intrinsecis soli Patri conueniat, in operationibus tamen extrinsecis, tribus personis commune est. tria igitur ⲓⲓⲓ tres sunt hypostases, vnica verò Camez tribus Iod

suo-

ſuppoſita, diuina natura eſt, quæ vnicuique hypoſtaſi, tota impartibiliter communicatur: circulus autem quo tria Iod includuntur, eſt ipſa naturæ identitas. qua ſimul ipſæ diuinæ hypoſtaſes tãquam vnicum principium, & vna prima cauſa, ad omnium actiones cõcurrũt. Alterum arcanum eſt, quod 3 Iod æqualia trium perſonarum æqualitatem ſignificant.

Hactenus Galatinus; Ex quibus etiam patet, cur reliquis literis huius ſcripturæ pleriſq; partim 2 partim 3 circuli inſcripti ſint. Certè ad nil aliud meo iudicio, niſi vel ad myſteriũ incarnationis, vel duas in Chriſto naturas, aut ad 3 hypoſtaſes diuinas indicãdas. Forſan per vocis עלמתא ם, hoc loco clauſum, & duobus circulis ſignatum, ad myſterioſum illud לסרבה המשרה hoc eſt, *multiplicabitur imperiũ eius*, Iſa: 9. Scriptor alludit. Eſt enim hoc loco ם medium præter naturam clauſum. & in ſacris literis nunquam alibi reperitur. Certè plerique commentatores in hunc locum portam illam Orientalem myſticam videlicet illibatam Deiparæ virginitatem, intelligunt. Præterea & duas filiationes in Chriſto, nomen item B. Virginis, מרים: Tempus denique annorum à prophetia huius vſque ad aduentum Meſſiæ, ſcrutinio admodũ ſubtili eruunt. Sed de his vide Galatin: l. 7. c. 13. Hoc vnum addam, omnes ductus harum literarum myſticos eſſe, & myſterijs ingentibus refertos. quæ tamen ſagaci Lecto-

Lemarbeh hãmiſchra.

Miriam

ctori vlteriùs inueſtiganda relinquo. Alterum vocabulum עלמתא *almatha* idem ſignificat ac Virginem; quam eodem nomine Hebræi עלמה, Syri, ܥܠܡܬܐ *Aleimtha*, Chaldæi ſiue Babylonij אלמתא *Almatha*, ſine Iod in medio, hoc eſt, *Virginem iuuenculam & abſconditam* appellant. Vt ex lexicis eorum patet. Nota hoc loco; primam & vltimam literam huius vocis ad Syrorum literas ʾ *Aiu* & ʿ *Olaph* proximè accedere, atque ſic vulgò has literas veteres Hebræos expreſſiſſe, Abram Balmis l. מקנה fol. 6. lin. 15. docet, & antiquum Hebræorum Syrorumque Alphabetum apud Claudium Duretum l. de linguarum origine in fine peculiari folio impreſſum luculenter demonſtrat. Reliqui verò characteres למת ad Hebraicarum literarum formam propiùs accedere cuiuis perito facilè patebit. Vnde colligo hos characteres antiquos Hebræorum eſſe, & hanc ſcripturam ante inuentionem punctorum vocaliũ inciſam; imò Syras, Arabicas, Samaritanaſq; quicquid alij dicãt, aliunde nõprofluxiſſe, niſi ex ãtiquo hoc charactere; ſuo loco oſtẽdã. nũc hæc tãtùm indicaſſe ſufficiat. Tertia vox ſequẽtia verba in ſe concludit μονογραμματικῶς inſerta ותבטן בן יבט, hoc eſt, *concipere faciet, & pariet filium*, quorum primum futuri temporis, 3 perſ: maſcul: in Aphil אבטין *conciperc facere ſeu grauidam reddere*; alterum fut: temp: perſ: fæmin: à

Del'origine des lãgues de ceſt vniuers.

ver-

verbo ⲃⲱⲛ *bten* (vel à nomine Chaldæo בְּטְנָא aut Hebræo בֶּטֶן, quod *ventrem* significat, deductum) idem quod *fœtum ex ventre producere, seu parere*, significat. ita Fabricius Boderianus in suo Lexico Syro-Chaldaico voce ⲃⲱⲛ docet, quẽ consule. Non ignoro verbum Syriacum ⲕⲱⲗ, magis concipere, quàm, parere significare. Targumica tamen phrasi idem esse, ac parere, multa loca apud Ionathan & Onkelos paraphrastas Chaldæos, docent, quæ vide citato Lexici loco.

Atque ex his omnibus tandem cõcludo. Hanc Scripturã antiquissimã esse, & multis ante Christi aduẽtum sæculis (quod tùm phrasis, characteres, eorumq; profunda vetustissimaque in rupe incisio, tùm scripturæ ipsius non factum; sed futurum Virginis partum apertè indigitãtis sensus; traditio deniq; Indigenarũ indubitatè monstrat) vel à Propheta, vel ab alio quopiã viro singulari vt ad illud Esaiæ הִנֵּה הָעַלְמָה הוֹרָה וְיֹלֶדֶת *Ecce Virgo concipiet*, alluderet, incisam. Atque hanc scripturã ante Christi aduentum exaratã fuisse, libenter hìc demonstrarem, verùm cùm hæc materia plura & maiora, quàm vt prodromus iste ferre possit, supponat, Oedipo eam commodiùs reseruaui: vbi & hãc scripturam penitiùs discutiemus. Secundò, hanc scripturam eodem in loco incisam esse, in quo Deus Moysi olim in Rubo incõbusto apparens oretenus locutus dicitur, & in

Isa: 7. 9: 14.

quo

quo primùm nomen ſuum admirabile, de quo in præcedentibus diximus, Moyſi, vt per id omnia mirabilia perpetraret, reuelauit. hoc autem ad radicem montis Oreb contigiſſe ſacra pagina docet, c. 2. Exodi. *Moyſes autem paſcebat oues Iethro ſoceri ſui Sacerdotis Madian, cumq; minaſſet gregem ad interiora deſerti, venit ad mõtẽ Dei Oreb; apparuitq; ei Dominus in flãma ignis, de medio Rubi, & videbat quod rubus arderet, & non combureretur.* Quæ loci deſcriptio, exactè quadrat, loco, in quo memorata ſcriptura, teſte P. Thoma, inciſa dicitur. Ex quo etiam apparet, quo fine harum exarator literarum rubo huic dictam inſcripſerit ſentẽtiam. Cùm enim primam hoc loco redemptionis humanæ delineationẽ τυπικῶς adumbratã fuiſſe cognoſceret; altiſſima prætereà vti ſub nomine Dei אהיה aut יהוה hoc loco Moyſi primùm manifeſtato, ita & ſub rubo incombuſto abſcondita conſideraret; prophetico imbutum Spiritu, ea claris quidem verbis; ſed myſtica quadam & intricata ſcribendi ratione tectis, vt ad dicta myſteria alluderet, incidere voluiſſe; quaſi ſub pauculis hiſce verbis totum hunc ſequentem ſenſum implicitè contentum indicare voluerit. *Deus qui hoc loco Moyſi in rubo incõbuſto apparens, ſeipſum ei reuelando dixit* אהיה אשר אהיה *Ego ſum qui ſum Deus Patrum veſtrorum, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob; ille nouiſſimis temporibus*

Hæc Scriptura inciſa fuit ea in rupe, in qua Moyſes rubũ quõdam vidit incombuſtum.

Virginem, cuius rubus incombustus hoc loco visus, typus quidam erat, concipere faciet, & illa pariet filium Iesum Messiam qui saluũ faciet populum suũ à peccatis eorum. Non defuerunt hoc loco, qui viso & examinato hoc corollario, senserint ab ipso Moyse fortassis hãc scripturã, eo in loco vbi dux populi Dei primò declaratus fuerat, & in quo sub visione hac grãdi rubi incombusti mysteria redemptionis humanæ cognorat, vt ad ea alludaret, incisam. Quicquid sit ex hac scriptura duo maxima & præcipua Christianæ Religionis mysteria colligũtur. videlicet SS. Trinitatis & incarnationis, illud quidem, per mysticum Dei nomen de quo suprà. hoc, per rubum incombustum. Quid enim aliud rubus iste incõbustus indicat, nisi Beatissimam illam Virginem, Dei matrem, quæ sine vllo carnalis concupiscentiæ ardore, Iesum verum Messiam & humani generis Seruatorem, conceptum; inuiolato pudoris claustro mundo miro modo peperit. Atque hæc sunt quæ de hac scriptura dicẽda existimaui. in qua si quicquam præstitiisse videbor, D.O.M. eiusq; Sãctissimæ matri id acceptum velim. Ego certè, partim ex summo, quo erga hanc Virginem Deiparam feror, affectu; partim ingentibus mysterijs sub hac scriptura reconditis, alijsque emolumentis, quę suo tempore Ecclesiæ sanctæ hanc interpretationem adferre posse videbam, motus, eam po-

Maxima christianæ Religionis mysteria sub scriptura hac latent.

posteritati per Prodromum hunc promulgatam inuidere nolui.

Porrò plures antiquo charactere Hebraico in deserto Sin rupibus incisas, mihi supra allegatus Pater obtulit, quarum aliæ locum 70 palmarum, & collectionis mannæ; aliæ locum confractionis tabularum Mosaicarum, aliæ alia indicant, quas absque vllo ferè labore primo intuitu solutas libenter hìc proponerem, nisi Oedipo nostro eas reseruassem; Huius itaque sacri hieroglyphici expositione præmissa, nil restat, nisi vt ad profani quoque hieroglyphici interpretationis specimen quoddam exhibendum nos accingamus.

CAPVT VLTIMVM.

Vtrum vulgares AEgyptiorum characteres & Nomina, Hieroglyphicis inserta reperiantur.

SOlent ij, qui in paupere Domo conuiuium instruunt, caput cenæ plerunq; in extremos missus reseruare, ita prorsus mihi accidisse videtur; prę missis enim ijs, quæ de lingua Copta, siue AEgyptiaca pro ingenij suppellectilisq; tenuitate dicenda videbantur, præcipuam Prodromi nostri partem consultò huc reseruare visum est; vt

circa hanc materiam vti difficilem, ignotam,& à nemine pertractatam,ita raram,ſterilem, & infæcundam oborta Lectori tædia, hac ratiocinatione haud forſan ingrata, veluti vltimo miſſu, eoque (niſi mea me fallit opinio) haud inſipido attemperarem. Quæritur itaque; vtrum veteres AEgyptiorum Hieromanthæ vulgaris linguæ characteres,& nomina,hieroglyphicis notis inſerere ſint ſoliti? Hæreo; cùm qui de propoſita quæſtione è claſſicis Authoribus quicquam tradiderit,reperiam neminem,pleriſque AEgyptios veteres præter ſacras literas alias prorſus habuiſſe nullas opinantibus. iuxta illud Luc: l. 3.

Nondum flumineas Memphis contexere biblos
Nouerat,& ſaxis tantùm volucreſque feraſque
Sculptaque ſeruabat,magicas animalia linguas.

Quam quidem erroneam opinionem inde ortam exiſtimo, quod, quamnam priſci AEgyptij vernaculam, quamnam communem ſcribẽdi rationem, quam denique habuerint,inter characteres vulgares & ſacros differentiam, ignorarint. Verùm nos adhibito exacto dictæ difficultatis ſcrutinio, frequentique ſingulorum characterum ad inuicem comparatione, rem paulò ſcrupuloſiùs ponderantes, eam multò aliter ſeſe habere comperimus. Attamen vt circa argumẽtum adeò nouum, inſolens,&, παραδοξον, aliquid certi ſtatuatur, veritaſque opinionis noſtræ luculen-

lentius demonſtretur, de literis & ſcripturis Veterum AEgyptiorum, quædam breuiter, & non niſi ex mente aliorum prælibare viſum eſt. Nota itaque tres apud AEgyptios characterum ſpecies vſitatas fuiſſe, videlicet ἐπιστολογραφικὴν, ἱερατικὴν, & ἱερογλυφικὴν; de quibus Clemens Alexandrinus l. 5. ſtrom: his verbis. Αὐτίκα οἱ παρ' Αἰγυπτίων παιδευόμενοι πρῶτον μὲν πάντων τὴν Αἰγυπτίων γραμμάτων μέθοδον ἐκμανθάνουσιν, τὴν ἐπιστολογραφικὴν καλουμένην. δεύτερον δὲ τὴν ἱερατικὴν ᾗ χρῶνται οἱ ἱερογραμματεῖς. ὑστάτην δὲ καὶ τελευταίαν τὴν ἱερογλυφικὴν, ἧς ἡ μὲν ἔστι διὰ τῶν πρώτων στοιχείων κυκλολογικὴ. ἡ δὲ συμβολικὴ. τῆς δὲ συμβολικῆς, ἡ μὲν κυκλολογεῖται κατὰ μίμησιν. ἡ δ' ὥσπερ τροπικῶς γράφει. ἡ δὲ αἰτιολογεῖται κατά τινας αἰνίγμους. ἥλιον γὰρ ἂν γράψαι βουλόμενοι, κύκλον ποιοῦσι, σελήνην δὲ σχῆμα μηνοειδὲς. &c.

Apud Aegyptios triplex literarum genus.

ἐπιστολογραφικὴ

Qui ab AEgyptijs inſtituuntur, primùm quidem omnium eam AEgyptiarum literarum viam & rationem addiſcunt, quam ἐπιστολογραφικὴν vocant. videlicet, qua tunc temporis, vtpote toti AEgypto communi, in literis vulgari lingua conſcribendis, paſſim vtebantur, quam quidem aliam non fuiſſe, quàm Coptam è ſequentibus patebit.

Epiſtolaris ſcriptura alia non erat quàm Copta.

ἱερατικὴ ſeu Sacerdotalis.

Secundam autem ἱερατικὴν *ſeu Sacerdotalem, qua vtuntur* οἱ ἱερογραμματεῖς, *ſcilicet ij, qui de rebus ſacris ſcribunt*. Hoc eſt, qui arcana Theologiæ aut philoſophiæ ſuæ myſteria, arcano quodam characterum, è varijs formis ſimilitudinibuſque rerum naturalium, artificialiumque figuris à ſapiẽtibus AEgypti, inſtitutorum genere conſignabant

bant; cuiuſmodi minutum illum characterem, quem mumijs, Canopis, Iſiacis ſtatuis, ac hieroglyphicis ſchematiſmis in Bembina tabula appictum videmus, fuiſſe, alibi demonſtrabimus, quẽ & ego ob dictas rationes aliter vocare non ſoleo, niſi characterem hieroglyphicum currentem, non enim ab hieroglyphicis differre videtur, niſi, quod ille proprius eſſet τῆς ἱερογραμματέων, quorum officium erat, ea quæ ob artis defectum pingere nequirent, minutiori charactere & ad ſcribendum aptiori exprimere; hic verò τῆς ἱερογλύφων, quorum erat ſacra ſymbolorum ſchemata maiora ſaxis & lapidibus iuxta artis ſculptoriæ regulas incidere. Non deſunt tamen, qui hanc ſcripturam Sacerdotalem ex myſticis certi cuiuſdam alphabeti *figuris* conflatam aſſerant, cuiuſmodi in appendice diuerſarum linguarũ introductionis ſuæ in ling: Orient: Ambroſius Theſeus adducit, verùm cùm nulla inter hieroglyphicorum monumenta huius alphabeti veſtigia reperiam, meritò cæteris id ſuppoſititijs annumerandum cenſeo. Etſi, eos præter communes literas, quarum apices myſterijs non omninò carebant, aliud myſticum quoddam alphabetũ quoque habuiſſe certum ſit, & in Oedipo abundè demonſtretur. *Vltimam autem* ſcripturæ ſpeciẽ, *ἱερογλυφικὴν, id eſt ſacram, quæ inſculpitur ſcripturã, cuius vna quidem eſt per prima elementa* κυριολογικὴν *id*

Hierogrãmatei & Hieroglyphi quomodo diſtinguãtur

Ιερογλυφικὴ implex.

id est propriè loquens ; siue quæ res per consimiles characteres exprimit . altera verò symbolica, id est per signa significans ; symbolicæ autem vna quidem propriè loquitur per imitationem, alia verò scribitur veluti tropicè , alia verò apertè sumitur allegoricè per quædam ænigmata . Qui Solem itaque volunt scribere, faciunt circulum. Lunam autem , figuram Lunæ cornuum formam præseferentem, conuenienter ei formæ quæ propriè dicitur. Tropica siue translatitia est, quæ varias diuersarum rerum, præsertim animalium formas, figurasque transfert, ad significandum vel Deorum, vel aliarum rerum ad diuinum cultum spectantium dignitates, & mysteria ; ita Ibide & Accipitre Scarabæoformi indicant hieroglyphicè à Sole Lunam pulchritudinem suam participare , nempè lucem , quæ diuinæ pulchritudinis imago quædam est, & per Accipitrem innuitur; sicuti Sol & Luna per Scarabæum & Ibim . His igitur præmissis , & veluti præsuppositis dico , hieroglyphicis non sacros tantùm , aut eos quos κυριολογικὰς seu ἐφαπτικὰς vocant; sed & vulgaris linguæ Coptæ characteres nominaque inserta esse ; dogma multis antehac non παράδοξον tãtùm; sed & quibusdam etiã, quod amplius , prorsus ἀδύνατον . Verùm dicta exemplis declaremus.

Κυριολογικὴ.

Τροπικὴ

Nemini ignotum esse arbitror ; celeberrimũ illud antiquitatis monumẽtum hieroglyphicum,

quod

Tabula Bembina

quod Tabulam Bembinam, ab Ampliſſimo Cardinale Petro Bembo, (in cuius manus Pauli III. Pont:Max: munere primùm incidit,) vulgò vocant. In huius itaq; Tabulæ à diuerſis poſtmodum æri inciſæ, inferiori limbo, ſecũdo loco hieroglyphicum ſchema, monſtri ſub Scarabæi indumento humanam faciem mentientis ſimilitudine effigiatũ occurrit. Cuius capiti Lunæ creſcẽtis ſpecies imminẽs cornibus in ſe cõuerſis figuram exprimit circuli, è cuius centro character in crucis ſimilitudinẽ diffuſus, neſcio quid myſterioſum indigitat. Cõtinet prętereà Scarabęus ille ἀνθεμοπόμορφος chelarum deductarum intercapedine, concluſam Tabellam quandam veluti ſcriptoriam, ſeu pugillares, quibus antiquo Copto

Hieroglycum ſchema.

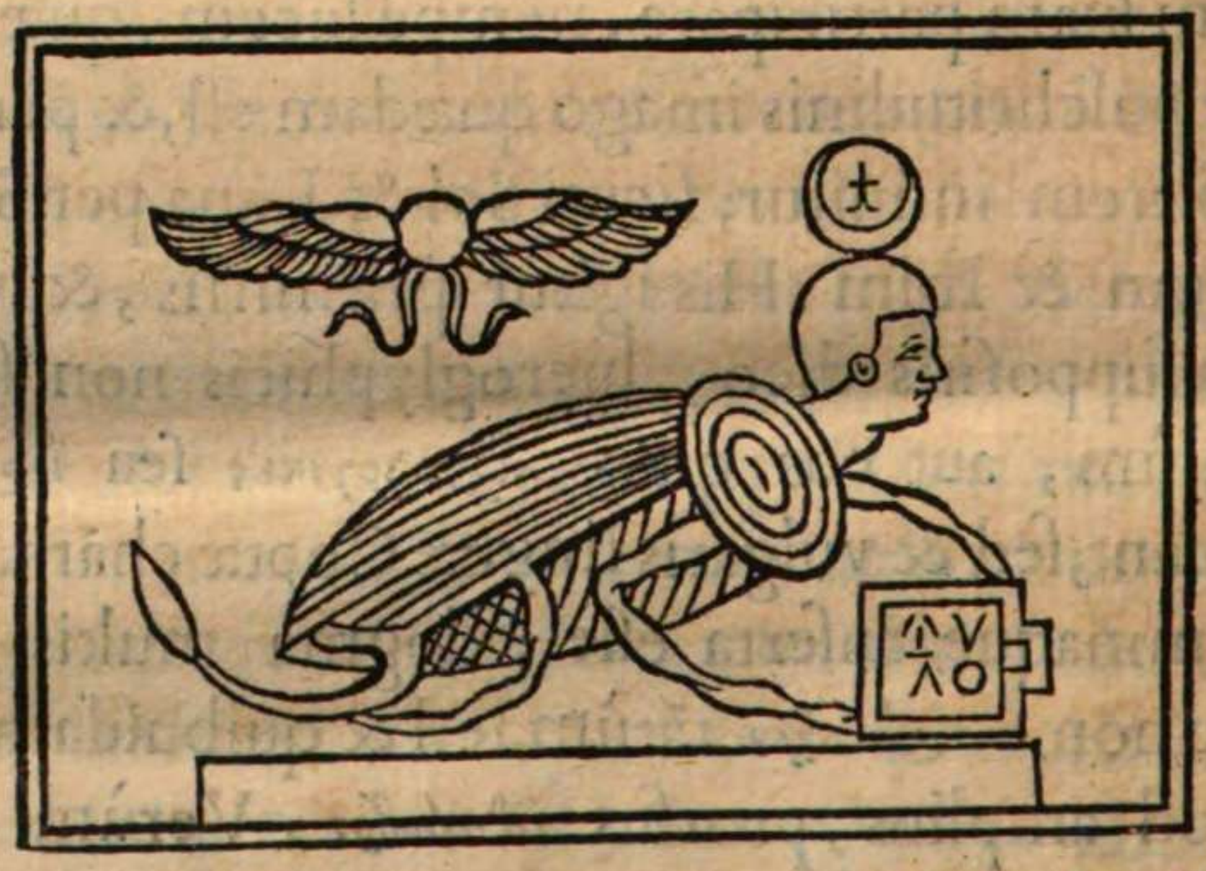

charactere hoc nomẽ exaratum reperio, ϥιλϑ, quod antiqua AEgyptiaca lingua ſeu Copta nihil

hil aliud, quàm amorem ſignificare,& hieroglyphici ſchematis cõtextus,& dictionariũ noſtrum Copto-arabicum in Scala nominum in O deſinentium, clarè teſtatur, vbi ⲫⲓⲗⲟ idem quod محبة* id eſt amorem Author explicat . cui Græca vtpote ab eo deriuata vocabula, φιλεῖν , φίλος, φιλία, admodum affinia ſunt. Etſi autem primus character , vel negligentia ſculptorum,aut vetuſtate tẽporum obliteratus, ita clarè expreſſus non videatur,illum tamen ⲫ Coptum eſſe,tùm exemplar AEneæ Vici iuxta prototypon ipſum Bembinũ immediatè ſumma cura adumbratum , in quo memoratus character perfectiùs quàm in exemplari Herwartiano eluceſcit;tùm reliqui ſequẽtes characteres ⲩⲗⲟ , quos eoſdẽ in omnibus exemplaribus reperio, apertè demonſtrant . Hanc autem in tabella expreſſam ſcripturam verè Coptam eſſe,atque ipſam eandem,quam ϭⲙⲥⲟⲗⲟⲩⲉⲫⲓⲗⲱ Clemens vocat , ſeu qua in AEgypto vulgò quondam vtebantur ; duo potiſſimùm me ad id indubitanter ſentiendum inducunt; Primum eſt, ſumma dictorum characterum ad Coptos hoc tempore ſuperſtites affinitas. Alterum eſt non hoc loco tantùm,ſed & in cæteris quoque AEgyptiorum monumentis , ſimilia nomina quædam Copto charactere exarata hieroglyphicis inſerta commiſtaque reperiri , quod neſcio an ab aliquo hucuſque ſit notatum ; veriſſimum tamen eſt, vt

Mahhabeth.

ⲫⲓ
ⲗⲟ
Copta vox eſt.

ex ſequẽtibus patebit. Sunt in domo Petri à Valle, quem ſupra laudauimus duæ mumiæ, hoc eſt corpora humana ab immemorabili tempore varia vnguentorum atque aromatum cõmiſtione condita, موى *mumi* à Perſis dicta. Has ipſe propria manu, dum AEgyptum luſtraret, è Pyramidum ruinis eruta Romam ſecum aduexit; in vnius horum maſculi videlicet inuolucro, cæteris hieroglyphicis ſymbolis commiſtam quoq; videmus, hanc clariſſimè expreſſam vocem Coptam Ⲥⲩⲣⲩⲥⲓ, quam idem ſignificare, ac *proſperetur*, & dictionarium noſtrum Coptum docet, & ex inſcriptione c.7. allegata, vbi idem vocabulum occurrit, patet. Characteres quoque ijs, quos ſuprà è tabula Bembina eruimus, præſertim V nequaquam diſſimiles ſunt. Vti manifeſtum vnum cũ altero comparanti fiet. vbi & illud nota. ϒ pſilon Coptum olim omninò ſimile fuiſſe V latino, cuius & pronunciationem affectat. Prætereà in variarũ antiquitatum officina Petri Stephanoni Ciuis Romani AEgyptiacum numiſma eſt, in cuius vtraque ſuperficie characteres varij inciſi conſpiciuntur; qui quidem alij non ſunt quàm AEgyptij, atque ex eorum, quos paulò ante produximus, numero. Figura numiſmatis impreſſa vnà cum characteribus ſequitur.

Mumia quid perficè.

Ⲥⲩⲣⲩⲥⲓ vox Copta inter hieroglyphica ſcripta reperitur.

Hoc

Hoc autem AEgyptiacum monumentum esse, præter hieroglyphica ei adiuncta, in eo quo-

Phylacterium contra nocu

AEgyptiorum enta iguis.

AEgyptiacum numisma.

que Canopi Ignis victoris repræsentata historia satis demonstrat. quæ, teste Suida, & Ruffino, ita sese habet. Olim vt fama fert, Chaldæi suum Deum, qui est ignis, magnificis verbis extollentes, passim circũferebant, vt cum omnibus Prouinciarum Dijs compararetur, & vt ille, qui cæteros vicisset, ab omnibus iudicaretur Deus. Cæterarum autem Prouinciarum & nationum Dij, quod ex ære, vel argento, ligno, aut lapide, vel alia huiusmodi materia confecti, & in tẽplo, lociſque sacris essent collocati, & huiusmodi materia facilè ab igne consumeretur, necesse erat, vt vbique ignis semper vinceret; hoc audito Canopi Sacerdos, quoddam huiusmodi callidum consilium inijt; In varijs AEgypti partibus ficti-

les hydriæ minutis, & continuis foraminibus interpunctæ fieri solebant; vt per illa foramina aqua turbida percolata, pura redderetur & limpida Canopi Sacerdos cùm harũ vnam accepisset, & illa foramina obturasset cera, & varijs coloribus depinxisset, in Græco est καὶ διαφόροις ζωγραφήσας χρώμασι, hoc est, varijs animalium hieroglyphicis figuris, coloribusque delineatis, aqua repletum, vt Deum collocauit; cumque veteris statuæ caput amputasset, quæ Menelai cuiusdam Gubernatoris fuisse dicebatur, id illi suæ nouæ statuæ imponens accuratè accommodauit. Aduenerunt posteà Chaldæi: accensus est ignis, & cera qua obturata erant illa foramina liquescebat; Hydria autem sudante & aquam eijciente per foramina, ignis extinguebatur. Hac igitur calliditate & versutia, Canopus victor Chaldæorũ declaratus est, & ab eo tempore vt Deus colitur. Atque hãc quidẽ historiam exactè refert numismatis paulò ante propositi figura; quam AEgyptij postmodum more suo in omne superstitionis genus præcipites, iuxta relatæ historiæ seriem in certa materie effingentes, inter sacra symbola collocarunt. eoque phylacterij loco postmodum illos contra ignis flammarumque violentiam vsos, ΠΑΤΑΛΦΑ seu ΠΑΤΑΓΡΑΜΜΟΝ à latere ei adiunctum, abundè docet; hoc enim eò quòd hanc vocem Græcam ΥΓΕΙΑ quod salutem significat variò

Historia & origo Canopi.

Symbolum salutis.

situ

situ referat, prosperitatis symbolũ apud AEgyptios fuisse, tritum est ex historia Antiochi Soteris, qui contra Galatas decertaturus, huius symboli vexillis impositi subsidio, de quo faciendo in somno monitus fuerat, insignem victoriam reportasse fertur. Quadratum autem ex altera parte nihil aliud quàm μονόγραμμα nominis Kanub hoc est Canopi esse ostendunt literæ Κανωβ, quæ omnes in dicto monogrammate continentur. Et ratio scribendi fuit AEgyptijs propria, vt alibi dicetur. Atque hisce duobus symbolis Canopi Numinis contra ignis flammarumque nocumenta prophylacticam imaginem adhibendam esse, ἱερογλυφικῶς, significarunt. Literas verò singulis vasis canalibus appositas Coptas esse, alia quidẽ ad id probãdũ authoritate opus esse non arbitror, nisi parallela quadã dictorũ characterũ inter se facta cõparatione, quã Lectori relinquo ex hac tabula iudicandam.

Monogrãma Canopi.

AEgypt:	*Copt:*	*AEgypt:*	*Copt:*
Ϳ	ⲁ	ⲁ	ⲁ
Ν	ⲛ	ⲁ	ⲁ
ϛ	ⲙ	ⲙ	ⲙ
Β	ⲃ	Κ	ⲕ
Ο	ⲟ	Ζ	ⲍ

Ve-

Verùm cùm hæ literæ initiales verborum ſint, ac proinde peculiarem vtentium mentem ac ſenſum reſpiciant, eas hucuſque, vtpote extra humanæ cognitionis limites longè conſtitutas, quid ſibi velint, inueſtigare non licuit; ſi tamen augurari liceat, dicerem eos eſſe, qui myſteriosum quendam numerũ in ſe continerent effectus & operationes Canopi connotantem; Verùm de his fuſior dabitur in Oedipo dicendi materia; ſufficiat interim, has literas Coptas eſſe, demonſtraſſe. Scio futuros quoſdam, qui dum hæc legẽt, haſce literas cum Epheſijs, aut etiam ijs, quibus in amuletis ſuis Gnoſtici portentoſa illa nomina ΑΒραξας, Σεβαω, ιαω &c. exarare ſolebãt, confuſuri, huiuſmodi inſcriptiones Græcorum, non AEgyptiorum figmenta dicent. Verùm hoſce manifeſtè redarguent monumenta hieroglyphica, quibus huiuſmodi literas paſſim inſertas videmus, vt in obeliſco Lateranenſi col: 2. ſch: 3. in inferiori quoque limbo tabulæ Bembinæ inter nauem Oſiridis, & Androſphyngem. in hieroglyphica denique Iſiacæ ſtatuæ in Theſauro hieroglyphico num: 62. notata inſcriptione: ex horum quoque numero ſunt literæ Amuleti AEgyptiaci, quas ex Theſauro hieroglyphicorum figura 61. depromptas hic inſerere libuit.

Gnoſtici Hæretici.

Quod

Quod quidé amuletũ etſi Gnoſticorũ appareat, AEgyptiacum tamen eſſe, literæ Coptæ, quibus

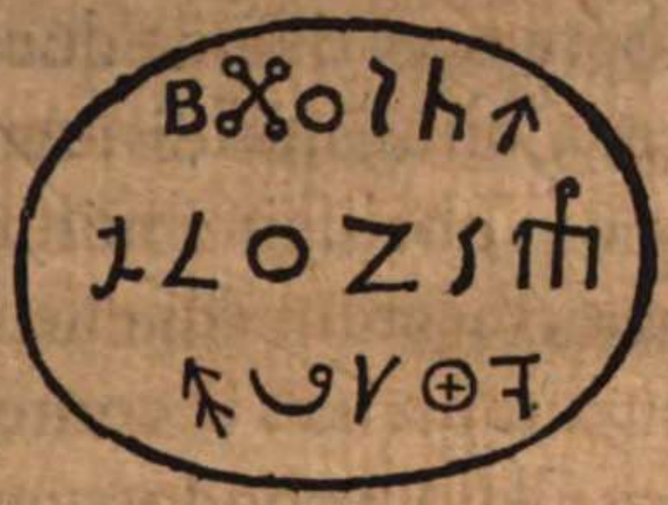

inter hieroglyphica ſimiles paſſim, vti dictum eſt, reperiuntur, clarè oſtendunt: accedit quod Gnoſtici nihil non ab AEgyptijs deſumpſerint. Tempus me deficeret, ſi omnia huius materiæ propria hìc coaceruare vellem, quare qui plura deſiderabit, Oedipum noſtrum conſulet, vbi fuſius de his tractabitur.

Porrò priſcos AEgyptios huiuſmodi monogrammis, ac myſticis characterum apicibus non ſecus ac Hebræos, à quibus id forſitan edocti ſunt, vſos eſſe, præter eos, de quibus paulò ante diximus characteres, quam plurimi alij obeliſcis cæteriſque AEgyptiorum monumentis hinc inde inſerti luculéter oſtendunt; è quorum numero hoc quoque μονόγραμμον compoſitum, in nullo non A ex Δ & A obeliſco frequentiſſimum AEgyptiacarum vocum Αγαθὸς Δαίμων quibus bonũ Geniũ Deltæ Nili ſeu AEgypti ſignant, index; cum præter dictarum vocum capitales literas, eius quoque AEgypti

Monogrãmis AEgyptij vſi sũt inter hieroglyphica.

Character A monogramma Agathodæmonis

pti portionis figuram, quam Δ passim vocant, clarè dictum μονόγραμμον exprimat. Atque hanc rem ita sese habere apertissimè docent hieroglyphica Simulacra Osiridis, Isidis, Anubidis, Ammonis, plerisque in obeliscis obuia, quorum manibus hunc characterem vel gestari, vel à latere ijs apponi passim reperias; vbicunque igitur hãc notam repereris, illa Agathodæmonem AEgypti signari noueris; Rem exemplo manifestam facio; Obuia fit passim in obeliscis sacra quædam imaginis ἱερογλυφικὸν sculptura cum charactere A, ei à latere adiuncto, qua quidem nihil aliud significare volunt quàm Osiridem, seu Solem lucis & caloris fontem Genium AEgypti, ita quidem, vt per Accipitris fulgentissimos oculos, & calorem, quo abundat, naturalem, teste Porphyrio, lucem & calorem Solis, per A verò Genium AEgypti bonum ἱερογλυφικῶς præfigurando indicent. Analysim schematis vnà cum methodo eam legendi subiungendam duxi.

Quid accipitris oculi hieroglyphicè.

Diuus

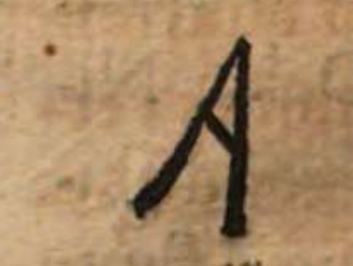

Osiris, id est, Sol fons lucis, & caloris.

ΑΓΑΘΟC ΔΑΙΜΩΝ *eu bonus Genius AEgypti.*

Con-

Confirmat hæc egregiè μονόγραμμον aliud figuræ 38 Theſauri hieroglyphici inſertum, vbi è dextro Anubidis Crocodilo inſiſtentis latere Ammonis arietino capiti hic character ſub iunctus, nil aliud ſignificat niſi has voces Coptas ⲁⲙⲙⲱⲛ ⲁⲅⲁⲑⲟⲥ ⲇⲉⲗⲧⲟⲛ. Ammon Bonus Genius Deltæ Nili, ſeu AEgypti; cùm omnes literæ vocis ⲁⲙⲙⲱⲛ in eo expreſſæ cernantur. Vnde non ſine ratione Aſteriſmum deltoton ſuper caput Arietis, cui ſubiectam credebant AEgyptum, veteres Aſtrologi poſuerunt. Verùm ne quicquam proprio ingenio confixiſſe, aut etiam vaga quadam coniectura affirmaſſe videamur, modò rationes ſingulorum dicemus, vbi tamen priùs dictorum characterum monogrãmorum inſtitutionem, primamque originem recenſuerimus. Ferunt priſci AEgyptiacarum rerum Scriptores Herodotus, Diodorus, Strabo, alijque, hanc inferiorem AEgypti partem mari olim tectam fuiſſe; Oſiridem autẽ primum AEgypti Regem (quidam Herculem, alij Mercurium fuiſſe tradũt; ſed perinde eſt, cùm vterq; cum Oſiride paſſim confundatur) cum ex ingenti limi arenarumq; ex AEthiopia aduectarum coaceruatione Nili defluxu facta, hunc maris ſinum neſcio quid terreſte parturire cerneret; Nili aquis in alueos certos diductis, terram intermediam ab aquis ſeparatam, habitatoribus non aptam tantùm, ſed &

Mono-grammum Ammonis

Cur triãgulum ſuper caput Arietis ponatur.

Origo huius monogrammi

A

iucundam reddidisse. ingenti verò serpentum è putrefacto limo natorum copia locum continuò infestum reddẽte, cùm multi quotidiè è serpentum morsibus, inter quos & Osiridis Nauclerus Canopus, perirent; magnam Osiridem vim Ibium hisce locis immisisse, qui deuoratis serpentibus, locum breui tempore expurgatum, à periculis immunẽ reddiderunt. Multiplicatis itaque Ibibus, cùm posteri notarent, dictas aues rostro, duorumque crurum diuaricatione eam figuram, quam Mercurius olim simili occasione inuentã, inter sacras iam notas primam posuerat, & quam terræ Nili aquis circumfusæ figura triquetra referret, exprimere; accedentibus multis alijs beneficijs ab Ibide collatis, eam Agathodæmona seu Genium AEgypti, è monogrammo illo quod pedibus effigiabat, appellare cœperunt. Atque ex eo tempore Ibis semper boni ominis auis habita, & in sacrorum Animalium album relata, in sui venerationem totam imposterum traxit AEgyptum, adeò quidem, vt locum ipsum, in quo primò comparuerunt Ibes, illud videlicet Nili brachium, quod Africam respicit & arenas Libiæ seu catabathmum, AEgypti alio nomine non appellarint, quàm Agathodæmona, quod & maiorum traditione edoctus Ptolemæus docet.

Δέλτα μέγιστον ἐκεῖνο καλεῖται καθ' ὃ ἐκτέτεται ὁ μέγας ποταμὸς λεγόμενος Ἀγαθὸς Δαίμων. *Delta magnum*

Ab Ibi inuenta litera.

Ibis â figura quæ pedibus exprimebat dicta Agathodæmon.

Brachium Nili dicitur Agathodæmõ

in-

inquit, *vocatur id iuxta quod diuertitur fluuius dictus Agathodæmon*. Porrò Ibin roſtro diuaricatis cruribus tranſuerſim inſerto, figuram non abſimilem Latino A, quam poſteà Ibin dictam, primam literarum conſtituerit Mercurius, expreſſiſſe Plutarchus docet. Ἰβις δ' ποιεῖ τῇ τῶν ποδῶν διαστάσῃ πρὸς ἀλλήλους, & πρὸς τὸ ῥύγχος ἰσόπλευρον τρίγωνον. *Ibis*, inquit, *pedum diuaricatione eorum inter ſe, & cum roſtro comparatione triangulum repræſentat æquilaterum*. Plutarchus ſympoſ: 5. & l. 9. ſympoſ: q. 5.

& l.9.ſympoſ:q.3. Ερμῆς λέγεται θεῶν ἐν Αἰγύπτῳ γράμματα πρῶτος εὑρεῖν, διὸ καὶ τὸ τῶν γραμμάτων Αἰγύπτιοι πρῶτον Ἶβιν γράφουσιν ὡς Ερμῆ πρόσηκουσαν. *Mercurius primus Deorum in AEgypto traditur inueniſſe literas, atque Ibin AEgyptij ſignum primam literam faciunt, veluti Mercurio conuenientem.* Quæ omnia clarius à Valeriano l. 17. hierogl. & de Ibi exponuntur his verbis. *Eſt alia*, inquit, *ratio cur AEgyptum hieroglyphicè ſignificarent Ibes, nempe cum ea regio Delton à Δ Græcæ literæ figura nuncuparetur, eam cum Ibibus ſimilitudinem habet, quod alites hæ literam eo inceſſu pedũ, interſtitio ad æquales trianguli lineas diducto, ſignare videntur, idemque roſtrum patefactum ſignat.* Et l. 47. de 7 literis. *Mercurium*, inquit, *qui primus literas AEgyptijs communicauit, Ibim primam literam eſſe voluiſſe, refert quidem ea in inceſſu triangularem effigiem, cruribus ita diſpoſitis, vt ſuo loco dictũ eſt. & quæ prima apud nos & Græcos litera eſt, ad iſoſcelis trianguli faciẽ accõmodatur.* Atq; huc forſan

Pier: l. 17. hieroglyph: de Ibi.

In expos: sub: in fine

respicere videtur gemma apud Pignoriam, in qua Mercurius κυνοπρόσωπος è regione Ibidis serpente diuaricatis cruribus circumuoluto perfectè literam A exprimentis, quasi eam hoc situ admirabundus data opera obseruaret, non sine mysterio effictus spectatur.

Ibis Litera prima à Mercurio inuenta.

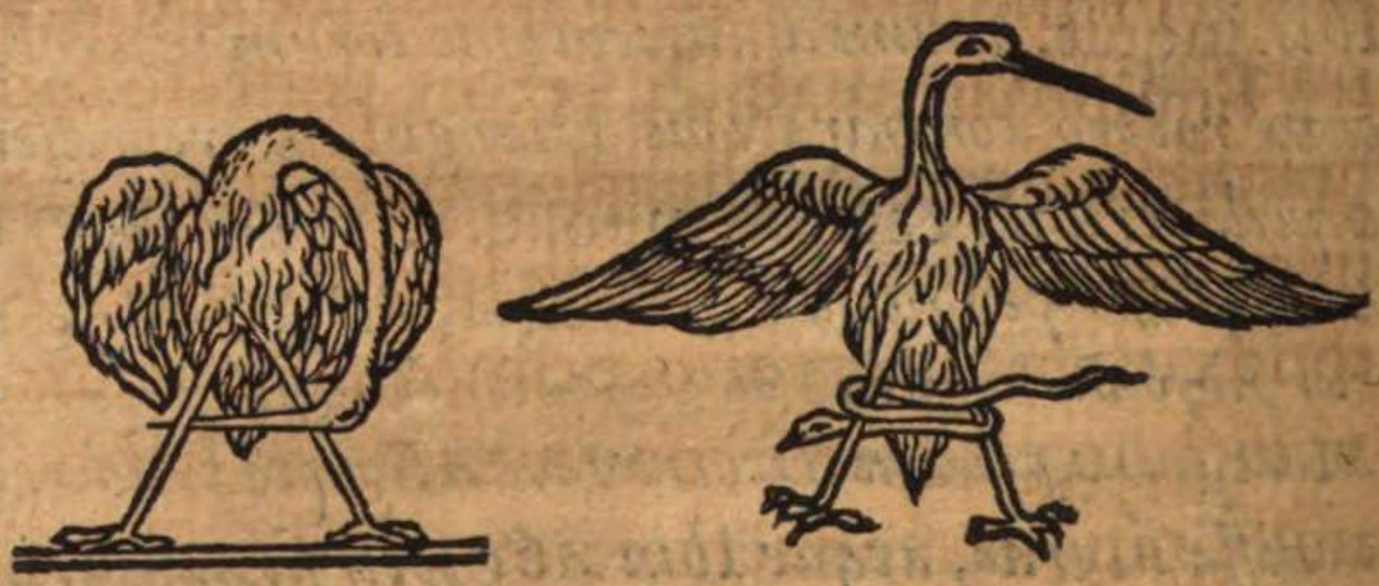

Porrò Ibim non huius tantùm literæ, sed & complurium aliarum rerum inuentricem fuisse, atque eam ob causam locum inter 4 aureas literas, quas per compita platearum publica pompa quotannis circumferre consueuerunt, meruisse. Clemens l.5.strom:tradit his verbis ἤδη δὲ καὶ ταῖς καλυμμέναις παρ' αὐτοῖς κωμασίαις τῶν Θεῶν χρυσᾶ ἀγάλματα, δύο μὲν κυνᾶς, ἕνα δὲ ἱέρακα, καὶ Ἶβιν μίαν φερέφορσι, & καλοῦσι τὰ τέσσαρα τῶν ἀγαλμάτων εἴδωλα τέσσαρα γράμματα, *Iam verò in ijs quæ ab alijs vocantur Deorum Comasiæ, aureas imagines Deorum, duos quidem canes, vnum accipitrem, & vnam Ibim circumferunt, & vocant 4 illa simulacra, 4 literas.* Et paulò post de Ibi ita dicit. ἀριθμὸς γὰρ διανοίας καὶ μέγιστα τῶν ζώων ἡ Ἶβις ἀρχὴν παρεχομένη τοῖς Αἰγυ-

Ibis vna è 4. literis

Clem: Alex:

Comasiæ Deorum quid?

γυπίοις δοκεῖ ὡς τῷ κύκλων λοξὸς. *Numerum enim inuentionis & mensuræ maximè ex animantibus videtur præbuisse AEgyptijs, sicuti ex circulis obliquus.* Atque ex his omnibus ita probatis patet, hunc Ibiacum characterem A non sine mystici rationibus Bonum Geniũ præfiguraſſe; cum enim, præterquam, quod ipsum nomen AEgyptiacum ΑΓΑΘΟC ΔΑΙΜΩΝ perfecto monogrammo, sicuti Δ Niliacum exprimat, è Genialis quoq; volucris inceſſu ab ipso AEgypti Agathodæmone Mercurio primò inuentus fuerit, vt dictum eſt, certè congruentius ei ſymbolum nulla ratione conuenire poterat. Dicta autem poſtmodum hæc Ibiaca litera à Cadmo Alpha, eò quòd אלוף *Aluph* (ita enim lingua phœnicum quibus AEgyptias literas primus tradebat Cadmus, Bouem vocant) maximum AEgyptiorum Numen, eorumque veluti Dux & caput haberetur. quod indè ad Græcos, & hinc ad Romanos, & cæteras Nationes poſteà traductum, inter omnes populorum literas principatum tandem obtinuit; ita Plutarch: l. 9. Sympoſ: q. 3.

Ibiaca litera A à Cadmo cur Alpha dicta.

Plutarchus l: 9. Symp: q. 3.

Κάδμον, φασὶ, τὸ ἄλφα πάντων πρῶτα λέξαι διὰ τὸ τοὺς Φοίνικας, οὕτω καλεῖν τὸν βοῦν, ὁ δ' ἄλλος, ἀλλὰ πρῶτον τίθεσθαι τῶν ἀναγκαίων. *Cadmum ferunt ideò Alpha primam literam posuiſſe, quod bos ita Phœnicum lingua dicitur, quem non ſecundum, aut tertium, vti Heſiodus, ſed primum locum inter*

res

res neceſſarias exiſtimant . Multa hoc loco mihi de alijs Coptis characteribus , vti Φ.ϯ.Θ.Ц M.X.V.Λ. quæ paſſim inter ſacras ſculpturas reperiuntur,dicenda eſſent.Verùm quia ex parte de ijs dictum eſt,& in Oedipo noſtrofuſiſſimè veluti proprio loco de ijs tractaturi ſumus , hìc ne Prodromo feſtinanti remoram obijcerem, longior eſſe nolui . Nil igitur reſtat niſi vt me ſine mora ad aliquod hieroglyphicæ interpretationis ſpecimen oſtendendum accingam. Deus Optimus Maximus fortunet molimina.

Specimen Hieroglyphicæ Interpretationis in ſequenti Schemate exhibendum.

CVm occaſione Coptarum literarum , in hoc hieroglyphicũ ſchema inciderimus, extra propoſitum ſcopum nequaquam me collineaturum exiſtimaui; ſi id,quod vnicè multi deſiderabunt, in curioſi Lectoris gratiam videlicet hieroglyphicæ explanationis ſpecimen quoddã hoc loco exhiberem, cùm, vt quantam & quam admirabilem rerum abſtruſiſſimarum copiam & varietatem in Oedipo noſtro proditurí ſimus, ex hac veluti minima eius particula Lectori patefieret; tùm etiam , vt quam in ſimiliũ ſymbolorum , operumque ſecuturorum hieroglyphicis

eno-

enodationibus methodum essem seruaturus, hoc supramemorato hieroglyphico schemate ceu in prototypo quodam declararem. quod dum facio ad pleniorem singularum partium expositionem, Anatomicos imitaturus, totum hieroglphicũ corpus in suas partes, vt quid pars vnaquæque sibi velit, quæ mysteria alijs connexa indicet, quo fine denique à Sapientibus instituta sit, clariùs repræsentetur, dissoluam.

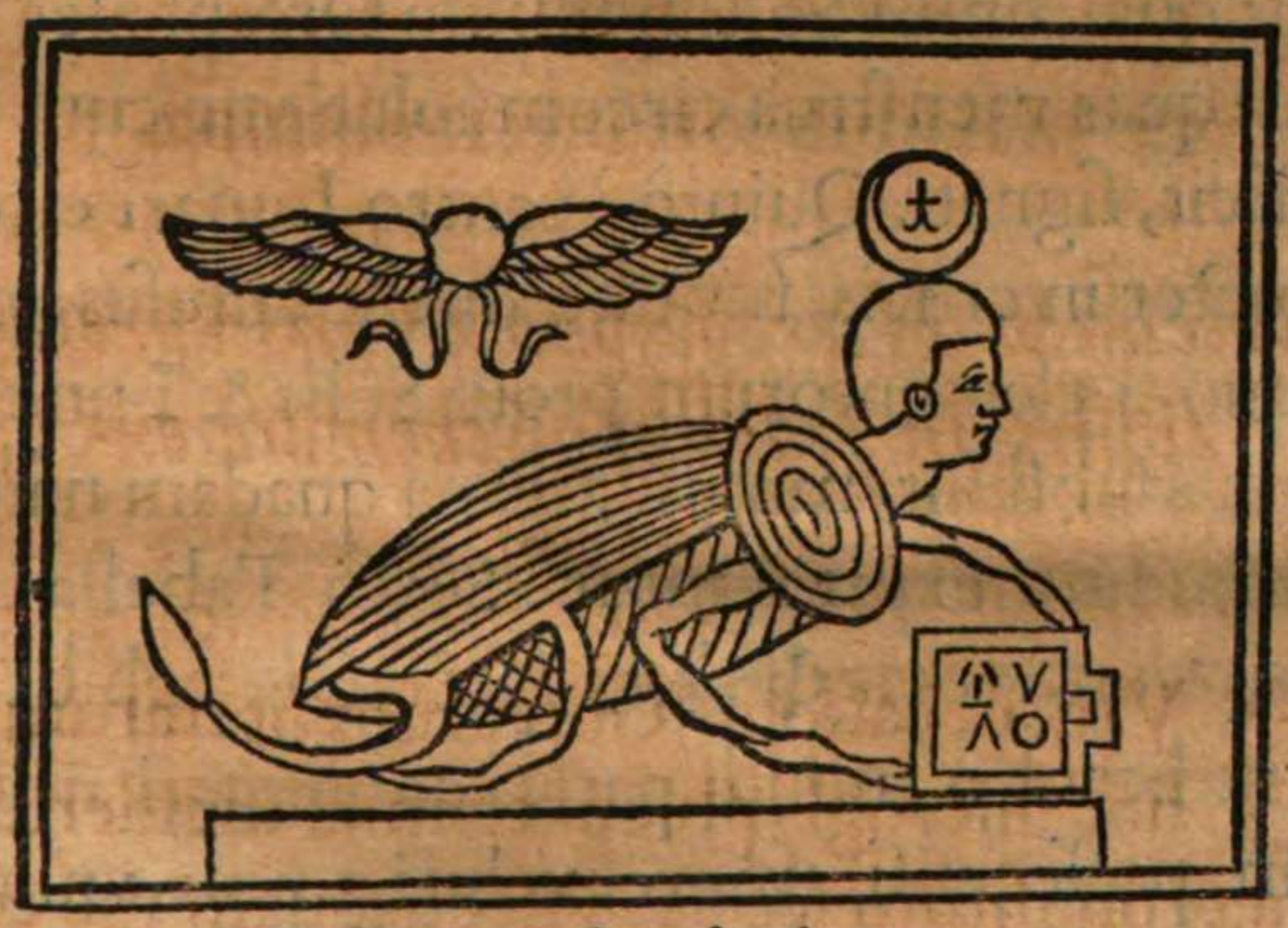

Sex itaq; distinctis symbolis, quorum vnumquodque insignium mysteriorum virtutumque maximarum index est, hic mysticus schematismus constituitur.

Quid per Scarabæũ

Primum horum Scarabęi corpus est, per quẽ, quod ad mundi figuram eius accedat fætus procreatio AEgyptij mundum, eiusque conuersiones ac motus siderum cœlorumque indigitare, vt posteà patebit, solebant. Alterum facies hu-

ma-

Quid per caput humanum

mana est ita corpori Scarabæi adaptata, vt vnum quid πολύμορφον cum eo constituere videatur, atque hoc symbolo Orum, seu Solem mundi mẽtem intellectu, & prudentia singula mundi gubernantem designabant. Tertium concentricos

Quid circuli

aliquot circulos continet, orbitarum cœlestium, totiusque mundi cyclicis rationibus constantis

Quid Lunæ facies.

symbolum κυκλογύμνον. Quarto loco cornuta Lunæ crescentis facies in circulum abiens occurrit, quæ innixa Solis symbolo Oro, phases Lunares, quas menstrua circumuolutione cum Sole efficit, signat. Quintò è centro Lunari circuli

Quid character crucis.

character in crucis similitudinem diffusus ponitur, quo 4 elementorum, prout Solis & Lunæ influxibus subsant, motus, arcana quadam naturæ similitudine exprimuntur. Sextò Tabella cum

Quid ΦΥΛΟ

inscriptione vocis ΦΥΛΟ spectanda exhibetur, quo indicat has mundi partes conseruari nequaquam posse, nisi amore veluti totius vniuersi glutino quodam coaduniantur, qui amor iuxta eorum opinionem, cum aliunde quàm ab anima mundi, cuius amor affectio quædam est, non

Quid globus alatus.

procedat, ideò Septimum symbolum apposuerunt, globum videlicet alatum, ex eius concauo serpentibus hinc inde prosilientibus, dictæ mundi animæ omnia permeantis, & vitali calore animantis symbolum. Analysi itaque totius hieroglyphici schematis proposita; nunc ne temerè,

aut

aut proprio iudicio freti, quicquam asseruisse videamur; ipsa incognitæ disciplinæ ratio postulare videtur, vt dictorum veritatem congruis Antiquorum probatorumque Scriptorum testimonijs authoritatibusque, ea qua in hoc molimine decet, fide comprobemus & stabiliamus,

Scarabæus mundum significat.

Primo itaque Scarabæi symbolo mundum significari apud veteres AEgyptios, præter Eusebium Pamphilum, Manethonem, Hecatæumque apud Laertium, aliosque, clarissimis verbis Horapollo l. 1. hierogl: 50 hierogl: docet.

Horapollo.

μονογενὲς δὲ δηλοῦντες, ἢ γένεσιν, ἢ πατέρα, ἢ κόσμον, ἢ ἄῤῥεν, Καίτοι γε γραφοῦσι. *Vnigenitum*, inquit, *aut ortum, aut patrem, aut mundum, &c. significantes, Scarabæum scribunt*. Et paulò post, κόσμον δὲ, ἐπειδὴ κοσμοειδῆ τὴν γένεσιν ποιεῖ. *mundum verò significant per Scarabæum, quod ad mundi figuram eius procreatio & fœtus accedat*. Nam certo anni tempore bubulum excrementum nactus, materiem eam sibi suscipit elaborãdam, quod primò statim pacis sue versu mordet Aristophanes αἶρε, αἶρε μάζαν ὡς τάχιστα καὶ θάρῥῳ, quo loco μάζαν Poeta pro excremento ponit, vtcunque primùm ex eo pilulas conficit. Vt iam mundi ipsius formam initio imitetur, vel vt Clemens ait. ἐπειδὴ κυκλοτερὲς ἐκ δ' βοείας ὄνθυ χῆμα πλασσόμενος, ἀντιπερόσωπος κυλίνδει, id est, mox eas ab ortu occasum versus posticis impellens pedibus, non intermissa rota-

Natura Scarabæi.

Aristophanes.

Clemens Alex: l. 5. Strom:

tione protrudit, ipſe interim auerſus Orbem ſpectat, quaſi de induſtria det operam, vt ipſius cœli exemplar intuendo imaginem eius exprimere conetur. Quid verò illud, quod inter trudendum à Subſolano in Africum fertur, quaſi aſtrorum curſui fieri obuiam contendat, qui quidē proprio motu ab Africo in Subſolanum eſt? Plinius l. 30. c. 11. n. 7. *Scarabæus*, inquit, *qui pilulas voluit; propter hunc AEgypti magna pars Scarabæos inter numina colit, curioſa Apionis interpretatione, colligit Solis operum ſimilitudinem huic animali ineſſe ad excuſandos gentis ſuæ ritus.* Certè in ea veneratione vile animal, nullo non tempore AEgyptijs fuiſſe comperio, vt per publicas ſemitas viaſque incedentes, hoc vnicum ſumma cura cauere viderentur, ne Numen illud ſimoſum ſibi fortè obuium incauti pedibus obtererent; atque huc facit, quod in tract: arabico qui dialogus duorum peregrinorum inſcribitur, de Perſa & AEgyptio iter facientibus, ad propoſitū Scarabæi cultū haud iniucundè narratur. Perſa enim dum Scarabæum luteum orbem per ſemitam hinc inde volutantem fortefortuna calcaſſet; fertur calamitosū caſum intuitus AEgyptius manibus in Cœlum ſublatis, omnia Numina, ab hoc ſe ſcelere immunem eſſe conteſtatus. Perſa verò, quid hac inſolita cōteſtatione ſibi vellet, rogante, neq; tu, inquit AEgyptius,

Plinius

Hiſtoria iucunda

vin-

vindictam Deorum formidas, qni sacrã & magnam Dei nostri Osiridis imaginem in qua habitans nos cœlorum motus, omnemque agriculturæ rationem docet; adeò temerè, & indignè tractare audes? hac interpretatione emendatus Persa in posterum cautiùs incessit, ne lutosum hunc Deastrũ fortassis lædẽdo indignationẽ Numinum incurreret. Verba Arabica subdo.

وكانا رجلان فرسى ومصرى سايران الى كورة
بعيده فبين ما كانا ماضيان فى الطريق راى
الرجل المصرى الرجل الفرسى انّه يدوس
بالاتفاق على الخنافس الذى هو مارعًا كره من
الشريقين وصرخ المصرى بصوت عظيم شهد كل
الهتهم انّه كان نقى من هذه الخطية فلما سالـه
الفرسى سبب هذا العويل فاجاب هل انت
تخاف قضى الهتنا الذى لصورتهم هكذا امتهنت

Duo viri Persa & AEgyptius proficiscentes in Regionem longinquam, ijs ambulantibus, cùm AEgyptius videret quod Persa Scarabæum, qui pilulam è stercore Asini conglobatã voluebat, fortè calcaret, miserabili ploratu omnes Deos testatus est, ab hoc crimine immunem se esse, cùmq; insolitæ eiulationis causam Persa rogaret, respondit AEgyptius, non ne tu Dei nostri vindictam times, qui imaginem eius ita indignè tractare audes? Sed hęc animi gratia.

Plura hoc loco de admirandis obſeruationibus AEgyptiorum circa Scarabæi naturam & proprietates maiori mundo prorſus analogas proferre poſſem, vt, quomodo totius mundi partes in corpuſculo ſuo expreſſas teneat; quìn Solis & Lunæ motũ per Zodiacum imitetur, aliaque non minus iucunda, quàm erudita proferre poſſem, verùm quia ea omnia Oedipo noſtro reſeruauimus, ſuperuacaneum eſſe ratus ſum ijs diutiùs hìc inhærere, qui interim de Scarabæo plura deſiderat, præter Latinos Græcoſque naturalium rerum Scriptores conſulat, Pandectarium quoque Arabicum voce حنافس Elluchaſem l. de animalibus. R. Eliezer in comment: in Leuit: in מקרא הגדלה linea 58. quæ incipit חגב ידוע Tractatum denique de משלי שועלים בלשון אשמאלי parabolis vulpium. parab: de Scarabæo & aquila. Atque hæc de Scarabæo ſufficiant.

Orus ſub forma pueri vittati & faſcijs inuoluti pingitur.

Secundum ſymbolum humani capitis Scarabæo coaptatam figuram exhibet, qua nota nihil aliud denotari, quàm Orum Iſidis & Oſiridis filium Bembina Tabula clarè docet, quẽ ſub vittati pueri ac faſcijs, reticulatoque amictu inuoluti ſpecie paſſim exprimit. (vide figuram ſecundam infimi ſpacij Tabulæ Bembinæ) quo habitu in plurimis gemmis quoque effictus cernitur. A Sacerdotibus quoque ſub forma infantis certis ſolennitatibus Ori imaginem circumferri ſo-

li-

litum, Epiphanius l. 3. hæreſ: t: 2 fol. 354, ſequentibus verbis luculenter demonſtrat. *Quot autem ſunt apud alios, veluti hi, qui apud Butum ciuitatem Harpocratem nutriunt inſtar nutricum, qui ſenes iam ſunt ætate, quique in menſis ſolennitate imaginarias Ori Numinis afflationes perficere ex Dæmone cogũtur? vnuſquiſque autem ciuis & valde ſenex, vnà cum adoleſcentibus contribulibus, & alijs ætatibus puberibus, Sacerdotes eiuſdem Ori videlicet, & Harpocratis exiſtentes, capite raſi, vnuſquiſque, inquam, fert impudenter ſeruile ac deteſtabile ſignum; & furioſi & deſipientes pulticulis farinæ ac ſimilaginis atque alijs huiuſmodi confectionibus primùm facie obliti, poſteà impertiũt per manum de facie abſtergentes, vnicuique petenti; vt particeps fiat; atque hoc ſanitatis ac medelæ morborum gratia;* Huius Ori dicta ratione circumlati veſtigia clarè quoque monſtrat apud Pignoriam Numus Adriani Imperatoris in quo Iſis puellum Orum vberibus exertis admouet, vti & gemma hieroglyphica è doctiſſimi Nicolai Fabricij de Pereſc Gazophylacio deprompta, vbi Orus puer in Baride virgata veſte indutus pedibus iacet indiſcretis, quem hinc inde mediante Scarabæo duæ ſtipant vpupæ, quo ſymbolo ingens rerum varietas, quam Sol per vaſtiſſima cœlorum ſpacia quodam veluti nauigio delatus, influxu ſuo in vniuerſo cauſatur

Epiphani,

Pignorij Gemma.

tur, hieroglyphicῶ; indicatur. Gemma sequitur.

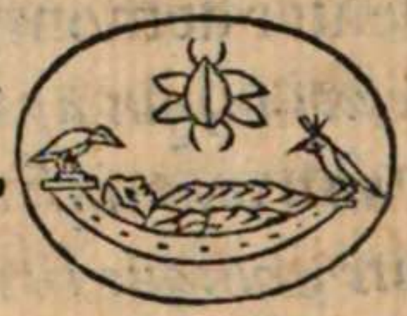

Horus ita depictus symbolum Solis fuit.

Porrò Orum hac pueri forma depictum Solem symbolicè significasse, Plutarchus docet l. de Osiride & Isside. verba eius sunt. ἐν δὲ τοῖς

Plutarchus. Ερμῆ λεγομένοις βίβλοις ἱστορεῖται. γέγραπται δὲ καὶ τὸ ἱερὸν ὄνομάτων, ὅτι τὸ μὲν ὅπλον τοῦ ἡλίου φορᾶς τεταγμένῃ δυνάμιν, Ωρον, Ελληνες δὲ Απόλλωνα καλοῦσι.

Macrobius Ita Macrobius quoque l. 1. Satur: c. 27. l. 63. *Apollo*, inquit, *qui est Sol, apud eosdem Orus vocatur, ex quo & 24 horæ quibus dies noxque conficitur, nomen acceperũt & 4 tempora, quibus annuus orbis impletur, horæ vocantur*. Fingitur autem puerili

Isidorus. forma, quod Sol (vti l. 8. orig: Isidorus docet) quotidiè oriatur, & noua luce reparetur; siue vt

Phornutus. Phornuto placet, ad Solis indicandam pulcritudinem, sicut enim nihil in hac rerũ vniuersitate Sole pulchrius cõparet, ita nulla ætas adolescentiũ ætate pulchrior est; aut certè, quod Solis vis calorque vnde vitam cuncta hauriunt, idem semper sit, neque seneſcat; iuxta illud Veteris Poetæ.

Fulgentius 10. mythol. *Sol semper iuuenis, rapidum qui diuidis axem.*

Quia occidendo (inquit Fulgentius) & renascendo semper est iunior, siue, quòd nunquam in sua virtute deficiat.

Quod

Quòd verò caput Ori Scarabæo coniunctum ſit, factum eſt, vt hac καν θαεμορφώσ innueretur vniuerſum illud, quod per Scarabæum paulò ante ſignificatum diximus, Solis, quem & ob eam cauſam inuiſibilis Dei viſibilem filiũ Plato non incongruè dicebat, prouidentia & intellectu gubernari. Atque hoc ita ſeſe habere, facilè ex Clemente Alexand: probatur, qui l. 5. ſtrom: de Sphyngum AEgyptiarum cõpoſitione agens, faciem humanam cuilibet alteri animali cõiunctam, priſcis ingenium & prudentiam ſignificaſſe tradit. Sed hæc clariùs apud Porphyrium l. 4. pag. 76. de abſtinẽtia demõſtrantur. *Ad Deorum*, inquit, *fabricam omne animal vnà cum homine aſſumptum eſſe ab AEgyptijs, in qua & pecudum, & hominis, & auium, item & hominis corpora commiſcuere; Nam & ſingulæ apud ipſos Deorum ſtatuæ, vel vſque ad collum humanam ſpeciem præferunt, faciem verò vel auis, vel Leonis, vel alicuius alterius animalis impoſitam habent, vel è contrario capiti humano ſubiectum, alterius animalis corpus præmõſtrat.* Orum itaq; dicta ratione καν θαρόμορφον, intelligentiæ Solaris mundi gubernatricis ſymbolum eſſe, præ cæteris apertè oſtendit gemmæ apud Pignoriam Typus, in quo Solis ſeu Ori radioſum caput concinnè Scarabæo impoſitũ, quæ omnia ſerpens caudam vorans ambit; vt ea daretur intelligi Orum ſeu Solem temporũ, annorum

Clemens.

Porphyrius.

rum, & omnis cyclicæ conuerſionis in mundo Authorem eſſe. Gemma ſequitur.

Orus ſeu Sol Vni
Tẽporum & omnis
Au

uerſi Dominus
cyclicæ conuerſionis
thor

Tertium ſymbolum circuli ſunt, Scarabæum inter & Ori caput intermedij, quibus quidem nil aliud niſi cœleſtes orbitas ſuperiores ſignificari, è ſuſcepto interpretationis contextu liquebit; ſunt enim ex eorum numero ſymbolorum, quæ ſupra ex Clemente κυκλογλύμμα, hoc eſt propria, & eam rem quam ſignificant, exprimentia, diximus: cui Porphyrius apud Euſebium ſubſcribit, de ſymbolis enim AEgyptiorum ibi tractans, *inde*, iquit, *factum eſt, vt omnia candida cœleſtibus Dijs attribuerentur, pila & rotunda omnia mundo, præcipuè* Soli *& Lunę. Circulus autem, & quę circularia ſunt, ſęculo & motui cœleſti, & zonis & circulis, qui in Cœlo eſſe intelliguntur.* Quibus quidem verbis nihil clarius eſſe poteſt, quare eo vnico contenti, vt breuitati ſtudeamus, omiſſis alijs teſtimonijs, quas ex varijs Orientalium monumentis hìc proferre poſſem, ad reliqua ſymbola nos conferamus.

Euſebius l. 3. c. 3. præpar: Euangelicæ fol: 50. lin: vlt:

Quartum ſymbolum cornutam Lunæ faciem Ori capiti innixam exhibet, quo ipſam Lunam

eiuſ-

eiuſque motum, & cyclicas rationes κυκλολογικῶς AEgyptios indigitaſſe,& ex Porphyrio paulò antè patuit, & ex Clemente ſupra allegato luculentiùs patet. ἥλιον μὲν οὖν γεάφοντες βυλόμενοι κύκλον ποιοῦσι σελήνην δὲ σχῆμα μηνοειδὲς κέρατος τὸ κυκλολογούμενον εἶδος. *Solem indicaturi, circulum faciunt, Lunam, verò figuram Lunæ cornuum formam præferentem, conuenientem ei formæ quæ propriè dicitur.*

Quintum ſymbolum Crucis character eſt,intra Lunaris circuli orbitam contentus;ſublunaris ſeu elementaris mundi,circa quem Oſiris & Iſis, id eſt Sol &Luna,teſte Diodoro, ambulantes, omnem influxibus ſuis temporum generationũque, atque corruptionum viciſſitudines producunt, typus proprius. Atque ita ſe habere egregiè è priſcis Scriptorum monumentis oſtendit Marſilius Ficinus c. 18.l.3.de vita cœlitus propaganda; *Poſtremi*,inquit,*quidam imaginum Authores vniverſam earum formam ad Cœli ſimilitudinem accepere rotundam: Antiquiores autem, quemadmodum in quodam Arabum Collegio legimus,figuram crucis cunctis anteponebant, qui corpora per virtutem agunt ad ſuperficiem iam diffuſam; prima verò ſuperficies cruce deſcribitur;ſic enim imprimis habet longitudinem, primaque figura eſt, & omniũ recta quàm maximè & 4 rectos angulos continet, effectus verò cœleſtiũ maximè per rectitudinem radiorum, angulorumque reſultant. Tunc enim ſtellæ*

Diodorus

Crucis character elementaris mundi ſymbolum

magnoperè ſunt potentes, quando 4 cœli tenent angulos, imò cardines, Orientis videlicet, Occidentiſq; & medij vtrinque cœli; ſic verò diſpoſitæ radios ita conijciunt in ſe inuicem, vt crucem inde conſtituant. Crucem ergo veteres figuram eſſe dicebant, tum ſtellarum fortitudiue factam, tum earundem fortitudinis ſuſceptaculum (videlicet mundum elementarem quadripartitum). & paulò poſt. *Hæc autem opinio ab AEgyptijs vel inducta eſt, vel maximè confirmata, inter quorum characteres crux vna erat inſignis.* Hæc Marſilius. In Saracenicæ quoque Cabalæ fragmentis, quæ arabicè ſcripta apud me extant, Philoſophos, & Medicos AEgyptiorum, Perſarum, Indorum, & Græcorum ſignificaturos elementa, Crucis figuram ſcripſiſſe inuenio.

Philoſophi & medici AEgyptiorum Perſarum, Indorum, ſignificantes elementa, crucem pingebant

اهل الفلسفه وطبّا مصر وفرس الهند والروم كانوا يدلّون العناصر ويكتبونهم مربّع بصورة الصليب.

Nec mirũ, elemẽtis enim extra ſuas ſedes naturales dimotis ea ſuos ad eaſdem reditus, naturaliter per rectas facere lineas, diſlocatæ eorundem homogeneę partes experientẽ docebũt. nequaquam igitur incongruè Sapientes dicti per has 4 rectas, ab vnico puncto, ſeu centro circuli indiuiduo in contrarias partes excurrentes, 4 elementorum myſteriũ indigitarũt Crucis autem inferior curuatura, neſcio quid circulare affectans myſterio nulla ratione caret; Cùm enim nec circulus ſine

Curuilinea Crux quid?

re-

recta, nec ſine puncto recta artificiosè fieri poſſit, puncti proinde monadiſq; ratione, res & eſſe cæperint primò, & peripheria affectę partes centralis puncti miniſterio neutiquam carere poſſint; certè clarum eſt, per hanc curuilineam crucem primam, ſimpliciſſimamque rerum omniũ tum exiſtentium, tum in naturæ latentiuin inuolucris in lucem productionem, repræſentationemque à Sapientibus denotatam fuiſſe. Idque Deenus pulchrè docet in monade hierogyphica. & Riuera l. de mundo magico.

Creatio rerum, expuncto per lineã in circulũ

Prætereà cùm hæc naturæ fabrica plena myſterijs, atque adeò cõcinna ſingularum partium ex puncto in infinitam propè peripheriarum amplitudinem emanantium adaptatio ſine vinculo conſiſtere non poſſint, aptè ſanè inter Scarabæi Chelas tabellam ΦΙΛΟ, id eſt amoris nomine inſignitam, repoſuerunt, vt eo videlicet, mundum ſine amore conſeruari nequaquam poſſe, indigitarent. iuxta illud Orphei

Vinculum vniuerſi amor.

Μῦνος γαὰ τέτων πάντων οἴκημα κεκτώσις.

Verùm vt Lectori pateſiat, quam nulla res apud AEgyptios myſterio caruerit; & quanta ſub minimis etiam ſimilitudinum vmbris myſteria abdiderint; myſticam dictorum characterum ſignificationem hoc loco exponendam exiſtimaui; Conſtat itaque vox ΦΙΛΟ quatuor iteris, quarum prima pyramidis inuerſæ; alte-

ra rectæ;tertia globi figurã exprimit:quibus omnibus tot ac tanta myſteria indicantur, vt ijs ſingulis explicandis,non dicam hæc pagina, ſed nec volumen quidem magnum ſufficiat. Quare aliqua earum,adeòq;generalia tantùm hoc loco attingam,vt de alijs Lector iudicium faciat: ac primò quidem character Φ ex circulo & linea cõpoſitus, quid ſignificet paulò ante indicauimus, & de eo c.7. tractatum eſt. videlicet, rerum ex centro per lineas rectas in circulorum peripherias diffuſarum primordia, reliquis verò tribus literis V Λ O. aptiſſimè ſanè & eleganiſſimè amoris in hoc mundo vim, & à centro ad circũferentiam, & ab hac ad illud reciprocum motus proceſſum,exprimẽtibus: Amor enim nõ tãtùm verſus inferiora, demittit radios, quo cuncta viuificet,verùm & virtute naturali,ſeu magica naturarum cognatione ſurſum attrahit, & in amplexus mutuos plena conuerſione compellit;ſic enim progreſſus vel deſcenſus à Deo, ſeu vt Platonicè loquar, anima mundi per mundi res vniuerſas, vſque ad materiem, quem proceſſum deſcenſumque aptè pyramidalis litera Λ refert. Et hinc per naturam denuò reditus,ad naturæ præſidem, videlicet monadem illam indiuiduam,pyramidis mundanæ apicem. Similiter aſcenſus ad vaſtiſſimas Cœlorum peripherias per intermedia mũdi ſpacia à cẽtro vniuerſi nõ

Φ
V
Λ
O

Hæc litera amoris in mundo proceſsũ denotat.

absurdè per radiosam seu, inuersæ pyramidis literam V indicatus amoris ascensus, quid aliud significat, nisi *magicam* illam amoris superiora inferioribus connectentem catenam, in reciproca singularum partium cõspiratione defixam. Vnde non malè amorem ita summus Philosophus Areopagita definit. vt quidã sit *circulus à bono in bonum perpetuò reuolutus*; Nam, vt à Deo incipit, & allicit, perfectæ pulchritudinis rationem præsefert; vt autem in mundum transit, amor potissimùm dicitur. Voluptas denique prout in Authorem remeans pulcho exemplari, pulchram imaginem, pulchra reuolutione conuertit. In hoc circuitu per omnia penetrans sursum eadem secum, deorsumque volui continuò facit; non secus ac Solis simplex radius per se vniformis in Cœlo lucem, splendorem in æthere, in elementis lumẽ, in mistis corporibus colorem lucidum creat. Patet itaque quòd amatorius ordo, sit causa conuersionis in rebus omnibus ad diuinam pulchritudinem, & formam principem, atque (vt verbis Procli vtar) reducat sequentia ad illam omnia, eique coniungens, & coniuncta confirmans; & mox inde sequentia replens, diuini luminis dotes inde scaturientes per vniuersa distribuat. Quod quidem AEgyptijs aliud non fuit quàm anima mũdi, rerum omnium in mundo causa & origo; quam aptissimè sanè expressérunt in hoc hiero-

Quid amor propriè sit iuxta Dionysium.

Amatorius ordo causa rerũ

gly-

Macrobius Martianus Apuleius

glyphico ſchemate, alati globi ſerpentibus hinc inde proſilientibus circumſepti, mundano ſyſtemati ſuprapoſita figura. Atque globus quidem nihil aliud, quàm orbem vniuerſi, deſignat vt in præcedentibus probatum eſt. Alis teſte Macrobio, Martiano, & Apuleio vis ſubtilis & celer omnia penetrãs in mũdo, denotabatur, vt vel hinc Alatam animam AEgyptios tradidiſſe, mirum non ſit, cùm plerique Platonici, è Zoraſtris doctrina AEgyptiorumque id paſſim doceant. Serpentem verò fæcũdi ſpiritus ſymbolum eſſe, Porphyrius apud Euſebium l. 3. c. 3. Euangelicæ præpar: abundè docet; adeòque clarè à Virgilio oſtenditur, vt ad hoc ſymbolum animæ mundi omnia penetrantis viuificantiſque vnicè reſpexiſſe videatur, dum canit.

Porphyrius

Principio Cælum ac terras, camposque liquẽtes
Lucentemque globum Lunæ Titaniaque aſtra
Spiritus intus alit, totumque infuſa per artus
Mens agitat molem, & magno ſe corpore miſcet.

Virgil: Maro l. 6. AEneid:

Meminit huius hieroglyphici Barachias Albenephi, Arabs, l. de veterum AEgyptiorũ diſciplinis; quem volente Deo breui latinitati donatum publici iuris faciemus. ita autem dicit.

في مسالة فرعون

De obelicis Pharaonis.

والدور مجمع محلق بحيات هو علامة نفس وروح العالم

Barachias Albenephi

Globus, inquit, *alatus*, *ſerpentibus circumdatus*,

dum

dum pingebatur, ſymbolum erat animę ſeu ſpiritus mundi. Et ex Tabula Bembina id clarum fit, vbi ijs hieroglyphicis ſchematis, quæ magna myſteria continere cenſebantur, plerunque hoc ſymbolum ad faciliorem animæ mundi attractum ponebatur; patet hoc ex eo, quòd ſub Throno pantomorphæ naturæ eiuſdem tabulæ hiſce hieroglyphicis expreſſum ponitur. vbi ſuper alatum globum ſerpente ſceptrigero inſtructum characteres ſacri currrẽtes, circulus, hemiſphęriũ atq; character ἐχμάτος figura poſita, hunc ſenſum faciunt. Coniungitur inferius ei quod ſuperius virtute animæ mũdi omnia viuificãtis, cuius imperio omnia ſubſunt. Hieroglyphica vnà cum lectione eorundem ſequuntur.

Atque hanc lectionem certam & veram iuxta mentem hierogrammateon eſſe; libenter fusè hìc oſtenderem; verùm quia hi characteres plura ſupponunt, quàm vt hoc Prodromo tradi poſſint, ideò Lectorem ad Oepidum remittimus

vbi

vbi omnia fusè tractata & probata inueniet. Satis interim me feciſſe arbitratus, hoc loco Lectori irritamẽtum quoddam ad alia ſecutura obieciſſe. Porrò quomodo amor animam mundi moueat, ad omnibus mundi partibus ſeſe inſinuandam, pulchrè declarat Hierotheus. Ait enim *amorem eſſe vim quandam Animę mũdi propriam, rebuſque inſiticiam, quę ſuperiora mouet ad inferiorum prouidentiam: inferiora, vt verſus ſublimia conuertantur. æqualia denique ad ſocialem inuicem ſui communionem.* Vnde, meo quidem iudicio, Amorem rectiſſimè ſtatuas, vt deſiderium quoddam boni pulchrique, vel bonitatis per pulchritudinem ipſam conferendæ vel accipiendæ, videlicet, cuius poteſtas veluti vnius ſit magnitudinis dimanatio, cuius punctum vel apex ſit primus in Deo, progreſſus per mundum triplicem tripliciter diſtributum, finis autem in ipſa materie, cuius denique quædam ſit infinitudo circa verticem, potentiæ meræ infinitudo circa materiem, connexionis virtus infinita per omnes naturæ intermedios gradus. Quæ omnia pulchrè dictis characterum figuris referuntur. vbi vides Φ inferioris mundi ſymbolum. V amoris à centro verſus ſuprema; Λ à Cœlo, quod circularis litera O exprimit, verſus inferiora proceſſus ἔκτυπον. Vnde & nobiliſſimum illud μονόγραμμον vocis ΦΩΣ AEgyptijs vſitatum, quod in Tabula

Amoris definitio.

Bembina haud infrequenter occurrit, reſultat, quo omnia quæ hucuſque de anima mundi et amore mundano dicta ſunt, ſub forma ſphæræ mundanæ admirabili quadam ratione exprimuntur. vt ſequitur. Ego characterem in meliorem formam redactum, hìc ſubiungo.

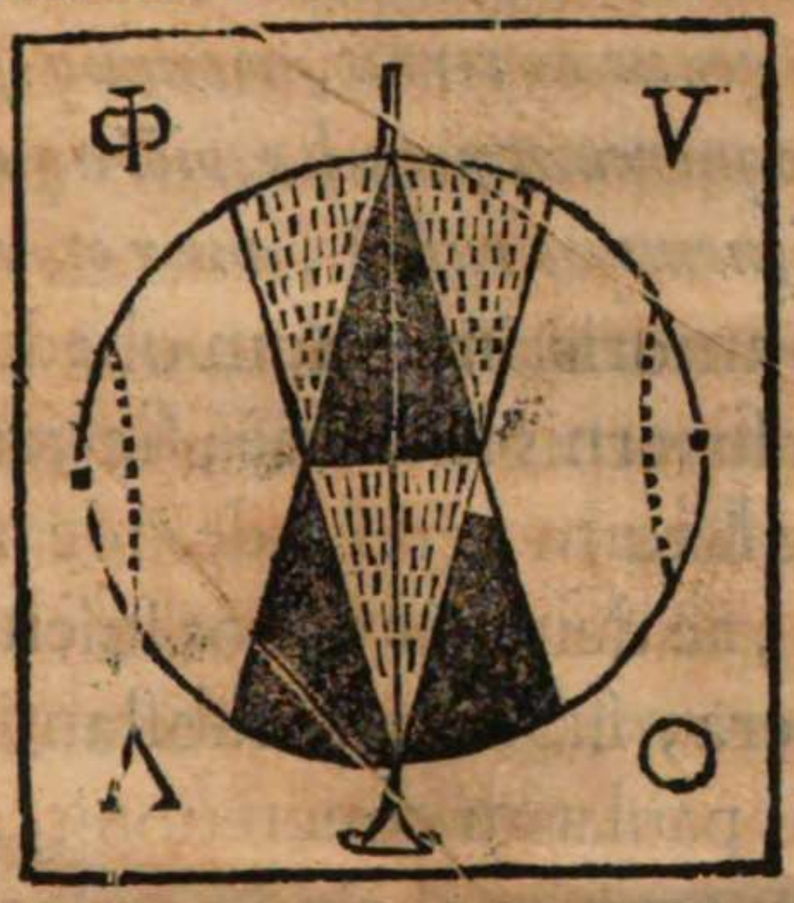

ΦΥΣΙΚΟΝ ΓΡΑΜΜΑ

AEGYPTIA CAE VOCIS

ΦΥ ΛΟ

Qui quidem ſi pauca excipias non differt à charactere qui paſſim in Bembina Tabula occurrit, mũdi quadripatiti ſymbolum. & forſan idem μονόγραμμον cum præcedente eſt, cùm omnes literas vocis ΦΥΛΟ contineat. Sed hoc in Geometria AEgyptiaca melius diſcutiemus. Nunc ad amorem redeamus, cuius prior effectus eſt vniuerſum. *Amor enim*, teſte, Dionyſio, *non permiſit Regem omnium ſine germine permanere*. Idem propagandi ſtudium ab Authore primo in omnes eiuſdem imagines dimanauit. Per hunc enim intelligentiæ cœlos mouent, & ſequentibus om-

Dionyſius

Amor cauſa omniũ

nibus ſua munera largiuntur. Per hunc ſidera ſuum lumen in elementa diffundunt; ignis aeri, aer vim ſuam cõmunicat aquæ, aqua terræ; elementa ſimplicia miſtis quibuſque ſiue compoſitis rebus; plantæ & animalia ſpeciei ſuæ multiplicãdæ deſiderio largiũtur, iuxta illud Georg: 3.

Omne adeò genus in terris, hominũq; ferarumq;
Et genus æquoreum, pecudes, pictæque volucres
In furias ignemque ruunt, amor omnibus idem.

Per eiuſdem amoris impulſum obediunt viciſſim inferiora ſupernis maximè; ſic terra tractabilis aquæ, & hæc in aerem deinde reſoluitur: aer in ignem, ac dein per poros inſenſibiles digeſta in æthera, ſublunaris ſubſtantiæ portiũcula firmioris paulatim concretionis, atque coaguli particeps, rapitur altiùs in cœli occultas fibras, vbi quemadmodum in animantibus fieri ſolet, elaborata magis magiſq; apponitur; primũ inde agglutinata aſſimilatur penitus, & in cœleſtem indolem tranſmutatur. Quis igitur iam nõ videt, quàm appoſitè monogrammum illud vocis ΦΥΛΟ vniuerſo adaptetur? certè cùm hoc paulò profundiùs ſcrutarer, tunc illud Iamblichi verum eſſe cognoui; *Characteres AEgyptiorum, haudquaquam fortuitò, aut temerè; ſed magno ingenio ad naturæ exemplar fabricatos eſſe.* Vti in hoc vel maximè eluceſcit; in quo ſub duabus pyramidibus contrario proceſſu implicatis,

Iamblichus

in

in characterе ſphærico ☉, ſubitò coluri, meridiani, tropici, & æquator, amoris mundi, id eſt Solis ſemitæ (in Sole enim maximè amor viget mundanus,) tota denique amoris ſphæra elucеſcit; vt vel hinc intelligeretur; Amorem per vniuerſum diffuſum omnibus in rebus eſſe. Cùm verò magna rerum in hoc mundo ſit diuerſitas, neceſſarium eſt, eum ex contrarijs ſæpè naſci, neque enim vlla pars mũdi alteram odit, niſi amore ſui, vt pulchrè in explicatione conuiuij Marſilius docet; & rurſum eum contrariorum maximè effectricem cauſam, vnde illud Plautinum oppidò eleganter. *Marſilius*

Diua Aſtartha hominum, Deorumque vis, vita,
Salus, rurſum eademque eſt
Pernicies, mors, interitus, mare, tellus, cælũ, ſidera
Iouis quæcunque templa colimus, eius ducuntur
nutu, & obtemperant.

Hinc Orpheus in Argonauticis nòn ſine cauſa hunc Amorem, vt mundi genium, & magnum antiquiſſimumque laudat. Cùm enim Chaos ante mundum poſuerit, ante Saturnum Iouem & cæteros Deos, Amorem ſanè in ſinu ipſius Chaos conſtituit. eundem adeò ſic definiens, vt principium, quo res informis ornamentum ſeu Κόσμον perfectionemque deſiderat. Cui & illud Maronis conſonat. *Orpheus*

Vulcani Martisque dolos, & dulcia furta
Atque chaos, densos Diuum referebat amores.

Vbi sanè & ad 3 mundi principia tacitè visus est & ad AEgyptiorũ mẽtem alluſisse; per Martem, vti AEgyptij per Osiridem, agendi principium subintelligens, veluti formam; per Venerem, vti AEgyptij per Isidem, passionis vim seu materiam agentibus formis vbique substratam: Per Vulcanum denique, vt AEgyptij per Horum omnia connectentem spiritum, vel proportionem mediam. Quæ omnia clarissimè ex hieroglyphico schemate nostro cognosci possunt. vbi inter Osiridem Καρδιοκόσμορφον & Isidem sublunarem mundum superiores scilicet & inferiores circulos mundi mens Horus, seu Sol inter duplicem quinarium constitutus, veluti in arbore Tipheréth 10 ספירות Sephiroth seu numerationum, תפארת copulata cũ מלכות Malkuth, remanet amoris habitaculum, decus & gloria cœli, omnium artifex, nodus & copula totiusque machinæ fundamentum, vniuersi denique, vt cum Orpheo loquar, clauiger. Atque hæc de explicatione singularum partium huius schematis sufficiant. Nunc videamus quis sensus eius sit, aut qua ratione id in partes resolutum legi possit. Scripturam enim hanc quandam esse certum est, non eam quidem, qua ex literis, verbis, nominibus, certisque orationis partibus composita, nos plerunque vtimur. Sed

Ratio legẽdi hieroglyphicæ scripturæ.

mul-

multò excellentiorem, ſublimiorem, & abſtractis mentibus viciniorem, qua integra ſæpe numerò ratiocinatio rerumq; altiſſimarum conceptio, aut inſigne aliquod in naturæ aut diuinitatis ſinu deliteſcens myſterium, hoc vel ſimili artificioſo ſymbolorum contextu intellectui ſapientis vno intuitu obijcitur; oportet igitur in huiuſmodi ſcripturis, relictis orationis circũſtantijs quarum nulla ratio habetur; ab apparente foris imagine duci ad rerum abditas formas, & à ſenſibili obiecto, ad intelligibilis notionem. iuxta illud cõmune Kabaliſtarũ רימון מצאתי תוכו אכלתי קליפתו וקקתי id eſt *malogranatum inueni, interiora comedi corticem abieci*. Quia tamen conceptus hieroglyphicus mentalis, ſine conceptu rerum per nomina, voces, aliaſque orationis partes indicatarum minimè concipi poteſt, ob formalis conceptus ab obiecto, ſeu rebus ſenſibilibus dependentiam, Lectio quædam ijs nominibus, & verbis quibus res per ſymbola ſignificabantur, poſitis, inſtituebatur, cuius vt ſpecimen aliquod curioſus Lector videat, Lectionis σχῆμα ſubiungendum duxi, quod cùm generaliſſimum ſit, & omnes analogarum rerum ſpecies comprehendat, ei varios quoque ſenſus pro diuerſis analogiæ rationibus inter dictæ tamen analogiæ limites, competere neceſſe eſt, vti ex ſequente ſchemate patet.

Paradigma Lectionis Hieroglyphicæ.

Iuxta sensum proprium ita legi potest.	Ἀνάλυσις schematis in suas partes	Iuxta sensum Anagogicũ, Mysticũ, Magicum.
Animam mundi vitam rerum		Hemepht, siue supremus intellectus
Vniuersam mundi machinam		Osiris
Cælorũ orbitas		Cœlestes Genij
Solem		Horus
Lunam		Isis
Elementa, superiora videlicet inferioribus amore connectit, connexa in suo esse conseruat.		Dæmones sublunares, fascinati hoc similitudinario typo, veluti potenti catena trahuntur.

Cum

Cum verò mundi diuerſi, à diuerſis vti mundus minor ſeu humanus, politicus, ethicus, chimicus, & iuxta variam, quam cum maiori tenẽt analogiam, conſtituantur, variam quoque lectionem huius ſymbolicæ ſcripturæ reſultare neceſſe eſt. Hinc medici ſic legere poſſent; Anima, corpus organicum & ſingulas partes, &c. membra vitalia, cor, cerebrum, partibus inferioribus miro fœdere coniuncta in ſuo eſſe cõſeruat. Ethici verò ita; Anima rationalis totum hominem, potentias ſuperiores, intellectum, voluntatem, cum inferioribus & exterioribus ſenſibus rectæ rationis dictamine concordes facit; & ſic de cæteris quæ Lectori applicanda relinquimus. Vides igitur, quàm multarum rerum, & altiſſimarum, ſimplici hoc hieroglyphico ſchemate, quanto ingenio indigitarint AEgyptij, quomodo ad vnã mundanam ideam, omnes reliquas ei analogas concatenatas veluti traxerint; ita quidem vt non vno ſenſu contenta, ſed per innumeras rerum analogas ſpecies exporrecta, occulta quadam ſimilitudine omnium proceſſum ſeriemq; ,etiam ipſa Chriſtianorũ myſteria expreſſiſſe videãtur An non huc reſpicit ad mirandũ illud in בראשית *bereſith* eluceſcens myſterium, quod metathetica quadam Cabalicæ diſciplinæ methodo reſolutum, ſenſum ei, quem hieroglyphicum ſchema non abſimilem his verbis exprimit.

Iuxta analogiam, variam, variè legi poteſt.

אב כבר רשׁית שבת ברא
ראש אשת רב אישׁ
ברית טוב

Christianis mysterijs applicari optimè potest

Hoc est, *Pater in filio, principium, quietem & finem, creauit caput, ignem, fundamentum hominis magni, fœdere bono.* Quid aliud per alatum globum, nisi circulus ille, cuius centrum vbique

Pater per globum alatum

circũferentia nusquam, vt Trismegistus loquitur, denotatur; videlicet intellectus ille abstractus, supramundanus, mens prima, Pater inquam cœlestis; quid aliud per Scarabæi corpus nisi vnigenitus filius eius, quem Pater principium, quietem, & finem constituit rerum omnium, per quem facta sunt omnia, & sine ipso factum est nihil. Ne verò quispiam indignum clamitet, Deum ipsum, omni admiratione maiorem, insecto omnium viliſſimo, teterrimo, putidissimoque assimilari, ille audiat, quid de admiranda Christi humanitate in soliloquijs suis magnũ Ecclesiæ lumen S. Augustinus dicat. *Bonus*, inquit, *ille Scarabæus meus, non ea tantum de causa, quòd vnigenitus, quòd ipsemet sui Author; mortalium speciem induerit; sed quòd in hac fœce nostra sese volutarit, & ex ipsa nasci homo voluerit.* Neque enim veritus est Sãctus iste Theologus, pietatis & integritatis columen, dum in nitidissimo Dei fulgore contemplando, hominisque ex op-

Christus per Scarabæum

S. Aug:

po-

posita parte Cloacalẽ quendam, vt cum Catone loquar, putorem expendendo; subturpiculam locutionis quodammodo stomachosæ nauseam, delicatiori habitam derisui, qui satis exploratum haberet, Deum se vermem etiam per Prophetam appellasse, quo loco multi Scarabæum vertunt: vt sic vilitas conditionis humanæ, qua infinita maiestas Dei induta in mundum venit, indicaretur. Per hunc itaque filium, æternam sapientiam, & verum Osiridem mũdus creatus est, magnus ille homo, cuius caput Angelicus mundus, fons cognitionis; cuius ignis Sol est cœlorum cor, fons motus, vitæ & caloris; cuius fundamentum denique sublunaris mundus cõtinuis vicissitudinibus veluti ventris inferiores partes, obnoxius. Quid aliud per ΦאλΟ amorem designãtur, nisi Spiritus illle מרחפת על פני המים, *qui succubans aquis*, omnia igne amoris sui viuificat, fœcundat, & conglutinat fœdere bono, fœdere, inquam, pacis & amicitiæ ex naturarum cognatione, & mutuo consensu exorto coniungit; dicitur autem bonum, quia ad Deum qui est ipsum bonum ita dirigitur & ordinatur; Vt quemadmodum inter se totus mundus vnus, ita & cũ suo Authore postremò sit vnum. Sed tempestiuè hoc loco pedem retrahens ad magis faciliora me confero; ne ab hoc impenetrabili profunditatis abysso absorptus temerarij scrutinij penas luam.

Spiritus Sc per ΦאλΟ id est amorem.

Porrò præter dicta varijs ſenſibus in hieroglyphico ſymbolo expreſſa, alia quàmplurima adhùc continentur myſteria quorũ aliqua particulatim hìc indicare viſum eſt: Primò igitur AEgyptij hoc ſchemate ideali ſummo ingenio totius mundi ſyſtema, corporum ſeriem, omnemque partium mundanarum nexum deſignabãt, quod verum eſſe ex ſequentibus patebit. Tradit Albumazar, alijque Arabum Aſtrologi, AEgyptios Solem inter duos mũdi quinarios poſuiſſe, nempe ſuper hunc, planetas quinque; ſub hoc, Lunam, & quatuor elementa, vt ſequitur.

1	Ρεφαιι	زحل	*Saturnus*
2	Πιζεκς	المشترى	*Iuppiter*
3	ℓℓολοχ	المريخ	*Mars*
4	Cοκροτ	الزهره	*Venus*
5	Πιερεηις	عطارذ	*Mercur:*
	Πιρη	الشمس	*Sol*
1	Πιιοδ	القمر	*Luna*
2	Πιχρωεε	لنار	*Ignis*
3	Πιβηοκ	الهوا	*Aer*
4	Πιεεωοκ	الما	*Aqua*
5	Πικαδι	الارض	*Terra*

Quod

Quod ſanè tunc verùm eſſe cognoui, cùm primùm in abdita huius ſacræ ſculpturæ perueni. Vides quàm aptè in eo Orus ſeu Sol veluti cœli Rex ac Dominus vnicus, duos inter quinarios medius ſuperiorem 5 planetarum, & inferiorem Lunæ elementorumq; conſtituatur? Sed audiamus de his Marſilium Ficinum l. de Sole c. 6. *Solem*, inquit, *quaſi Dominum omnes in mundo medium, quamuis diuerſa ratione, conſtituere; Chaldæi quidem medium planetarum; AEgyptij verò inter duos mundi quinarios, nempe ſuper hunc planetas 5. ſub hoc Lunam & 4 elementa; propinquiorem verò terræ, quàm firmamento poſitum à prouidentia putant, vt eius feruente ſpiritu, & igne, Lunæ, aeris, aquæ humor, & craſſa terrenorum materia foueretur.* Quàm hęc vera ſint figura hieroglyphica clarè oſtendit. eique eruditiſſimus Rambam AEgyptius l 2 מ רח נבוכים more nebuchim c. 9. ſubſcribit, ubi ita clarè hoc mundi ſyſtema AEgyptiacum depingit, vt ex hac ſacra ſculptura veluti ex παραδείγματι quodam id adumbraſſe videatur. verba eius ſunt.

Marſilius

Syſtema cœlorum

R. moyſes AEgyptius Ben Maimō

דעכי גלגל נוגה וכוכב יש מחלקת בהם בין הראשונים מאנשי
הלמדים אם הם לטעלה כין השמש או תחת השמש מפני שאין
שם מופת יורנו על סדור שניהסדורים האלה והיה דעת הראשונים
כולם שבידורי נוגה וכופב למעלה מן השמש והרע זה ותכינתו
מאד ואחר כן בא פטלמיוס והפריע היתם מתחת ואמר שהוא
תנאות כענין השכעי שהוא השמש באמצע ושלש כוכבים למעלה

ושלשה למטה סוף דבר יהיה העניין כן או לא יהיה הנח הראשונים
כולם הין מסדרים נוגה וכוכב למעלה מן השמש זה חיו מונים
הכדורים הכדור יריח למטה וכדור חשמש אשר הוא למעלה
ממנו בהכרח וכדור החמשה הכוכבים יולכים וכדור הכוכבים
עומדים והגלגל מקוף כבל אשר אין כוכב בו

Scito ergò, quòd in ſpæris Veneris & Mercurij, controuerſia fuit iuter Antiquos, qui ſtudebant in mathematicis. Vtrum ſuprà Solem ſint an infrà? non enim vlla eſt demonſtratio, ordinis harum ſphærarum: omnium tamẽ Antiquorum opinio fuit, quod iſtæ duæ ſphæræ, ſcilicet Veneris & Mercurij ſint ſuprà Solem. Intẽde ergò in hoc & ſcito. Vnde ſecutus eſt poſteà Ptolemæus, & ſub Sole eos conſtituit, aſſerens conuenientius eſſe naturæ Solem in medio planetarum, ita vt 3 ſnprà, 3 infrà ponantur, ordinare. Quicquid ſit, omnes primi Sapientes Venerem & Mercurium ſuprà Solem ordinauerunt. & idcircò duas ſphæras numerauerũt. Sphæram Lunæ quæ ſine dubio propinqua eſt nobis, & ſphæram Solis quæ ſuprà Lunam eſt neceſſariò. Sphæras autem 5 planetarum pro vna reputabant. Sphæram ſtellarum fixarum pro alia, & cœlum circum omnia in quo non ſunt ſtellæ. Quòd ſi ita eſt, dicemus, quòd numerus ſphęrarum in quibus ſunt formę ſtellarum, (ſic enim ſtellas Antiqui vocabant, vt ſcitur ex libris eorum), Quaternarius eſt; ſphęra ſcilicet ſtellarum fixarum; ſphęra 5 planetarum; ſphęra Solis, & ſphęra Luuę; ſuprà omnes,

Mercurij & Veneris ſphæræ ſupra Solem ſunt iuxta Veteres AEgyptios

4 Sphæræ AEgyptijs

verè

verò ſphæras quædam, in qua nulla ſtella eſt. Hæc Rambam: An non hic quaternarius ſphærarum clarè in noſtro hieroglyphico ſchemate expreſſus videtur? certè expreſſius nihil. Quid enim aliud fulgida illa ac radioſa Scarabæi pterygia niſi rutilam ſtellarum fixarum ſphæram, ſignificant, in qua 12 ſigna Zodiaci per 12 Scarabæi digitos maiores, indicata reponuntur? quid aliud globus ille 5 circulorum, niſi ſphæram 5 planetarum notat? vides ſphæram Solis in Hori capite, & Lunæ ſphærã in propria figura repræſentatam, elementarem mundum includentem. quæ omnia ambit globus alatus, ſphæra videlicet inuiſibilis de qua paulò ante Rambam locutus eſt.

Ne verò hunc quaternarium gratis ab AEgyptijs cõfictum quiſpiam exiſtimet, eius myſteriũ hìc indicandum duxi. AEgyptij itaque cùm ex admirabili illa rerum omnium nexu & concatenatione deprehendiſſent, ſuperiora corpora, inferiora valdè potẽter mouere; & 4 eleměta, 4 ſphæris veluti principijs actiuis ſubſterni; prætereà ſphęræ Lunari vim quandam efficacem ineſſe ad elemẽtum aquæ cõmouendum, Solari ad ignem, ad aerem ob varias radiorum cõmiſtiones 5 planetarum ſphæræ; ad terram denique alterandam ipſi firmamento; quis non videt, eos magno ingenio hanc quadruplicem catenam, quadruplicia inferioris & ſuperioris mundi ſimilia,

Quatuor ſphæræ reſpondent 4 eleměti

cor-

corpora ſimilibus connectentem ſub quaternario numero, ſeu cubo myſtico indigitaſſe? certè qui mentem noſtram hìc viderit facilè myſte-

Syſtema mundi iuxta mentẽ veterũ AEgyptiorum.

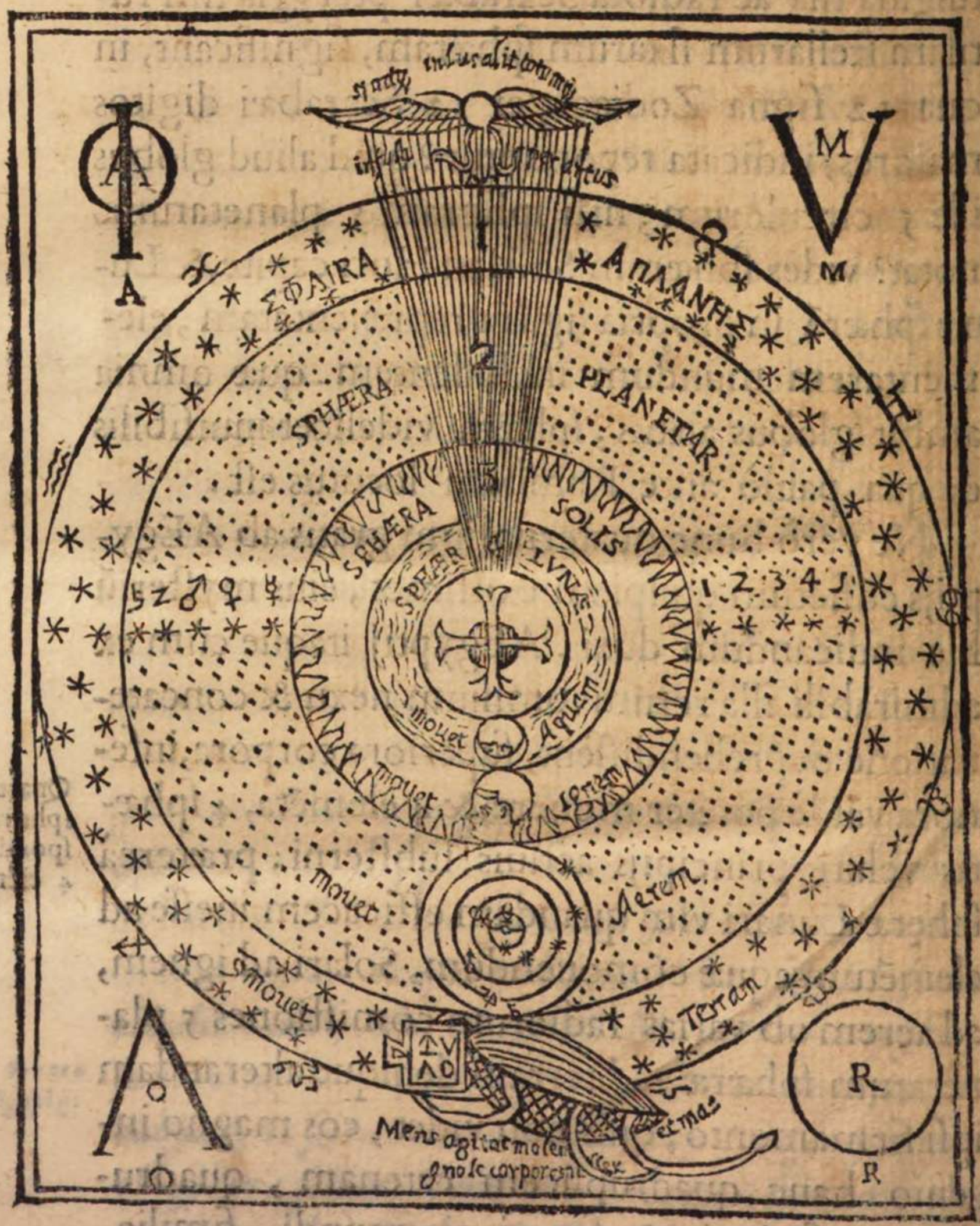

rium

rium illius Cabaliſtici intelliget. אין לך עשב ועשב למטה שאין לו מזל ברקיע מכה אותו ואומר גדל. *Non eſt tibi herba ſeu planta aliqua inferiùs, quæ non ſtellam habeat in firmamento, quæ percutiat eam & dicat creſce*. Atque ex his patet, quàm concinnè AEgyptij rerum omnium nexum ſub hoc ſymbolico ſchemate repræſentarint. Verùm cùm à nemine adhuc quod ſciam, ſyſtema cœlorum iuxta mentem Veterum AEgyptiorum productum ſit. ego in gratiam Philoſophorum & Mathematicorũ id primus ab immemorabili temporum vetuſtate vindicatum hoc loco proponere volui.

Demum, cùm in hoc mundo maiore vna circumferẽtia ita alteri adnexa ſit, vt ad conuerſionem orbis ſuperioris inferna conuerſio quælibet gubernetur, totiuſq; circuitus ratio per amorem in quadam attractione & pulſione reciproca collocetur. Prætereà cùm in circumfuſa mundi machina connexis corporibus cuncta naturas mutuent inuicem, & mutuentur, ex cõmuni autem hac cognatione cõcomitanter naſcatur amor, ex amore ſimilium attractus, & propulſio contrariorum, verè Amorem vel eo nomine magum rectiſſimè Veteres appellarunt; quicunque in arte quauis, & facultatum genere eo vſque peruenire potuit, vt ex analogia agentium rerum ad res paſſibiles, ſimilium ad ſi-

Amor magus.

ſimiles,contrariorũ ad cõtrarias,naturaliũ operũ rationẽ proximè viſus eſt imitari; hunc,inquam, Veteres magum,& verè Sapientem, incãtamento & faſcino potentem, in Diuorũ penè numerũ relatũ nuncupauerũt. Nam vt rectè Mor Iſaach in philoſophia ſua *Syra* c. 6. philoſophatur.

Mor Iſac

كل شئ هى شئلا معكسا معكسا معكسا معكسا
حمر لشئلا

Scientiæ enim magicæ ratio à ſupremis perficitur potentijs,vnà cum materijs terrenis, familiaritatem item ac conuenientiam ſuperius cum inferioribus quæ ſub Luna ſunt, habentibus, quibus cognitis, mira patrari poſſe quis non videt? Eſt enim hoc præcipuum doctrinæ magicæ caput,præceptumque, vt vnum ab alio naturæ affinitate alliciatur, vel eiuſdem diſſimilitudine repellatur. Atque in hac ſcientia præ cæteris AEgyptij excelluiſſe feruntur. Hos enim, cum inferiorum effigies cœleſtibus vultibus ſubiectas eognoſcerent,ſcilicet

In quo Magia naturalis conſiſtat

Zoroaſter

الصورات الاسمآ الصورات الارض

è certis mundi materijs imagines certas, quas ab effectu diuinas illices Zoroaſter appellat, eò quòd ijs magna prodigia operarentur, facere ſub certo ſiderum poſitu, conſueuiſſe, Haly Arabs tradit. l. de imaginibus cœleſtibus. cuiuſmodi

Haly

vt

vt innumeras alias, de quibus exprofesò in Oedipo tractabitur, prętereā, hęc præsens figura hieroglyphica vna fuit, cuius virtutes magicas vnà cum ritibus cærimonijsque, quibus in eiusmodi cōficiendis vtebantur, libens proferrem; sed cùm humani generis hostis plerumq; huiusmodi operationibus eorum sese occultè immiscere sit solitus, multaq; circa confectionem earum Christianæ pietati prorsus contraria, & à S. Matre Ecclesia iam dudum prohibita occurrant, ne tenerioribus mentibns ijs recitandis offendiculo sim, vt nunc, ita in alijs libens supprimam, nisi Ecclesiæ bonum, cui studeo, aliud suadeat; sed hoc ijs, quibus hac in parte subsum, iudicandum relinquo. Habes igitur hieroglyphicum systema pulcherrimum sanè & prorsus musicum, quod interuallis iunctum imparibus; sed tamen pro rata proportione distinctis, acuta cum grauibus temperans, varios æqualiter concētus efficit, etsi illum aures non capiant nostræ, quippe ad sublunares turbines, affectuumque procellas varias, veluti ad catadupa Nili obsurdescentes; habes omnia philosophiæ recondita in hoc vnico symbolico schemate, in totius mundi veluti compēdio quodam & ἀνακεφαλαιώσει arcana rerum similitudine adumbrata. Cuius quidem vniuersam gloriam ab ipso vestibulo spectandam protinus exhibere nolui; tùm quòd illius ambitum, ac latè

exporrectam ditionẽ nemo perluſtret facilè niſi ingreſſus altiùs, vel aduſque penetralia mentem direxerit ſuam ; tùm quòd eiuſdem fulgor atque infanda acies , ſic omnes perſtringat animi neruos,omnemq;exuperet dicẽdi facultatẽ , robur, & copiam,vt nullum ſit adeò fęcundum ingenij flumen, nulla tàm ſtudiosè affectata oratio , quæ veræ laudis huiuſmodi , aut ſpeciem, aut magnitudinem comprehendat . Præſtat igitur hãc ſcribendi rationem non tàm longè quæſitis encomijs perſequi , quàm (quod fieri in huiuſmodi AEgyptiorum myſterijs ſolebat) ſolo ſilentio, Numinis inſtar venerari , contenti ſcilicet vſus iſtius imagine quadam rudiuſcula , dum ſeſe Silenus hìc prorſus aperiat , radioque diuinitatis repentino cuncta perfundat. Hoc vnicum addo, qui mentẽ AEgyptiorũ ſub hac ſculptura latentẽ penetrauerit;facilè quid myſticum illud המקבלים *Hammekkabalim* pronunciatum velit, intelliget.

שורש סוד המחבור תפארת עם המלבות ביסוד אין סוף ומוציאות חבמת מאין יצליח במאמרי וידע סוד ההרים הרמים

Qui norit quomodo in arbore ſephirotico coniungãtur Tipheret & Malkuth mediãte Enſuph, & exitus ſiat Sapiẽtiæ de Meain; illuſtrabitur in verbis hiſce, & altiſſimorum montium ſecreta ſciet . Cognoſcet quoque quò vergant ænigmatica verba Algazielis Arabis Philoſophi l. de influentijs.

كل من يعرف السلسله التى يلفق بها العالم العالى
مع التحتى هو يعرف الاسرار الطبيعية
فيفعل المعجزات

Quicunq; norit vinculum, ſeu catenam illam magnam ſuperiorem mundum inferiori connectentem, ſciet omnia naturæ myſteria, & mirabilium patratorem aget. Eſt enim ille fons omnis felicitatis cœlitus in terram deriuatus, quem Nilum cœleſtem AEthiopes dicunt. Vnde & illud prouerbium myſticum AEthiopibus vſitatũ. ገሞጓ፡ ፊለገ፡ሰማይ፡ዘይፈለስ፡ውኄቱ። ፊለገ፡ ወተመልኦ፡ መዳር፡በከ በኩለ፡ ሠናይተ ፡ወይረኤየከ፡ ጺበ፡በዕለ.፡ወይሁበከ፡ለአለተ። ልብከ፡ *Nilus cœleſtis eſt, qui deriuatus ſuper terram tuam, replebit eam, & paſceris diuitijs eius, & deſiderium tuum adimplebitur.* Sub hoc clarè reconditum illud AEgyptiacum ſupra allegatum myſterium reperies. ΟΥΡΑΝΟ ΑΠΩ, ΟΥΡΑΝΟ ΚΑΘΟ, ΑCΤΡΑ ΑΠΩ, ΑCΤΡΑ ΚΑΘΟ, ΠΑΝΤΑ ΑΠΩ, ΠΑΝΤΑ ΚΑΘΟ. ΤΑΥΤΑ ΚΑΤΑΛΑΒΕ ΚΕ ΕΥΤΥΧΗC. Sub hoc admirabilem illum fontem operies, de quo ita in Veterum Chaldæorum oraculis legitur. φασὶ δὲ καὶ ἀρχικὸν ἥλιον ὑπὸ ὑλικῆς πηγῆς, καὶ ἀρχαγγελικὸν καὶ πηγὴν αἰθήσιον, & πηγάων κείσιν, & κεφαύνιον πηγὴν, καὶ πηγὴν διοπτεῶν, καὶ χαλκεοπήγων πηγὴν ὑπαβατδίσσαν τοῖς ἀγνώστοις ζωδήμασι, καὶ πηγὰς ἀκεστῆρας. Ἀπόλλωνος, Οσιριδος, Ερμῦ,

D'ctum AEthiopicum.

AEgyptiacum

Oraculum Chaldæorum.

Turba Philoso--- phorum.

Ponunt ij Solem imperatorem, ſpeculorum fontem, characterum fontem, incognitis ſignis, & ſymbolis incumbentem, & ſummitates fontanas Apollinis, Oſiridis, Mercurij. Quorum myſteria diſquiruntur apud Balgũ, Eximidium, Ariaſtem, alioſque in turba Philoſophorũ. Ex hoc luculenter deniq; patebit ſagaci animo, quomodo Amor mũdi ſit excellentiſſimus metaphyſicus, Phyſicus, Aſtrologus, muſicus, Geometra, Arithmeticus, Dialecticus, Rhetor, Poeta, Hiſtoriographus, Iuriſcõſultus, Ethicus, Medicus, Nauta, Agricola, Architectus, Pictor Venator, Hortulanus, Augur, & Παντομαίτης, verbo abſolutſſimus Magus. *Nemo igitur naturam adeat qui hunc Panа non attraxerit.* Verùm tempeſtiuè finio, ne immenſum hunc vaſtitatis Oceanum ingreſſus, pedem referre non liceat. Atque hæc ſunt Beneuole Lector, quæ antequam Theſaurum linguæ Coptæ, & poſt illum Oedipum AEgyptiacum luci darem, per hunc Prodromum meum, de vtraque AEgyptiorum lingua vulgari, & hieroglyphica, tibi intimare volui; eumq; hìc præmittere, vt expeditior & cũ maiori voluptate, ſecutura opera adires, ſimulque ad ea intelligenda hiſce præſuppoſitis fieres inſtructior. Ad methodum tamen huius Prodromi quod attinet, fateor multa me hic præterijſſe, quæ cùm explicatione longa & exacta indigerent, commodiùs

ad

ad Oedipum noſtrum remiſimus, plura me quoque eorum, quorum certa notitia haberi non poterat, obmiſiſſe, aut obſcuriora iuſto ſæpius inculcaſſe, vt fert ipſarum partium affinitas ſumma, rerumque tractandarum difficultas, vt fert demum prima quæque inuentio, de qua non dubito vſu venire mihi, quod mille alijs ſolet vt, vſus, ætas, ratio ſcilicet ſemper aliquid apportent noui, ſintque vulgato poruerbio.

Δ Ἄτεραι φερυτίδες σοφώτεραι.

Interim Beneuole & candide Lector ſi quæ tibi antiquitatis hieroglyphica monumenta; ſi libri huius argumenti, ſi Gemmæ, Mumiæ, Canopi, Idola, aut alia, in quibus huius generis AEgyptum redolentia ſymbola effigiata cernuntur ſuppetant. pro cura qua bono Reip. Lit: promouendo tangeris, ea mecum, vt ea operi meo inferta ſub nomine tuo publicentur, communicare ne graueris, memor illius Hebraici.

בל המוסף מוסיפין לו והגורע גורעין לו

Addenti addetur, & ſubtrahenti ſubtrahetur.

Ἀφθονοι γὰρ Μουσῶν θύραι. *Expertes enim ſunt Muſarum Ianuæ inuidia.* Sic enim fiet, vt ſicuti laboris mecum, ita & fructus ſis particeps, ego verò tua opera fretus, verè dicere poſſim

Nunc te marmoreũ pro tempore fecimus; at tu ſi fœtura gregem ſuppleuerit, aureus eſto.

Finis Prodromi.

Nota.

Cùm expedito Prodromo aliquot hoc loco folia vacarent, operæ prætium me facturum existimaui, si in eorum gratiam qui variorum characterum studio delectantur, earum linguarum, quas ad confirmationem rerum assertarum hic prodromus adduxit, alphabeta quoque subiungerem; ne quicquam, quod Amanti literarum commodo & emolumento esse posset, obmisisse viderer.

	AEthiopicum siue Abyssinum							
	A	V	I	A	E	O		
	bre:	lõg:	lóg:	lõg:	lóg:	bre:		
H	ሀ	ሁ	ሂ	ሃ	ሄ	ሆ	ህ	h
L	ለ	ሉ	ሊ	ላ	ሌ	ሎ	ል	l
H	ሐ	ሑ	ሒ	ሓ	ሔ	ሕ	ሕ	h
M	መ	ሙ	ሚ	ማ	ሜ	ሞ	ም	m
S	ሠ	ሡ	ሢ	ሣ	ሤ	ሥ	ሥ	ſ
R	ረ	ሩ	ሪ	ራ	ሬ	ሮ	ር	r
S	ሰ	ሱ	ሲ	ሳ	ሴ	ሶ	ስ	ſ
K	ቀ	ቁ	ቂ	ቃ	ቄ	ቆ	ቅ	r
B	በ	ቡ	ቢ	ባ	ቤ	ቦ	ብ	b
T	ተ	ቲ	ቲ	ታ	ቴ	ቶ	ት	t
Hh	ኀ	ኁ	ኂ	ኃ	ኄ	ኆ	ኅ	hh
N	ነ	ኑ	ኒ	ና	ኔ	ኖ	ን	n
A	አ	ኡ	ኢ	ኣ	ኤ	እ	አ	a
C	ከ	ኩ	ኪ	ካ	ኬ	ኮ	ክ	g
V	ወ	ዉ	ዊ	ዋ	ዌ	ዎ	ው	n

Hebræum	*Syriacum*	*Chaldæum*	*Euangelio*	*Samaritan:*	
א	ܐ	א	⠀	𐤀	A
ב	ܒ	ב	⠀	𐤁	B
ג	ܓ	ג	⠀	𐤂	G
ד	ܕ	ד	⠀	𐤃	D
ה	ܗ	ה	⠀	𐤄	H
ו	ܘ	ו	⠀	𐤅	V
ז	ܙ	ז	⠀	𐤆	Z
ח	ܚ	ח	⠀	𐤇	hh
ט	ܛ	ט	⠀	𐤈	T

	A V I A E O							
H	ዐ ዑ ዒ ዓ ዔ ዕ ዖ	h	ጐ	ኀ	ኸ	ኘ	ኀ	K
Z	ዘ ዙ ዚ ዛ ዜ ዝ ዞ	z	ጘ	ኁ	ኺ	ኙ	ኁ	L
I	የ ዩ ዪ ያ ዬ ይ ዮ	i	ጙ	ኂ	ኻ	ኚ	ኂ	
D	ደ ዱ ዲ ዳ ዴ ድ ዶ	d	ጚ	ኃ	ኼ	ኛ	ኃ	M
G	ገ ጉ ጊ ጋ ጌ ግ ጎ	g	ጛ	ኄ	ኽ	ኜ	ኄ	N
T	ጠ ጡ ጢ ጣ ጤ ጥ ጦ	t	ጜ	ኅ	ኾ	ኝ	ኅ	
Pp	ጸ ጹ ጺ ጻ ጼ ጽ ጾ	p	ጝ	ኆ	ዀ	ኞ	ኆ	A
Tſ	ፀ ፁ ፂ ፃ ፄ ፅ ፆ	ſn	ጞ	ኇ	ዂ	ኟ	ኇ	
Zz	ፘ ፙ ፚ ፛ ፜ ፝ ፞	zz	ጟ	ኈ	ዃ	አ	ኈ	Ph
A	ፈ ፉ ፊ ፋ ፌ ፍ ፎ	a	ጠ	ኊ	ዄ	ኡ	ኊ	Tſ
Pſ	ፐ ፑ ፒ ፓ ፔ ፕ ፖ	sP	ጡ	ኋ	ዅ	ኢ	ኋ	
			ጢ	ኌ	ኼ	ኣ	ኌ	Q
			ጣ	ኍ	ዉ	ኤ	ኍ	
			ጤ	኎	ዊ	እ	኎	R
			ጥ	኏	ዋ	ኦ	኏	
			ጦ	ነ	ዌ	ኧ	ነ	Sch
			ጧ	ኑ	ው	ከ	ኑ	
			ጨ	ኒ	ዎ	ኩ	ኒ	Th
			ጩ	ኔ	ዏ	ኪ	ኔ	
			ጪ	ን	ዐ	ካ	ን	
			ጫ	ኖ	ዑ	ኬ	ኖ	
			ጬ	ኗ	ዒ	ክ	ኗ	
			ጭ	ኘ	ዓ	ኮ	ኘ	

Si valorem cuiuſq; literæ AEthiopicæ ſcire deſideres, accipe conſonantes à latere cum vocalibus in vertice, hæc vnà ſumpta ſyllabam dictæ literæ conſtituent.

Alphabetum Armenicum

ա	ա	Aip	a	1
բ	բ	pien	p	2
գ	գ	Chim	ch	3
դ	դ	Ta		4
ե	ե	Iec		
զ	զ	Sſ	ſſ	6
է	է	E	e	7
ը	ը	Iet	ie	8
թ	թ	To	tt	9
ժ	ժ	Sce	ſc	o

Arabicum

Finis.	*Medium*	*Principium*	
Al	ا	ا	ا
B	ب	بـ	بـ
T	ت	تـ	تـ
T	ث	ثـ	ثـ

ᠢ	ᡳ	Ini	i	1P	G	ᡤ	ᡤᡳ	ᡤᡳᡳ	ᡤᡳᡳᡳ	ᡤᡳᡳᡳᡳ	ᡤᡳᡳᡳᡳᡳ
ᠯ	ᡵ	Liun	l	30	Hh	ᡥ	ᡥᡳ	ᡥᡳᡳ	ᡥᡳᡳᡳ	ᡥᡳᡳᡳᡳ	ᡥᡳᡳᡳᡳᡳ
ᠴᠢ	ᡴᡳ	Che	chh	40							
ᠵ	ᡶ	Za	z	50	Ch	ᡦ	ᡦᡳ	ᡦᡳᡳ	ᡦᡳᡳᡳ	ᡦᡳᡳᡳᡳ	ᡦᡳᡳᡳᡳᡳ
ᠺ	ᡷ	Ghien	gh	60	D	ᡩ	ᡩᡳ	ᡩᡳᡳ	ᡩᡳᡳᡳ	ᡩᡳᡳᡳᡳ	ᡩᡳᡳᡳᡳᡳ
ᠹ	ᡸ	Hho	hh	70	D	ᡨ	ᡨᡳ	ᡨᡳᡳ	ᡨᡳᡳᡳ	ᡨᡳᡳᡳᡳ	ᡨᡳᡳᡳᡳᡳ
ᠽ	᡹	Zza	zz	80	R	ᡵ	ᡵᡳ	ᡵᡳᡳ	ᡵᡳᡳᡳ	ᡵᡳᡳᡳᡳ	ᡵᡳᡳᡳᡳᡳ
ᠼ	᡺	Chat	ch	90	Z	ᡶ	ᡶᡳ	ᡶᡳᡳ	ᡶᡳᡳᡳ	ᡶᡳᡳᡳᡳ	ᡶᡳᡳᡳᡳᡳ
ᠻ	᡻	Ge	g	100	S	ᠰ	ᠰᡳ	ᠰᡳᡳ	ᠰᡳᡳᡳ	ᠰᡳᡳᡳᡳ	ᠰᡳᡳᡳᡳᡳ
ᠮ	᡼	men	m	200	Si	ᠱ	ᠱᡳ	ᠱᡳᡳ	ᠱᡳᡳᡳ	ᠱᡳᡳᡳᡳ	ᠱᡳᡳᡳᡳᡳ
ᡥᡳ	᡽	Hi	hi	300	S	ᠲ	ᠲᡳ	ᠲᡳᡳ	ᠲᡳᡳᡳ	ᠲᡳᡳᡳᡳ	ᠲᡳᡳᡳᡳᡳ
ᠨ	᡾	No	n	400							
ᠴᡳᠶᠠ	᡿	Scia	fc	500	D	ᠳ	ᠳᡳ	ᠳᡳᡳ	ᠳᡳᡳᡳ	ᠳᡳᡳᡳᡳ	ᠳᡳᡳᡳᡳᡳ
ᠣ	ᢀ	Vo	u	600	T	ᠴ	ᠴᡳ	ᠴᡳᡳ	ᠴᡳᡳᡳ	ᠴᡳᡳᡳᡳ	ᠴᡳᡳᡳᡳᡳ
ᠴᡳᠶᠠ	ᢁ	Cia	c	070	D	ᠵ	ᠵᡳ	ᠵᡳᡳ	ᠵᡳᡳᡳ	ᠵᡳᡳᡳᡳ	ᠵᡳᡳᡳᡳᡳ
ᡦ	ᢂ	Be	b	800							
ᡧᡳᡝᡥ	ᢃ	Cieh	cc	900	Ain	ᠶ	ᠶᡳ	ᠶᡳᡳ	ᠶᡳᡳᡳ	ᠶᡳᡳᡳᡳ	ᠶᡳᡳᡳᡳᡳ
ᡵᡵᠠ	ᢄ	Rra	rr	1000	Gaiu	ᡬ	ᡬᡳ	ᡬᡳᡳ	ᡬᡳᡳᡳ	ᡬᡳᡳᡳᡳ	ᡬᡳᡳᡳᡳᡳ
ᡧᡠ	ᢅ	Se	ſ	3000	F	ᡶ	ᡶᡳ	ᡶᡳᡳ	ᡶᡳᡳᡳ	ᡶᡳᡳᡳᡳ	ᡶᡳᡳᡳᡳᡳ
ᡧᡳᡝᡠ	ᢆ	Vieu	uu	3000							
ᡩᡳᡠᠨ	ᢇ	Diun	d	4000	K	ᡧ	ᡧᡳ	ᡧᡳᡳ	ᡧᡳᡳᡳ	ᡧᡳᡳᡳᡳ	ᡧᡳᡳᡳᡳᡳ
ᡵᡝ	ᢈ	Re	r	5000	C	ᡴ	ᡴᡳ	ᡴᡳᡳ	ᡴᡳᡳᡳ	ᡴᡳᡳᡳᡳ	ᡴᡳᡳᡳᡳᡳ
ᠵᠣ	ᢉ	Zo	z	6000	L	ᠯ	ᠯᡳ	ᠯᡳᡳ	ᠯᡳᡳᡳ	ᠯᡳᡳᡳᡳ	ᠯᡳᡳᡳᡳᡳ
ᡥᡳᡠᠨ	ᢊ	Hiun	hi	7000	M	ᠮ	ᠮᡳ	ᠮᡳᡳ	ᠮᡳᡳᡳ	ᠮᡳᡳᡳᡳ	ᠮᡳᡳᡳᡳᡳ
ᡦᡳᡠᡵ	ᢋ	Piur	P	8000							
ᡧᡝ	ᢌ	Che	cch	6000	N	ᠨ	ᠨᡳ	ᠨᡳᡳ	ᠨᡳᡳᡳ	ᠨᡳᡳᡳᡳ	ᠨᡳᡳᡳᡳᡳ
ᡳᡝᡠᠨᡳᡝᡠ	ᢍ	Iecunieu	ieu	10000	He	ᡥ	ᡥᡳ	ᡥᡳᡳ	ᡥᡳᡳᡳ	ᡥᡳᡳᡳᡳ	ᡥᡳᡳᡳᡳᡳ
ᡶ	ᢎ	Fe	f								
ᠣ	ᢏ	O			w	ᠸ	ᠸᡳ	ᠸᡳᡳ	ᠸᡳᡳᡳ	ᠸᡳᡳᡳᡳ	ᠸᡳᡳᡳᡳᡳ
					La	ᠯᠠ		ᠯᠠᡳ			
					I	ᡳ	ᡳᡳ	ᡳᡳᡳ	ᡳᡳᡳᡳ	ᡳᡳᡳᡳᡳ	ᡳᡳᡳᡳᡳᡳ